

สิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ.1982

นางสาววิษฐา จันทรทิพย์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2557

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

RIGHT OF GEOGRAPHICALLY DISADVANTAGED STATES UNDER UNITED NATIONS
CONVENTION ON THE LAW OF THE SEA 1982

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws Program in Laws
Faculty of Law
Chulalongkorn University
Academic Year 2014
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

สิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ตามอนุสัญญา

สหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ.1982

โดย

นางสาววิชฎา จันทร์ทิพย์

สาขาวิชา

นิติศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ศาสตราจารย์ ดร.ชุมพร ปัจจุสานนท์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

.....คณบดีคณะนิติศาสตร์

(ศาสตราจารย์ ดร.นันทวัฒน์ บรมานันท์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(พลเรือตรี ศิริวัฒน์ ธนะแพทย์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ศาสตราจารย์ ดร.ชุมพร ปัจจุสานนท์)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรทูล สันติवासะ)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(อาจารย์ ดร.วิชาญ ศิริชัยเอกวัฒน์)

ยวิษฐา จันทรทิพย์ : สิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ.1982 (RIGHT OF GEOGRAPHICALLY DISADVANTAGED STATES UNDER UNITED NATIONS CONVENTION ON THE LAW OF THE SEA 1982) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ศ. ดร.ชุมพร ปัจจุสานนท์, 217 หน้า.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาถึง นิยามของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ตลอดจน สิทธิ วิธีใช้สิทธิ ข้อจำกัดสิทธิ และการระงับข้อพิพาทที่เกี่ยวกับรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ในการเข้าร่วมแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกัน ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 เมื่อพิจารณาถึงสาระในบทบัญญัติที่เกี่ยวกับนิยามของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์แล้ว จะเห็นได้ว่า กฎหมายได้บัญญัติไว้อย่างกว้างขวาง เนื่องจาก ได้บัญญัติถึง “การพึ่งพาทางโภชนาการ” ของรัฐเอาไว้ และเป็นปัญหาอันนำมาซึ่งการพิจารณาศึกษาในครั้งนี้

ผลจากการศึกษาพบว่า ประเทศไทยไม่มีลักษณะเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ อย่างไรก็ตามก็ดี ประเทศไทยในฐานะที่เป็นรัฐชายฝั่งที่กำลังพัฒนาที่อยู่ในอนุภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และภูมิภาคเอเชีย ซึ่งในอนุภูมิภาคและภูมิภาคดังกล่าวมีรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนาตั้งอยู่ ประเทศไทยอาจจะไม่ยินยอมให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์เช่นว่านั้นเข้าร่วมแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทยก็ได้ เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับสิทธิอธิปไตยในเรื่องการอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทย นอกจากนี้ ประเทศไทยอาจจะอ้างได้ว่าเศรษฐกิจของประเทศไทยต้องพึ่งพาการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนเป็นอย่างยิ่ง อันเป็นข้อยกเว้นการบังคับใช้บทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ด้วยเหตุนี้ รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนาที่อยู่ในอนุภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และภูมิภาคเอเชีย จึงไม่อาจจะเข้ามาแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทยได้

สาขาวิชา นิติศาสตร์

ปีการศึกษา 2557

ลายมือชื่อ นิสิต

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

5486023434 : MAJOR LAWS

KEYWORDS: GEOGRAPHICALLY DISADVANTAGED STATES / EXCLUSIVE ECONOMIC ZONES / LAW OF THE SEA

YAWITTA CHANTHIP: RIGHT OF GEOGRAPHICALLY DISADVANTAGED STATES UNDER UNITED NATIONS CONVENTION ON THE LAW OF THE SEA 1982. ADVISOR: PROF. CHUMPHORN PACHUSANOND, Ph.D., 217 pp.

This thesis aims to study the definition of geographically disadvantaged States, along with the right, the use of right, the restriction of right and the settlement of disputes relating to geographically disadvantaged States regarding the participation in exploitation of the living resources of the exclusive economic zones of coastal States of the same subregion or region under United Nations Convention on the Law of the Sea 1982. Considering the provisions concerning geographically disadvantaged States, it can be seen that the definition of geographically disadvantaged States is broadly provided especially the use of the term 'nutritional dependence'. This broad definition may lead to controversial issue in law enforcement and thus become core question of this study.

The results of the study reveal that Thailand cannot be classified as the geographically disadvantaged State. However Thailand, as the developing coastal State in Southeast Asia subregion and the region of Asia, where many developing geographically disadvantaged States are located in, may disapprove the participation of those developing geographically disadvantaged States in exploitation of the living resources in Thailand's exclusive economic zone because of its sovereign rights relating to conservation and management of the living resources of the area. Moreover, Thailand may claim that its economy is overwhelmingly dependent on the exploitation of the living resources of its exclusive economic zone and this reason is counted as restriction on the exercise of the right of geographically disadvantaged States. Therefore the developing geographically disadvantaged States in Southeast Asia subregion and the region of Asia are unauthorized to participate in exploitation of the living resources of the area.

Field of Study: Laws

Student's Signature

Academic Year: 2014

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความเมตตา ความกรุณา และความช่วยเหลือจากท่านศาสตราจารย์ ดร.ชุมพร ปัจจุสานนท์ ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ที่ได้ให้คำแนะนำ และข้อคิดเห็นต่างๆ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่ผู้เขียนในการจัดทำวิทยานิพนธ์ ผู้เขียนจึงขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์เป็นอย่างสูง

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ท่านอาจารย์พลเรือตรี ศิริวัฒน์ ธนะเพทย์ ที่ได้กรุณาสละเวลารับเป็นประธานกรรมการวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ อีกทั้ง กราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศารทูล สันติวาสะ และท่านอาจารย์ ดร. วิชาญ ศิริชัยเอกวัฒน์ ที่ได้กรุณาสละเวลารับเป็นกรรมการวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และได้ให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็นต่างๆ ซึ่งเป็นประโยชน์แก่ผู้เขียนเป็นอย่างยิ่ง รวมถึงเอื้อเพื่อเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แก่ผู้เขียนด้วยดีตลอดมา จนกระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ ดร. สมิต ธรรมเชื้อ กงสุล (ฝ่ายเกษตร) ประจำสถานกงสุลใหญ่ ณ นครกว่างโจว สาธารณรัฐประชาชนจีน ที่ได้ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง รวมถึงเอื้อเพื่อเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แก่ผู้เขียน จนกระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณบิดา พลตรี มณี จันทร์ทิพย์ และมารดา นางสุภาพ จันทร์ทิพย์ ที่ให้กำลังใจและให้การสนับสนุนในทุกๆ ด้านเสมอมา จนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ผู้เขียนขอขอบคุณญาติพี่น้อง เพื่อนๆ ทุกคนของผู้เขียน ที่ให้กำลังใจ และคอยช่วยเหลือผู้เขียนในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ท้ายที่สุดนี้ หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีประโยชน์ทางวิชาการอยู่บ้าง ผู้เขียนขอมอบให้เป็นกตเวทิตาแก่บิดามารดาของผู้เขียน รวมทั้ง ครูอาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้เขียน ส่วนข้อบกพร่องใดๆ ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญรูปภาพ.....	ฏ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 สมมติฐานของการศึกษา.....	4
1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	4
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	5
1.5 วิธีการศึกษา	5
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
บทที่ 2 พัฒนาการ แนวคิด และความหมายของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์	7
2.1 พัฒนาการและแนวคิดเกี่ยวกับรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์.....	7
2.1.1 พัฒนาการและแนวคิดเกี่ยวกับรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ก่อนการประชุม กฎหมายทะเลครั้งที่สาม.....	8
2.1.2 พัฒนาการและแนวคิดเกี่ยวกับรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ระหว่างการประชุม กฎหมายทะเลครั้งที่สาม.....	10
2.1.2.1 การรวมกลุ่มของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์.....	10
2.1.2.2 ผลของการประชุมกฎหมายทะเลครั้งที่สามเกี่ยวกับรัฐที่เสียเปรียบทาง ภูมิศาสตร์.....	12

2.2 บทบัญญัติเกี่ยวกับเกณฑ์ในการพิจารณาความหมายของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982	43
2.2.1 เกณฑ์ทางภูมิศาสตร์เกี่ยวกับการพิจารณารัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์	44
2.2.2 เกณฑ์ทางเศรษฐกิจเกี่ยวกับการพิจารณารัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์	61
2.3 ตัวอย่างประเทศที่มีลักษณะเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ตามอนุสัญญา สหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982	69
2.3.1 ภูมิภาคแอฟริกา (Africa)	71
2.3.2 ภูมิภาคอเมริกา (Americas)	72
2.3.3 ภูมิภาคเอเชีย (Asia)	73
2.3.4 ภูมิภาคยุโรป (Europe).....	74
บทที่ 3 สิทธิ วิธีใช้สิทธิ ข้อจำกัดสิทธิ และการขัดสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ในการ เข้าร่วมแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งตามอนุสัญญา สหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982	76
3.1 สิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ในการเข้าร่วมแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิต ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง.....	77
3.1.1 กรณีมีทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน.....	87
3.1.2 กรณีไม่มีทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน.....	96
3.2 วิธีใช้สิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ในการเข้าร่วมแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมี ชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง	102
3.2.1 การทำความตกลงหรือข้อตกลงระหว่างรัฐที่เกี่ยวข้อง	102
3.2.2 การคำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้อง	106
3.2.3 การปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับของรัฐชายฝั่ง	112
3.2.4 ความแตกต่างระหว่างการใช้สิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนา กับรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่พัฒนาแล้ว.....	117

3.3	ข้อจำกัดสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ในการเข้าร่วมแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง.....	120
3.3.1	ข้อจำกัดไม่ให้ใช้สิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์.....	120
3.3.2	ข้อจำกัดในการห้ามโอนสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์.....	123
3.3.2.1	หลักในการห้ามโอนสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์.....	124
3.3.2.2	ข้อยกเว้นการห้ามโอนสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์.....	125
3.4	การขัดสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ในการเข้าร่วมแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง.....	128
3.4.1	เหตุแห่งการขัดสิทธิ.....	129
3.4.2	การระงับข้อพิพาทที่เกิดจากการขัดสิทธิ.....	131
บทที่ 4	ประเทศไทยกับบทบัญญัติที่เกี่ยวกับสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982.....	149
4.1	ประเทศไทยกับความหมายของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982.....	149
4.2	ประเทศไทยกับผลกระทบที่ได้รับจากบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982.....	160
บทที่ 5	บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	173
5.1	บทสรุป.....	173
5.2	ข้อเสนอแนะ.....	182
	รายการอ้างอิง.....	184
	ภาคผนวก.....	189
	ภาคผนวกที่ 1 ตารางรายละเอียดเกี่ยวกับภูมิศาสตร์และการทำประมงของรัฐที่มีลักษณะเสียเปรียบทางภูมิศาสตร์.....	190
	ภาคผนวกที่ 2 ตารางแสดงข้อมูลสถิติการประมงที่สำคัญเป็นรายปี.....	200

ภาคผนวกที่ 3 ตารางแสดงดุลการค้าสัตว์น้ำและผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ ปี พ.ศ. 2536 – 2555.....	202
ภาคผนวกที่ 4 บทบัญญัติที่เกี่ยวกับสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ตามอนุสัญญา สหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982	203
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	217

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 ตารางปริมาณและมูลค่าสัตว์น้ำเค็มทั้งหมดที่จับได้ตามธรรมชาติปี พ.ศ. 2495 - 2547.....	153
ตารางที่ 2 ตารางปริมาณการจับสัตว์น้ำทั้งหมดจากธรรมชาติจำแนกเป็นใน – นอกน่านน้ำ.....	153

สารบัญรูปภาพ

รูปภาพที่ 1	ทะเลเมดิเตอร์เรเนียน.....	48
รูปภาพที่ 2	ทะเลดำ.....	49
รูปภาพที่ 3	ทะเลแดง.....	49
รูปภาพที่ 4	อ่าวเปอร์เซีย.....	50
รูปภาพที่ 5	อ่าวอะคาบา.....	50
รูปภาพที่ 6	ทะเลบอลติก.....	53
รูปภาพที่ 7	ทะเลแคสเปียน.....	53
รูปภาพที่ 8	อ่าวเม็กซิโก.....	54
รูปภาพที่ 9	อ่าวเอเดน.....	54
รูปภาพที่ 10	อ่าวไทย.....	55
รูปภาพที่ 11	ทะเลอันดามัน.....	55
รูปภาพที่ 12	อ่าวกินี.....	56
รูปภาพที่ 13	ทะเลเหนือ.....	56
รูปภาพที่ 14	แผนที่โลกแสดงที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของรัฐที่มีลักษณะเสียเปรียบทางภูมิศาสตร์.....	68
รูปภาพที่ 15	แผนที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้.....	150
รูปภาพที่ 16	อาณาเขตทางทะเลของประเทศไทย.....	156
รูปภาพที่ 17	เขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทยซึ่งถูกปิดล้อมโดยเขตเศรษฐกิจจำเพาะ.....	156

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

บทบัญญัติที่เกี่ยวกับสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ (geographically disadvantaged States) ในการเข้าร่วมแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกัน ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 มีปัญหาในการบังคับใช้เพราะบทบัญญัติดังกล่าวมีความไม่ชัดเจนในหลายประการ จึงเป็นมูลเหตุในการศึกษาบทบัญญัติข้างต้น

การที่จะพิจารณาว่ารัฐใดมีลักษณะเป็น “รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์” ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 หรือไม่นั้น จะต้องพิจารณาถึง “การพึ่งพาทางโภชนาการ” (nutritional dependence) ของรัฐนั้นด้วย ทั้งนี้ ตามนิยามหรือความหมายของ “รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์” ที่ปรากฏในบทบัญญัติข้อ 70 วรรคสอง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 (United Nations Convention on the Law of the Sea 1982) อย่างไรก็ดี อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณา “การพึ่งพาทางโภชนาการ” (nutritional dependence) เอาไว้ อีกทั้ง หากเกิดประเด็นข้อพิพาทว่ารัฐชายฝั่งไม่ยอมรับข้ออ้างของรัฐที่อ้างตนว่าเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ก็ไม่ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการหรือองค์กรใดเข้ามาตัดสินประเด็นดังกล่าว ด้วยเหตุนี้ จึงต้องทำการศึกษาว่าจะต้องนำหลักเกณฑ์ใดมาพิจารณา และมีกระบวนการระงับข้อพิพาทในประเด็นดังกล่าวอย่างไร

รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์มีสิทธิในการเข้าร่วมแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (surplus) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกัน แต่การกำหนดหรือคำนวณปริมาณทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (surplus) เป็นเรื่องที่สืบเนื่องมาจากการกำหนดหรือคำนวณปริมาณที่พึงอนุญาตให้จับได้ (total allowable catch: TAC) และขีดความสามารถในการจับทรัพยากรมีชีวิต (harvesting capacity) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐ

ชายฝั่ง ทั้งนี้ ตามบทบัญญัติข้อ 61 และ 62 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ซึ่งการกำหนดหรือคำนวณปริมาณดังกล่าวเป็นเรื่องที่ยากในการคำนวณ เพราะมีความยุ่งยาก ซับซ้อน และต้องอาศัยข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ ประกอบกับต้องใช้เครื่องมือที่มีประสิทธิภาพและต้องใช้เวลานานในการเก็บข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เหล่านั้น เมื่อการกำหนดหรือคำนวณปริมาณดังกล่าว เป็นเรื่องที่ปฏิบัติได้ยาก จึงส่งผลต่อการกำหนดหรือคำนวณปริมาณทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (surplus) ด้วย อย่างไรก็ตาม บางประเทศ โดยเฉพาะประเทศที่พัฒนาแล้วมักจะกำหนดปริมาณที่พึง อนุญาตให้จับได้ (TAC) แต่ไม่ได้กำหนดปริมาณทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (surplus) ทำให้เกิดปัญหา ในทางปฏิบัติต่อรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ได้ กล่าวคือ รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์จะไม่สามารถ ใช้สิทธิในการเข้าร่วมแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกินในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐ ชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกัน ตามบทบัญญัติข้อ 70 วรรคหนึ่ง ของอนุสัญญา สหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ได้

นอกจากนี้ ในกรณีที่เศรษฐกิจของรัฐชายฝั่งต้องพึ่งพาการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมี ชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนเป็นอย่างยิ่ง (overwhelming) บทบัญญัติในข้อ 71 ของ อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ได้บัญญัติห้ามไม่ให้บังคับใช้บทบัญญัติข้อ 70 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 (ว่าด้วยสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทาง ภูมิศาสตร์) แต่ อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ใน การพิจารณากรณีดังกล่าวเอาไว้ จึงอาจเกิดปัญหาในทางปฏิบัติได้ว่ารัฐชายฝั่งใดบ้างที่อาจอ้าง บทบัญญัติข้อ 71 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ได้ และถ้าหากเกิด ประเด็นพิพาทระหว่างรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์และรัฐชายฝั่งที่อ้างว่าเศรษฐกิจของตนต้องพึ่งพา การทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนเป็นอย่างยิ่ง จะเป็นประเด็นข้อพิพาทที่ได้รับการยกเว้น ไม่ต้องระงับข้อพิพาทด้วยวิธีการศาลหรือไม่ อย่างไร

สำหรับประเทศไทย เป็นรัฐซึ่งติดกับทะเลกึ่งปิด ทั้งทางด้านทะเลอันดามันและอ่าวไทย ประเทศไทยได้รับผลกระทบจากการอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งเพื่อนบ้าน จนทำให้ ประเทศไทยเป็นรัฐที่ถูกปิดกั้นทางทะเล (zone – locked State) กล่าวคือ เรือของประเทศไทยไม่ อาจแล่นสู่มหาสมุทรได้โดยไม่ต้องผ่านเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐอื่น และประเทศไทยยังอ้างเขต เศรษฐกิจจำเพาะของตนได้น้อยกว่าที่บทบัญญัติข้อ 57 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมาย

ทะเล ค.ศ. 1982 ได้กำหนดไว้ คือ 200 ไมล์ทะเลจากเส้นฐานซึ่งใช้วัดความกว้างของทะเลอาณาเขต (ประเทศไทยอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนทั้งทางด้านทะเลอันดามันและอ่าวไทยได้ ประมาณ 120 - 150 ไมล์ทะเลจากเส้นฐานซึ่งใช้วัดความกว้างของทะเลอาณาเขต) และก่อนที่จะมีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ประเทศไทยเคยทำประมงในบริเวณซึ่งปัจจุบันเป็นเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาก่อน จึงมีความเป็นไปได้ว่าประเทศไทยอาจจะเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ตามบทบัญญัติข้อ 70 วรรคสองของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

แต่อย่างไรก็ดี ถ้าหากว่าประเทศไทยไม่ได้มีสถานะเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ประเทศไทยก็ยังมีสถานะเป็นรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และภูมิภาคเอเชียมีรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ซึ่งอาจจะขอเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทยได้ ประเทศไทยจึงได้รับผลกระทบจากบทบัญญัติที่เกี่ยวกับสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 นอกจากนี้ อาจเกิดปัญหาว่าประเทศไทยจะอ้างว่าเศรษฐกิจของประเทศไทยต้องพึ่งพาการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนเป็นอย่างยิ่ง ตามบทบัญญัติข้อ 71 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ได้หรือไม่ หากประเทศไทยอ้างตามบทบัญญัติข้อ 71 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ได้ แต่ รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่จะขอเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทยไม่เห็นด้วย ย่อมเกิดประเด็นข้อพิพาทขึ้น ซึ่งประเด็นข้อพิพาทดังกล่าวจะได้รับการยกเว้นไม่ต้องระงับข้อพิพาทด้วยวิธีการทางศาลหรือไม่ อย่างไร เป็นเรื่องที่จะต้องทำการศึกษาต่อไป

ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้จึงต้องทำการศึกษถึงนิยามหรือความหมายของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ รวมถึง สิทธิ วิธีใช้สิทธิ ข้อจำกัดสิทธิ และการระงับข้อพิพาทที่เกี่ยวกับรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ซึ่งเป็นกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับทะเลที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากในปัจจุบัน โดยจะหยิบยกปัญหาในการบังคับใช้บทบัญญัติดังกล่าวขึ้นมาศึกษา และหาแนวทางในการบังคับใช้บทบัญญัติข้างต้นให้เป็นไปได้ตาม

เจตนารมณ์ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ตลอดจน ศึกษาถึงผลดีและผลเสียของบทบัญญัติดังกล่าวที่จะมีต่อประเทศไทย ซึ่งเป็นเรื่องที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

1.2 สมมติฐานของการศึกษา

อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ได้กำหนดหลักเกณฑ์และสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ไว้อย่างกว้างๆ ทำให้ในทางปฏิบัติ มีปัญหาในการบังคับใช้บทบัญญัตินี้ดังกล่าว ดังนั้น จึงต้องหาแนวทางในการบังคับใช้บทบัญญัติข้างต้น เพื่อให้ตรงตามเจตนารมณ์ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อต้องการทราบถึงปัญหาในการบังคับใช้บทบัญญัติเกี่ยวกับ “สิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์” ตามบทบัญญัติข้อ 70 - 72 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 และวิเคราะห์หาแนวทาง (criteria) ในการบังคับใช้บทบัญญัติข้างต้น ตลอดจน วิเคราะห์ว่าประเทศไทยซึ่งเป็นรัฐที่ติดกับทะเลกึ่งปิดจะมีลักษณะเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์หรือไม่อย่างไร เพื่อจะได้วิเคราะห์ถึงแนวทางในการบังคับใช้สิทธิของประเทศไทยในการเข้าร่วมแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือภูมิภาคเอเชีย แต่ ถ้าหากประเทศไทยไม่ได้มีลักษณะเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ประเทศไทยก็ยังมีสถานะเป็นรัฐชายฝั่ง ซึ่งอาจจะมีรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ในอนุภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือภูมิภาคเอเชีย ขอเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทย จึงต้องศึกษาเพื่อจะทราบถึงผลกระทบของบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่จะมีต่อประเทศไทย และเพื่อจะได้ทราบอีกว่าประเทศไทยจะอ้างว่าเศรษฐกิจของประเทศไทยต้องพึ่งพาการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนเป็นอย่างยิ่ง ตามบทบัญญัติข้อ 71 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ได้หรือไม่ และถ้าหากรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ไม่เห็นด้วย ประเด็นข้อพิพาทดังกล่าวจะต้องมีวิธีการระงับข้อพิพาทอย่างไร

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

จะทำการศึกษาโดยอาศัยปัญหาในการบังคับใช้บทบัญญัติที่เกี่ยวกับ “สิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์” ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 และวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางในการบังคับใช้บทบัญญัติดังกล่าว ตลอดจน วิเคราะห์ถึงความเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทย กับทั้งวิเคราะห์หาแนวทางในการบังคับใช้สิทธิดังกล่าวของประเทศไทยในการเข้าร่วมแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือภูมิภาคเอเชีย หากประเทศไทยมีสถานะเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ และผลกระทบของบทบัญญัติที่เกี่ยวกับสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่จะมีต่อประเทศไทย หากประเทศไทยไม่ได้มีสถานะเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์

1.5 วิธีการศึกษา

วิธีการศึกษาทั่วไปเป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยจะศึกษาจากอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ในบทบัญญัติที่เกี่ยวกับ “สิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์” กับทั้ง เอกสารและตำรากฎหมาย ตลอดจนสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะนำมาวิเคราะห์และหาข้อสรุปต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึง ความหมาย สิทธิ วิธีใช้สิทธิ ข้อจำกัดสิทธิ และการระงับข้อพิพาทที่เกี่ยวกับรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ในการเข้าร่วมแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกันกับรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์นั้น ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

2. ทำให้ทราบถึง ปัญหาในการบังคับใช้บทบัญญัติที่เกี่ยวกับ “สิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์” ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

3. สามารถวิเคราะห์ถึง แนวทางในการบังคับใช้บทบัญญัติที่เกี่ยวกับ “สิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์” ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ได้

4. สามารถวิเคราะห์ถึงความเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทยได้ และยังวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่ประเทศไทยอาจจะได้รับจากการบังคับใช้บทบัญญัติที่เกี่ยวกับสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ได้อีกด้วย

บทที่ 2

พัฒนาการ แนวคิด และความหมายของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์

ในบทนี้จะทำการศึกษาถึง พัฒนาการของแนวคิดและความหมายของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 (United Nations Convention on the Law of the Sea 1982) ซึ่งเป็นกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับทะเลที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากในปัจจุบัน โดยในเบื้องต้น จะกล่าวถึงพัฒนาการและแนวคิดเกี่ยวกับรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ตั้งแต่ก่อนที่จะมีการประชุมกฎหมายทะเลครั้งที่สามจนไปถึงในระหว่างการประชุมกฎหมายทะเลครั้งที่สาม จากนั้นจะกล่าวถึง บทบัญญัติเกี่ยวกับความหมายของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ และตัวอย่างประเทศที่มีลักษณะเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

2.1 พัฒนาการและแนวคิดเกี่ยวกับรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์

พัฒนาการและแนวคิดที่เกี่ยวกับรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ เริ่มมาตั้งแต่ก่อนการประชุมกฎหมายทะเลครั้งที่สาม ตลอดเรื่อยมาจนถึงในระหว่างการประชุมกฎหมายทะเลครั้งที่สาม ในส่วนนี้จึงจะขอกล่าวถึง พัฒนาการและแนวคิดเกี่ยวกับรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ก่อนการประชุมกฎหมายทะเลครั้งที่สาม และพัฒนาการและแนวคิดเกี่ยวกับรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ระหว่างการประชุมกฎหมายทะเลครั้งที่สาม ในหัวข้อ 2.1.1 และ 2.1.2 ตามลำดับ

2.1.1 พัฒนาการและแนวคิดเกี่ยวกับรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ก่อนการประชุม กฎหมายทะเลครั้งที่สาม

แนวคิดเกี่ยวกับรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ (geographically disadvantaged States) มีวิวัฒนาการมาจากคำว่า “shelf – locked States” ซึ่งเป็นคำที่ใช้มาตั้งแต่ช่วงปลายยุค 60 และช่วงต้นยุค 70 มีการให้ความหมายของ “shelf – locked States” ไว้ดังนี้¹

“shelf – locked States คือ รัฐที่แยกออกจากพื้นดินท้องทะเลและดินใต้พื้นดินท้องทะเลที่อยู่นอกเขตอำนาจรัฐ... ทำให้ไหล่ทวีปของรัฐเช่นว่านั้นไม่มีเขตแดนติดกับพื้นดินท้องทะเลที่อยู่นอกเขตอำนาจรัฐ อันเป็นบริเวณที่รัฐไม่มีอำนาจอธิปไตย โดยรัฐเช่นว่านั้นอาจถูกจำกัดในการขยายเขตอำนาจออกไปจากชายฝั่งเพราะที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ ตัวอย่างของรัฐดังกล่าว คือ รัฐที่ติดกับทะเลปิดหรือกึ่งปิด หรือที่ติดกับบริเวณอื่น เช่น อ่าวกินี ซึ่งมีชายฝั่งที่เว้าเข้าไป เป็นต้น”² โดยสรุปแล้ว “shelf – locked States” คือ รัฐที่มีไหล่ทวีปสั้น อันเนื่องมาจากติดกับไหล่ทวีปของรัฐเพื่อนบ้าน ซึ่งส่งผลให้รัฐเช่นว่านั้นไม่มีเขตอำนาจเหนือพื้นดินท้องทะเลที่อยู่นอกเขตไหล่ทวีปของตน

ตัวอย่างของ “shelf – locked States” ได้แก่ ประเทศเบลเยียม (Belgium), กัมพูชา (Cambodia), เดนมาร์ก (Denmark), เอธิโอเปีย³ (Ethiopia), ฟินแลนด์ (Finland), สาธารณรัฐประชาธิปไตยเยอรมนี (The German Democratic Republic), สหพันธ์สาธารณรัฐ

¹Janusz Symonides, “Geographically Disadvantaged States Under the 1982 convention on the Law of the Sea,” in *Recueil Des Cours: Hague Academy of International Law*, Vol. 208, Martinus Nijhoff Publishers. (Dordrecht: Samsom – Sijthoff, 1988), p. 293.

²“Shelf – locked States were defined as ‘cut off from the sea – bed and subsoil beyond national jurisdiction... The continental shelves of such States have no boundary with the sea – bed beyond national jurisdiction, the area where no individual sovereignty exists.’ Such States have limited possibilities for extending their jurisdiction far off shore because of their geographic situation. This, for example, is the case with States that border on enclosed or semi – enclosed seas, or other areas such as the Gulf of Guinea where the coastline is concave.”

³ปัจจุบัน ประเทศเอธิโอเปีย (Ethiopia) เป็นรัฐไร้ฝั่งทะเล (land - locked State) เพราะประเทศเอธิโอเปียได้แยกออกจากประเทศเอธิโอเปีย จึงทำให้ประเทศเอธิโอเปียเป็นรัฐไร้ฝั่งทะเล

เยอรมนี⁴ (The Federal Republic of Germany), อิหร่าน (Iran), อิรัก (Iraq), จอร์แดน (Jordan), คูเวต (Kuwait), มาเลเซีย (Malaysia), เนเธอร์แลนด์ (the Netherlands), โปแลนด์ (Poland), ซาอุดีอาระเบีย (Saudi Arabia), สิงคโปร์ (Singapore), ซูดาน (Sudan), สวีเดน (Sweden), ไทย (Thailand), เวียดนามเหนือ⁵ (North Vietnam), เยเมน⁶ (Yemen) และยูโกสลาเวีย (Yugoslavia)⁷

แม้ว่า ก่อนที่จะมีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 นั้น ยังไม่ปรากฏหลักการในเรื่องเขต “200 – mile zones” (คือ เขตเศรษฐกิจจำเพาะในปัจจุบัน) เป็นลายลักษณ์อักษร แต่ ในขณะที่คณะกรรมการพื้นดินท้องทะเล (the Sea – Bed Committee) เริ่มเตรียมการประชุมกฎหมายทะเลครั้งที่สาม รัฐที่เป็น “shelf – locked States” ซึ่งส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นรัฐที่ถูกปิดกั้นทางทะเล (zone – locked States)⁸ ด้วย เริ่มตระหนักว่า ถ้าหลักในเรื่อง “200 – mile zones” (คือ เขตเศรษฐกิจจำเพาะในปัจจุบัน) ได้รับการบัญญัติไว้ในอนุสัญญาว่าด้วยกฎหมายทะเล รัฐที่เป็น “shelf – locked States” ก็จะได้รับผลกระทบด้วย โดยเฉพาะจะได้รับผลกระทบในเรื่องเสรีภาพในการทำประมงในทะเลหลวง (the freedom fishing)⁹ เพราะ พื้นที่ที่เคยเป็นทะเลหลวงก็จะลดน้อยลงและกลายเป็นเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐอื่น รัฐที่ถูกปิดกั้นทางทะเล (zone – locked States) จึงเป็นรัฐที่ได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก ด้วยเหตุนี้ จึงเกิดหลักการใหม่

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

⁴ปัจจุบัน สาธารณรัฐประชาธิปไตยเยอรมนี (The German Democratic Republic) หรือที่เรียกว่าเยอรมนีตะวันออก และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (The Federal Republic of Germany) หรือที่เรียกว่าเยอรมนีตะวันตก ได้รวมชาติเป็นหนึ่งเดียว เรียกว่า สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (The Federal Republic of Germany)

⁵ปัจจุบัน ประเทศเวียดนามเหนือ (North Vietnam) และประเทศเวียดนามใต้ (South Vietnam) ได้รวมชาติเป็นหนึ่งเดียว เรียกว่า สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (The Socialist Republic of Vietnam)

⁶ประเทศเยเมน (Yemen) มีลักษณะเป็น “shelf – locked States” ในทะเลแดงเท่านั้น

⁷Winston Conrad Extavour, *The Exclusive Economic Zone: A Study of the Evolution and Progressive Development of the International Law of the sea*(Geneva: Institut Univeritaire de Hautes Etudes Internationales, 1979), p. 245.

⁸Zone – locked States คือรัฐที่ไม่สามารถเดินเรือออกสู่มหาสมุทร (any ocean) โดยไม่ต้องผ่านเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐอื่น

⁹Janusz Symonides, “Geographically Disadvantaged States Under the 1982 convention on the Law of the Sea,” in *Recueil Des Cours: Hague Academy of International Law*, pp. 294.

ขึ้นมาเรียกว่าหลักการของ “geographically disadvantaged States” (รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์) ซึ่งเป็นหลักการใหม่ที่ครอบคลุมถึงเรื่อง “เขตเศรษฐกิจ” (the economic zone) ด้วย¹⁰

จากข้างต้น จึงสรุปได้ว่า แนวคิดของ “รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์” (geographically disadvantaged States) เริ่มมาจากคำว่า “shelf – locked States” และก่อนหน้าที่จะมีการประชุมกฎหมายทะเลครั้งที่สามเพียงเล็กน้อย ได้เกิดหลักการใหม่ขึ้นมาเรียกว่าหลักการของ “รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์” (geographically disadvantaged States) แต่ในขณะนั้น ความหมายและสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ยังไม่มีความชัดเจนมากนัก

2.1.2 พัฒนาการและแนวคิดเกี่ยวกับรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ระหว่างการประชุมกฎหมายทะเลครั้งที่สาม

ในส่วนนี้จะกล่าวถึงพัฒนาการและแนวคิดเกี่ยวกับรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ในระหว่างการประชุมกฎหมายทะเลครั้งที่สาม¹¹ โดยจะกล่าวถึง การรวมกลุ่มของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ และผลของการประชุมกฎหมายทะเลครั้งที่สามเกี่ยวกับรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ในหัวข้อ 2.1.2.1 และ 2.1.2.2 ตามลำดับ

2.1.2.1 การรวมกลุ่มของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์

รัฐไร้ฝั่งทะเล (land – locked States) และ รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ (geographically disadvantaged States) เป็นรัฐที่ไม่อาจเข้าถึงทะเลเปิดหรือมหาสมุทรได้โดยไม่ต้องผ่านเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐอื่น (หรือที่เรียกว่าเป็น รัฐที่ถูกปิดกั้นทางทะเล (zone – locked States)) และเป็นรัฐที่จะได้รับผลกระทบจากการบัญญัติหลักการในเรื่องเขตเศรษฐกิจจำเพาะไว้ในอนุสัญญาว่าด้วยกฎหมายทะเลฯ เมื่อรัฐไร้ฝั่งทะเล และรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ต่างมีลักษณะเช่นเดียวกันและมีผลประโยชน์ได้เสียร่วมกัน จึงรวมกลุ่มกันขึ้นเพื่อประโยชน์ในการประชุมกฎหมายทะเลครั้งที่สาม

¹⁰ Ibid., p.295.

¹¹ การประชุมกฎหมายทะเลครั้งที่สามเริ่มต้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1973 จนถึง ปี ค.ศ. 1982

ในช่วงเตรียมการก่อนการประชุมกฎหมายทะเลครั้งที่สาม ในช่วง ค.ศ. 1971 รัฐไร้ฝั่งทะเล และรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ได้รวมกลุ่มกันขึ้นครั้งแรก มีทั้งหมด 7 รัฐ ประกอบด้วยรัฐไร้ฝั่งทะเล 4 รัฐ คือ ประเทศอัฟกานิสถาน (Afghanistan), ออสเตรีย (Austria), เนปาล (Nepal) และฮังการี (Hungary) และรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์อีก 3 รัฐ คือ ประเทศเบลเยียม (Belgium), เนเธอร์แลนด์ (the Netherlands) และสิงคโปร์ (Singapore) โดยมีชื่อว่า “the group of land – locked and shelf – locked countries”¹²

ต่อมา ในระหว่างการประชุมกฎหมายทะเลครั้งที่สาม จำนวนสมาชิกในกลุ่มของรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ (the group of land – locked and geographically disadvantaged States: LL / GDS Group) ก็เพิ่มขึ้น ดังนี้ ค.ศ. 1974 สมาชิกของกลุ่มเพิ่มจำนวนเป็น 42 รัฐ ค.ศ. 1975 เพิ่มเป็น 49 รัฐ ค.ศ. 1976 เพิ่มเป็น 52 รัฐ ค.ศ. 1979 เพิ่มเป็น 54 รัฐ และในปี ค.ศ. 1981 เพิ่มเป็น 55 รัฐ¹³ โดย รัฐซิมบับเว (Zimbabwe) เข้าร่วมกลุ่มเป็นรัฐสุดท้ายในฐานะรัฐไร้ฝั่งทะเล โดยสมาชิกกลุ่มมีจำนวน 55 รัฐ ดังนี้¹⁴ แบ่งเป็นรัฐไร้ฝั่งทะเล จำนวน 29 รัฐ ได้แก่ ประเทศอัฟกานิสถาน (Afghanistan), ออสเตรีย (Austria), ภูฏาน (Bhutan), โบลิเวีย (Bolivia), บอตสวานา (Botswana), บुरुнди (Burundi), สาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตไบโลรัสเซีย (Byelorussia SSR), สาธารณรัฐแอฟริกากลาง (Central African Republic), ชาด (Chad), เซโกสโลวาเกีย (Czechoslovakia), ฮังการี (Hungary), ลาว (Laos), เลโซโท (Lesotho), ลิกเตนสไตน์ (Liechtenstein), ลักเซมเบิร์ก (Luxembourg), มาลาวี (Malawi), มาลี (Mali), มองโกเลีย (Mongolia), เนปาล (Nepal), ไนเจอร์ (Niger), ปารากวัย (Paraguay), รวันดา (Rwanda), ซานมารีโน (San Marino), สวาซิแลนด์ (Swaziland), สวิตเซอร์แลนด์ (Switzerland), ยูกันดา (Uganda), อัปเปอร์วอลตา (Upper Volta), แซมเบีย (Zambia) และซิมบับเว (Zimbabwe) และรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์อีก 26 รัฐ ได้แก่ ประเทศแอลจีเรีย (Algeria), บาห์เรน (Bahrain),

¹²Janusz Symonides, “Geographically Disadvantaged States Under the 1982 convention on the Law of the Sea,” in *Recueil Des Cours: Hague Academy of International Law*, pp. 298.

¹³สมาชิกเกือบทั้งหมดของกลุ่มรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์เป็นรัฐที่จนที่สุดในโลก (the poorest States in the World) (Robert E. Bowen, “The land – locked and geographically disadvantaged states and the Law of the Sea” *Political Geography Quarterly* Vol. 5, No. 1 (January 1986): 68.

¹⁴Janusz Symonides, “Geographically Disadvantaged States Under the 1982 convention on the Law of the Sea,” in *Recueil Des Cours: Hague Academy of International Law*, p.299.

เบลเยียม (Belgium), บัลแกเรีย (Bulgaria), เอธิโอเปีย (Ethiopia), สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (Federal Republic of Germany), ฟินแลนด์ (Finland), แกมเบีย (Gambia), สาธารณรัฐประชาธิปไตยเยอรมนี (German Democratic Republic), กรีซ (Greece), อิรัก (Iraq), จาเมกา (Jamaica), จอร์แดน (Jordan), คูเวต (Kuwait), เนเธอร์แลนด์ (Netherlands), โปแลนด์ (Poland), กาตาร์ (Qatar), โรมาเนีย (Romania), สิงคโปร์ (Singapore), ซูดาน (Sudan), สวีเดน (Sweden), ซีเรีย (Syria), ตุรกี (Turkey), สหรัฐอาหรับเอมิเรต (United Arab Emirates), สาธารณรัฐแคเมอรูน (United Republic of Cameroon) และซาเอียร์¹⁵ (Zaire)

จากข้างต้น จะเห็นได้ว่า รัฐไร้ฝั่งทะเล (land – locked States) และรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ (geographically disadvantaged States) มีการรวมกลุ่มกันเพราะเป็นรัฐที่มีผลประโยชน์ได้เสียเช่นเดียวกัน เนื่องจาก รัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ต่างก็เป็นรัฐที่มีความด้อยทางภูมิศาสตร์และเป็นรัฐที่จะได้รับผลกระทบจากหลักการในเรื่องเขตเศรษฐกิจจำเพาะ และจะเห็นได้ว่าการรวมกลุ่มในระหว่างการประชุมกฎหมายทะเลครั้งที่สามของรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ จะมีสมาชิกเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทั้งนี้ ก็เพื่อประโยชน์ในการเจรจาต่อรองกับกลุ่มรัฐชายฝั่ง (coastal States Group) ซึ่งเป็นกลุ่มที่คัดค้านการเสนอหลักเกณฑ์ของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ นอกจากนี้ รัฐสมาชิกของกลุ่มรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ (LL / GDS Group) บางรัฐก็เป็นรัฐที่พัฒนาแล้วอีกด้วย ทั้งนี้ ก็เพื่อเพิ่มกำลังในการเจรจาต่อรองให้มากขึ้น

2.1.2.2 ผลของการประชุมกฎหมายทะเลครั้งที่สามเกี่ยวกับรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์

ในส่วนนี้ จะกล่าวถึงผลของการประชุมกฎหมายทะเลครั้งที่สามที่เกี่ยวกับรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ โดยจะกล่าวถึง กลุ่มของรัฐที่เข้ามามีบทบาทในการเจรจาในระหว่างการประชุมกฎหมายทะเลครั้งที่สามในส่วนที่เกี่ยวกับรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ และนิยามหรือความหมายของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ รวมถึง สิทธิและข้อจำกัดสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ตามลำดับ

¹⁵ ปัจจุบันคือสาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก (Democratic Republic of Congo)

ในระหว่างการประชุมกฎหมายทะเลครั้งที่สาม กลุ่มที่เข้ามามีบทบาทในการกำหนดหลักเกณฑ์ของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ไว้ในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 แบ่งออกเป็นสามกลุ่ม คือ กลุ่มที่เสนอหลักเกณฑ์ของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ กลุ่มที่คัดค้านการเสนอหลักเกณฑ์ของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ และกลุ่มที่เข้ามาประนีประนอม (compromise) ข้อเสนอและข้อคัดค้านของกลุ่มที่เสนอและคัดค้านหลักเกณฑ์ของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ดังกล่าว โดยจะแบ่งอธิบายได้ ดังนี้

กลุ่มแรก คือ กลุ่มที่เสนอหลักเกณฑ์ของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ได้แก่ กลุ่ม 77 (Group of 77) และกลุ่มรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ (LL / GDS Group) ดังจะอธิบายต่อไปได้ ดังนี้

- กลุ่ม 77 (Group of 77) เป็นกลุ่มของรัฐที่กำลังพัฒนา ข้อเสนอของกลุ่ม 77 (Group of 77) ในส่วนที่เกี่ยวกับรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์มีอิทธิพลต่อกลุ่มรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ (LL / GDS Group) เป็นอย่างมาก เพราะรัฐสมาชิกของกลุ่ม 77 (Group of 77) หลายรัฐมีลักษณะเป็นรัฐที่มีความด้อยทางภูมิศาสตร์และยังเป็นรัฐสมาชิกของกลุ่มรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ (LL / GDS Group) อีกด้วย ด้วยเหตุนี้ กลุ่ม 77 (Group of 77) จึงมีบทบาทสำคัญกลุ่มหนึ่งในการเจรจาในระหว่างการประชุมกฎหมายทะเลครั้งที่สามในส่วนที่เกี่ยวกับรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์

- กลุ่มรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ (LL / GDS Group) เป็นกลุ่มที่เกิดจากการรวมตัวกันของรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ทั้งนี้ ก็เพื่อให้เกิดกำลังในการเจรจาต่อรองกับกลุ่มที่คัดค้านการเสนอหลักเกณฑ์ของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ (ซึ่งก็คือกลุ่มรัฐชายฝั่ง (coastal States Group)) ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นอย่างละเอียดในหัวข้อ 2.1.2.1 เรื่อง การรวมกลุ่มของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ด้วยเหตุนี้ กลุ่มรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ (LL / GDS Group) จึงเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมากในการเจรจาในระหว่างการประชุมกฎหมายทะเลครั้งที่สาม เพื่อให้หลักเกณฑ์ของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ได้รับการบัญญัติไว้ในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

กลุ่มที่สอง คือ กลุ่มที่คัดค้านการเสนอหลักเกณฑ์ของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ได้แก่ กลุ่มรัฐชายฝั่ง (coastal States Group) กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบทางด้าน

ลปโดยตรงจากหลักเกณฑ์ของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ เพราะถ้าหลักเกณฑ์ของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ได้รับการบัญญัติไว้ในอนุสัญญากฎหมายทะเลฯ รัฐชายฝั่งก็จะมีหน้าที่ที่จะต้องให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์เข้าถึงทรัพยากรในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน ด้วยเหตุนี้ กลุ่มนี้จึงมีบทบาทสำคัญมากในการเจรจาในระหว่างการประชุมกฎหมายทะเลครั้งที่สามในส่วนของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์

กลุ่มที่สามซึ่งเป็นกลุ่มสุดท้าย คือ กลุ่มที่เข้ามาประนีประนอม (compromise) ข้อเสนอและข้อคัดค้านของกลุ่มที่เสนอและคัดค้านหลักเกณฑ์ของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ กลุ่มนี้ได้แก่ กลุ่ม 21 (Group of 21) และกลุ่มเจรจาที่ 4 (Negotiation Group 4) ดังจะอธิบายต่อไป ดังนี้

- กลุ่ม 21 (Group of 21) เป็นกลุ่มที่ประกอบด้วยตัวแทนจากกลุ่มรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ (LL / GDS Group) 10 ประเทศ¹⁶ และตัวแทนจากกลุ่มรัฐชายฝั่ง (coastal States Group) อีก 10 ประเทศ¹⁷ นอกจากนี้ ประธานของกลุ่มนี้คือท่านทูตสตีเวน นานดาน ซึ่งเป็นตัวแทนจากประเทศฟิลิปปินส์ กลุ่มนี้จึงมีบทบาทในการเข้ามาประนีประนอมข้อเสนอและข้อคัดค้านของกลุ่มรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ (LL / GDS Group) กับกลุ่มรัฐชายฝั่ง (coastal States Group)

- กลุ่มเจรจาที่ 4 (Negotiation Group 4) เป็นกลุ่มที่เข้ามาประนีประนอมข้อเสนอและข้อคัดค้านของกลุ่มรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ (LL / GDS Group) กับกลุ่มรัฐชายฝั่ง (coastal States Group) อีกกลุ่มหนึ่ง และยังเป็นกลุ่มที่ได้รับอิทธิพลจากกลุ่ม 21 (Group of 21) ด้วย เพราะทั้งกลุ่ม 21 (Group of 21) และกลุ่มเจรจาที่ 4 (Negotiation Group 4) มีประธานกลุ่มคนเดียวกัน นอกจากนี้ ข้อเสนอที่เกี่ยวกับหลักเกณฑ์ของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ของกลุ่มเจรจาที่ 4 (Negotiation Group 4) ยังได้รับการบัญญัติไว้ในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 อีกด้วย ด้วยเหตุนี้ กลุ่มนี้จึงมีความสำคัญเป็นอย่างมากอีกกลุ่มหนึ่งในการกำหนดหลักเกณฑ์ของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ไว้ในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

¹⁶ ได้แก่ ประเทศออสเตรเลีย, เซโกสโลวาเกีย, อิรัก, จาเมกา, เนปาล, ปาร์กวัย, โปแลนด์, สิงคโปร์, สวาซิแลนด์ และยูกันดา

¹⁷ ได้แก่ ประเทศแคนาดา, ชิลี, ไอซ์แลนด์, อิหร่าน, นอร์เวย์, ปากีสถาน, เปรู, เซเนกัล, สเปน และแทนซาเนีย

สำหรับผลของการประชุมกฎหมายทะเลครั้งที่สามที่เกี่ยวกับ “นิยามหรือความหมาย” ของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ อาจจะสามารถกล่าวได้ว่า ในช่วงแรกของการประชุมกฎหมายทะเลครั้งที่สามนั้น แม้ว่า หลักการของ “รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์” (geographically disadvantaged States) จะได้รับการยอมรับเป็นอย่างมาก และมีการอธิบายถึงลักษณะของ “ความเสียเปรียบทางภูมิศาสตร์” ของรัฐไว้หลายประการ¹⁸ แต่ “ความหมาย” ของ “รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์” (geographically disadvantaged States) ก็ยังไม่มี ความชัดเจน ทั้งนี้ เพราะ แต่ละประเทศที่รวมตัวกันเป็นกลุ่มรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ (LL / GDS Group) มีลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่ค่อนข้างจะแตกต่างกันออกไป จึงเป็นการยากในการกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณานิยามหรือความหมายของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ และจะเห็นได้ว่าในช่วงแรกของการประชุมกฎหมายทะเลครั้งที่สามมีบางข้อเสนอที่เสนอให้รัฐไร้ฝั่งทะเลเป็นรัฐที่เสียเปรียบทาง

¹⁸มีข้อเสนอเกี่ยวกับลักษณะของ “ความเสียเปรียบทางภูมิศาสตร์” ไว้หลายประการ ดังนี้ (Lewis M. Alexander, “The ‘disadvantaged’ states and the law of the sea,” *Marine Policy* Vol. 5, No. 3 (July 1981): p.187.) และ Lewis M. Alexander and Robert D. Hodgson, “The Role of the Geographically Disadvantaged States in the Law of the Sea,” *San Diego Law Review* Vol. 13, No. 3 (March 1976): pp. 563 – 567.)

1. Limited length of coastline (ความยาวของชายฝั่งที่จำกัด)
2. Small continental shelf (ไหล่ทวีปขนาดเล็ก)
3. Small continental margin and / or EEZ or FZ (ขอบไหล่ทวีปและหรือเขตเศรษฐกิจจำเพาะหรือเขตประมงขนาดเล็ก)
4. Limited resource potential in the exclusive economic zone (EEZ) or fisheries zone (FZ) (ทรัพยากรในเขตเศรษฐกิจจำเพาะหรือเขตประมงมีอย่างจำกัด)
5. Isolated location (ที่ตั้งแยกต่างหากออกมา)
6. No economic zone (ไม่มีเขตเศรษฐกิจ)
7. Least developed state (รัฐที่พัฒนาน้อยที่สุด)
8. Zone – locked state (รัฐที่ถูกปิดกั้นเขตทางทะเล)
9. Shelf – locked state (รัฐที่ถูกปิดกั้นไหล่ทวีป)
10. State particularly dependent for the satisfaction of the nutritional needs of its population on the exploitation of the living resources in the EEZ of its neighbouring states (รัฐที่ต้องพึ่งพาการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐเพื่อนบ้านเพื่อความพึงพอใจในความต้องการทางโภชนาการของประชากรของตน)
11. Location on an enclosed or semi – enclosed sea (มีที่ตั้งติดกับทะเลปิดหรือทะเลกึ่งปิด)

ภูมิศาสตร์ด้วย¹⁹ ต่อมา ในระหว่างการประชุมกฎหมายทะเลครั้งที่สาม ความหมายของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์เริ่มมีความชัดเจนขึ้นเรื่อยๆ ตามลำดับ โดยมีกลุ่มที่เสนอหลักเกณฑ์ของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ และกลุ่มที่คัดค้านการเสนอหลักเกณฑ์ของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ เข้ามามีบทบาทในการกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณานิยามหรือความหมายของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ แต่ข้อเสนอและข้อคัดค้านของทั้งสองกลุ่มดังกล่าวยังมีบางประเด็นที่ไม่ตรงกัน ด้วยเหตุนี้ จึงต้องมีกลุ่มที่เข้ามาประนีประนอม (compromise) ข้อเสนอและข้อคัดค้านของกลุ่มดังกล่าวข้างต้น และในท้ายที่สุด อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ก็กำหนดบทนิยามของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ตามข้อเสนอของกลุ่มเจรจาที่ 4 (Negotiation Group 4) ซึ่งเป็นกลุ่มที่เข้ามาประนีประนอม (compromise) ข้อเสนอและข้อคัดค้านของกลุ่มที่เสนอและคัดค้านหลักเกณฑ์ของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ดังจะอธิบายตามลำดับดังต่อไปนี้

ในช่วงแรกของการประชุมกฎหมายทะเลครั้งที่สาม เกณฑ์ส่วนใหญ่ที่นำมาพิจารณา “ความเสียเปรียบทางภูมิศาสตร์” (geographically disadvantaged) จะเป็นเกณฑ์ที่มุ่งเน้นถึงความเป็นไปได้ในการอ้างเขตเศรษฐกิจ (economic zone) ของรัฐว่ามีมากน้อยเพียงใด²⁰

¹⁹ ข้อเสนอของ ประเทศเฮติ (Haiti) และจาเมกา (Jamaica) ในสมัยการประชุมที่ 2 (ค.ศ. 1974) มีดังนี้ (Satya N. Nandan and Shabtai Rosenne, *United Nations Convention on the Law of the Sea 1982: A Commentary Vol. II* (Netherlands: Brill Academic Publisher, 2003), pp.738 – 739.)

“Geographically disadvantaged States means developing States which

(a) Are **land – locked**; or

(b) For geographical, biological or ecological reasons:

(i) Derive no substantial economic advantage from establishing an economic zone or patrimonial sea; or

(ii) Are adversely affected in their economies by other States; or

(iii) Have short coastlines and cannot extend uniformly their national jurisdiction.”

²⁰ ตัวอย่างวิธีการที่จะนำมากำหนด “ความเสียเปรียบ” (disadvantaged) ของรัฐ มีดังนี้

(1) ให้สมมติว่าทุกรัฐเป็นเกาะที่ขยายเขตออกไปได้ 200 ไมล์ทะเล ในรัศมีวงกลม แล้วนำมาเปรียบเทียบกับรัฐที่ขยายเขตออกไปได้จริงตามตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ (geographical position) ถ้ารัฐใดอ้างเขตเศรษฐกิจได้มากกว่าอัตราส่วนร้อยละ 47 ให้ถือว่าเป็นรัฐที่ได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ (geographically advantaged) ถ้าอยู่ระหว่างอัตราส่วนร้อยละ 25 – 47 ให้ถือว่าเป็นรัฐที่ไม่ได้เปรียบและไม่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ แต่ถ้าต่ำกว่าอัตราส่วนร้อยละ 25 ให้ถือว่าเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ (geographically disadvantaged) (ข้อเสนอของตัวแทนจากประเทศฮอลแลนด์ (Holland)) (Janusz Symonides, “Geographically Disadvantaged States Under the 1982 convention on the Law of the Sea,” in *Recueil Des Cours: Hague Academy of International Law*, p. 296.)

ซึ่งยังไม่เพียงพอในการพิจารณา “ความเสียเปรียบทางภูมิศาสตร์” ของรัฐ จึงต้องพิจารณาทรัพยากรมีชีวิตและไม่มีชีวิต (living and non – living resources) และการพึ่งพาการทำประมงของรัฐ (the dependence of the State in question on fisheries) ด้วย ด้วยเหตุนี้ ข้อเท็จจริงที่รัฐไม่ได้รับผลประโยชน์ (derive no profit) จากการอ้างเขตเศรษฐกิจของตนจึงเป็นเกณฑ์สำคัญอีกเกณฑ์หนึ่งในการพิจารณาความเสียเปรียบทางภูมิศาสตร์²¹

ต่อมา ในระหว่างการประชุมกฎหมายทะเลครั้งที่สาม มีข้อเสนอที่เกี่ยวกับความหมายของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ดังนี้

สำหรับข้อเสนอของกลุ่มที่เสนอหลักเกณฑ์ของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ได้แก่ ข้อเสนอของกลุ่ม 77 (Group of 77) และกลุ่มรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ (LL / GDS Group) ดังจะกล่าวต่อไปนี้

- ข้อเสนอของกลุ่ม 77 (Group of 77) ซึ่งเป็นกลุ่มของรัฐที่กำลังพัฒนาในสมัยการประชุมที่ 3 (ค.ศ. 1974) มีดังนี้²²

“เพื่อจุดประสงค์ของข้อบทนี้ ‘รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนา’ หมายถึง รัฐชายฝั่งที่กำลังพัฒนา ซึ่ง:

(i) เหตุผลทางภูมิศาสตร์ ทำให้ไม่สามารถอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้ หรือ

(ii) เหตุผลทางความหลากหลายทางชีวภาพ หรือ ทางระบบนิเวศน์ อันเป็นลักษณะเฉพาะทางธรรมชาติ ทำให้ไม่ได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจในการแสวงประโยชน์จาก

(2) สัดส่วนระหว่างบริเวณทางบกของรัฐ (the land area of the State) และเขตเศรษฐกิจ (the economic zone) ก็ไม่สามารถอธิบาย “ความเสียเปรียบทางภูมิศาสตร์” ได้ เพราะบางรัฐแม้ว่าจะมีขนาดของบริเวณทางบกมาก แต่ก็มีขนาดของเขตเศรษฐกิจน้อย เช่น ประเทศซูดาน เป็นต้น (Janusz Symonides, “Geographically Disadvantaged States Under the 1982 convention on the Law of the Sea,” in *Recueil Des Cours: Hague Academy of International Law*, pp. 297 – 298.)

²¹Janusz Symonides, “Geographically Disadvantaged States Under the 1982 convention on the Law of the Sea,” in *Recueil Des Cours: Hague Academy of International Law*, pp. 297 – 298.

²²Satya N. Nandan and Shabtai Rosenne, *United Nations Convention on the Law of the Sea 1982: A Commentary Vol. II*, p.740.

ทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน และสิทธิในการเข้าถึงทรัพยากรมีชีวิตได้รับผลกระทบจากการอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐอื่น”²³

จากข้อเสนอข้อเสนอของกลุ่ม 77 (Group of 77) การพิจารณาความเสียหายเปรียบทางภูมิศาสตร์ของรัฐ นอกจาก จะพิจารณาถึงปัจจัยทางภูมิศาสตร์ (geographical) แล้ว จะต้องพิจารณาถึง ปัจจัยทางความหลากหลายทางชีวภาพ (biological) และปัจจัยที่เกี่ยวกับระบบนิเวศน์ (ecological) ด้วย

- ข้อเสนอของกลุ่มรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ (LL / GDS Group) ในสมัยการประชุมที่ 4 (ค.ศ. 1975) ได้รับอิทธิพลมาจากข้อเสนอของกลุ่ม 77 (Group of 77) ข้อเสนอของกลุ่มรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ (LL / GDS Group) จึงมีดังนี้²⁴

“เพื่อจุดประสงค์ของอนุสัญญานี้ รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ หมายถึง รัฐชายฝั่ง

(a) ซึ่งเหตุผลทางภูมิศาสตร์ ทำให้ไม่สามารถอ้างเขตเศรษฐกิจของตนได้ หรือ

(b) ที่เป็นเจ้าของเขตเศรษฐกิจน้อยกว่า 30 เพอร์เซ็นต์ ของพื้นที่ที่สามารถขยายออกไปได้ภายในขอบเขตความกว้างของเขตเศรษฐกิจที่อนุสัญญานุญาตให้อ้างได้ หรือ

(c) ซึ่งเหตุผลทางภูมิศาสตร์ ความหลากหลายทางชีวภาพ หรือ ทางระบบนิเวศน์ อันเป็นลักษณะเฉพาะทางธรรมชาติ ทำให้ไม่ได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการแสวง

²³“(a) For the purpose of these article ‘developing geographically disadvantaged States’ means developing coastal States which:

(i) for geographical reasons cannot claim an exclusive economic zone, or

(ii) for biological or ecological reasons, exclusively natural in character, derive no substantial economic advantage from exploiting the living resources of their Exclusive Economic Zones and whose rights of access to living resources are adversely affects by the establishment of Exclusive Economic Zones by other States.”

²⁴Satya N. Nandan and Shabtai Rosenne, United Nations Convention on the Law of the Sea 1982: A Commentary Vol.II, pp.744, 749 – 750.

ประโยชน์ทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจของตน และสิทธิในการเข้าถึงทรัพยากรมีชีวิตได้รับผลกระทบจากการอ้างเขตเศรษฐกิจของรัฐอื่น”²⁵

จากข้อเสนอของกลุ่มรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ (LL / GDS Group) จะเห็นได้ว่า “รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์” มี 3 ลักษณะ คือ (1) รัฐที่ไม่สามารถอ้างเขตเศรษฐกิจได้ (2) รัฐที่อ้างเขตเศรษฐกิจได้น้อยกว่าที่กฎหมายกำหนด และ (3) รัฐซึ่งไม่ได้รับประโยชน์จากการเขตเศรษฐกิจของตน โดยรัฐที่จะมีลักษณะเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ได้เป็นได้ทั้งรัฐชายฝั่งที่กำลังพัฒนาและที่พัฒนาแล้ว

ส่วนข้อเสนอของกลุ่มที่คัดค้านการเสนอหลักเกณฑ์ของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ซึ่งก็คือ ข้อเสนอกลุ่มรัฐชายฝั่ง (coastal States Group) ในสมัยการประชุมที่ 6 (ค.ศ. 1977) มีดังนี้²⁶

“รัฐชายฝั่งที่กำลังพัฒนาที่อยู่ในอนุภูมิภาคเดียวกันที่ลักษณะทางภูมิศาสตร์ ทำให้รัฐเหล่านั้นต้องพึ่งพาโดยเฉพะอย่างยิ่งเพื่อความพึงพอใจในความต้องการทางโภชนาการของประชากรของตนในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตของเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐเพื่อนบ้าน และรัฐชายฝั่งที่กำลังพัฒนาที่อยู่ในอนุภูมิภาคเดียวกันซึ่งไม่สามารถอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้”²⁷

²⁵“For the purpose of this Convention, a geographically disadvantaged States is a coastal States:

(a) which, for geographic reason, cannot claim an economic zone; or

(b) whose economic zone is less than 30 per cent of the area it could have claimed if it were able to extend the limit of its economic zone up to maximum breadth permitted by this Convention; or

(c) which, for geographic, biological or ecological reasons, exclusively natural in character, derive no substantial economic advantage from exploiting the living resources of its economic zone and whose rights of access to the living resources are adversely affected by the establishment of economic zones by other States.”

²⁶Satya N. Nandan and Shabtai Rosenne, *United Nations Convention on the Law of the Sea 1982: A Commentary Vol. II*, pp. 751 – 752.

²⁷“...developing coastal States of the same subregion whose geographical characteristics make such States particularly dependent for the satisfaction of the nutritional needs of their populations upon the exploitation of living resources in the exclusive economic zones of their neighbouring States and to developing coastal States of the same subregion which can claim no exclusive economic zones of their own...”

จากข้อเสนอของกลุ่มรัฐชายฝั่ง จะเห็นได้ว่า “รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์” มี 2 ลักษณะ คือ (1) รัฐซึ่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ทำให้ต้องพึ่งพาทรัพยากรมีชีวิตจากเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐอื่น และ (2) รัฐที่ไม่สามารถอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะได้ โดยรัฐที่จะมีลักษณะเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ได้ ต้องเป็นรัฐชายฝั่งที่กำลังพัฒนา เท่านั้น

นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอของกลุ่มที่เข้ามาประนีประนอม (compromise) ข้อเสนอและข้อคัดค้านของกลุ่มที่เสนอและคัดค้านหลักเกณฑ์ของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ซึ่งได้แก่ ข้อเสนอของกลุ่ม 21 (Group of 21) และกลุ่มเจรจาที่ 4 (Negotiation Group 4) ดังจะกล่าวต่อไป

- ข้อเสนอของกลุ่ม 21 (Group of 21) ในสมัยการประชุมที่ 6 (ค.ศ. 1977) มีดังนี้²⁸

“รัฐชายฝั่งซึ่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ รวมถึงลักษณะที่เกี่ยวกับระบบนิเวศน์ทางธรรมชาติของเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน ทำให้รัฐเหล่านั้นต้องพึ่งพาเพื่อความพึงพอใจในความต้องการทางโภชนาการของประชากรของตนที่ขึ้นกับทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐอื่นที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกัน และรัฐชายฝั่งที่ไม่สามารถอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้”²⁹

จากข้อเสนอของกลุ่ม 21 (Group of 21) จะเห็นได้ว่าคล้ายกับข้อเสนอของกลุ่มรัฐชายฝั่ง (coastal States Group) แต่รัฐที่จะมีลักษณะเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ได้ ตามข้อเสนอของกลุ่ม 21 (Group of 21) เป็นได้ทั้งรัฐชายฝั่งที่กำลังพัฒนาและที่พัฒนาแล้ว ซึ่งเป็นไปตามข้อเสนอของกลุ่มรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ (LL / GDS Group)

²⁸S. Jayakumar, “The Issue of the Rights of Landlocked and Geographically Disadvantaged States in the Living Resources of Economic Zone,” *Virginia Journal of International Law* Vol. 18, No. 1 (1977): p. 102.

²⁹“Coastal States whose geographical situation, including the natural ecological characteristics of their exclusive economic zone, make such States dependent for the satisfaction of the nutritional needs of their populations upon the living resources in the exclusive economic zone of other States in the subregion or region and coastal States which can claim no exclusive economic zone of their own, hereafter referred to collectively as ‘States with special characteristics’, ...”

- ข้อเสนอของกลุ่มเจรจาที่ 4³⁰ (Negotiation Group 4) ในสมัยการประชุมที่ 7 (ค.ศ. 1978) มีดังนี้³¹

“เพื่อจุดประสงค์ของอนุสัญญาว่า “รัฐที่มีลักษณะพิเศษ” หมายถึง รัฐชายฝั่ง รวมถึงรัฐที่ติดกับบริเวณทะเลเปิดและกึ่งปิด ซึ่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ทำให้รัฐเหล่านี้ต้องพึ่งพาเพื่อความพึงพอใจในความต้องการทางโภชนาการของประชากรของตน ที่ขึ้นกับการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐอื่นที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาค และรัฐชายฝั่งที่ไม่สามารถอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้”³²

ในระหว่างการเจรจากันในกลุ่มเจรจาที่ 4 (Negotiation Group 4) มีข้อถกเถียงกันในเรื่องความไม่ชัดเจนของคำว่า “whose geographical situation makes them dependent for the satisfaction of the nutritional needs of their population upon the exploitation of the living resources of the exclusive economic zones of other States in the subregion or region” ประธานของกลุ่มนี้ จึงเพิ่มคำว่า “including States bordering enclosed and semi - enclosed areas” (ที่อยู่ติดกับทะเลเปิดหรือทะเลกึ่งปิด) ลงไปด้วย เพื่อให้ข้อความข้างต้นมีความชัดเจนมากขึ้น ซึ่งเกณฑ์ในเรื่อง “มีที่ตั้งติดกับทะเลเปิดหรือทะเลกึ่งปิด” (Location on an enclosed or semi – enclosed sea) ไม่ใช่เกณฑ์ที่เกิดขึ้นมาใหม่แต่อย่างใด และนอกจากนี้ประธานของกลุ่มนี้ยังตัดคำว่า “โดยเฉพาะอย่างยิ่ง” (particularly) ออกจากคำว่า “พึ่งพาโดยเฉพาะอย่างยิ่ง” (particular dependent) เพื่อให้ถ้อยคำดังกล่าวมีข้อจำกัดน้อยลงด้วย³³

³⁰The compromise proposal

³¹Satya N. Nandan and Shabtai Rosenne, United Nations Convention on the Law of the Sea 1982: A Commentary Vol. II, pp. 757 – 758.

³²“For the purpose of the present Convention, the term “States with special characteristics” means coastal States, **including States bordering enclosed and semi - enclosed areas**, whose geographical situation makes them **dependent** for the satisfaction of the nutritional needs of their population upon the exploitation of the living resources of the exclusive economic zones of other States in the subregion or region, and coastal States which can claim no exclusive economic zones of their own.”

³³Janusz Symonides, “Geographically Disadvantaged States Under the 1982 convention on the Law of the Sea,” in Recueil Des Cours: Hague Academy of International Law, pp. 306 – 307.

แม้ว่า ข้อเสนอของกลุ่มเจรจาที่ 4 (Negotiation Group 4) จะมีข้อเสนอที่คล้ายกับข้อเสนอของกลุ่มรัฐชายฝั่ง (coastal States Group) แต่ข้อเสนอนี้ ได้ให้ความสำคัญกับทั้ง ข้อเสนอของกลุ่มรัฐชายฝั่ง (coastal States Group) และกลุ่มรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ (LL / GDS Group) กล่าวคือ ความหมายของ “รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์” ตามข้อเสนอนี้ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะเช่นเดียวกับข้อเสนอของกลุ่มรัฐชายฝั่ง (coastal States Group) คือ (1) รัฐซึ่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ทำให้ต้องพึ่งพาทรัพยากรมีชีวิตจากเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐอื่น³⁴ และ (2) รัฐที่ไม่สามารถอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะได้ โดยตัดลักษณะ “รัฐที่อ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะได้น้อยกว่าที่กฎหมายกำหนด” (ข้อเสนอของกลุ่มรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ (LL / GDS Group) ในข้อ (b)) ออกไป แต่ รัฐที่จะมีลักษณะเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ตามข้อเสนอของกลุ่มเจรจาที่ 4 (Negotiation Group 4) ได้ เป็นได้ทั้งรัฐชายฝั่งที่กำลังพัฒนาและที่พัฒนาแล้ว ซึ่งเป็นไปตามข้อเสนอของกลุ่มรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ (LL / GDS Group) นอกจากนี้จะเห็นได้ว่าข้อเสนอของกลุ่มเจรจาที่ 4 (Negotiation Group 4) ได้รับอิทธิพลมาจากข้อเสนอของกลุ่ม 21 (Group of 21) ด้วย

ในท้ายที่สุด อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ได้บัญญัติความหมายของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ตามข้อเสนอของกลุ่มเจรจาที่ 4 (Negotiation Group 4) เพียงแต่เปลี่ยนชื่อที่ใช้เรียกรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ จากคำว่า “States with special (geographical) characteristics” (รัฐที่มีลักษณะพิเศษ (ทางภูมิศาสตร์)) เป็น “geographically disadvantaged States” (รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์) สำหรับคำว่า “States with special (geographical) characteristics” เป็นคำที่กลุ่มของรัฐชายฝั่ง (coastal States Group) เสนอขึ้นมา ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายกลางๆ (neutral) ส่วนคำว่า “geographically disadvantaged States” เป็นคำที่กลุ่มรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ (LL / GDS Group) ได้เสนอขึ้น และคำดังกล่าวยังมีความหมายที่แสดงถึง “การชดเชย” (compensation) อีกด้วย

³⁴มีความหมายเป็นไปในทิศทางเดียวกับข้อเสนอของกลุ่มรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ (LL / GDS Group) ในข้อ (c)

ความหมายของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ปรากฏใน ข้อ 70 วรรคสอง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ดังนี้³⁵

“เพื่อความมุ่งประสงค์แห่งภาคนี้ ‘รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์’ หมายถึง รัฐชายฝั่ง รวมทั้งรัฐที่อยู่ติดกับทะเลเปิดหรือทะเลกึ่งปิด ซึ่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ทำให้รัฐเหล่านี้ต้องพึ่งพาการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐอื่นในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาค เพื่อให้มีปริมาณปลาเพียงพอ เพื่อจุดประสงค์ทางโภชนาการสำหรับประชากรหรือบางส่วนของประชากรของตน และรัฐชายฝั่งซึ่งไม่สามารถอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้”³⁶

จากความหมายของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ตามข้อ 70 วรรคสอง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 สามารถแบ่งลักษณะของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ออกเป็น 2 ประเภท คือ

(1) รัฐชายฝั่ง รวมถึงรัฐที่ติดกับทะเลเปิดหรือกึ่งปิด ซึ่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ทำให้รัฐเหล่านี้ต้องพึ่งพาการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐอื่นที่อยู่ใต้นุภูมิภาคหรือภูมิภาค เพื่อให้มีปริมาณปลาที่เพียงพอ เพื่อจุดประสงค์ทางโภชนาการของประชากรของตนทั้งหมดหรือบางส่วน

(2) รัฐชายฝั่งที่ไม่สามารถอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้

จะเห็นได้ว่า เกณฑ์ที่จะนำมาพิจารณา “ความเสียเปรียบ” (disadvantaged) ของรัฐ ตามความหมายของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ตามข้อ 70 วรรคสอง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 มี 2 เกณฑ์ คือ

(1) เกณฑ์ทางภูมิศาสตร์ (geographical criteria) เพราะจากผลของการประชุมกฎหมายทะเลครั้งที่สาม หลักเกณฑ์ที่จะนำมากำหนด “ความเสียเปรียบ” (disadvantaged)

³⁵“For the purposes of this Part, ‘geographically disadvantaged States’ means coastal States, including States bordering enclosed or semi – enclosed seas, whose geographical situation makes them dependent upon the exploitation of the living resources of the exclusive economic zones of other States in the sub - region or region, for adequate supplies of fish for the nutritional purpose of their populations or parts thereof, and coastal States which can claim no exclusive economic zones of their own.”

³⁶ กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ, อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982(กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอราวัณการพิมพ์, ม.ป.ป.), หน้า. 30.

ของรัฐ คือ “ปัจจัยทางภูมิศาสตร์” (geographical factors)³⁷ และลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่ทำให้รัฐมีความเสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ คือ เป็นรัฐที่ถูกปิดกั้นทางทะเล (zone – locked States)

(2) เกณฑ์ทางเศรษฐกิจ (economic criteria) แม้ว่า ในข้อ 70 วรรคสองของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 จะไม่ได้กำหนดถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจ (economic factors) เอาไว้โดยตรง แต่จะต้องนำปัจจัยทางเศรษฐกิจมาพิจารณา “ความเสียเปรียบ” (disadvantaged) ของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ด้วย เพราะจุดประสงค์อันเป็นรากฐานของหลักการนี้ คือ การชดเชย (compensation) ให้แก่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์³⁸ ในกรณีของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ได้รับผลกระทบจากการอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐอื่นที่อยู่ใกล้เคียง จนทำให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ไม่ได้รับประโยชน์จากการอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน

ในระหว่างการประชุมกฎหมายทะเลครั้งที่สาม ข้อเสนอเกี่ยวกับ “สิทธิ” ของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ มีหลายประการ³⁹ แต่ในส่วนที่เกี่ยวกับการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งอื่น มีความเป็นมา ดังนี้

³⁷S.C. Vasciannie, *Land – Locked and Geographically Disadvantaged States in the International Law of the Sea*(Oxford: Clarendon Press, 1990), p. 10.

³⁸ibid., p. 10.

³⁹The Kampala Declaration (1974) เสนอถึงสิทธิของรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ไว้ 9 ข้อ ดังนี้ 1. สิทธิของรัฐไร้ฝั่งทะเลในการออกไปสู่และเข้ามาจากทะเล โดยอิสระและไม่มีข้อจำกัด (The right of LLS to free and unrestricted access to and from the sea) 2. สิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ในการออกไปสู่และเข้ามาจากทะเล โดยอิสระและไม่มีข้อจำกัด (The right of GDS to free and unrestricted access to and from the sea) 3. สิทธิของรัฐไร้ฝั่งทะเลเกี่ยวกับสิทธิในการผ่านและสิ่งอำนวยความสะดวกจากรัฐทางผ่าน (The right of LLS to transit rights and facilities from the transit) 4. สิทธิของรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ในการเข้าถึงและออกจากพื้นดินท้องทะเลโดยอิสระ (The right of LLS / GDS to free access to and from the seabed) 5. สิทธิของรัฐไร้ฝั่งทะเลในการใช้สิ่งอำนวยความสะดวก อุปกรณ์ และสิ่งติดตั้งอื่น ณ ท่าเรือ บนมูลฐานอันเที่ยงธรรม (The right of LLS to use, on an equitable basis, facilities, equipment, and all other installation in port) 6. สิทธิในการได้รับยกเว้นจากหน้าที่หรือภาษี ในขณะที่ผ่าน ยกเว้นกรณีค่าบริการที่เกี่ยวกับการติดต่อสัญจรผ่าน (The right to be exempt from duties or taxes while in transit, except service charges in connection with traffic in transit) 7. สิทธิของรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ในการเป็นผู้แทนในองค์กรพื้นดินท้องทะเลระหว่างประเทศ ในการตัดสินใจในส่วนที่จะต้องพิจารณาความจำเป็นและปัญหาที่พิเศษของรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์นั้น (The right of LLS / GDS representation in the organ of international seabed machinery, the decisions of which were to be made

ในช่วงแรกของการประชุมกฎหมายทะเลครั้งที่สาม มีข้อเสนอให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ มีสิทธิเข้าร่วมในการสำรวจ (exploration) และการแสวงประโยชน์ (exploitation) ทั้งจากทรัพยากรมีชีวิตและไม่มีชีวิต (living and non – living resources) ในเขตเศรษฐกิจของรัฐชายฝั่งเพื่อนบ้าน แต่ ต่อมากลุ่มรัฐชายฝั่ง (coastal States Group) ได้คัดค้านว่า ทรัพยากรไม่มีชีวิตเป็นสิทธิอธิปไตยของรัฐชายฝั่งซึ่งรัฐชายฝั่งมีในเขตไหล่ทวีปของตน⁴⁰ ด้วยเหตุนี้ ข้อเสนอที่เกี่ยวกับสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ จึงมีแต่ข้อเสนอให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์มีสิทธิเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์ (exploitation) จากทรัพยากรมีชีวิต (living resources)⁴¹ ในเขตเศรษฐกิจของรัฐชายฝั่งเพื่อนบ้าน เท่านั้น ดังจะเห็นได้จากข้อเสนอของกลุ่มรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์⁴² (LL / GDS Group) กลุ่มรัฐชายฝั่ง⁴³ (coastal States Group) กลุ่ม 21 (Group of 21) และกลุ่มเจรจาที่ 4⁴⁴ (Negotiation Group 4) ดังต่อไปนี้

- ข้อเสนอของกลุ่มรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ (LL / GDS Group) ในสมัยการประชุมที่ 6 (ค.ศ. 1977) มีดังนี้⁴⁵

with due regard to their special needs and problem) 8. สิทธิของรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์เกี่ยวกับทรัพยากรใต้พื้นดินท้องทะเลลึก และการจัดการในการแสวงประโยชน์ทรัพยากรเช่นว่านั้น ตามหลักมรดกร่วมกัน (The right of LLS / GDS to deep seabed resources, and to governance of the exploitation of such resources by the concept of common heritage) และ 9. สิทธิที่เท่าเทียมกันของรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์กับรัฐอื่นที่ใช้เขตอำนาจเหนือทรัพยากรในบริเวณที่ติดกับทะเลอาณาเขต (The equal rights of LL / GDS with other states in the exercise of jurisdiction over resources in the areas adjacent to the territorial sea) (Zaza Pirveli, *Right of Geographically Disadvantaged States under the UNCLOS 1982*(Germany: Lap Lambert Academic Publishing, 2012), p. 10.)

⁴⁰R. R. Churchill and A. v. Lowe, *The Law of the sea*(Manchester: Manchester University Press, 1999), p. 438.

⁴¹รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์จะได้รับผลกระทบจากการอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งเพื่อนบ้าน ด้วยเหตุนี้ จึงควรจะให้ “การชดเชย” (compensation) แก่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ในรูปของ “ทรัพยากรมีชีวิต” (living resources)

⁴²กลุ่มรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ (LL / GDS Group) เป็น กลุ่มที่เสนอหลักเกณฑ์ของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์

⁴³กลุ่มรัฐชายฝั่ง (coastal States Group) เป็น กลุ่มที่คัดค้านการเสนอหลักเกณฑ์ของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์

⁴⁴กลุ่ม 21 (Group of 21) และกลุ่มเจรจาที่ 4 (Negotiation Group 4) เป็น กลุ่มที่เข้ามาประนีประนอม (compromise) ข้อเสนอและข้อคัดค้านของกลุ่มที่เสนอและคัดค้านหลักเกณฑ์ของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์

⁴⁵Satya N. Nandan and Shabtai Rosenne, *United Nations Convention on the Law of the Sea 1982: A Commentary Vol. II*, pp. 749 – 750.

“1. รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์มีสิทธิในการเข้าร่วมแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจของรัฐอื่นในภูมิภาคหรืออนุภูมิภาคเดียวกันบนมูลฐานอันเที่ยงธรรม

2. แบบวิธีในการเข้าร่วมเช่นว่านั้นต้องทำโดยรัฐที่เกี่ยวข้องในรูปแบบความตกลงทวิภาคี อนุภูมิภาค หรือภูมิภาค โดยคำนึงถึงความพร้อมอยู่ของทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจใดๆ ของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ และจะต้องสอดคล้องกับบทบัญญัติในข้อนี้

3. สิทธิในการเข้าร่วมตามวรรคหนึ่งและสองของข้อบพนี้เกี่ยวข้องกับทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกินของปริมาณที่พึงอนุญาตให้จับได้ ให้การเข้าร่วมของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ตั้งอยู่บนพื้นฐานความพิเศษเหนือรัฐที่สามนอกเหนือจากรัฐไร้ฝั่งทะเล อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่ไม่มทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกินในเขตนั้น รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนาอาจเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตนั้นได้ บนมูลฐานอันเที่ยงธรรม โดยคำนึงถึงปัจจัยดังต่อไปนี้

(เอ) ความจำเป็นในการหลีกเลี่ยงผลเสียหายต่อทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจ รวมถึงเศรษฐกิจของรัฐทั้งหมดที่เกี่ยวข้อง

(บี) ขอบเขตซึ่งรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์และรัฐไร้ฝั่งทะเลอื่นกำลังใช้สิทธิของตนในการเข้าร่วมในเขตดังกล่าว

(ซี) ขอบเขตซึ่งรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์กำลังเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจของรัฐชายฝั่งอื่น

4. รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่พัฒนาแล้วสามารถใช้สิทธิตามข้อบพนี้ในเขตเศรษฐกิจของรัฐชายฝั่งที่พัฒนาแล้วที่อยู่ในภูมิภาคหรืออนุภูมิภาคเดียวกันได้เท่านั้น

5. ไม่มีอะไรในข้อบพนี้ที่จะขัดขวางรัฐชายฝั่งจากการให้การปฏิบัติเป็นพิเศษต่อรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์มากกว่าที่บัญญัติไว้ในข้อบพนี้

6. (ความหมาย)”⁴⁶

⁴⁶“1. Geographically disadvantaged States shall have the right to participate on an equitable basis in the exploitation of the living resources in the economic zones of other States in the same region or sub - region.

2. The modalities of such participation shall be determined by the States concerned through bilateral, sub - regional or regional agreements, taking into account the availability of living resources of any economic zone of the geographically disadvantaged States, and in accordance with the provisions of this Article.

- ข้อเสนอของกลุ่มรัฐชายฝั่ง (coastal States Group) ในสมัยการประชุมที่ 6 (ค.ศ. 1977) มีดังนี้⁴⁷

“1. ในการใช้สิทธิอธิปไตยของรัฐชายฝั่งและภายใต้บทบัญญัติของข้อ 50 และ 51 รัฐชายฝั่งต้องให้รัฐชายฝั่งที่กำลังพัฒนาซึ่งลักษณะทางภูมิศาสตร์ทำให้รัฐเหล่านั้นต้องขึ้นกับการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐเพื่อนบ้านโดยเฉพาะเพื่อความพึงพอใจในความต้องการทางโภชนาการของประชากรของตน และรัฐชายฝั่งที่กำลังพัฒนาที่อยู่ในอนุภูมิภาคเดียวกันซึ่งไม่สามารถอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้ ต่อไปขอเรียกว่า ‘รัฐที่มีลักษณะพิเศษ’ ได้เข้าถึงการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งนั้น บนมูลฐานอันเที่ยงธรรม โดยสอดคล้องกับบทบัญญัติในข้อนี้และคำนึงถึงสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจและภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง

2. ข้อกำหนดและแบบวิธีในการเข้าถึงเหล่านั้นต้องจัดทำขึ้นโดยรัฐที่เกี่ยวข้อง ในรูปแบบความตกลงทวิภาคี หรืออนุภูมิภาค

3. The rights to participate referred to in paragraphs 1 and 2 of this article relate to the surplus of the allowable catch, provided that the participation of the geographically disadvantaged States shall be on a preferential basis over third States other than land – locked States. In the event of there being no surplus of living resources in a particular zone, a developing geographically disadvantaged States may nevertheless participate in the exploitation of the living resources in such zone on an equitable basis which takes into account the following factors:

(a) The needs to avoid effects detrimental to the living resources of the economic zone as well as to the economy of all the States concerned;

(b) The extent to which other geographically disadvantaged States and land – locked States are exercising their rights of participation in the zone; and

(c) The extent to which the geographically disadvantaged States is participating in the exploitation of the living resources of the economic zones of other coastal States.

4. Developed geographically disadvantaged States shall be entitled to exercise their rights provided in this Article only in the economic zones of developed coastal States of the same region or sub - region.

5. Nothing in this article shall preclude any coastal State from granting to a geographically disadvantaged State more favorable treatment than that provided for in this article.

6. (Meaning)

⁴⁷Satya N. Nandan and Shabtai Rosenne, United Nations Convention on the Law of the Sea 1982: A Commentary Vol. II, pp.751 – 752.

3. การเข้าถึงที่อ้างในวรรคหนึ่งของข้อบนี้ ต้องปรับใช้กับทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกินของปริมาณที่พึงอนุญาตให้จับได้ โดยสอดคล้องกับบทบัญญัติในข้อ 50 และ 51 รัฐชายฝั่งต้องประกันว่าได้ให้การเข้าถึงอย่างเหมาะสมแก่รัฐที่มีลักษณะพิเศษที่อยู่ในอนุภูมิภาคเดียวกัน โดยคำนึงถึง เช่น

(เอ) ขอบเขตและความมีอยู่ของทรัพยากรมีชีวิตในทะเลอาณาเขตหรือเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐที่มีลักษณะพิเศษ

(บี) ความต้องการทางโภชนาการของประชากรในแต่ละรัฐ และความสามารถในการจัดหาความต้องการเหล่านั้น

(ซี) ความจำเป็นในการหลีกเลี่ยงผลเสียหายที่จะกระทบต่อประชาคมประมงของอุตสาหกรรมประมงของรัฐชายฝั่งหรือบางส่วนของรัฐนั้น

(ดี) ขอบเขตซึ่งรัฐที่มีลักษณะพิเศษกำลังเข้าร่วมหรือมีสิทธิในการเข้าร่วมภายใต้ความตกลงทวิภาคี หรืออนุภูมิภาค ในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งอื่น

(อี) ขอบเขตซึ่งรัฐชายฝั่งได้ให้การเข้าถึงต่อรัฐที่มีลักษณะพิเศษหรือรัฐไร้ฝั่งทะเลอื่น และความจำเป็นในการหลีกเลี่ยงภาระโดยเฉพาะต่อรัฐชายฝั่งใดๆ เพียงรัฐเดียวหรือบางส่วนของรัฐนั้นที่อยู่ในอนุภูมิภาค ในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งนั้น

4. การบังคับใช้บทบัญญัติข้างต้น ไม่เป็นการเสื่อมเสียต่อการใช้ข้อตกลงใดๆ ที่อยู่ในรูปแบบภูมิภาคหรืออนุภูมิภาค ภายใต้การที่รัฐชายฝั่งอาจให้รัฐอื่นที่อยู่ในภูมิภาคหรืออนุภูมิภาคเดียวกันแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะ อันเป็นการปฏิบัติโดยเท่าเทียมหรือพิเศษอื่นๆ⁴⁸

⁴⁸“1. In the exercise of their sovereign rights and subject to the provisions of articles 50 and 51, coastal States, in accordance with the provisions of this article and taking into account the relevant economic and geographic circumstances, shall grant **access on an equitable basis to the exploitation of living resources** in their exclusive economic zones to developing coastal States of the same subregion whose geographical characteristics make such States particularly dependent for the satisfaction of the nutritional needs of their populations upon the exploitation of living resources in the exclusive economic zones of their neighbouring

จากข้อเสนอและข้อคัดค้านของกลุ่มรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ (LL / GDS Group) และกลุ่มรัฐชายฝั่ง (coastal States Group) จะเห็นได้ว่าท่าทีหรือจุดยืนของทั้งสองกลุ่มมีความแตกต่างกัน ดังจะเห็นได้อย่างชัดเจนจากการแสดงท่าทีหรือจุดยืนของทั้งสองกลุ่มดังกล่าวในการเจรจากันในกลุ่ม 21 (Group of 21) และกลุ่มเจรจาที่ 4 (Negotiation Group 4) ดังจะกล่าวต่อไปนี้

States and to developing coastal States of the same subregion which can claim no exclusive economic zones of their own, thereafter collectively designed [sic] as “States with special characteristics.”

2. The terms and modalities of such access shall be established by the States concerned through bilateral or subregional agreements.

3. The access referred to in paragraph 1 of this article shall apply to the surplus of the allowable catch, determined in accordance with the relevant provisions of articles 50 and 51. Coastal States shall ensure that an appropriate access to the surplus be granted to States with special characteristics of the same subregion, taking into account, *inter alia*:

(a) the extent and availability of living resources in the territorial sea or the exclusive economic zone of the States with special characteristics;

(b) the nutritional needs of the populations of the respective States and their capacity to supply those needs;

(c) the need to avoid effects detrimental to fishing communities of fishing industries of the coastal States or of a part of them;

(d) the extent to which the States with special characteristics, in accordance with the provisions of this article, is participating or is entitled to participate under bilateral or subregional agreement in the exploitation of living resources of the exclusive economic zones of other coastal States;

(e) the extent to which a coastal State is granting access to other States with special characteristics or to land – locked States, and the need to avoid a particular burden for any single coastal States, or a part of it, of the subregion, in the exploitation of living resources of its exclusive economic zone.

4. The above provisions shall apply without prejudice to arrangements applicable in regions or subregions under which coastal States may grant to other States of the same region or subregion equal or other special treatment regarding the exploitation of living resources in the exclusive economic zone.”

- กลุ่มรัฐชายฝั่งคัดค้านการใช้คำว่า “สิทธิ” (right)⁴⁹ แต่ให้ใช้คำว่า “เข้าถึง” (access)⁵⁰
- กลุ่มรัฐชายฝั่งคัดค้านการให้ “การปฏิบัติเป็นพิเศษใดๆ” (any preferential treatment) แก่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์⁵¹ เพราะกลุ่มรัฐชายฝั่งมีความเห็นว่ารัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ไม่ควรได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษ⁵²
- กลุ่มรัฐชายฝั่งคัดค้านกรณี “ไม่มีทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน” (no surplus) เพราะกลุ่มรัฐชายฝั่งมีความเห็นว่า จะไม่ยุติธรรมต่อรัฐอื่นๆ ถ้ารัฐชายฝั่งให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์มีสิทธิเข้ามาแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในกรณีที่ไม่มีทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน แต่ กลุ่มของรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์มีความเห็นว่า การจำกัดให้สิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์อยู่ภายใต้ทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (surplus) ทั้งปริมาณและชนิดพันธุ์ของทรัพยากรมีชีวิตที่เหลืออยู่ในเขตเศรษฐกิจของรัฐชายฝั่งอาจจะมีน้อยลง ถ้าเขตเศรษฐกิจของรัฐชายฝั่งนั้นไม่มีทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกินก็จะทำให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ไม่อาจเข้าไปแสวงประโยชน์ได้เลย อีกทั้ง รัฐชายฝั่งอาจพยายามทำให้ทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกินน้อยลง โดยพัฒนาเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมประมง (fishing technology and industry) ด้วยการร่วมทุน (joint venture) กับรัฐอื่น⁵³
- กลุ่มรัฐชายฝั่งคัดค้านสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่พัฒนาแล้ว (developed geographically disadvantaged States) เพราะรัฐที่พัฒนาแล้วเป็นรัฐที่มีกองเรือประมงที่พัฒนาเป็นอย่างมาก (well – developed fishing fleets) แต่ กลุ่มของรัฐไร้ฝั่งทะเล

⁴⁹ เพราะกลุ่มรัฐชายฝั่งมีความเห็นว่าคำว่า “สิทธิ” (right) ของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ไม่สอดคล้องกับ “อธิปไตย” (sovereign right) ของรัฐชายฝั่งที่มีเหนือเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน (S.C. Vasciannie, *Land – Locked and Geographically Disadvantaged States in the International Law of the Sea*, p. 60.)

⁵⁰ Janusz Symonides, “Geographically Disadvantaged States Under the 1982 convention on the Law of the Sea,” in *Recueil Des Cours: Hague Academy of International Law*, p. 328.

⁵¹ Ibid., p. 328.

⁵² S.C. Vasciannie, *Land – Locked and Geographically Disadvantaged States in the International Law of the Sea*, p. 53.

⁵³ S. Jayakumar, “The Issue of the Rights of Landlocked and Geographically Disadvantaged States in the Living Resources of Economic Zone,” *Virginia Journal of International Law*: 108 – 109.

และรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่ยืนยันที่จะให้สิทธิแก่รัฐเสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่พัฒนาแล้ว เพราะรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่พัฒนาแล้วก็เป็นรัฐที่ได้รับผลกระทบจากการอ้างเขตเศรษฐกิจของรัฐชายฝั่งที่พัฒนาแล้ว (developed coastal States) เช่นกัน อีกทั้ง ถ้าจะไม่ให้สิทธิแก่รัฐเสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่พัฒนาแล้ว ก็ควรจะยกเว้นให้กับรัฐชายฝั่งที่กำลังพัฒนาด้วย (developing coastal States)⁵⁴

ประเด็นปัญหาที่ถกเถียงกันข้างต้น เป็นเรื่องที่ยากที่จะหาความสมดุลระหว่างสิทธิอธิปไตยของรัฐชายฝั่ง (sovereign right of coastal States) และสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ (right geographically disadvantaged States)⁵⁵ แต่ในท้ายที่สุด ในการเจรจาในกลุ่มเจรจาที่ 4 ก็ได้ข้อสรุปอันเป็นที่พอใจแก่ทั้งกลุ่มรัฐชายฝั่ง และกลุ่มรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ดังนี้

- ให้ใช้คำว่า “สิทธิ” (right) ของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์⁵⁶
- เมื่อกลุ่มรัฐชายฝั่งคัดค้านคำว่า “มีความสำคัญเป็นอันดับแรก หรือมีความพิเศษเหนือรัฐอื่น” (priority or preferential) ประธานของกลุ่มเจรจาที่ 4 จึงเสนอให้เพิ่มคำว่า “โดยคำนึงถึงเป็นพิเศษในบทบัญญัติข้อ 69 และ 70 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวกับรัฐที่กำลังพัฒนาที่กล่าวไว้ในบทบัญญัตินี้” (“having particular regard to the provisions of articles 69 and 70, especially in relation to the developing States mention therein”) ไว้ในข้อ 62 วรรคสอง⁵⁷ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ในการที่รัฐชายฝั่งจะให้รัฐอื่นเข้ามาแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกินในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน รัฐชายฝั่งมีความจำเป็นที่จะต้องพิจารณาเป็นพิเศษถึงรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนา หรืออาจกล่าวได้ว่าจะต้องให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกแก่รัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนา หรือให้รัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนามีความพิเศษเหนือรัฐอื่น โดยหลีกเลี่ยง

⁵⁴ Ibid., p. 110 – 111.

⁵⁵ Janusz Symonides, “Geographically Disadvantaged States Under the 1982 convention on the Law of the Sea,” in *Recueil Des Cours: Hague Academy of International Law*, p. 329.

⁵⁶ ประธานของกลุ่มเจรจาที่ 4 ได้ให้ความเห็นในเรื่องนี้ว่า รัฐชายฝั่งมีสิทธิอธิปไตย (sovereign right) เหนือเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน แต่สิทธิอธิปไตยดังกล่าวก็ถูกแบ่งได้ กล่าวคือ ให้รัฐอื่นมีสิทธิเข้ามาแสวงประโยชน์ในเขตนั่นได้ (S.C. Vasciannie, *Land – Locked and Geographically Disadvantaged States in the International Law of the Sea*, p. 59)

⁵⁷ นอกจากนี้ ในข้อ 62 วรรคสาม ให้รัฐชายฝั่งต้องพิจารณาถึงบทบัญญัติในข้อ 69 และ 70 ด้วย

การใช้คำว่า “มีความสำคัญเป็นอันดับแรก หรือมีความพิเศษเหนือรัฐอื่น” (priority or preferential)⁵⁸

- ให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์มีสิทธิเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งได้ในกรณีที่ความสามารถในการเก็บเกี่ยวทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะถึงจุดที่พึงอนุญาตให้จับได้ เพราะมีผลมาจากการร่วมทุน (joint venture) ระหว่างรัฐชายฝั่งกับรัฐอื่น จะเห็นได้ว่าในกรณีที่รัฐชายฝั่งอ้างว่า “ไม่มีทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน” (no surplus) เพราะมีการร่วมทุนระหว่างรัฐชายฝั่งและรัฐอื่นจนทำให้ไม่มีทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนา ก็มีสิทธิเข้าถึงทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกินในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งได้⁵⁹

- ยอมรับสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่พัฒนาแล้ว (developed geographically disadvantaged States) แต่ให้ผลประโยชน์แก่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนา (developing geographically disadvantaged States) มากกว่ารัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่พัฒนาแล้ว⁶⁰ โดยให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่พัฒนาแล้วมีสิทธิเข้าถึงทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (surplus) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่กำลังพัฒนาได้ เท่านั้น

ข้อเสนอที่เกี่ยวกับสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ของกลุ่มเจรจาที่ 4 (Negotiation Group 4) ในสมัยการประชุมที่ 7 (ค.ศ. 1978) จึงมีดังนี้⁶¹

“1. รัฐที่มีลักษณะพิเศษทางภูมิศาสตร์มีสิทธิในการเข้าถึงการแสวงประโยชน์ในส่วนที่เหมาะสมของทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกินจากเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกัน บนมูลฐานอันเที่ยงธรรม⁶² โดยคำนึงถึงสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจ

⁵⁸Janusz Symonides, “Geographically Disadvantaged States Under the 1982 convention on the Law of the Sea,” in *Recueil Des Cours: Hague Academy of International Law*, p.329.

⁵⁹Ibid., p. 330.

⁶⁰Ibid., p. 330.

⁶¹Satya N. Nandan and Shabtai Rosenne, *United Nations Convention on the Law of the Sea 1982: A Commentary Vol. II*, pp.757 – 758.

⁶²กลุ่มรัฐฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์มีความเห็นว่า ควรจะใช้คำว่า “มูลฐานอันเท่าเทียม” (an equal basis) มากกว่าคำว่า “มูลฐานอันเที่ยงธรรม” (equitable basis) เพราะคำว่า “มูลฐานอันเที่ยงธรรม” (equitable basis) ไม่ได้แสดงถึงความเท่าเทียมในการแบ่งส่วนของทรัพยากรมีชีวิต ด้วยเหตุนี้ กลุ่มรัฐฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ จึงเสนอให้เพิ่มคำ

และทางภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวข้องของรัฐทั้งหมดที่เกี่ยวข้องด้วย และต้องสอดคล้องกับบทบัญญัติในข้อนี้ และข้อ 61 และ 62

2. (ความหมาย) ...

3. ข้อกำหนดและแบบวิธีในการเข้าร่วมเช่นว่านั้นต้องทำขึ้นโดยรัฐที่เกี่ยวข้อง ในรูปแบบของความตกลงทวิภาคี อนุภูมิภาค หรือภูมิภาค โดยคำนึงถึง เช่น

(เอ) ความจำเป็นในการหลีกเลี่ยงผลเสียหายที่จะกระทบต่อประชาคมประมงหรืออุตสาหกรรมประมงของรัฐชายฝั่ง

(บี) ขอบเขตซึ่งรัฐที่มีลักษณะพิเศษทางภูมิศาสตร์กำลังเข้าร่วมหรือมีสิทธิในการเข้าร่วมภายใต้ความตกลงที่มีอยู่ในรูปแบบทวิภาคี อนุภูมิภาค หรือภูมิภาค ในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง โดยสอดคล้องกับบทบัญญัติในข้อนี้

(ซี) ขอบเขตซึ่งรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่มีลักษณะพิเศษทางภูมิศาสตร์อื่นกำลังเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง และผลที่ตามมาจากความจำเป็นในการหลีกเลี่ยงภาระโดยเฉพาะต่อรัฐชายฝั่งใดๆ เพียงรัฐเดียวหรือบางส่วนของรัฐนั้น

(ดี) ความต้องการทางโภชนาการของประชากรของแต่ละรัฐ

4. ในกรณีที่ความสามารถในการเก็บเกี่ยวทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งเพิ่มขึ้น เพราะผลมาจากการร่วมทุนหรือข้อตกลงที่คล้ายกันกับรัฐที่สาม จนทำให้ถึงจุดซึ่งอนุญาตให้สามารถเก็บเกี่ยวได้ทั้งหมด ให้ใช้มาตรการที่เหมาะสมในการให้รัฐที่มีลักษณะพิเศษทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนาได้เข้าร่วมในการร่วมทุนหรือข้อตกลงที่คล้ายกันเช่นว่านั้น ภายใต้ข้อตกลงอันเป็นที่พอใจแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการทำประมงในเขตดังกล่าว⁶³

ว่า “ส่วนอันเหมาะสม” (an appropriate part) ของทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกินเข้าไปด้วย (David Joseph Attrad, *The Exclusive Economic Zone in International Law*(Oxford: Clarendon Press, 1987), p. 196.)

⁶³ในปี ค.ศ. 1979 กลุ่มเจรจาที่ 4 ได้แก้ไขข้อ 70 วรรคสี่ ดังนี้ “4. When the harvesting capacity of a coastal state approaches a point which would enable it to harvest the entire allowable catch of the living resources in its exclusive economic zone, the coastal State and other States concerned shall co – operate in the establishment of equitable arrangements on bilateral, subregional or regional bases to allow for participation of developing States with special geographical characteristics of the same subregion or region in the exploitation of

5. ภายใต้บทบัญญัติของข้อนี้ รัฐที่มีลักษณะพิเศษทางภูมิศาสตร์ที่พัฒนาแล้วมีสิทธิเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่พัฒนาแล้วที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกันเท่านั้น โดยตระหนักถึงขอบเขตซึ่งรัฐชายฝั่งได้ให้รัฐอื่นเข้าถึงทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน โดยคำนึงถึงความจำเป็นในการทำให้ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจของรัฐซึ่งคนชาติได้ทำประมงเป็นประจำในเขตนั้นลดน้อยลง

6. บทบัญญัติข้างต้นจะต้องไม่ขัดขวางต่อข้อตกลงที่สร้างขึ้นในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาค ซึ่งรัฐชายฝั่งได้ให้สิทธิที่เท่าเทียมกันหรือสิทธิพิเศษในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะแก่รัฐที่มีลักษณะพิเศษทางภูมิศาสตร์ที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกัน”⁶⁴

the living resources of the exclusive economic zones of coastal States of the subregion or region as may be appropriate in the circumstances and on terms satisfactory to all parties. In the implementation of this provision the factors mentioned in paragraph 3 shall also be taken into account.” และประธานของกลุ่มเจรจาที่ 4 ยังได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมอีกว่า แม้ว่าจะไม่ปรากฏคำว่า “joint venture” (การร่วมทุน) แต่ก็ต้องนำพิจารณาด้วย และในกรณีที่รัฐชายฝั่งสามารถเก็บเกี่ยวทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้ตามปริมาณที่พึงอนุญาตให้จับได้ด้วยตนเอง รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ไม่สามารถเข้ามาแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งได้ (S.C. Vasciannie, Land – Locked and Geographically Disadvantaged States in the International Law of the Sea, p. 55.)

⁶⁴“1. States with special characteristics have **the right** to participate on an equitable basis, in the exploitation of an appropriate part of the surplus of the living resources of the exclusive economic zones of coastal States of the same subregion or region, taking into account the relevant economic and geographical circumstances of all the States concerned and in conformity with the provisions of this article and of article 61 and 62.

2. (Meaning)

3. The terms and modalities of such participation shall be established by the States concerned through bilateral, subregional or regional agreements taking into account inter alia:

(a) the need to avoid effects detrimental to fishing communities or fishing industries of the coastal States;

(b) the extent to which the State with special characteristics, in accordance with the provisions of this articles, is participating or is entitled to participate under existing bilateral, subregional or regional agreements in the exploitation of living resources of the exclusive economic zones of the coastal States;

(c) the extent to which land – locked States and other States with special characteristics are participating in the exploitation of the living resources of the exclusive economic zone of the coastal State and the consequent need to avoid particular burden for any single coastal State, or a part of it;

ในท้ายที่สุด อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ได้บัญญัติสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ตามข้อเสนอของกลุ่มเจรจาที่ 4 (Negotiation Group 4) สิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ปรากฏใน ข้อ 70 วรรคหนึ่ง และวรรคสามถึงวรรคหก ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 จึงมีดังนี้⁶⁵

(d) with respect to the developed State, the nutritional needs of the populations of the respective States and their capacity to supply those need.

4. Where a coastal States as a result of joint ventures or other similar arrangements with third parties increases its capacity to harvest the living resources of its exclusive economic zone to the point of harvesting the entire allowable catch, it shall take appropriate measures to provide for developing States with special characteristics, especially those which have been fishing in the zone, adequate participation in such joint ventures or other similar arrangements on terms satisfactory to the parties concerned.

5. Developed States with special characteristics shall, under the provisions of this article, be entitled to participate in the exploitation of living resources only in the exclusive economic zones of developed coastal States of the same subregion or region having regard to the extent to which the coastal State, in giving access to other States to the living resources of its exclusive economic zone, has taken into account the need to minimize economic dislocation in States whose nationals have habitually fished in the zone.

6. The above provisions are without prejudice to arrangements agreed upon in subregions or regions where the coastal States may grant to States with special characteristics of the same subregion or region equal or other special treatment regarding the exploitation of the living resources in the exclusive economic zones.”

⁶⁵“1. Geographically disadvantaged States shall have the right to participate, on an equitable basis, in the exploitation of an appropriate part of the surplus of the living resources of the exclusive economic zones of coastal States of the same subregion or region, taking into account the relevant economic and geographical circumstances of all the States concerned and in conformity with the provisions of this article and of articles 61 and 62.

2. (meaning) ...

3. The terms and modalities of such participation shall be established by the States concerned through bilateral, subregional or regional agreements taking into account, inter alia:

(a) the need to avoid effects detrimental to fishing communities or fishing industries of the coastal State;

(b) the extent to which the geographically disadvantaged State, in accordance with the provisions of this article, is participating or is entitled to participate under existing bilateral, subregional or regional agreements in the exploitation of living resources of the exclusive economic zones of other coastal States;

“ 1. รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์มีสิทธิเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จาก ส่วนอันเหมาะสมของทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกินในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งในอนุภูมิภาคหรือ ภูมิภาคเดียวกันบนมูลฐานอันเที่ยงธรรม โดยคำนึงถึงสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจและทางภูมิศาสตร์ที่ เกี่ยวเนื่องของรัฐทั้งปวงที่เกี่ยวข้องและโดยสอดคล้องกับบทบัญญัติของข้อนี้ และข้อ 61 และ 62

2. (ความหมาย) ...

3. ข้อกำหนดและแบบวิธีในการเข้าร่วมเช่นว่าให้รัฐที่เกี่ยวข้องจัดทำขึ้นใน รูปความตกลงทวิภาคี อนุภูมิภาคหรือภูมิภาค โดยคำนึงถึง อาทิเช่น

(เอ) ความจำเป็นที่จะหลีกเลี่ยงผลเสียต่อประชาคมประมงหรือ อุตสาหกรรมประมงของรัฐชายฝั่ง

(c) the extent to which other geographically disadvantaged States and land-locked States are participating in the exploitation of the living resources of the exclusive economic zone of the coastal State and the consequent need to avoid a particular burden for any single coastal State or a part of it;

(d) the nutritional needs of the populations of the respective States.

4. **When the harvesting capacity of a coastal State approaches a point which would enable it to harvest the entire allowable catch** of the living resources in its exclusive economic zone, the coastal State and other States concerned shall cooperate in the establishment of equitable arrangements on a bilateral, subregional or regional basis to allow for participation of developing geographically disadvantaged States of the same subregion or region in the exploitation of the living resources of the exclusive economic zones of coastal States of the subregion or region, as may be appropriate in the circumstances and on terms satisfactory to all parties. In the implementation of this provision the factors mentioned in paragraph 3 shall also be taken into account.

5. Developed geographically disadvantaged States shall, under the provisions of this article, be entitled to participate in the exploitation of living resources only in the exclusive economic zones of developed coastal States of the same subregion or region having regard to the extent to which the coastal State, in giving access to other States to the living resources of its exclusive economic zone, has taken into account the need to minimize detrimental effects on fishing communities and economic dislocation in States whose nationals have habitually fished in the zone.

6. The above provisions are without prejudice to arrangements agreed upon in subregions or regions where the coastal States may grant to geographically disadvantaged States of the same subregion or region equal or preferential rights for the exploitation of the living resources in the exclusive economic zones.”

(บี) ขอบเขตซึ่งรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์กำลังเข้าร่วมหรือมีสิทธิที่จะเข้าร่วมแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งอื่นภายใต้ความตกลงทวิภาคี อนุภูมิภาคหรือภูมิภาคที่มีอยู่อันเป็นการสอดคล้องกับบทบัญญัติของข้อนี้

(ซี) ขอบเขตซึ่งรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์และรัฐไร้ฝั่งทะเลอื่นกำลังเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง และความจำเป็นต่อมาที่จะหลีกเลี่ยงภาระพิเศษสำหรับรัฐชายฝั่งรัฐใดเพียงรัฐเดียว หรือส่วนหนึ่งของรัฐนั้น

(ดี) ความต้องการด้านโภชนาการของประชากรของแต่ละรัฐเหล่านั้น

4. เมื่อขีดความสามารถในการจับของรัฐชายฝั่งใกล้ถึงจุดที่ทำให้ตนสามารถจับทรัพยากรมีชีวิตในปริมาณที่จะพึงอนุญาตให้จับได้ทั้งหมดในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน รัฐชายฝั่งนั้นและรัฐอื่นที่เกี่ยวข้องจะร่วมมือกันจัดทำข้อตกลงอันเที่ยงธรรมในรูปทวิภาคี อนุภูมิภาค หรือภูมิภาค เพื่อให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนาในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกันได้เข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งในอนุภูมิภาค หรือภูมิภาคนั้น ตามที่เหมาะสมแก่สภาวะการณ์ และตามข้อกำหนดอันเป็นที่พอใจแก่ทุกฝ่าย ในการอนุวัติการตามบทบัญญัตินี้ จะต้องคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ที่ระบุไว้ในวรรคสามด้วย

5. ภายใต้บทบัญญัติของข้อนี้ รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่พัฒนาแล้วมีสิทธิเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิต เฉพาะในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่พัฒนาแล้วในเขตอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกัน โดยพิจารณาถึงขอบเขตซึ่งรัฐชายฝั่ง ในการให้รัฐอื่นเข้ามาแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน ได้คำนึงถึงความจำเป็นเพื่อจะลดผลเสียหายต่อประชาคมประมงและความยุ่งเหยิงทางเศรษฐกิจของรัฐซึ่งคนชาติของตนได้ทำการประมงเป็นประจำในเขตนั้น

6. บทบัญญัติข้างต้นไม่เป็นการเสื่อมเสียต่อข้อตกลงที่ได้กระทำในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคซึ่งรัฐชายฝั่งอาจให้สิทธิเท่าเทียมกับตนหรือสิทธิพิเศษในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะนั้นแก่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกัน”⁶⁶

⁶⁶ กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ, อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982, หน้า

จากข้างต้น จะเห็นได้ว่า อนุสัญญาอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ได้คำนึงถึงสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ โดยอยู่บนหลักการพื้นฐาน 2 ประการของกฎหมายระหว่างประเทศ⁶⁷ คือ ประการแรก หลักในความเป็นธรรม (the principle of equity) และประการที่สอง การร่วมมือกันระหว่างประเทศ (the international co-operation)⁶⁸

อย่างไรก็ดี นอกเหนือจากรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์จะมีสิทธิ ในการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งแล้ว รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ยังมีสิทธิในเรื่องอื่นตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ดังนี้ ให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์มีสิทธิได้รับเลือกเป็นผู้แทนในคณะมนตรี⁶⁹ (the Council) ตามภาค 11 (ว่าด้วย บริเวณพื้นที่) และมีสิทธิเกี่ยวกับการวิจัยวิทยาศาสตร์ทางทะเล⁷⁰ ตามภาค 13 (ว่าด้วย การวิจัยวิทยาศาสตร์ทางทะเล) แต่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะกล่าวถึง สิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ในการทำประมงในเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง เท่านั้น ส่วนความหมายของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ตามภาค 5 (เขตเศรษฐกิจจำเพาะ) สามารถใช้ได้ในทุกภาคของอนุสัญญาฯ นี้ ในส่วนที่กล่าวถึง “รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์”

ในระหว่างการประชุมกฎหมายทะเลครั้งที่สาม ข้อเสนอเกี่ยวกับ “ข้อจำกัดสิทธิ” ของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ มี 2 ประการ คือ

(1) ข้อจำกัดไม่ให้ใช้สิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์

⁶⁷เป็นหลักการที่ปรากฏใน “the new international economic order” (NIEO) และมีการนำหลักการดังกล่าวมาใช้ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรปันส่วนทรัพยากรมีซีวิต (Zaza Pirveli, *Right of Geographically Disadvantaged States under the UNCLOS 1982*, p. 6.)

⁶⁸Zaza Pirveli, *Right of Geographically Disadvantaged States under the UNCLOS 1982*, p. 10.

⁶⁹ข้อ 161 วรรคสอง (เค) (นอกจากนี้ ยังมีบทบัญญัติอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ข้อ 152 วรรคสอง และข้อ 160 วรรคสอง (เค) ตามอนุสัญญาอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

⁷⁰ข้อ 254 ตามอนุสัญญาอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

ในช่วงแรกของการประชุมกฎหมายทะเลครั้งที่สาม ยังไม่มีข้อเสนอเกี่ยวกับข้อจำกัดไม่ให้ใช้สิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ แต่ปรากฏเพียงข้อเสนอของกลุ่มอีเวนเซน (Evensen Group) ที่เสนอถึง “ความจำเป็นที่จะหลีกเลี่ยงผลเสียหายต่อประชาคมประมงของรัฐชายฝั่งหรืออุตสาหกรรมประมงของรัฐชายฝั่งนั้น” (the need to avoid effects which would be detrimental to the fishing communities of the coastal States or its fishing industry)⁷¹

ต่อมา กลุ่มรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ (LL / GDS Group) กลุ่มรัฐชายฝั่ง (coastal States Group) และกลุ่ม 21 (Group of 21) ต่างมีข้อเสนอเกี่ยวกับข้อจำกัดไม่ให้ใช้สิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์เป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ เสนอให้ “ไม่ให้บังคับใช้ข้อ 58 และ 59⁷² ในกรณีที่เศรษฐกิจของรัฐชายฝั่งต้องพึ่งพาเป็นอย่างยิ่งในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน” (The provisions of 58 and 59 shall not apply in the case of coastal States whose economy is overwhelmingly dependent on the exploitation of the living resources of its exclusive economic zone.)⁷³

ในเวลาต่อมา กลุ่มรัฐชายฝั่ง (coastal States Group) ได้เสนอให้เพิ่มคำว่า “a part of” (บางส่วน) เข้าไปด้วย เพื่อให้ขอบเขตของข้อเสนอดังกล่าวกว้างขึ้น⁷⁴ ข้อเสนอของกลุ่มรัฐชายฝั่ง มีดังนี้ “ไม่ให้บังคับใช้ข้อ 69 และ 70 ในกรณีที่บางส่วนของรัฐชายฝั่งซึ่งเศรษฐกิจของตนต้องพึ่งพาการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนเป็นอย่างยิ่ง” (The provisions of 69 and 70 shall not apply to “a part of” a coastal States whose economy is overwhelmingly dependent on the exploitation of the living resources of its exclusive economic zone)

⁷¹Satya N. Nandan and Shabtai Rosenne, United Nations Convention on the Law of the Sea 1982: A Commentary Vol. II, p. 769.

⁷²ข้อ 58 เป็นเรื่องเกี่ยวกับสิทธิของรัฐไร้ฝั่งทะเล ส่วนข้อ 59 เป็นเรื่องเกี่ยวกับสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์

⁷³Satya N. Nandan and Shabtai Rosenne, United Nations Convention on the Law of the Sea 1982: A Commentary Vol. II, pp. 769 – 771.

⁷⁴*Ibid.*, p. 771.

ในระหว่างการประชุมกฎหมายทะเลครั้งที่สาม รัฐที่เข้าร่วมประชุมได้ยกตัวอย่าง รัฐชายฝั่งซึ่งเศรษฐกิจของตนต้องพึ่งพาการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนเป็นอย่างยิ่ง⁷⁵ คือ ประเทศไอซ์แลนด์⁷⁶

ในท้ายที่สุด ข้อ 71 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเลได้กำหนดให้ “บทบัญญัติของข้อ 69 และ 70 ไม่ใช่บังคับในกรณีของรัฐชายฝั่งซึ่งเศรษฐกิจของตนต้องพึ่งพาการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนเป็นอย่างยิ่ง” (The provisions of articles 69 and 70 do not apply in the case of a coastal State whose economy is overwhelmingly dependent on the exploitation of the living resources of its exclusive economic zone.) โดยตัดคำว่า “a part of” ซึ่งเป็นข้อเสนอของกลุ่มรัฐชายฝั่งออกไป

(2) ข้อจำกัดในการห้ามโอนสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์

ในช่วงแรกของการประชุมกฎหมายทะเลครั้งที่สาม มีข้อเสนอเกี่ยวกับข้อห้ามโอนสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ โดยกลุ่มรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ (LL / GDS Group) ได้เสนอข้อห้ามโอนสิทธิและข้อยกเว้นไว้ ดังนี้⁷⁷

⁷⁵S.C. Vasciannie, *Land – Locked and Geographically Disadvantaged States in the International Law of the Sea*, p. 56.

⁷⁶ในการประชุมกฎหมายทะเลครั้งที่สอง (ปี ค.ศ. 1960) ประเทศไอซ์แลนด์ได้เสนอว่า “เมื่อประชากรต้องพึ่งพาการทำประมงชายฝั่งของตนเป็นอย่างยิ่ง เพื่อความเป็นอยู่ของประชากรหรือเพื่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ จนกลายเป็นความสำคัญในการจำกัดปริมาณปลาที่จับได้ทั้งหมดในบริเวณที่ประชิดกับเขตประมง รัฐชายฝั่งจึงมีสิทธิพิเศษภายใต้การจำกัดของปริมาณปลาดังกล่าว”⁷⁶ (Where a people is overwhelming dependent upon its coastal fisheries for its livelihood or economic development and it becomes necessary to limit the total catch of a stock or stocks of fish in area adjacent to the coastal fisheries zone, the coastal State shall have preferential rights under such limitations to the extent rendered necessary by its dependence on the fishery.) (Satya N. Nandan and Shabtai Rosenne, *United Nations Convention on the Law of the Sea 1982: A Commentary Vol. II*, p. 772.)

⁷⁷Satya N. Nandan and Shabtai Rosenne, *United Nations Convention on the Law of the Sea 1982: A Commentary Vol. II*, pp. 776 – 777.

“1. รัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบอื่นจะต้องไม่โอนสิทธิในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งให้แก่รัฐที่สาม เว้นแต่รัฐที่เกี่ยวข้องจะอนุญาต

2. อย่างไรก็ตาม วรรคหนึ่งไม่รวมกรณีรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์อื่นได้รับความช่วยเหลือทางด้านเทคนิคและทางการเงินจากรัฐอื่นหรือองค์การระหว่างประเทศที่เหมาะสม เพื่อจุดประสงค์ในการพัฒนาอุตสาหกรรมประมงของรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบอื่น”⁷⁸

ต่อมา ประเทศปากีสถาน (Pakistan) ได้เสนอให้เพิ่มคำว่า “or the nationals of third States” (คนชาติของรัฐที่สาม) เข้าไปในวรรคแรกด้วย⁷⁹ เพื่อขยายคำว่า “third States” (รัฐที่สาม)

คณะกรรมการที่สอง (second committee) ได้เสนอให้เพิ่มคำว่า “by lease or license, by establishing joint collaboration ventures or by any other arrangements” (โดยการให้เช่าหรือออกใบอนุญาต โดยการร่วมทุนหรือทำข้อตกลงอื่น) เข้าไปในวรรคแรกด้วย เพื่ออธิบายตัวอย่างของการโอนสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ และในวรรคที่สอง คณะกรรมการที่สอง (second committee) ได้เสนอให้เปลี่ยนจากคำว่า “for the purpose of enabling them to develop viable [fishing] industries of their own” (เพื่อจุดประสงค์ในการทำให้อุตสาหกรรมประมงของรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์พัฒนาขึ้น) เป็นคำว่า “in order to facilitate the exercise of the rights provided under articles 58 and 59”

⁷⁸ “1. Land – locked and other geographically disadvantaged States shall not transfer their rights under articles 2 and 3 **to third States** except when otherwise agreed upon by the States concerned

2. The provisions of paragraph 1 shall, however, not preclude land – locked and other geographically disadvantaged States from obtaining technical or financial assistance from third States, or appropriate international organizations, **for the purpose of enabling them to develop viable [fishing] industries of their own.**”

⁷⁹ Satya N. Nandan and Shabtai Rosenne, *United Nations Convention on the Law of the Sea 1982: A Commentary Vol. II*, pp. 777.

(เพื่ออำนวยความสะดวกในการใช้สิทธิตามข้อ 58 และ 59) โดยข้อเสนอดังกล่าวปรากฏใน Informal Single Negotiating Text (ISNT) / Part 2⁸⁰

นอกจากนี้ กลุ่ม 21 (Group 21) ได้เสนอให้เพิ่มคำว่า “directly or indirectly” (โดยตรงหรือโดยอ้อม) เข้าไปในวรรคแรกด้วย⁸¹ เพื่อเป็นการขยายคำว่า “transfer” (โอน)

ในท้ายที่สุด บทบัญญัติข้อ 72 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 จึงได้กำหนดให้ข้อจำกัดการห้ามโอนสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์มีดังนี้⁸²

“1. สิทธิที่กำหนดไว้ภายใต้ข้อ 69 และ 70 ในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตจะต้องไม่โอนไปไม่ว่าโดยทางตรงหรือโดยทางอ้อมให้แก่รัฐที่สามหรือคนชาติของรัฐเหล่านั้น โดยการให้เช่าหรือออกใบอนุญาต การร่วมลงทุนหรือในลักษณะอื่นใดซึ่งมีผลให้เกิดการโอน เช่นว่า เว้นแต่รัฐที่เกี่ยวข้องจะตกลงกันเป็นอย่างอื่น

2. บทบัญญัติข้างต้นไม่ห้ามรัฐที่เกี่ยวข้องรับความช่วยเหลือด้านเทคนิคหรือด้านการเงินจากรัฐที่สามหรือองค์การระหว่างประเทศเพื่ออำนวยความสะดวกในการใช้สิทธิตามข้อ 69 และ 70 โดยมีเงื่อนไขว่า การกระทำดังกล่าวต้องไม่มีผลตามที่กล่าวไว้ในวรรคหนึ่ง”⁸³

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

⁸⁰ Ibid., pp. 779 – 780.

⁸¹ Ibid., p. 781.

⁸² “1. Rights provided under articles 69 and 70 to exploit living resources shall not be directly or indirectly transferred to third States or their nationals by lease or licence, by establishing joint ventures or in any other manner which has the effect of such transfer unless otherwise agreed by the States concerned.

2. The foregoing provision does not preclude the States concerned from obtaining technical or financial assistance from third States or international organizations in order to facilitate the exercise of the rights pursuant to articles 69 and 70, provided that it does not have the effect referred to in paragraph 1.”

⁸³ กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ, อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982, หน้า 31.

2.2 บทบัญญัติเกี่ยวกับเกณฑ์ในการพิจารณาความหมายของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

ในส่วนนี้จะกล่าวถึงเกณฑ์ในการพิจารณาความหมายของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ตามข้อ 70 วรรคสอง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ซึ่งเกณฑ์ในการพิจารณามีด้วยกันสองประการ คือ เกณฑ์ทางภูมิศาสตร์ (geographical criteria) และเกณฑ์ทางเศรษฐกิจ (economic criteria) อันจะกล่าวต่อไปในหัวข้อ 2.2.1 และ 2.2.2 ตามลำดับ

ความหมายของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ปรากฏใน ข้อ 70 วรรคสอง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ดังนี้⁸⁴

“เพื่อความมุ่งประสงค์แห่งภาคนี้ ‘รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์’ หมายถึง รัฐชายฝั่ง รวมทั้งรัฐที่อยู่ติดกับทะเลปิดหรือทะเลกึ่งปิด ซึ่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ทำให้รัฐเหล่านี้ต้องพึ่งพาการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐอื่นในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาค เพื่อให้มีปริมาณปลาเพียงพอ เพื่อจุดประสงค์ทางโภชนาการสำหรับประชากร หรือบางส่วนของประชากรของตน และรัฐชายฝั่งซึ่งไม่สามารถอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้”⁸⁵

รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ตามข้อ 70 วรรคสอง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น คือ

- (1) รัฐชายฝั่ง รวมถึงรัฐที่ติดกับทะเลปิดหรือกึ่งปิด ซึ่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ทำให้รัฐเหล่านี้ต้องพึ่งพาการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐอื่นที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาค เพื่อให้มีปริมาณปลาที่เพียงพอ เพื่อจุดประสงค์ทางโภชนาการของประชากรของตนทั้งหมดหรือบางส่วน
- (2) รัฐชายฝั่งซึ่งไม่สามารถอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้

⁸⁴“For the purposes of this Part, ‘geographically disadvantaged States’ means coastal States, including States bordering enclosed or semi - enclosed seas, whose geographical situation makes them dependent upon the exploitation of the living resources of the exclusive economic zones of other States in the sub - region or region, for adequate supplies of fish for the nutritional purpose of their populations or parts thereof, and coastal States which can claim no exclusive economic zones of their own.”

⁸⁵ กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ, อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982, หน้า 30.

จากที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น เกณฑ์ในการพิจารณารัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ มี 2 เกณฑ์ คือ (1) เกณฑ์ทางภูมิศาสตร์ (geographical criteria) และ (2) เกณฑ์ทางเศรษฐกิจ (economic criteria) ซึ่งจะกล่าวต่อไปในหัวข้อ 2.2.1 และ 2.2.2 ตามลำดับดังนี้

2.2.1 เกณฑ์ทางภูมิศาสตร์เกี่ยวกับการพิจารณารัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์

รัฐที่จะมีลักษณะเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ได้จะต้องเป็น “รัฐชายฝั่ง” (coastal States) แม้ว่า อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 จะไม่ได้กำหนดความหมายของรัฐชายฝั่งไว้อย่างชัดเจน แต่ในข้อ 2⁸⁶ และข้อ 5⁸⁷ ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ได้บัญญัติถึง “รัฐชายฝั่ง” ไว้ จากบทบัญญัติดังกล่าวอาจสรุปได้ว่า รัฐชายฝั่ง หมายถึง รัฐใดๆ ซึ่งมีอาณาเขตทางทะเลในการลากเส้นฐานเพื่อกำหนดทะเลอาณาเขตของตน⁸⁸ หรืออาจกล่าวได้ว่ารัฐที่จะมีลักษณะเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ได้จะต้องไม่มีลักษณะเป็นรัฐไร้ฝั่งทะเล⁸⁹ (land – locked States)

⁸⁶ข้อ 2 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “อธิปไตยของรัฐชายฝั่งขยายเลยอาณาเขตทางบกและน่านน้ำภายในของตน และในกรณีของรัฐหมู่เกาะเลยน่านน้ำหมู่เกาะของตนไปจนถึงแนวทะเลที่ประชิดกัน ซึ่งเรียกว่าทะเลอาณาเขต” (กรมสนธิสัญญาและกฎหมายกระทรวงการต่างประเทศ, อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982, หน้า 4.)

⁸⁷ข้อ 5 บัญญัติว่า “เว้นแต่กรณีที่อนุสัญญานี้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น เส้นฐานปกติสำหรับวัดความกว้างของทะเลอาณาเขตได้แก่ เส้นแนวน้ำลตตลอดฝั่งตามที่ได้หมายไว้ในแผนที่ซึ่งใช้มาตราส่วนใหญ่ที่รัฐชายฝั่งยอมรับนับถือเป็นทางการ” (กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ, อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982, หน้า 4.)

⁸⁸James E. Bailey, “The Unanticipated Effects of Boundaries: The Exclusive Economic Zone and Geographically Disadvantaged States Under UNCLOS III,” *Boundary and Security Bulletin* Vol. 5, No. 1 (1997): 88.

⁸⁹รัฐไร้ฝั่งทะเล มี 45 ประเทศ ดังนี้ ประเทศอัฟกานิสถาน (Afghanistan), อันดอร์รา (Andorra), อาร์เมเนีย (Armenia), ออสเตรเลีย (Australia), อาเซอร์ไบจาน (Azerbaijan), เบลารุส (Belarus), ภูฏาน (Bhutan), โบลิเวีย (Bolivia), บอตสวานา (Botswana), บัวร์กินาฟาโซ (Burkina Faso), บुरुнді (Burundi), สหรัฐแอฟริกากลาง (Center African Republic), ชาด (Chad), สาธารณรัฐเช็ก (Czech Republic), เอธิโอเปีย (Ethiopia), ฮังการี (Hungary), คาซัคสถาน (Kazakhstan), โคโซโว (Kosovo), คีร์กีซสถาน (Kyrgyzstan), ลาว (Laos), เลโซโท (Lesotho), ลิกเตนสไตน์ (Liechtenstein), ลักเซมเบิร์ก (Luxembourg), อดีตสาธารณรัฐยูโกสลาฟมาซิโดเนีย (The Former Yugoslav Republic of Macedonia), มาลาวี (Malawi), มาลี (Mali), มอลโดวา (Moldova), มองโกเลีย (Mongolia), เนปาล (Nepal), ไนเจอร์ (Niger), ปารากวัย (Paraguay), รวันดา (Rwanda), ซานมารีโน (San Marino), เซอร์เบีย (Serbia), สโลวาเกีย (Slovakia), ซูดานใต้ (South Sudan), สวาซิแลนด์ (Swaziland), สวิตเซอร์แลนด์ (Switzerland), ทาจิกิสถาน (Tajikistan), เติร์กเมนิสถาน (Turkmenistan), ยูกันดา (Uganda), อุซเบกิสถาน (Uzbekistan), นครรัฐวาติกัน (Vatican)

นอกจากนี้ รัฐที่จะมีลักษณะเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ได้อาจจะเป็น “รัฐที่ติดกับทะเลเปิดหรือทะเลกึ่งปิด” (States bordering enclosed or semi – enclosed sea) ก็ได้ และ ข้อ 122 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ได้บัญญัติถึงความหมายของทะเลเปิดหรือทะเลกึ่งปิดเอาไว้ ดังนี้⁹⁰

“เพื่อความมุ่งประสงค์แห่งอนุสัญญานี้ ‘ทะเลเปิดหรือกึ่งปิด’ หมายถึง อ่าว แอ่ง หรือทะเลที่ล้อมรอบโดยรัฐสองรัฐหรือมากกว่า และเชื่อมกับอีกทะเลหนึ่งหรือมหาสมุทร โดยช่องทางออกแคบ หรือประกอบขึ้นทั้งหมดหรือส่วนใหญ่ด้วยทะเลอาณาเขตและเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งสองรัฐหรือมากกว่า”⁹¹

จากความหมายข้างต้น สามารถอธิบายความหมายของทะเลเปิด และทะเลกึ่งปิดได้ ดังนี้

“ทะเลเปิด” (enclosed sea) หมายถึง อ่าว แอ่ง หรือทะเลที่ถูกล้อมรอบโดยรัฐสองรัฐหรือมากกว่าสองรัฐ และยังเชื่อมกับอีกทะเลหรือมหาสมุทรหนึ่ง โดยช่องทางออกแคบ (a narrow outlet) หรืออาจจกล่าวได้ว่าเป็นบริเวณพื้นน้ำ (a body of water) ซึ่งเกือบทั้งหมดถูกล้อมรอบด้วยพื้นดิน (land)⁹²

“ทะเลกึ่งปิด” (semi – enclosed sea) หมายถึง อ่าว แอ่ง หรือทะเล ซึ่งโดยทั้งหมดหรือโดยส่วนใหญ่แล้วเป็นทะเลอาณาเขตและเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งสองรัฐหรือมากกว่าสองรัฐ⁹³

City), แซมเบีย (Zambia) และซิมบับเว (Zimbabwe)) (Yoshifumi Tanaka, *The International Law of the Sea*(New York: Cambridge University Press, 2012), p. 377.)

⁹⁰For the purposes of this convention, ‘enclosed or semi – enclosed sea means a gulf, basin or sea surrounded by two or more States and connected to another sea or the ocean by a narrow outlet or consisting entirely or primarily of the territorial sea and exclusive economic zone of two or more coastal States’

⁹¹กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ, *อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982*, หน้า 49.

⁹²Zaza Pirveli, *Right of Geographically Disadvantaged States under the UNCLOS 1982*, p. 13.

⁹³Ibid., p. 13.

แต่อย่างไรก็ดี ในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ไม่ได้บัญญัติความหมายของ อ่าว (gulf) แอ่ง (Basin) และทะเล (Sea) เอาไว้ ดังนั้น จึงต้องทำความเข้าใจถึงความหมายของถ้อยคำดังกล่าวก่อน ดังจะอธิบายได้ ดังนี้⁹⁴

“อ่าว” (gulf) หมายถึง รอยเว้าของชายฝั่งขนาดใหญ่ที่มีสาเหตุมาจากการม้วนตัวลงต่ำของบริเวณพื้นที่ไหล่ทวีป หรือการขึ้นสูงของระดับน้ำทะเล ความแตกต่างระหว่าง “bay” กับ “gulf” ไม่ปรากฏแน่ชัดนัก แต่ “gulf” มักจะใช้ในกรณีที่เป็นอ่าวขนาดใหญ่ ตัวอย่างของอ่าว (gulf) เช่น อ่าวเปอร์เซีย (the Persian Gulf) เป็นต้น

“แอ่ง” (Basin) หมายถึง บริเวณที่เป็นแอ่งหลุมของพื้นทะเลหรือก้นมหาสมุทรที่มีทรงกลมขนาดใหญ่

“ทะเล” (Sea) หมายถึง การแบ่งย่อยของมหาสมุทร ตัวอย่างเช่น ทะเลแคริบเบียน (the Caribbean), ทะเลเมดิเตอร์เรเนียน (the Mediterranean) เป็นต้น

จากความหมายข้างต้น จะเห็นได้ว่าทะเลเปิดและทะเลกึ่งปิด ไม่ใช่บริเวณพื้นน้ำ ที่ถูกจำกัดหรือถูกปิดล้อมโดยพื้นดิน (land) เท่านั้น แต่ยังรวมถึงบริเวณที่ถูกจำกัดหรือถูกปิดล้อมโดยพื้นน้ำได้อีกด้วย ซึ่งพื้นน้ำในที่นี้ก็คือ ทะเลอาณาเขต หรือเขตเศรษฐกิจจำเพาะ⁹⁵ และในบางกรณี อ่าว แอ่ง หรือทะเลใดๆ อาจจะเป็นได้ทั้งทะเลเปิดและทะเลกึ่งปิด⁹⁶

ตัวอย่างของทะเลเปิด ได้แก่

- ทะเลเมดิเตอร์เรเนียน (Mediterranean Sea) เป็นทะเลเปิด เพราะเป็นทะเลที่ถูกล้อมรอบด้วยรัฐมากกว่าสองรัฐ ดังนี้⁹⁷ ประเทศแอลเบเนีย (Albania), แอลจีเรีย (Algeria), บอสเนีย และเฮอร์เซโกวีนา (Bosnia and Herzegovina), โครเอเชีย (Croatia), ไซปรัส (Cyprus), อียิปต์ (Egypt), ฝรั่งเศส (France), กรีซ (Greece), อิสราเอล (Israel), อิตาลี (Italy), เลบานอน

⁹⁴ Ibid., p. 13.

⁹⁵ Ibid., p. 12.

⁹⁶ Ibid., p. 12.

⁹⁷ United Nations Organization, *Maritime Space: Maritime Zone and Maritime Delimitation*[Online], 11 March 2014. Source http://www.un.org/Depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/mediterranean_sea.htm

(Lebanon), ลิเบีย (Libya), มอลตา (Malta), โมนาโก (Monaco), มอนเตเนโกร (Montenegro), โมร็อกโก (Morocco), สโลวีเนีย (Slovenia), สเปน (Spain), สาธารณรัฐอาหรับซีเรีย (Syrian Arab Republic), ตูนิเซีย (Tunisia) และตุรกี (Turkey) อีกทั้ง ยังเชื่อมต่อกับมหาสมุทรแอตแลนติก (Atlantic Ocean) โดยช่องแคบยิบรอลตาร์ (Strait of Gibraltar)⁹⁸

- ทะเลดำ (Black Sea) เป็นทะเลปิด เพราะเป็นทะเลที่ถูกล้อมรอบด้วยรัฐมากกว่าสองรัฐ ดังนี้⁹⁹ ประเทศบัลแกเรีย (Bulgaria), จอร์เจีย (Georgia), โรมาเนีย (Romania), รัสเซีย (Russian Federation), ตุรกี (Turkey) และยูเครน (Ukraine) อีกทั้ง ยังเชื่อมต่อกับทะเลมาร์มะรา (the Sea of Marmara) โดยช่องแคบบอสฟอรัส (Bosphorus Strait)¹⁰⁰

- ทะเลแดง (Red Sea) เป็นทะเลปิด เพราะเป็นทะเลที่ถูกล้อมรอบด้วยรัฐมากกว่าสองรัฐ ดังนี้¹⁰¹ ประเทศอียิปต์ (Egypt), เอิเรเทรีย (Eritrea), อิสราเอล (Israel), จอร์แดน (Jordan), ซาอุดีอาระเบีย (Saudi Arabia), ซูดาน (Sudan) และเยเมน (Yemen) อีกทั้ง ยังเชื่อมต่อกับมหาสมุทรอินเดีย (Indian Ocean) โดยช่องแคบบับเอลมันเดบ (Bab-el-Mandeb) บริเวณอ่าวเอเดน (Gulf of Aden)

- อ่าวเปอร์เซีย (Persian Gulf) เป็นทะเลปิด เพราะเป็นอ่าวที่ถูกล้อมรอบด้วยรัฐมากกว่าสองรัฐ ดังนี้¹⁰² ประเทศบาห์เรน (Bahrain), สาธารณรัฐอิสลามอิหร่าน (Islamic Republic of Iran), อิรัก (Iraq), คูเวต (Kuwait), โอมาน (Oman), กาตาร์ (Qatar), ซาอุดีอาระเบีย (Saudi

⁹⁸Mitja Grbec, *The Extension of Coastal State Jurisdiction in Enclosed Or Semi - Enclosed Seas: A Mediterranean and Adriatic Perspective*(United Kingdom: Routledge, 2013), p. 26.

⁹⁹United Nations Organization, Maritime Space: **Maritime Zone and Maritime Delimitation**[Online], 11 March 2014. Source http://www.un.org/Depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/black_sea.htm

¹⁰⁰Mitja Grbec, *The Extension of Coastal State Jurisdiction in Enclosed Or Semi - Enclosed Seas: A Mediterranean and Adriatic Perspective*, p. 27.

¹⁰¹United Nations Organization, Maritime Space: **Maritime Zone and Maritime Delimitation**[Online], 11 March 2014. Source http://www.un.org/Depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/red_sea.htm

¹⁰²United Nations Organization, **Maritime Space: Maritime Zone and Maritime Delimitation**[Online], 11 March 2014. Source http://www.un.org/Depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/persian_gulf.htm

Arabia) และสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ (United Arab Emirates) อีกทั้ง ยังเชื่อมต่อกับทะเลอาหรับ (Arabian Sea) โดยช่องแคบฮอร์มุซ (Strait of Hormuz)

- อ่าวอะคาบา (Gulf of Aqaba) เป็นทะเลปิด¹⁰³ เพราะเป็นอ่าวที่ถูกล้อมรอบด้วยรัฐมากกว่าสองรัฐ ดังนี้ ประเทศอียิปต์ (Egypt), อิสราเอล (Israel), จอร์แดน (Jordan) และ ซาอุดีอาระเบีย (Saudi Arabia) อีกทั้ง ยังเชื่อมต่อกับทะเลแดง (Red Sea) โดยช่องแคบไทราน (Strait of Tiran)

รูปภาพแสดงตัวอย่างทะเลปิด

รูปภาพที่ 1 ทะเลเมดิเตอร์เรเนียน¹⁰⁴

¹⁰³Bing Bing Jia, The Regime of Straits in International Law(United Kingdom: Oxford University Press, 1998), p. 23.

¹⁰⁴Galleryhip, Mediterranean Sea[Online], 10 June 2015. Source <http://alabamamaps.ua.edu/contemporarymaps/world/europe/med2c.jpg>

รูปภาพที่ 2 ทะเลดำ¹⁰⁵

รูปภาพที่ 3 ทะเลแดง¹⁰⁶

¹⁰⁵Wikimedia commons, **Black Sea**[Online], 10 June 2015. Source http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/5/52/Black_Sea_map.png

¹⁰⁶Worldatlas, **Red Sea**[Online], 10 June 2015. Source <http://www.worldatlas.com/aatlas/infopage/redsea.gif>

รูปภาพที่ 4 อ่าวเปอร์เซีย¹⁰⁷

รูปภาพที่ 5 อ่าวอะคาบา¹⁰⁸

¹⁰⁷Wikimedia commons, Persian Gulf[Online], 10 June 2015. Source <http://www.persiansarenotarabs.com/image/map/17.png>

¹⁰⁸Worldatlas, Gulf of Aqaba[Online], 10 June 2015. Source <http://www.worldatlas.com/aatlas/infopage/gulfaqba.gif>

ตัวอย่างของทะเลกึ่งปิด ได้แก่

- ทะเลบอลติก (Baltic Sea) เป็นทะเลกึ่งปิด¹⁰⁹ เพราะเป็นทะเลซึ่งโดยทั้งหมดหรือโดยส่วนใหญ่แล้วเป็นทะเลอาณาเขตและเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายมากกว่าฝั่งสองรัฐ ได้แก่¹¹⁰ ประเทศเดนมาร์ก (Denmark), เอสโตเนีย (Estonia), ฟินแลนด์ (Finland), เยอรมนี (Germany), ลัตเวีย (Latvia), ลิทัวเนีย (Lithuania), โปแลนด์ (Poland), รัสเซีย (Russian Federation) และสวีเดน (Sweden)

- ทะเลแคริบเบียน (Caribbean Sea) เป็นทะเลกึ่งปิด เพราะเป็นทะเลซึ่งโดยทั้งหมดหรือโดยส่วนใหญ่แล้วเป็นทะเลอาณาเขตและเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายมากกว่าฝั่งสองรัฐ ได้แก่¹¹¹ ประเทศอันติกัวและบาร์บูดา (Antigua and Barbuda), บาฮามาส (Bahamas), บาร์เบโดส (Barbados), คิวบา (Cuba), โดมินิ (Dominica), สาธารณรัฐโดมินิกัน (Dominican Republic), เกรนาดา (Grenada), เฮติ (Haiti), จาเมกา (Jamaica), เซนต์ลูเชีย (Saint Lucia), ตรินิแดดและโตเบโก (Trinidad and Tobago), เซนต์คริสโตเฟอร์และเนวิส (Saint Kitts and Nevis), เซนต์วินเซนต์และเกรนาดีนส์ (Saint Vincent and the Grenadines) และตรินิแดดและโตเบโก (Trinidad and Tobago)

- อ่าวเม็กซิโก (Gulf of Mexico) เป็นทะเลกึ่งปิด เพราะเป็นอ่าวซึ่งโดยทั้งหมดหรือโดยส่วนใหญ่แล้วเป็นทะเลอาณาเขตและเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งสองรัฐ ได้แก่ ประเทศเม็กซิโก (Mexico) และสหรัฐอเมริกา (United States)

¹⁰⁹E.M. Blomqvist and E. Bonsdorff, *Biological, Physical and Geochemical Features of Enclosed and Semi-enclosed Marine Systems*(Dordrecht: Kluwer Academic Publishers, 1999), p. 1.

¹¹⁰United Nations Organization, *Maritime Space: Maritime Zone and Maritime Delimitation*[Online], 11 March 2014. Source http://www.un.org/Depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/baltic_sea.htm

¹¹¹United Nations Organization, *Maritime Space: Maritime Zone and Maritime Delimitation*[Online], 11 March 2014. Source http://www.un.org/Depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/caribbean_states.htm

- อ่าวเอเดน (Aden Gulf) เป็นทะเลกึ่งปิด เพราะเป็นอ่าวซึ่งโดยทั้งหมดหรือโดยส่วนใหญ่แล้วเป็นทะเลอาณาเขตและเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายมากกว่าฝั่งสองรัฐ ได้แก่ ประเทศจิบูตี (Djibouti), เยเมน (Yemen) และโซมาเลีย (Somalia)¹¹²

- อ่าวไทย (Gulf of Thailand) เป็นทะเลกึ่งปิด เพราะเป็นอ่าวซึ่งโดยทั้งหมดหรือโดยส่วนใหญ่แล้วเป็นทะเลอาณาเขตและเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายมากกว่าฝั่งสองรัฐ ได้แก่ ประเทศไทย (Thailand), กัมพูชา (Cambodia), เวียดนาม (Vietnam) และมาเลเซีย (Malaysia)

- ทะเลอันดามัน (Andaman Sea) เป็นทะเลกึ่งปิด เพราะเป็นทะเลซึ่งโดยทั้งหมดหรือโดยส่วนใหญ่แล้วเป็นทะเลอาณาเขตและเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายมากกว่าฝั่งสองรัฐ ได้แก่ ประเทศไทย (Thailand), มาเลเซีย (Malaysia), อินโดนีเซีย (Indonesia), พม่า (Myanmar) และอินเดีย (India)

- อ่าวกินี (Gulf of Guinea) เป็นทะเลกึ่งปิด เพราะเป็นอ่าวซึ่งโดยทั้งหมดหรือโดยส่วนใหญ่แล้วเป็นทะเลอาณาเขตและเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายมากกว่าฝั่งสองรัฐ ได้แก่ ประเทศโกตดิวัวร์ (Ivory Coast) กานา (Ghana), โตโก (Togo), เบนิน (Benin), ไนจีเรีย (Nigeria), แคเมอรูน (Cameroon) อีควาทอเรียลกินี (Equatorial Guinea), เซาตูเมและปรินซิปี (Sao Tome and Principe) และ กาบอง (Gabon)

- ทะเลเหนือ (North Sea) เป็นทะเลกึ่งปิดเพราะเป็นทะเลซึ่งโดยทั้งหมดหรือโดยส่วนใหญ่แล้วเป็นทะเลอาณาเขตและเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายมากกว่าฝั่งสองรัฐ ได้แก่¹¹³ เบลเยียม (Belgium), เดนมาร์ก (Denmark), ฝรั่งเศส (France), ประเทศเยอรมนี (Germany), เนเธอร์แลนด์ (Netherlands), นอร์เวย์ (Norway) และสหราชอาณาจักรบริเตนใหญ่และไอร์แลนด์เหนือ (United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland)

¹¹²Mark Spalding, Corinna Ravilious and Edmund Peter Green, World Atlas of Coral Reefs(Oakland: University of California Press, 2001), p. 247.

¹¹³United Nations Organization, Maritime Space: Maritime Zone and Maritime Delimitation[Online], 11 March 2014. Source http://www.un.org/Depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/north_sea.htm

รูปภาพแสดงตัวอย่างทะเลกึ่งปิด

รูปภาพที่ 6 ทะเลบอลติก¹¹⁴

รูปภาพที่ 7 ทะเลแคริบเบียน¹¹⁵

¹¹⁴Encyclopedia, **Baltic Sea**[Online], 10 June 2015. Source <http://media.web.britannica.com/eb-media/51/89851-004-E1A67361.gif>

รูปภาพที่ 8 อ่าวเม็กซิโก¹¹⁶

รูปภาพที่ 9 อ่าวเอเดน¹¹⁷

¹¹⁵Peggy Oberlin Interiors, **Caribbean Sea**[Online], 10 June 2015. Source http://www.peggyoberlininteriors.com/wpcontent/uploads/2012/02/caribbean-map_1.gif

¹¹⁶Worldatlas, **Gulf of Mexico**[Online], 10 June 2015. Source <http://www.worldatlas.com/aatlas/infopage/gfmexico.gif>

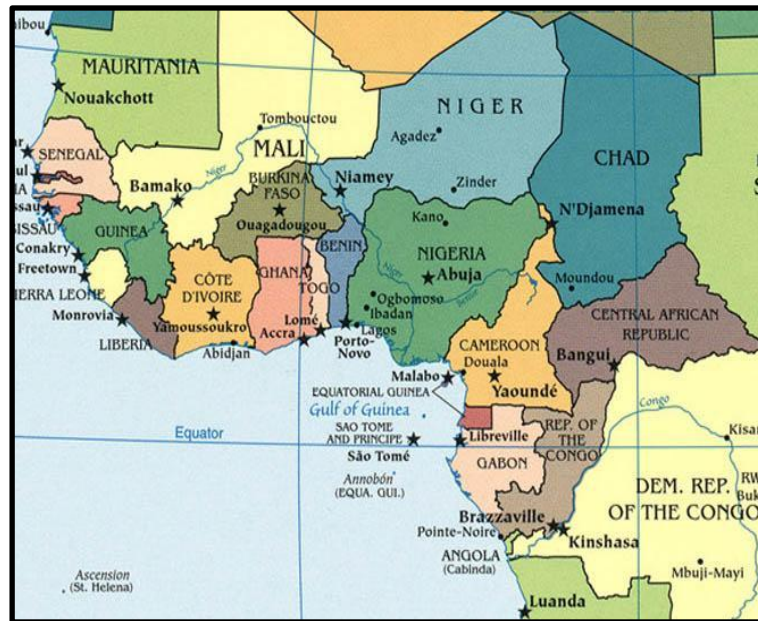
รูปภาพที่ 10 อ่าวไทย¹¹⁸

รูปภาพที่ 11 ทะเลอันดามัน¹¹⁹

¹¹⁷Wikimedia commons, **Gulf of Aden**[Online], 10 June 2015. Source http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/7/72/Gulf_of_Aden_map.png

¹¹⁸Phangan Bungalows, **Gulf of Thailand**[Online], 10 June 2015. Source http://www.phanganbungalows.com/images/maps/map_thailand.gif

รูปภาพที่ 12 อ่าวกินี¹²⁰

รูปภาพที่ 13 ทะเลเหนือ¹²¹

¹¹⁹Sea – Seek, **Andaman Sea**[Online], 10 June 2015. Source http://www.sea-seek.com/images/x1/11/21/Andaman_sea.jpg

¹²⁰Image KB, **Gulf of Guinea**[Online], 10 June 2015. Source <http://natocouncil.ca/wpcontent/uploads/2011/10/WestAfricaMap-1.jpg>

รัฐที่จะมีลักษณะเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ประเภทแรก ตามข้อ 70 วรรคสอง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ได้ อาจจะเป็นรัฐชายฝั่ง (coastal States) หรือรัฐที่ติดกับทะเลปิดหรือทะเลกึ่งปิด (States bordering enclosed or semi – enclosed sea) ก็ได้ แต่จะต้องเป็นรัฐซึ่ง “ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์” (geographical situation) ทำให้รัฐนั้นต้อง “พึ่งพาทางโภชนาการ” (nutritional dependence) จากการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐอื่น และเมื่อพิจารณาถึงการประชุมกฎหมายทะเลครั้งที่สาม¹²² ก็จะทำให้ทราบว่า “ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์” จะต้องเป็นลักษณะโดยเฉพาะของรัฐ และเป็นลักษณะที่คงทนถาวรติดอยู่กับรัฐนั้น (permanent in character)¹²³ รัฐที่จะมีลักษณะเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ประเภทนี้ได้ จะต้องเป็นรัฐที่ถูกปิดกั้นทางทะเล (zone – locked States)¹²⁴

“ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์” (geographical situation) ดังกล่าว เป็นเรื่องที่จะต้องพิจารณาถึง “ขนาดของเขตเศรษฐกิจจำเพาะ” (size of exclusive economic zones) ของรัฐ ซึ่งจะสอดคล้องกับความหมายของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ประเภทที่สอง (“รัฐชายฝั่งที่ไม่สามารถอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้”) ที่พิจารณาถึง “เขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐ” ด้วย¹²⁵ แสดงให้เห็นว่ารัฐที่จะมีลักษณะเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ประเภทนี้ได้ จะต้องได้รับผลกระทบจากการอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐอื่น จนทำให้รัฐนั้นอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้น้อย รัฐที่มี

¹²¹Em busca da Cultura Gera, *North Sea*[Online], 10 June 2015. Source <http://media.web.britannica.com/ebmedia/13/89913-004-DC2995A2.gif>

¹²²หลักในเรื่อง “geographically disadvantaged States” (รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์) เกิดขึ้นมาจาก การที่รัฐที่ถูกปิดกั้นทางทะเล (zone – locked States) จะได้รับผลกระทบจากการอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐอื่น และในข้อเสนอของกลุ่มเจรจาที่ 4 ประธานของกลุ่มเจรจาที่ 4 ได้เพิ่มคำว่า “include States bordering enclosed or semi – enclosed sea” (รัฐที่ติดกับทะเลทะเลปิดหรือทะเลกึ่งปิด) เพื่ออธิบายคำว่า “whose geographical situation makes them dependent for the satisfaction of the nutritional needs of their population upon the exploitation of the living resources of the exclusive economic zones of other States in the subregion or region” ให้ชัดเจนยิ่งขึ้นด้วย

¹²³S.C. Vasciannie, *Land – Locked and Geographically Disadvantaged States in the International Law of the Sea*, p. 11.

¹²⁴Zone – locked States คือ รัฐที่ไม่สามารถเดินเรือออกสู่มหาสมุทร (any ocean) โดยไม่ต้องผ่านเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐอื่น

¹²⁵James E. Bailey, “The Unanticipated Effects of Boundaries: The Exclusive Economic Zone and Geographically Disadvantaged States Under UNCLOS III,” *Boundary and Security Bulletin*: 89 – 90.

ลักษณะดังกล่าว ได้แก่ ประเทศแอลจีเรีย, เบลเยียม, บัลแกเรีย, เยอรมนี, ฟินแลนด์, แคมเบีย, กรีซ, จาเมกา, จิบูตี, มอนเตเนโกร, เนเธอร์แลนด์, โปแลนด์, กาตาร์, โรมานี, ชูแดน, สวีเดน สาธารณรัฐอาหรับซีเรีย, ตุรกี, สหรัฐอาหรับเอมิเรต, สาธารณรัฐแคเมอรูน และสาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก อย่างไรก็ตาม การพิจารณาถึง “ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์” ไม่ต้องนำ “ความยาวชายฝั่ง” (length of coastline) ของรัฐ มาพิจารณาด้วย แม้ว่า รัฐดังกล่าวบางรัฐ ได้แก่ สาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก (30 กิโลเมตร), เบลเยียม (66.5 กิโลเมตร), แคมเบีย (80 กิโลเมตร) และสาธารณรัฐอาหรับซีเรีย (193 กิโลเมตร) จะมีชายฝั่งสั้น (short coastline) ก็ตาม (โปรดดู รูปภาพที่ 14 แผนที่โลกแสดงที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของรัฐที่มีลักษณะเสียเปรียบทางภูมิศาสตร์)

อย่างไรก็ดี รัฐดังกล่าวข้างต้น อาจจะไม่ได้เป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ตามข้อ 70 วรรคสอง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ก็ได้ เพราะจะต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบ “การพึ่งพาทางโภชนาการ” (nutritional dependence) ด้วย (ซึ่งจะอธิบายต่อไปใน 2.2.2 เกณฑ์ทางเศรษฐกิจเกี่ยวกับการพิจารณารัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์)

ส่วน รัฐที่จะมีลักษณะเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ประเภทที่สอง ตามข้อ 70 วรรคสอง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ได้ จะต้องเป็นรัฐชายฝั่งที่ไม่สามารถอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะได้ (coastal States which can claim no exclusive economic zones of their own) แต่อย่างไรก็ดี ความหมายของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ประเภทนี้ก็ไม่ชัดเจน อาจตีความถ้อยคำดังกล่าวออกเป็น 2 แนวทาง ดังนี้¹²⁶

- แนวทางแรก รัฐชายฝั่งที่ไม่สามารถอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนออกไปได้ถึง 200 ไมล์ทะเลจากเส้นฐานซึ่งใช้วัดความกว้างของทะเลอาณาเขต (can no claim a full EEZ)
- แนวทางที่สอง รัฐชายฝั่งที่ไม่มีหรือไม่สามารถอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้เลย (have no EEZ at all)

¹²⁶M. Dahmani, “Access of landlocked and geographically – disadvantaged states to the fisheries resources of the economic exclusive zone (EEZ) under the New Convention on the law the Sea,” *Maritime Policy and Management* Vol. 10, No. 265 (1983): 266.

อย่างไรก็ดี อาจจะสันนิษฐานได้ว่ารัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ประเภทนี้น่าจะหมายถึงเฉพาะรัฐชายฝั่งที่ไม่สามารถอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้เลย (have no EEZ at all) มากกว่า เพราะข้อ 57 อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982¹²⁷ ได้กำหนดความกว้างของเขตเศรษฐกิจจำเพาะที่รัฐชายฝั่งจะสามารถอ้างได้คือไม่เกิน 200 ไมล์ทะเลจากเส้นฐานซึ่งใช้วัดความกว้างของทะเลอาณาเขต ไม่ได้บังคับให้รัฐทุกรัฐต้องอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนออกไปจนถึง 200 ไมล์ทะเลจากเส้นฐานซึ่งใช้วัดความกว้างของทะเลอาณาเขต ดังนั้น รัฐที่อ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้ แต่อ้างได้น้อยกว่า 200 ไมล์ทะเลจากเส้นฐานซึ่งใช้วัดความกว้างของทะเลอาณาเขต เช่น อ้างได้แค่ 50 ไมล์ทะเลจากเส้นฐานซึ่งใช้วัดความกว้างของทะเลอาณาเขต ก็ถือว่าเป็นรัฐที่อ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้ และจะไม่เข้าตามความหมายของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ประเภทนี้¹²⁸

ผู้เขียนเห็นด้วยกับการตีความตามแนวทางที่สอง กล่าวคือ รัฐที่ไม่สามารถอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้ (coastal States which can claim no exclusive economic zones of their own) คือ รัฐชายฝั่งที่ไม่สามารถอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้เลย (have no EEZ at all) เพราะรัฐที่อ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้แต่อ้างได้น้อยกว่า 200 ไมล์ทะเลจากเส้นฐานซึ่งใช้วัดความกว้างของทะเลอาณาเขต ก็ต้องถือว่าเป็นรัฐที่อ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้ ไม่ได้เป็นรัฐที่อ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนไม่ได้แต่อย่างใด เพราะอย่างที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ข้อ 57 อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ไม่ได้บังคับให้รัฐต้องอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนออกไปจนถึง 200 ไมล์ทะเลจากเส้นฐานซึ่งใช้วัดความกว้างของทะเลอาณาเขต แต่เป็นการกำหนดความกว้างที่มากที่สุดที่รัฐชายฝั่งจะสามารถอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้ ส่วน

¹²⁷The exclusive economic zone shall not extend beyond 200 nautical miles from the baselines from which the breadth of the territorial sea is measured.

¹²⁸M. Dahmani, "Access of landlocked and geographically – disadvantaged states to the fisheries resources of the economic exclusive zone (EEZ) under the New Convention on the law the Sea," *Maritime Policy and Management*: 266

รัฐชายฝั่งที่อ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้น้อย แม้ว่าจะไม่เข้าลักษณะของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ประเภทนี้ แต่อาจจะเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ประเภทแรกได้¹²⁹

เมื่อพิจารณาจากคำว่า “coastal States which can claim no exclusive economic zones of their own” แสดงว่ารัฐชายฝั่งนั้นเป็นรัฐที่อ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะได้ (“coastal States which can claim...”) แต่ไม่มีเขตเศรษฐกิจจำเพาะเป็นของตนเอง (“...no exclusive economic zones of their own”) ดังนั้น รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ประเภทนี้ คือรัฐชายฝั่งที่อ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะได้ แต่เมื่ออ้างแล้วไม่มีเขตเศรษฐกิจจำเพาะเป็นของตนเอง ทั้งนี้เพราะรัฐเช่นว่านั้นได้รับผลกระทบจากการอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐอื่น ทำให้เมื่อรัฐเช่นว่านั้นอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนเองออกไปจึงไม่มีเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน ตัวอย่างประเทศที่ไม่มีเขตเศรษฐกิจจำเพาะเป็นของตนเอง ได้แก่ ประเทศบาร์เรน, อิรัก, คูเวต, จอร์แดน และสิงคโปร์ จึงสรุปได้ว่า รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ประเภทที่สองนี้ คือ รัฐที่ถูกปิดกั้นทางทะเล (zone – locked States) ที่ไม่สามารถอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนเองได้ (โปรดดู รูปภาพที่ 14 แผนที่โลก แสดงที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของรัฐที่มีลักษณะเสียเปรียบทางภูมิศาสตร์)

อย่างไรก็ดี รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ประเภทนี้ ไม่รวมกรณีรัฐที่อ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะได้ แต่ไม่ยอมอ้าง¹³⁰ และไม่รวมกรณีรัฐที่อ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะได้ แต่กำลังกำหนดเส้นเขตแดนระหว่างประเทศ (Delimitation) นอกจากนี้ ไม่รวมกรณีรัฐที่ไม่อาจอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้ แต่ต่อมาเจรจากับรัฐเพื่อนบ้านแล้วสามารถกำหนดเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้ แม้ว่า รัฐตามกรณีดังกล่าวจะไม่ได้เป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ประเภทที่สอง แต่อาจจะเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ประเภทแรกได้¹³¹

¹²⁹ ถ้ารัฐนั้นเป็นรัฐชายฝั่งหรือรัฐที่อยู่ติดกับทะเลเปิดหรือทะเลกึ่งปิด ซึ่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ทำให้รัฐเหล่านี้ต้องพึ่งพาการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐอื่นที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกันกับรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์

¹³⁰ บางประเทศ แม้จะอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้ แต่เมื่ออ้างแล้วมีเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนไม่มาก จึงไม่อ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะ ตัวอย่างเช่น ประเทศแอลจีเรีย ซึ่งเป็นรัฐที่กบติดทะเลเมดิเตอร์เรเนียน เป็นต้น

¹³¹ ถ้ารัฐนั้นเป็นรัฐชายฝั่งหรือรัฐที่อยู่ติดกับทะเลเปิดหรือทะเลกึ่งปิด ซึ่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ทำให้รัฐเหล่านี้ต้องพึ่งพาการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐอื่นที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกันกับรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์

นอกจากนี้ รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ อาจจะเป็นรัฐที่เป็นเกาะ (island) ก็ได้ ถ้าเรือของรัฐนั้นสามารถแล่นสู่ทะเลเปิด (open sea) ได้ โดยต้องผ่านเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐอื่นก่อน¹³² หรือเป็นรัฐที่ถูกปิดกั้นทางทะเล (zone – locked States) แต่จะเป็นรัฐที่เสียเปรียบประเภทใด ตามข้อ 70 วรรคสอง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ก็ต้องพิจารณากันต่อไป กล่าวคือ ถ้าเป็นรัฐที่ต้องพึ่งพาสัตว์น้ำหรือทรัพยากรมีชีวิตจากรัฐอื่นเพื่อจุดประสงค์ทางโภชนาการของประชากรของรัฐ ก็จะเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ประเภทแรก (ตัวอย่างรัฐที่อาจจะเข้าลักษณะนี้ คือ ประเทศจาเมกา) แต่ถ้าเป็นรัฐที่อ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนไม่ได้ ก็จะเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ประเภทที่สอง (ตัวอย่างรัฐที่อาจจะเข้าลักษณะนี้ คือ ประเทศสิงคโปร์)

2.2.2 เกณฑ์ทางเศรษฐกิจเกี่ยวกับการพิจารณารัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์

ในระหว่างการประชุมกฎหมายทะเลครั้งที่สาม การให้ความหมายของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ โดยพิจารณาว่ารัฐมีความเสียเปรียบเพราะได้รับผลกระทบจากการอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งอื่นที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกัน¹³³ ยังไม่เพียงพอที่จะกำหนดได้ว่ารัฐมีความเสียเปรียบ (disadvantaged) แต่จะต้องพิจารณาถึง “การพึ่งพาทางโภชนาการ” (nutritional dependence) ของรัฐซึ่งไม่ได้รับผลประโยชน์ (derive no profit) จากการอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนด้วย¹³⁴

แม้ว่า ในข้อ 70 วรรคสอง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 จะไม่ได้กำหนดให้ รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ หมายถึง รัฐซึ่งได้รับผลกระทบจากการอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐอื่น (เพราะปัจจัยทางภูมิศาสตร์) จนทำให้รัฐนั้นไม่ได้รับผลประโยชน์ทาง

¹³²James E. Bailey, “The Unanticipated Effects of Boundaries: The Exclusive Economic Zone and Geographically Disadvantaged States Under UNCLOS III,” *Boundary and Security Bulletin*: 90.

¹³³ทำให้อ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนไม่ได้ หรืออ้างได้จำกัด (“เกณฑ์ทางภูมิศาสตร์”)

¹³⁴Janusz Symonides, “Geographically Disadvantaged States Under the 1982 convention on the Law of the Sea,” in *Recueil Des Cours: Hague Academy of International Law*, pp. 297 – 298.

เศรษฐกิจ (derive no substantial economic advantage)¹³⁵ ในการแสวงประโยชน์จากทรัพย์สินที่ไม่มีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน ก็ตาม แต่ การที่ ข้อ 70 วรรคสอง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ได้กำหนดให้ รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ หมายถึง รัฐที่ต้องพึ่งพาการแสวงประโยชน์จากทรัพย์สินที่ไม่มีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐอื่นที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกัน เพื่อให้มีปลาเพียงพอต่อประชากรของตน เพื่อจุดประสงค์ทางโภชนาการของประชากร (nutritional purpose) แสดงให้เห็นว่า รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์มีทรัพย์สินที่ไม่มีชีวิตไม่เพียงพอในการเลี้ยงชีพประชากรของตน จนต้องไปพึ่งพาทรัพย์สินที่ไม่มีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐอื่นที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกัน ในส่วนนี้ก็ต้องนำปัจจัยทางเศรษฐกิจ (economic factors) มาพิจารณาด้วย เพราะทรัพย์สินที่ไม่มีชีวิตที่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ได้มาจากการเข้าไปแสวงประโยชน์จากเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งอื่น ก็ต้องนำมาเพื่อจำหน่ายและบริโภค อย่างไรก็ตาม การพึ่งพาดังกล่าวจะต้องเป็นไปเพื่อความต้องการทางโภชนาการ¹³⁶ ของประชากรของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ไม่ว่าจะบางส่วนหรือทั้งหมดของประชากร และจะต้องไม่ไปเพื่อผลประโยชน์อย่างอื่น¹³⁷ มากกว่าเพื่อการบริโภคของประชากร อย่างไรก็ตาม อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณา “การพึ่งพาการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกัน เพื่อให้มี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

¹³⁵ ความหมายของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ตามข้อเสนอของกลุ่มรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ในการประชุมกฎหมายทะเลครั้งที่สาม

¹³⁶ “โภชนาการ” (nutrition) หมายถึง ความต้องการทางสารอาหาร (nutrients) ซึ่งสารอาหาร ได้แก่ โปรตีน คาร์โบไฮเดรต ไขมัน วิตามิน และเกลือแร่ ตลอดจนกระบวนการเผาผลาญของร่างกาย ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์และความเป็นอยู่ที่ดีของร่างกายของมนุษย์ เช่น เพื่อการเจริญเติบโตของร่างกายและสมอง เพื่อป้องกันโรคและมีอายุยืนยาว เพื่อให้มีพลังงานในการทำงานและให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย เป็นต้น แต่ถ้าขาดสารอาหารอาจจะก่อให้เกิดความอ่อนล้าของร่างกายเพราะขาดโปรตีนหรือคาร์โบไฮเดรตหรือเป็นโรคต่างๆ ได้ อาทิ โรคตาฟางเพราะขาดวิตามินเอ โรคคอพอกเพราะขาดไอโอดีน (อัจฉรา ดลวิทยาคุณ, พื้นฐานโภชนาการ (กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 2550), หน้า 1, 7. และ ประณีต ผ่องแผ้ว, โภชนศาสตร์ชุมชน: ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงภาวะเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว (กรุงเทพฯ: ลิฟวิ้ง ทรานส์ มิเดีย, 2539), หน้า 3.)

¹³⁷ ตัวอย่างเช่น การแสวงประโยชน์จากทรัพย์สินที่ไม่มีชีวิต (พลังงาน และแร่ธาตุ) เป็นต้น

ปริมาณปลาเพียงพอ เพื่อจุดประสงค์ทางโภชนาการของประชากร” เอาไว้¹³⁸ และไม่ได้กำหนดให้ คณะกรรมาธิการหรือองค์กรใดเข้ามาตัดสินในกรณีดังกล่าวด้วย¹³⁹

การพิจารณา “การพึ่งพาการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกัน” จึงอาจจะพิจารณาได้จาก “กิจกรรมการทำประมงที่ผ่านมา” (past activity) ของรัฐ ซึ่งจะต้องพิจารณาตามความเป็นจริงว่ารัฐดังกล่าวเคยทำประมงในบริเวณที่ปัจจุบันเป็นเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งเพื่อนบ้านมาก่อนที่จะมีระบบเขตเศรษฐกิจจำเพาะตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 โดย “ทรัพยากรในน่านน้ำของรัฐนั้นๆ อาจจะมีอย่างจำกัด” (the limited resource potential of their coastal water)¹⁴⁰ จนทำให้รัฐดังกล่าวจะต้องพึ่งพาการทำประมงในบริเวณซึ่งปัจจุบันเป็นเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งเพื่อนบ้าน (เมื่อก่อนบริเวณดังกล่าวเป็นทะเลหลวง) ด้วยเหตุนี้ จึงแสดงให้เห็นว่ารัฐเหล่านั้นจะต้องพึ่งพาการทำประมงในบริเวณดังกล่าว และทั้งนี้ อาจจะได้ด้วยเหตุผลที่ว่ารัฐเหล่านั้นมักจะมีที่ตั้งอยู่ในทะเลที่ค่อนข้างแคบ (narrow sea) ทรัพยากรมีชีวิตในน่านน้ำของรัฐเหล่านั้นก็ย่อมมีจำกัดตามไปด้วย จึงต้องพึ่งพาการทำประมงในบริเวณซึ่งปัจจุบันเป็นเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกัน

อย่างไรก็ดี การพิจารณา “การพึ่งพาการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกัน” จะต้องพิจารณาประกอบกับ “จุดประสงค์ทางโภชนาการของประชากร” (nutritional purpose) ด้วย รัฐที่ประสบปัญหาเกี่ยวกับภาวะอดอยากหรือขาดแคลนอาหารเรื้อรัง¹⁴¹ (famine or chronic malnutrition threaten a States) ก็อาจจะอ้างได้

¹³⁸ไม่ได้กำหนดจำนวนของปริมาณปลาที่เพียงพอ เพื่อจุดประสงค์ทางโภชนาการเอาไว้ (S.C. Vasciannie, “Land – locked and geographically disadvantaged states,” *Commonwealth Law Bulletin* Vol. 31, No. 1 (2005): 64.)

¹³⁹Janusz Symonides, “Geographically Disadvantaged States Under the 1982 convention on the Law of the Sea,” in *Recueil Des Cours: Hague Academy of International Law*, p. 307.

¹⁴⁰S.C. Vasciannie, “Land – locked and geographically disadvantaged states,” *Commonwealth Law Bulletin* Vol. 31, No. 1 (2005): 11.

¹⁴¹อย่างไรก็ดี ประชากรบางประเทศก็ไม่นิยมบริโภคอาหารทะเล แต่อาจจะบริโภคปลาน้ำจืดแทน หรือชอบบริโภคเนื้อ มากกว่าอาหารทะเล (อาทิ บางประเทศในตะวันออกกลาง) ซึ่งประเทศนั้นๆ ก็ยากที่จะอ้างได้ว่าต้องพึ่งพาทางโภชนาการเพื่อให้มีปริมาณปลาเพียงพอ เพราะจุดมุ่งหมายของบทบัญญัติในข้อ 70 วรรคสอง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 คือ ต้องการให้ประเทศที่มีลักษณะเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ได้บริโภคอาหารทะเล

ว่าการพึ่งพาการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกัน เป็นไปเพื่อจุดประสงค์ทางโภชนาการของประชากรของตน อย่างไรก็ตาม จะต้องไม่ใช่กรณีของรัฐดังกล่าว มีปริมาณปลาอย่างจำกัด (limited fish supply) แต่มีปริมาณปลาที่เพียงพอต่อความต้องการในการ บริโภคของประชากร (satisfy nutritional requirement)¹⁴² ตัวอย่างของรัฐที่อยู่ในภาวะอดอยาก หรือขาดแคลนอาหาร (ข้อมูลจาก FAO) เช่น ประเทศแอลจีเรีย, จิบูตี, แกมเบีย, จาเมกา, ชูดาน, สาธารณรัฐอาหรับซีเรีย และสาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก เป็นต้น

นอกจากนี้ การพิจารณาถึงประเด็นดังกล่าว อาจพิจารณาได้จาก ปริมาณสัตว์น้ำ ที่รัฐหาได้ภายในประเทศเปรียบเทียบกับปริมาณสัตว์น้ำของประชากรทั้งประเทศ ถ้าหากปริมาณ การบริโภคสัตว์น้ำของประชากรทั้งประเทศมีมากกว่าปริมาณสัตว์น้ำที่หาได้ภายในประเทศ ก็แสดงให้เห็นว่า รัฐนั้นต้องพึ่งพาการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือ ภูมิภาคเดียวกัน เพื่อให้มีปริมาณปลาเพียงพอ เพื่อจุดประสงค์ทางโภชนาการของประชากร และรัฐ ดังกล่าวจะต้องมีดุลการค้าสัตว์น้ำที่ค่อนข้างขาดดุล (มีมูลค่าการนำเข้าสัตว์น้ำมากกว่าการส่งออก) หรือได้ดุลการค้าสัตว์น้ำเพียงเล็กน้อยเท่านั้น เพื่อที่จะแสดงให้เห็นว่าการเข้าไปพึ่งพาการทำประมงใน เขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกันเป็นไปเพื่อจุดประสงค์ทาง โภชนาการมากกว่าเพื่อจุดประสงค์ทางการค้า ตัวอย่างประเทศที่มีปริมาณสัตว์น้ำไม่เพียงพอต่อความ ต้องการบริโภคของประชากร โดยจะต้องพึ่งพาการนำเข้าสัตว์น้ำจากต่างประเทศ และขาดดุลการค้า สัตว์น้ำหรือได้ดุลการค้าสัตว์น้ำเพียงเล็กน้อย (ข้อมูลจาก FAO)¹⁴³ เช่น ประเทศแอลจีเรีย, สาธารณรัฐแคเมอรูน, จิบูตี, แกมเบีย, จาเมกา, กาดาร์, สาธารณรัฐอาหรับซีเรีย และสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยคองโก เป็นต้น แต่ การวิเคราะห์ว่ารัฐมีปริมาณปลาเพียงพอต่อการบริโภคของ ประชากรหรือไม่ ต้องให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านโภชนาการเป็นผู้วิเคราะห์ เพราะจะเห็นได้ว่าประชากร แต่ละประเทศมีการบริโภคสัตว์น้ำต่อหัวไม่เท่ากัน และก็อาจจะเป็นไปได้ว่าบางประเทศประชากรก็ บริโภคสัตว์น้ำเกินความจำเป็นเพื่อการดำรงชีพ ส่วนบางประเทศประชากรก็บริโภคสัตว์น้ำน้อยกว่าที่

¹⁴²S.C. Vasciannie, "Land - locked and geographically disadvantaged states," *Commonwealth Law Bulletin* : 12.

¹⁴³โปรดดูภาคผนวกที่ 1 (ตารางรายละเอียดเกี่ยวกับภูมิศาสตร์และการทำประมงของรัฐที่มีลักษณะเป็นรัฐที่เสียเปรียบทาง ภูมิศาสตร์)

ควรจะเป็นเพราะประเทศนั้นๆ มีปริมาณสัตว์น้ำไม่มากนัก (โปรดดู ตารางรายละเอียดเกี่ยวกับ ภูมิศาสตร์และการทำประมงของรัฐที่มีลักษณะเสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ในภาคผนวกที่ 1)

อย่างไรก็ดี รัฐที่พัฒนาแล้ว¹⁴⁴ (developed States) น่าจะมีความสามารถในการทำให้ประชากรของตนบริโภคได้อย่างเพียงพอ โดยสันนิษฐานว่าสัตว์น้ำหรือผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำอาจจะไม่ใช่สิ่งแรกที่จะนำมาเพื่อตอบสนองความต้องการทางโภชนาการของประชากร ด้วยเหตุนี้ รัฐที่พัฒนาแล้วจึงไม่ต้องพึ่งพาการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกัน เพื่อให้มีปริมาณปลาที่เพียงพอ เพื่อจุดประสงค์ทางโภชนาการของประชากรของตน¹⁴⁵ แต่ รัฐที่พัฒนาแล้วที่อ้างว่าเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ก็เป็นสมาชิกของสหภาพยุโรป ซึ่งมี “EEC approach” อยู่แล้ว รัฐเหล่านั้นจึงไม่มีความจำเป็นที่จะอ้างว่าเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์เพื่อเข้าไปทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกัน ซึ่งจะกล่าวต่อไปในบทที่ 3

จากข้างต้น จึงสรุปได้ว่า การพิจารณา “การพึ่งพาทางโภชนาการ” (nutritional dependence) จะต้องพิจารณาจาก กิจกรรมในการทำประมงที่ผ่านมา (ก่อนที่จะมีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982) ของรัฐที่อ้างว่าเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ว่าเคยพึ่งพาการทำประมงในบริเวณที่ในปัจจุบันเป็นเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกัน และรัฐดังกล่าวจะต้องมีปริมาณสัตว์น้ำที่ทำได้ภายในประเทศไม่เพียงพอต่อความต้องการทางโภชนาการของประชากรของตน ทั้งนี้ จะต้องเป็นเพื่อจุดประสงค์ทางโภชนาการของประชากรของตนไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน (เพราะก่อนที่จะมีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ประชากรบางส่วนของรัฐที่อ้างว่าเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์อาจจะต้องพึ่งพาการทำประมงในบริเวณดังกล่าวมาก่อนก็ได้) มากกว่าเพื่อจุดประสงค์ทางการค้าขาย

¹⁴⁴รัฐที่พัฒนาแล้วที่อ้างว่าเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ได้แก่ ประเทศบัลแกเรีย, โรมาเนีย (ในทะเลดำ) ประเทศกรีซ (ในทะเลเมดิเตอร์เรเนียน) ประเทศโปแลนด์, ฟินแลนด์, สวีเดน (ในทะเลบอลติก) ประเทศเบลเยียม, เยอรมนี และเนเธอร์แลนด์ (ในทะเลเหนือ) เป็นประเทศที่ติดกับทะเลเปิดหรือทะเลกึ่งปิด อีกทั้ง ยังได้รับผลกระทบจากการอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐเพื่อนบ้านด้วย ทำให้อ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้น้อยกว่าที่อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 กำหนด จึงเข้าเกณฑ์ภูมิศาสตร์ (geographical criteria)

¹⁴⁵S.C. Vasciannie, “Land – locked and geographically disadvantaged states,” *Commonwealth Law Bulletin* : 12.

ถ้าหาก รัฐที่อ้างว่าเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ได้ขอเข้าไปทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกัน แต่ รัฐชายฝั่งไม่ยอมรับว่ารัฐดังกล่าวเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ก็อาจจะเกิดประเด็นข้อพิพาทขึ้นระหว่างรัฐที่อ้างว่าเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์และรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกัน ในกรณีของรัฐที่อ้างว่าเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่ไม่อาจจะอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้เลย (รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ประเภทที่สอง) นั้นย่อมไม่อาจจะเกิดข้อพิพาทขึ้นได้

ส่วนในกรณีของรัฐที่อ้างว่าเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์เพราะเป็นรัฐชายฝั่งหรือรัฐที่ติดกับทะเลเปิดหรือกึ่งทะเล ซึ่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ทำให้ต้องพึ่งพาการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกัน เพื่อให้มีปริมาณปลาเพียงพอเพื่อจุดประสงค์ทางโภชนาการของประชากร (รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ประเภทแรก) อาจจะเกิดประเด็นข้อพิพาทว่า รัฐชายฝั่งได้อ้างว่ารัฐดังกล่าวไม่ต้องพึ่งพาการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกัน อย่างไรก็ตาม การคำนวณปริมาณสัตว์น้ำที่ทำได้ภายในประเทศของรัฐที่อ้างว่าเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ส่วนหนึ่งจะต้องคำนวณจากปริมาณทรัพยากรมีชีวิตที่พึ่งอนุญาตให้จับได้ (allowable catch) และคำนวณจากความสามารถในการทำประมง (harvesting capacity) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐนั้น ซึ่งการกำหนดปริมาณทรัพยากรมีชีวิตที่พึ่งอนุญาตให้จับได้ (allowable catch) จะต้อง อาศัยหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่ดีที่สุดที่มีอยู่ (the best scientific evidence available) เพื่อกำหนด “จุดหรือระดับที่ให้ผลผลิตยั่งยืนสูงสุด” (maximum sustainable yield: MSY) และจะต้องคำนึงถึง “ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม” (environmental factors) และ “ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ” (economic factors) ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจน จะต้องคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อชนิดพันธุ์ที่สัมพันธ์หรือพึ่งพาชนิดพันธุ์ที่ถูกจับ (the effects on species associated with or dependent upon harvested species) ด้วย การคำนวณปริมาณทรัพยากรมีชีวิตที่พึ่งอนุญาตให้จับได้ (allowable catch) จึงเป็นเรื่องที่ปฏิบัติได้ยาก เพราะ ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์อาจจะไม่แน่นอนเนื่องจากอาจจะมี ความผันแปรทางเศรษฐกิจและสังคม และต้องใช้เวลาอันนานเพื่อให้ได้ผลที่ถูกต้อง¹⁴⁶ จึงทำให้การคำนวณว่ารัฐมีปริมาณสัตว์น้ำ

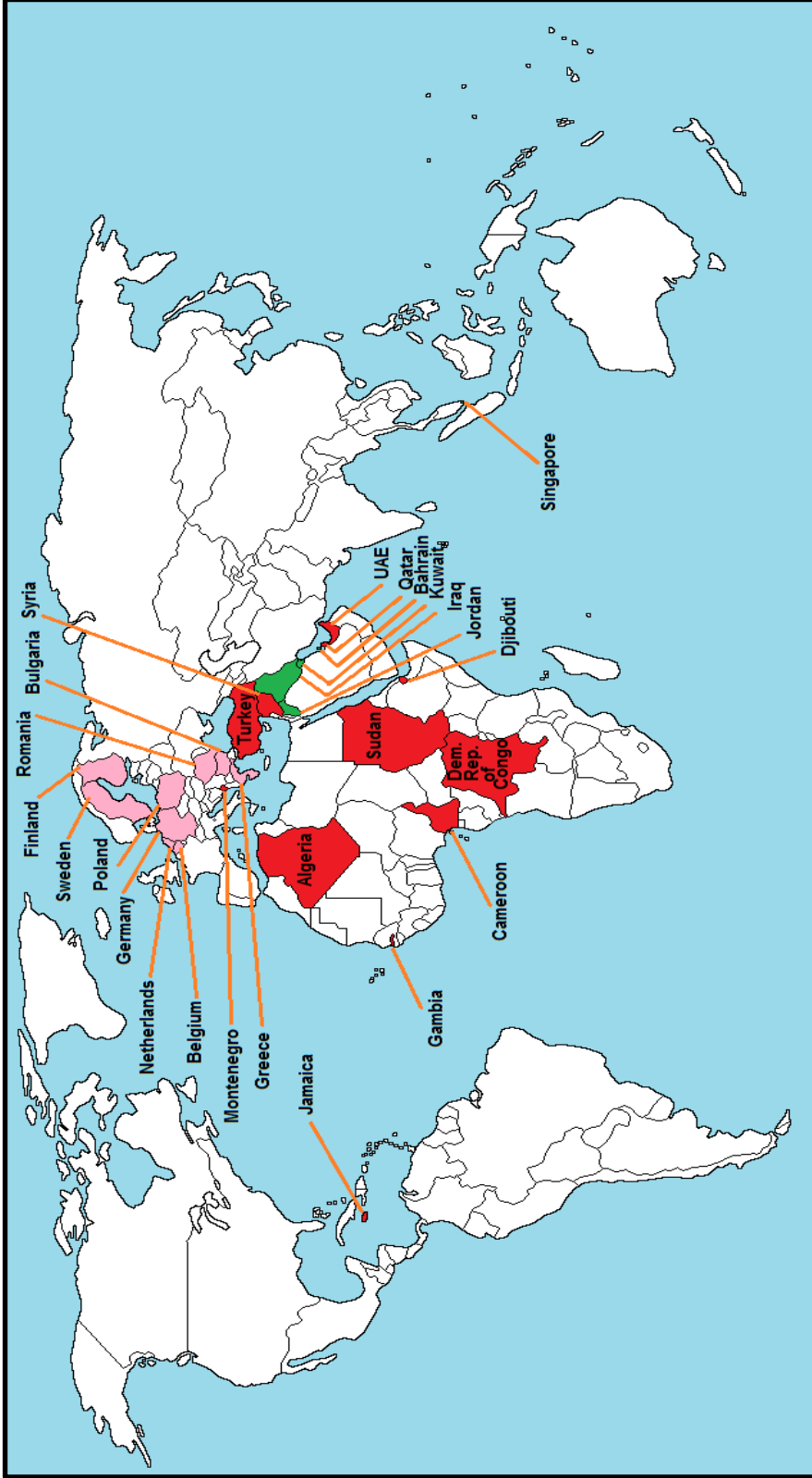
¹⁴⁶นิชิตา เศรษฐะทัตต์, “หลักการป้องกันไว้ก่อนล่วงหน้าในกฎหมายทะเล ศึกษากรณีประมง,” (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551), หน้า 108.

เพียงพอต่อความต้องการทางโภชนาการของตนหรือไม่ ไม่อาจคำนวณได้ผลที่แม่นยำนัก จนอาจเกิดประเด็นปัญหาว่า การที่ รัฐใดจะอ้างว่าเป็นรัฐที่จะต้องพึ่งพาสัตว์น้ำในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐอื่น เพื่อจุดประสงค์ทางโภชนาการของประชากรของตน อาจเป็นเรื่องตามอำเภอใจ (arbitrary)¹⁴⁷ ของรัฐนั้น จึงอาจเกิดประเด็นข้อพิพาทระหว่างรัฐที่อ้างว่าเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์กับรัฐชายฝั่งที่เป็นเจ้าของเขตเศรษฐกิจจำเพาะได้ ด้วยเหตุนี้ หากเกิดข้อพิพาทเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวขึ้นจะต้องระงับข้อพิพาทตามภาค 15 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 แต่ประเด็นข้อพิพาทดังกล่าวเป็นเรื่องเกี่ยวกับการกำหนดปริมาณทรัพยากรมีชีวิตที่พึงอนุญาตให้จับได้ (allowable catch) และการกำหนดความสามารถในการทำประมงของรัฐ (harvesting capacity) ซึ่งเป็นประเด็นข้อพิพาทที่ได้รับการยกเว้น ไม่ต้องระงับข้อพิพาทโดยกระบวนการทางศาล (ตามข้อ 287 วรรคหนึ่ง (เอ) – (ดี))¹⁴⁸ ทั้งนี้ ตามข้อ 297 วรรคสาม (เอ) ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

¹⁴⁷S.C. Vasciannie, *Land – Locked and Geographically Disadvantaged States in the International Law of the Sea*, p. 10.

¹⁴⁸(เอ) ศาลกฎหมายทะเลระหว่างประเทศซึ่งตั้งขึ้นตามภาคผนวก 6 (บี) ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (ซี) ศาลอนุญาโตตุลาการซึ่งตั้งขึ้นตามภาคผนวก 7 และ (ดี) ศาลอนุญาโตตุลาการพิเศษซึ่งตั้งขึ้นตามภาคผนวก 8

รูปภาพที่ 14 แผนที่โลกแสดงที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของรัฐที่มีลักษณะเสียเปรียบทางภูมิศาสตร์

2.3 ตัวอย่างประเทศที่มีลักษณะเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

ในส่วนนี้จะกล่าวถึงตัวอย่างของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 โดยจะแบ่งตามภูมิภาคของโลก ได้แก่ ภูมิภาคแอฟริกา (Africa) ภูมิภาคอเมริกา (Americas) ภูมิภาคเอเชีย (Asia) และภูมิภาคยุโรป (Europe) ซึ่งจะกล่าวต่อไปในหัวข้อ 2.3.1 – 2.3.4 ตามลำดับ

จากที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ตามความหมายของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ในข้อ 70 วรรคสอง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น คือ

(1) รัฐชายฝั่ง รวมถึงรัฐที่ติดกับทะเลเปิดหรือกึ่งปิด ซึ่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ทำให้รัฐเหล่านั้นต้องพึ่งพาการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐอื่นที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาค เพื่อให้มีปริมาณปลาที่เพียงพอ เพื่อจุดประสงค์ทางโภชนาการของประชากรของตนทั้งหมดหรือบางส่วน

(2) รัฐชายฝั่งที่ไม่สามารถอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้

การพิจารณารัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ประเภทแรก จะต้องพิจารณาเกณฑ์ทางภูมิศาสตร์ (geographical criteria) ประกอบกับเกณฑ์เศรษฐกิจ (economic criteria) ดังนี้

สำหรับเกณฑ์ทางภูมิศาสตร์ รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ประเภทแรกจะต้องเป็นรัฐที่ถูกปิดกั้นทางทะเล (zone – locked States) โดยเป็นรัฐชายฝั่งหรือรัฐที่ติดกับทะเลเปิดหรือทะเลกึ่งปิด ซึ่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ทำให้รัฐดังกล่าวอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้น้อยกว่าที่กฎหมายกำหนด รัฐที่มีลักษณะเช่นนี้ ได้แก่ ประเทศแอลจีเรีย, เบลเยียม, บัลแกเรีย, เยอรมนี, ฟินแลนด์, แคมเบีย, กรีซ, จาเมกา, จิบูตี, มอนเตเนโกร, เนเธอร์แลนด์, โปแลนด์, กาตาร์, โรมานี, ซูดาน, สวีเดน สาธารณรัฐอาหรับซีเรีย, ตุรกี, สหรัฐอาหรับเอมิเรต, สาธารณรัฐแคเมอรูน และสาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

แต่อย่างไรก็ดี จะต้องพิจารณาประกอบกับเกณฑ์ทางเศรษฐกิจด้วย กล่าวคือ รัฐดังกล่าวจะต้องพึ่งพาการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาค

เดียวกัน เพื่อให้มีปริมาณปลาที่เพียงพอ เพื่อจุดประสงค์ทางโภชนาการของประชากรของตนทั้งหมด หรือบางส่วน และจากที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า รัฐที่พัฒนาแล้ว¹⁴⁹ ยากที่จะอ้างได้ว่าจะต้องพึ่งพา การทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกันเพื่อ จุดประสงค์ทางโภชนาการของประชากรของตน ในปัจจุบันองค์กรพื้นดินท้องทะเลระหว่างประเทศ (International Seabed Authority: ISA)¹⁵⁰ ยอมรับประเทศที่เป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนาไว้ทั้งหมด 15 ประเทศ¹⁵¹ และประเทศที่มีลักษณะเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ประเภทนี้มีทั้งหมด 10 ประเทศ ได้แก่ ประเทศแอลจีเรีย, แกมเบีย, จาเมกา, จิบูตี, มอนเตเนโกร, กาตาร์, ซูดาน, สาธารณรัฐอาหรับซีเรีย, สาธารณรัฐแคเมอรูน และสาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก ซึ่งรัฐเหล่านี้เป็นรัฐที่ก่อนที่จะมีระบบเขตเศรษฐกิจจำเพาะตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วย กฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ได้เคยทำประมงในบริเวณซึ่งปัจจุบันเป็นเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐ ชายฝั่ง และรัฐเหล่านี้ส่วนใหญ่แล้วมักจะเป็นรัฐที่อยู่ในภาวะขาดแคลนอาหาร และมีปริมาณสัตว์น้ำที่ หาได้ภายในประเทศไม่เพียงพอต่อความต้องการบริโภคสัตว์น้ำของประชากร จนต้องพึ่งพาการนำเข้า สัตว์น้ำจากต่างประเทศ ตลอดจน มีดุลการค้าสัตว์น้ำที่ค่อนข้างขาดดุลหรือได้ดุลเพียงเล็กน้อย จึง เห็นได้ว่า รัฐเหล่านี้ต้องพึ่งพาการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาค หรือภูมิภาคเดียวกัน เพื่อให้มีปริมาณปลาที่เพียงพอ เพื่อจุดประสงค์ทางโภชนาการของ ประชากรของตนทั้งหมดหรือบางส่วน

ส่วน การพิจารณารัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ประเภทที่สอง จะต้องพิจารณาเกณฑ์ทาง ภูมิศาสตร์ (geographical criteria) เท่านั้น กล่าวคือ รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ประเภทนี้ จะต้อง เป็นรัฐที่ถูกปิดกั้นทางทะเล (zone - locked States) โดยจะต้องเป็นรัฐที่ได้รับผลกระทบจากการ

¹⁴⁹รัฐที่พัฒนาแล้ว ที่อ้างว่าเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ได้แก่ ประเทศเบลเยียม, บัลแกเรีย, เยอรมนี, ฟินแลนด์, กรีซ, เนเธอร์แลนด์, โปแลนด์, โรมาเนีย และสวีเดน

¹⁵⁰International Seabed Authority, Indicative list of States members of the International Seabed Authority which would fulfill the criteria for membership in the various groups of States in the council in accordance with paragraph 15 of section 3 of the annex to the agreement relating to the implementation of part XI of the United Nations convention on the Law of the Sea 10 December 1982[Online], 11 Mar. 2014. Source <http://www.isa.org.jm/files/documents/EN/16Sess/Assembly/ISBA-16A-CRP2.pdf>

¹⁵¹ได้แก่ ประเทศแอลจีเรีย, แกมเบีย, จาเมกา, จิบูตี, มอนเตเนโกร, กาตาร์, ซูดาน, สาธารณรัฐอาหรับซีเรีย, สาธารณรัฐ แคเมอรูน, สาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก, บาร์เรน, อิรัก, คูเวต, จอร์แดน และสิงคโปร์

อ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐเพื่อนบ้าน จนทำให้รัฐดังกล่าวไม่อาจอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้เลย ประเทศที่มีลักษณะเช่นนี้ ได้แก่ ประเทศบาห์เรน, อิรัก, คูเวต, จอร์แดน และสิงคโปร์ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

ตัวอย่างประเทศที่มีลักษณะเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ โดยแบ่งตามภูมิภาค¹⁵² (region) มีดังนี้

2.3.1 ภูมิภาคแอฟริกา (Africa)

ตัวอย่างประเทศที่เป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ในภูมิภาคแอฟริกา มี 6 ประเทศ ได้แก่ ประเทศจิบูตี, สหรัฐสาธารณรัฐแคเมอรูน, สาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก, แอลจีเรีย, ซูดาน และแกมเบีย ซึ่งรัฐเหล่านี้เป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ประเภทแรก กล่าวคือเป็นรัฐชายฝั่งหรือรัฐที่ติดกับทะเลเปิดหรือกึ่งปิด ซึ่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ทำให้ต้องพึ่งพาการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกัน เพื่อให้มีปริมาณปลาเพียงพอ เพื่อจุดประสงค์ทางโภชนาการของประชากร โดยรัฐดังกล่าวตั้งอยู่ในทะเล ดังต่อไปนี้

- ทะเลแดง (Red Sea) ซึ่งเป็นทะเลเปิด มีประเทศจิบูตี (อนุภูมิภาคแอฟริกาตะวันออก) และซูดาน (อนุภูมิภาคแอฟริกาใต้) และที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของรัฐดังกล่าวทำให้อ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้น้อยและเป็นรัฐที่ถูกปิดกั้นทางทะเล (zone – locked States) เพราะได้รับผลกระทบจากการอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐเพื่อนบ้าน และยังเป็นประเทศที่ต้องพึ่งพาการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคแอฟริกาตะวันออก (สำหรับประเทศจิบูตี) อนุภูมิภาคแอฟริกาใต้ (สำหรับประเทศซูดาน) หรือในภูมิภาคแอฟริกาด้วย เพื่อจุดประสงค์ทางโภชนาการของประชากรของรัฐนั้น

- ทะเลเมดิเตอร์เรเนียน (Mediterranean Sea) ซึ่งเป็นทะเลเปิด มีประเทศแอลจีเรีย (อนุภูมิภาคแอฟริกาเหนือ) และที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของประเทศแอลจีเรียทำให้ประเทศ

¹⁵² องค์การสหประชาชาติ ใช้เกณฑ์ภาคพื้นทวีป (continental) แบ่งภูมิภาคออกเป็น 5 ภูมิภาค ได้แก่ ภูมิภาคแอฟริกา (Africa) ภูมิภาคอเมริกา (Americas) ภูมิภาคเอเชีย (Asia) ภูมิภาคยุโรป (Europe) ภูมิภาคโอเชียเนีย (Oceania) แต่ในภูมิภาคโอเชียเนีย (Oceania) ไม่ปรากฏว่ามีรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์

แอลจีเรียอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้น้อยและเป็นรัฐที่ถูกปิดกั้นทางทะเล (zone – locked State) เพราะได้รับผลกระทบจากการอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐเพื่อนบ้าน และยังเป็นประเทศที่ต้องพึ่งพาการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคแอฟริกาเหนือ หรือภูมิภาคแอฟริกาด้วย เพื่อจุดประสงค์ทางโภชนาการของประชากรของรัฐนั้น

- อ่าวกินี (Gulf of Guinea) ซึ่งเป็นทะเลกึ่งปิด มีสหรัฐอเมริกาและรัฐแคว้นแคเมอรูน (อนุภูมิภาคแอฟริกากลาง) และที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของสหรัฐอเมริกาและรัฐแคว้นแคเมอรูนทำให้สหรัฐอเมริกาและรัฐแคว้นแคเมอรูน อ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้น้อยและเป็นรัฐที่ถูกปิดกั้นทางทะเล (zone – locked States) เพราะได้รับผลกระทบจากการอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐเพื่อนบ้าน และยังเป็นประเทศที่ต้องพึ่งพาการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคแอฟริกากลาง หรือภูมิภาคแอฟริกาด้วย เพื่อจุดประสงค์ทางโภชนาการของประชากรของรัฐ

- มหาสมุทรแอตแลนติก (Atlantic Ocean) ซึ่งเป็นทะเลเปิด มีประเทศแกมเบีย (อนุภูมิภาคแอฟริกาตะวันตก) และ สาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก (อนุภูมิภาคแอฟริกากลาง) แม้ว่า ประเทศดังกล่าวจะไม่ได้ติดกับทะเลเปิดหรือทะเลกึ่งปิด แต่ ก็เป็นรัฐชายฝั่ง ซึ่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของรัฐดังกล่าวทำให้อ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้น้อยและเป็นรัฐที่ถูกปิดกั้นทางทะเล (zone – locked States) เพราะได้รับผลกระทบจากการอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐเพื่อนบ้าน และยังเป็นประเทศที่ต้องพึ่งพาการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคแอฟริกาตะวันตก (สำหรับประเทศแกมเบีย) อนุภูมิภาคแอฟริกากลาง (สำหรับสาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก) หรือในภูมิภาคแอฟริกาด้วย เพื่อจุดประสงค์ทางโภชนาการของประชากรของรัฐนั้น

2.3.2 ภูมิภาคอเมริกา (Americas)

ตัวอย่างประเทศที่เป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ในภูมิภาคอเมริกา มีเพียงประเทศเดียวเท่านั้น คือ ประเทศจาเมกา (ในอนุภูมิภาคแคริบเบียน) ประเทศจาเมกาเป็นรัฐที่เป็นเกาะ (island) และเป็นประเทศที่ติดกับทะเลแคริบเบียน (Caribbean Sea) ซึ่งเป็นทะเลกึ่งปิด อีกทั้ง

ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของประเทศจามาเกาทำให้ประเทศจามาเกา¹⁵³ อ่างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้น้อยและเป็นรัฐที่ถูกปิดกั้นทางทะเล (zone – locked States) เพราะได้รับผลกระทบจากการอ่างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐเพื่อนบ้าน และยังเป็นประเทศที่ต้องพึ่งพาการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคแคริบเบียน หรือภูมิภาคอเมริกาด้วย เพื่อจุดประสงค์ทางโภชนาการของประชากร จึงจัดว่าเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ประเภทแรก

2.3.3 ภูมิภาคเอเชีย (Asia)

ตัวอย่างประเทศที่เป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ในภูมิภาคเอเชียมี 7 ประเทศ ได้แก่ ประเทศสิงคโปร์, บาห์เรน, อิรัก, คูเวต, กาตาร์, จอร์แดน และสาธารณรัฐอาหรับซีเรีย รัฐเหล่านี้มีทั้งที่เป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ประเภทแรกและประเภทที่สอง รัฐดังกล่าวอยู่ในทะเลดังต่อไปนี้

- ทะเลจีนใต้ (South China Sea) ซึ่งเป็นทะเลกึ่งปิด มีประเทศสิงคโปร์¹⁵⁴ (อนุภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้) ซึ่งได้รับผลกระทบจากการอ่างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐเพื่อนบ้าน จนทำให้ประเทศสิงคโปร์เป็นรัฐที่ถูกปิดกั้นทางทะเล (zone – locked State) และไม่อาจจะอ่างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้เลย (no EEZ) ประเทศสิงคโปร์จึงเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ประเภทที่สอง กล่าวคือ เป็นรัฐชายฝั่งซึ่งไม่สามารถอ่างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้

- อ่าวเปอร์เซีย (Persian Gulf) ซึ่งเป็นทะเลปิด มีประเทศบาห์เรน, อิรัก, คูเวต และกาตาร์ (อนุภูมิภาคเอเชียตะวันตก) สำหรับประเทศบาห์เรน, อิรัก และคูเวต เป็นประเทศที่ได้รับผลกระทบจากการอ่างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐเพื่อนบ้าน จนทำให้ประเทศดังกล่าวเป็นรัฐที่ถูกปิดกั้นทางทะเล (zone – locked State) และไม่อาจจะอ่างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้เลย (no EEZ) รัฐดังกล่าวจึงเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ประเภทที่สอง (รัฐชายฝั่งซึ่งไม่สามารถอ่างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้) ส่วนประเทศกาตาร์ ได้รับผลกระทบจากการอ่างเขตเศรษฐกิจจำเพาะ

¹⁵³ ประเทศจามาเกา เป็นรัฐที่อ่างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้ แต่ขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติ (poor in natural resources) ในบริเวณดังกล่าว (Yoshifumi Tanaka, *The International Law of the Sea*, p. 378.)

¹⁵⁴ สิงคโปร์เป็นประเทศที่เป็นเกาะ (island)

ของประเทศเพื่อนบ้าน จนทำให้อ่างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้น้อย และต้องพึ่งพาการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคเอเชียตะวันตก หรือภูมิภาคเอเชีย เพื่อให้มีปริมาณปลาเพียงพอ เพื่อจุดประสงค์ทางโภชนาการของประชากรของประเทศกาดาร์ ประเทศกาดาร์จึงเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ประเภทแรก

- อ่าวอะคาบา¹⁵⁵ (Gulf of Aqaba) เป็นทะเลปิด มีประเทศจอร์แดน (อนุภูมิภาคเอเชียตะวันตก) ซึ่งได้รับผลกระทบจากการอ่างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐเพื่อนบ้าน ทำให้ประเทศจอร์แดนเป็นรัฐที่ถูกปิดกั้นทางทะเล (zone – locked State) และไม่อาจจะอ่างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้เลย (no EEZ) จึงเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ประเภทที่สอง

- ทะเลเมดิเตอร์เรเนียน (Mediterranean Sea) เป็นทะเลปิด มีสาธารณรัฐอาหรับซีเรีย (อนุภูมิภาคเอเชียตะวันตก) ซึ่งได้รับผลกระทบจากการอ่างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งเพื่อนบ้าน ทำให้สาธารณรัฐอาหรับซีเรียเป็นรัฐที่ถูกปิดกั้นทางทะเล (zone – locked State) และอ่างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้น้อย อีกทั้ง สาธารณรัฐอาหรับซีเรียยังต้องพึ่งพาการทำประมงเพื่อจุดประสงค์ทางโภชนาการของประชากรในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคเอเชียตะวันตก หรือภูมิภาคเอเชียด้วย สาธารณรัฐอาหรับซีเรีย จึงเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ประเภทแรก

2.3.4 ภูมิภาคยุโรป (Europe)

ในภูมิภาคยุโรป มีประเทศหลายประเทศที่ได้รับผลกระทบจากการอ่างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐเพื่อนบ้าน จนทำให้รัฐดังกล่าวเป็นรัฐที่ถูกปิดกั้นทางทะเล (zone – locked State) และอ่างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้น้อย แต่ก็ต้องพิจารณาถึงการพึ่งพาการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกัน เพื่อให้มีปริมาณปลาเพียงพอเพื่อจุดประสงค์ทางโภชนาการของประชากรด้วย ซึ่งประเทศที่พัฒนาแล้วก็ยากที่จะอ้างได้ว่าต้องพึ่งพาการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

¹⁵⁵ เป็นส่วนหนึ่งของทะเลแดง (Red Sea)

อย่างไรก็ดี ในภูมิภาคยุโรป ก็ยังมีประเทศที่กำลังพัฒนาที่มีลักษณะเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์แต่ มีเพียงประเทศเดียว คือ ประเทศมอนเตเนโกร (อนุภูมิภาคยุโรปใต้) ซึ่งเป็นรัฐชายฝั่งที่ติดกับทะเลเอเดรียติก¹⁵⁶ (Adriatic Sea) ที่เป็นทะเลปิด¹⁵⁷ และต้องพึ่งพาการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคยุโรปใต้ หรือภูมิภาคยุโรป เพื่อให้มีปริมาณปลาเพียงพอ เพื่อจุดประสงค์ทางโภชนาการของประชากร จึงเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ประเภทแรก

¹⁵⁶ เป็นส่วนหนึ่งของทะเลเมดิเตอร์เรเนียน (Mediterranean Sea)

¹⁵⁷ ทะเลเอเดรียติก (Adriatic Sea) เป็นทะเลปิด เพราะเป็นทะเลที่ถูกล้อมรอบด้วยรัฐมากกว่าสองรัฐ และยังเชื่อมต่อกับทะเลเมดิเตอร์เรเนียนด้วยช่องแคบอทรานโต (Strait of Otranto)

บทที่ 3

สิทธิ วิธีใช้สิทธิ ข้อจำกัดสิทธิ และการขัดสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ในการ เข้าร่วมแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งตาม อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

ในบทที่ 2 ที่ผ่านมา เป็นการศึกษาถึงพัฒนาการในเรื่องแนวคิดของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ซึ่งได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่า แนวคิดของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์มีมาตั้งแต่ก่อนการประชุมกฎหมายทะเลครั้งที่สาม และแนวคิดของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ก็มีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องในการประชุมกฎหมายทะเลครั้งที่สามด้วย โดยแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ได้มีความชัดเจนขึ้นตามลำดับ ซึ่งได้ข้อสรุปว่าเกณฑ์ในการพิจารณาความหมายของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ.1982 มี 2 ประการ คือ เกณฑ์ทางภูมิศาสตร์ (geographical criteria) และเกณฑ์ทางเศรษฐกิจ (economic criteria) นอกจากนี้ แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ จากที่มีข้อเสนอในการประชุมกฎหมายทะเลครั้งที่สามไว้หลายประการอย่างที่ได้อธิบายมาแล้ว แต่ในท้ายที่สุดสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ในประการที่สำคัญตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ.1982 ก็คือ สิทธิในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกันกับรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์

ในบทที่ 3 นี้ จึงจะกล่าวถึง สิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ในการเข้าร่วมแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง รวมถึง วิธีใช้สิทธิ ข้อจำกัดสิทธิ และการระงับข้อพิพาทที่เกิดจากการขัดสิทธิดังกล่าวของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ทั้งนี้ ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 โดยจะกล่าวในหัวข้อ 3.1 – 3.4 ตามลำดับ

3.1 สิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ในการเข้าร่วมแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง

สิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ในการเข้าร่วมแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง ปรากฏในข้อ 70 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์มีสิทธิเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกัน เมื่อข้อ 70 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 บัญญัติคำว่า “สิทธิ” (right) ของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ แสดงว่ารัฐชายฝั่งต้องมี “หน้าที่” ที่จะให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกันเข้ามาแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน แต่อย่างไรก็ดี รัฐชายฝั่งก็มี “สิทธิอธิปไตย” (sovereign right) เหนือเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน โดยเฉพาะในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรมีชีวิตในเขตดังกล่าว ซึ่งถ้าเกิดข้อพิพาทระหว่างรัฐชายฝั่งและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ในประเด็นที่เกี่ยวกับอำนาจอธิปไตยของรัฐชายฝั่ง ประเด็นข้อพิพาทดังกล่าวอยู่นอกเขตอำนาจของศาล (ตามข้อ 287 วรรคหนึ่ง (เอ) – (ดี)) ทั้งนี้ ตามข้อ 297 วรรคสาม (เอ) และในบางกรณีอาจจะต้องนำข้อพิพาทเข้าสู่คณะกรรมการประนอมภาคบังคับ ตามภาคผนวก 5 ตอนที่ 2 ทั้งนี้ ตามข้อ 297 วรรคสาม (บี) ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 (จะกล่าวต่อไปในหัวข้อ 3.4.2 เรื่องการระงับข้อพิพาทที่เกี่ยวกับการขัดสิทธิ)

การพิจารณาถึงประเด็นที่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์มีสิทธิพิเศษ (preferential right) เหนือรัฐอื่นที่แสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งจะต้องพิจารณาจากข้อ 62 วรรคสอง¹ และข้อ 62 วรรคสาม² ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

¹ “รัฐชายฝั่งจะพิจารณากำหนดขีดความสามารถของตนในการจับทรัพยากรมีชีวิตเขตเศรษฐกิจจำเพาะ ในกรณีที่รัฐชายฝั่งไม่มีขีดความสามารถที่จะจับตามปริมาณที่พึงอนุญาตให้จับได้ทั้งหมด รัฐชายฝั่งจะให้รัฐอื่นเข้าแสวงประโยชน์จากส่วนเกินของปริมาณที่พึงอนุญาตให้จับได้ โดยทำความตกลงหรือข้อตกลงอื่นๆ และเป็นไปตามข้อกำหนด เงื่อนไข กฎหมาย ตลอดจนข้อบังคับซึ่งอ้างอิงไว้ในวรรคสี่ โดยคำนึงเป็นพิเศษถึงบทบัญญัติของข้อ 69 และ 70 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในส่วนที่เกี่ยวกับรัฐกำลังพัฒนาที่กล่าวไว้ใน

เมื่อพิจารณาจากข้อ 62 วรรคสอง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า ในกรณีที่รัฐชายฝั่งจะให้รัฐอื่น (other States) เข้ามาแสวงประโยชน์ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน รัฐชายฝั่งจะต้องคำนึงเป็นพิเศษถึงรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ตามบทบัญญัติในข้อ 69 และ 70 โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนา ประกอบกับเมื่อพิจารณาถึงการประชุมกฎหมายทะเลครั้งที่สามแล้ว³ จะเห็นได้ว่า รัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ โดยเฉพาะรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนา มีสิทธิพิเศษเหนือรัฐอื่นที่เข้ามาแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง⁴

แต่เมื่อพิจารณาจากข้อ 62 วรรคสาม ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ในกรณีที่รัฐชายฝั่งให้รัฐอื่น (other States) เข้ามาแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกินในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง รัฐชายฝั่งจะต้องคำนึงถึงรัฐดังต่อไปนี้

- รัฐชายฝั่ง ซึ่งทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและผลประโยชน์อื่นแห่งชาติของรัฐชายฝั่งนั้น

บทบัญญัติเช่นว่า” (กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ, อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982, หน้า 26.)

²ในการให้รัฐอื่นเข้าแสวงประโยชน์เขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนภายใต้ข้อนี้ รัฐชายฝั่งจะต้องคำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมด รวมทั้ง นอกจากประการอื่นแล้ว ความสำคัญของทรัพยากรมีชีวิตในพื้นที่นั้นต่อเศรษฐกิจและผลประโยชน์อื่นแห่งชาติของรัฐชายฝั่งนั้น บทบัญญัติแห่งข้อ 69 และ 70 ความต้องการของรัฐกำลังพัฒนาในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคในการจับส่วนที่เหลือบางส่วนและความจำเป็นในการบรรเทาความยุ่งเหยิงทางเศรษฐกิจในรัฐซึ่งคนชาติได้ทำการประมงในเขตนั้นมาเป็นปกติวิสัย หรือซึ่งได้ใช้ความพยายามอย่างมากในการวิจัยและจำแนกมวลสัตว์น้ำ” (กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ, อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982, หน้า 26.)

³ในระหว่างการประชุมกฎหมายทะเลครั้งที่สาม กลุ่มรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์มีข้อเสนอให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์มีสิทธิพิเศษเหนือรัฐอื่น (priority right) แต่กลุ่มรัฐชายฝั่งไม่เห็นด้วย สุดท้าย ประธานของกลุ่มเจรจาที่ 4 จึงเสนอให้เพิ่มคำว่า “โดยคำนึงถึงเป็นพิเศษในบทบัญญัติข้อ 69 และ 70 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวกับรัฐที่กำลังพัฒนาที่กล่าวไว้ในบทบัญญัตินี้ดังกล่าว” (“having particular regard to the provisions of articles 69 and 70, especially in relation to the developing States mention therein”) ไว้ในข้อ 62 วรรคสอง (Janusz Symonides, “Geographically Disadvantaged States Under the 1982 convention on the Law of the Sea,” in Recueil Des Cours: Hague Academy of International Law, p. 329.)

⁴S.C. Vasciannie, Land – Locked and Geographically Disadvantaged States in the International Law of the Sea, p. 53.

- รัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ตามบทบัญญัติในข้อ 69 และ 70
- รัฐกำลังพัฒนาที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกันกับรัฐชายฝั่ง ซึ่งมีความต้องการในการจับทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกินบางส่วน
- รัฐซึ่งคนชาติของรัฐนั้นได้ทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งมาเป็นปกติวิสัย หรือได้ใช้ความพยายามอย่างมากในการวิจัยและการจำแนกมวลสัตว์น้ำ โดยมีความจำเป็นที่รัฐชายฝั่งจะต้องบรรเทาความยุ่งเหยิงทางเศรษฐกิจให้แก่รัฐดังกล่าว

จาก ข้อ 62 วรรคสาม ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ไม่ได้กำหนดว่าจะต้องคำนึงถึงรัฐใดก่อน (priority) จึงเป็นเรื่องที่ยากที่จะสรุปว่ารัฐชายฝั่งจะต้องคำนึงถึงรัฐใดก่อนหรือหลัง แต่บทบัญญัติในข้อ 69 และ 70 กำหนดคำว่า “มีสิทธิ” (shall have the right) เอาไว้ ซึ่งคำดังกล่าวเป็นภาษาที่แข็งแรง (the strong language) ที่พอจะกล่าวได้ว่ารัฐชายฝั่งจะต้องคำนึงถึงรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ก่อนรัฐดังกล่าวข้างต้น⁵ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาตามข้อ 62 วรรคสาม ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 รัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์จะไม่มีสิทธิพิเศษเหนือรัฐดังกล่าวก็ตาม แต่รัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์มีสิทธิพิเศษเมื่อพิจารณาตามบทบัญญัติในข้อ 69 และ 70 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982⁶ นอกจากนี้ ก็ยากที่จะกล่าวได้ว่า ระหว่างรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ รัฐชายฝั่งจะต้องคำนึงถึงรัฐใดก่อน⁷

ส่วนในทางปฏิบัติก็อาจจะมีปัญหาได้ว่า รัฐชายฝั่งก็ต้องการที่จะให้ความสำคัญกับรัฐซึ่งคนชาติของรัฐนั้นได้ทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งมาเป็นปกติวิสัยก่อน เพราะรัฐเหล่านั้นมีเทคโนโลยี เงินทุน และประสบการณ์ในการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง ประกอบกับ ถ้ารัฐชายฝั่งเป็นรัฐที่กำลังพัฒนา ก็จะได้ผลประโยชน์ในเรื่องค่าชดเชยที่เพียงพอทั้งในด้านการเงิน อุปกรณ์ และเทคโนโลยีเกี่ยวกับอุตสาหกรรมประมง (ตามข้อ 62 วรรคสี่ ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982)

⁵David Joseph Attrad, *The Exclusive Economic Zone in International Law*, p. 200.

⁶S.C. Vasciannie, *Land – Locked and Geographically Disadvantaged States in the International Law of the Sea*, p. 53

⁷David Joseph Attrad, *The Exclusive Economic Zone in International Law*, p. 201.

จากข้างต้น จึงสรุปได้ว่า รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์มีสิทธิพิเศษเหนือรัฐอื่นที่ทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง เมื่อพิจารณาจากข้อ 70⁸ และข้อ 62 วรรคสอง⁹ ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 แต่อย่างไรก็ดี ไม่อาจจะกล่าวได้ว่ารัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์มีสิทธิพิเศษเหนือรัฐอื่นตามที่ปรากฏในข้อ 62 วรรคสาม ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 และไม่อาจกล่าวได้ว่ารัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์มีสิทธิพิเศษเหนือรัฐไร้ฝั่งทะเล

หากจะพิจารณาถึงสิทธิพิเศษของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ตามที่ปรากฏในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 อาจจะต้องพิจารณาถึงหลักการในเรื่อง “การปฏิบัติอย่างเป็นพิเศษและแตกต่าง” (special and differential treatment: S & D treatment) ที่ปรากฏในกฎกติกาต่างๆ ขององค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) ซึ่งในกฎกติกาขององค์การการค้าโลกได้กำหนดให้มีการปฏิบัติเป็นพิเศษ (S & D treatment) แก่ประเทศที่กำลังพัฒนา เพื่อให้ประเทศที่กำลังพัฒนาสามารถเข้าร่วมในการค้าพหุภาคีได้ กล่าวคือ จะต้องให้การพิจารณาเป็นพิเศษ (special regard to) แก่ประเทศที่กำลังพัฒนา อันเป็นการให้ความสำคัญก่อนรัฐอื่น (priority) หรือเป็นการให้ความเป็นพิเศษ (favouring, preferential, privilege) แก่ประเทศที่กำลังพัฒนา¹⁰ แม้ว่า หลักในเรื่องการปฏิบัติอย่างเป็นพิเศษและแตกต่าง (S & D treatment) จะใช้ในการค้าระหว่างประเทศ แต่ก็สามารถนำมาใช้กับกฎหมายทะเลได้ กล่าวคือ รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ เป็นรัฐที่มีความด้อยทางภูมิศาสตร์กว่ารัฐอื่นๆ อันส่งผลต่อการเข้าถึงทรัพยากรมีชีวิตในทะเล จึงต้องให้สิทธิแก่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ทั้งรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนา และรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่พัฒนาแล้วได้เข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกัน และให้คำนึงถึงสิทธิของรัฐ

⁸ เมื่อพิจารณาจากคำว่า “มีสิทธิ” (shall have the right)

⁹ เมื่อพิจารณาจากคำว่า “รัฐชายฝั่งจะต้องคำนึงเป็นพิเศษถึงรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ตามบทบัญญัติในข้อ 69 และ 70 โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนา”

¹⁰ Alexander Keck and Patrick Low, Special and Differential Treatment in the WTO: Why, When and How? Staff Working Paper ERSD-2004-03, Economic Research and Statistics Division, World Trade Organization, May 2004, p. 6 – 10.

ที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ดังกล่าวด้วย ตลอดจน ให้การพิจารณาเป็นพิเศษแก่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนา

การที่ รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ได้เข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง คือ กรณีที่ รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ได้เข้าไปเก็บเกี่ยวทรัพยากรมีชีวิต¹¹ ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง หรืออาจกล่าวได้ว่า คือ กรณีที่ รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ได้เข้าไปทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งนั้น

นอกจากนี้ การที่ รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์จะใช้สิทธิในการเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์จะต้องใช้สิทธิต่อรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกัน (same subregion or region) กับรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์เท่านั้น (เมื่ออนุสัญญาอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 กำหนดว่า “รัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกัน” แสดงว่าไม่จำเป็นต้องเป็นรัฐชายฝั่งเพื่อนบ้านที่อยู่ติดกันกับรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์เท่านั้น¹²) แต่อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ไม่ได้กำหนดความหมายหรือหลักเกณฑ์ในการกำหนดอนุภูมิภาค (subregion) และภูมิภาค (region) เอาไว้ จึงเกิดปัญหาว่าจะแบ่งอนุภูมิภาคและภูมิภาคอย่างไร และอาจเกิดปัญหาอีกว่า ในกรณีของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่ติดกับทะเลเมดิเตอร์เรเนียน (อยู่ในอนุภูมิภาคของมหาสมุทรแอตแลนติกเหนือ) อย่างเช่น ประเทศแอลจีเรีย ซึ่งเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่ติดกับทะเลเมดิเตอร์เรเนียน แต่เป็นรัฐที่อยู่ในทวีปแอฟริกา จะใช้สิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ต่อรัฐชายฝั่งที่ติดกับทะเลเมดิเตอร์เรเนียน แต่เป็นรัฐที่อยู่ในทวีปยุโรป ได้หรือไม่ หรือจะใช้สิทธิต่อรัฐชายฝั่งที่อยู่ในมหาสมุทรแอตแลนติกตะวันออกเฉียงเหนือและมหาสมุทร

¹¹ ตำราทางวิชาการได้ให้ความหมาย “ทรัพยากรมีชีวิตในทะเล” ว่าหมายถึง สัตว์และพืชที่เป็นผลผลิตจากทะเลและมหาสมุทร ทรัพยากรมีชีวิตในทะเลที่มนุษย์นำมาบริโภค เช่น สาหร่าย (seaweeds) แมงกะพรุน (jellyfishes) ปลิงทะเล (sea cucumbers) เต่าทะเล (sea turtles) และไส้เดือนทะเล (polychaete worms) เป็นต้น แต่ที่ถูกรับมาบริโภคเป็นอาหารหลัก คือ ปลา (fishes) หอย (molluscs) และกุ้ง ปู (crustaceans) (ชุมพร ปัจจุบันนท์ และคณะ, “รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่องกฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับการทำประมงในทะเลหลวง: ผลกระทบต่อประเทศไทย,” (ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยประเภทกำหนดเรื่องจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2543), หน้า 52. และ ศรีณีย์ เพ็ชรพิรุณ, *สมุทรกรรม* (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2549), หน้า 23.)

¹² Babara Kwiatkowska, *The 200 Mile Exclusive Economic Zone in the New Law of the Sea* (Dordrecht: Martinus Nijhoff Publishers, 1989), p. 70.

แอตแลนติกตะวันออก¹³ ที่อยู่ต่างอนุภูมิภาคกันได้หรือไม่ ซึ่งอาจจะเป็นปัญหาในทางปฏิบัติได้ เมื่อ บทบัญญัติดังกล่าวอยู่ภายใต้องค์การสหประชาชาติ (United Nations: UN) จึงต้องพิจารณาการแบ่ง อนุภูมิภาคและภูมิภาคตามระบบขององค์การสหประชาชาติ

องค์การสหประชาชาติ ใช้เกณฑ์ภาคพื้นทวีป (continental) แบ่งภูมิภาคออกเป็น 5 ภูมิภาค ดังนี้¹⁴

1. ภูมิภาคแอฟริกา (Africa) แบ่งออกเป็น 5 อนุภูมิภาค ดังนี้
 - 1.1 แอฟริกาตะวันออก¹⁵ (Eastern Africa)
 - 1.2 แอฟริกากลาง¹⁶ (Middle Africa)
 - 1.3 แอฟริกาเหนือ¹⁷ (Northern Africa)
 - 1.4 แอฟริกาใต้ (Southern Africa)
 - 1.5 แอฟริกาตะวันตก¹⁸ (Western Africa)
2. ภูมิภาคอเมริกา (Americas) แบ่งออกเป็น 4 อนุภูมิภาค ดังนี้
 - 2.1 แคริบเบียน¹⁹ (Caribbean)
 - 2.2 อเมริกากลาง (Central America)
 - 2.3 อเมริกาใต้ (South America)
 - 2.4 อเมริกาเหนือ (Northern America)

¹³M. Dahmani, "Access of landlocked and geographically – disadvantaged states to the fisheries resources of the economic exclusive zone (EEZ) under the New Convention on the law the Sea," *Maritime Policy and Management*: 270

¹⁴United Nations Organization, **Composition of macro geographical (continental) regions, geographical sub – regions, and selected economic and other groupings**[Online], 4 March 2014. Source <http://millenniumindicators.un.org/unsd/methods/m49/m49regin.htm>

¹⁵ตัวอย่างประเทศที่เป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ในอนุภูมิภาคแอฟริกาตะวันออก ได้แก่ ประเทศจิบูตี

¹⁶ตัวอย่างประเทศที่เป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ในอนุภูมิภาคแอฟริกากลาง ได้แก่ สาธารณรัฐแคว้นแคเมอรูน และ สาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก

¹⁷ตัวอย่างประเทศที่เป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ในอนุภูมิภาคแอฟริกาเหนือ ได้แก่ ประเทศแอลจีเรีย และซูดาน

¹⁸ตัวอย่างประเทศที่เป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ในอนุภูมิภาคแอฟริกาตะวันตก ได้แก่ ประเทศแกมเบีย

¹⁹ตัวอย่างประเทศที่เป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ในอนุภูมิภาคแคริบเบียน ได้แก่ ประเทศจาเมกา

3. ภูมิภาคเอเชีย (Asia) แบ่งออกเป็น 5 อนุภูมิภาค ดังนี้
 - 3.1 เอเชียกลาง (Central Asia)
 - 3.2 เอเชียตะวันออก (Eastern Asia)
 - 3.3 เอเชียใต้ (Southern Asia)
 - 3.4 เอเชียตะวันออกเฉียงใต้²⁰ (South - Eastern Asia)
 - 3.5 เอเชียตะวันตก²¹ (Western Asia)
4. ภูมิภาคยุโรป (Europe) แบ่งออกเป็น 4 อนุภูมิภาค ดังนี้
 - 4.1 ยุโรปตะวันออก (Eastern Europe)
 - 4.2 ยุโรปเหนือ (Northern Europe)
 - 4.3 ยุโรปใต้²² (Southern Europe)
 - 4.4 ยุโรปตะวันตก (Western Europe)
5. ภูมิภาคโอเชียเนีย (Oceania) แบ่งออกเป็น 4 อนุภูมิภาค ดังนี้
 - 5.1 ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ (Australia and New Zealand)
 - 5.2 เมลานีเซีย (Melanesia)
 - 5.3 ไมโครนีเซีย (Micronesia)
 - 5.4 โพลินีเซีย (Polynesia)

นอกจากเกณฑ์ดังกล่าวแล้ว องค์การสหประชาชาติ ยังได้แบ่งภูมิภาค อนุภูมิภาคและทะเล (Major Regions, Subregions and Seas) ออกเป็นดังนี้²³

²⁰ ตัวอย่างประเทศที่เป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ในอนุภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ ประเทศสิงคโปร์

²¹ ตัวอย่างประเทศที่เป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ในอนุภูมิภาคเอเชียตะวันตก ได้แก่ ประเทศบาห์เรน, อิรัก, คูเวต, กาตาร์, จอร์แดน และสาธารณรัฐอาหรับซีเรีย

²² ตัวอย่างประเทศที่เป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ในอนุภูมิภาคยุโรปใต้ ได้แก่ ประเทศมอนเตเนโกร

²³ United Nations Organization, **Maritime Space: Maritime Zone and Maritime Delimitation**[Online], 11 March 2014. Source http://www.un.org/Depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/mediterranean_sea.htm

ภูมิภาค (Region)

1. ภูมิภาคแอฟริกา (African States)
2. ภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก (Asian and Pacific States)
3. ภูมิภาคยุโรปและอเมริกาเหนือ (European States and North America)
4. ภูมิภาคลาตินอเมริกาและแคริบเบียน (Latin American and Caribbean States)

อนุภูมิภาคและทะเล (Various Subregions and seas)

1. มหาสมุทรแอตแลนติก (Arctic Ocean)
2. ทะเลบอลติก (Baltic Sea)
3. ทะเลดำ (Black Sea)
4. รัฐในแคริบเบียน (Caribbean States)
5. มหาสมุทรอินเดียและแอฟริกาตะวันออก (Indian Ocean and East Africa)
6. ทะเลเมดิเตอร์เรเนียน (Mediterranean Sea)
7. ทะเลเหนือ (North Sea)
8. อ่าวเปอร์เซีย (Persian Gulf)
9. ทะเลแดง (Red Sea)
10. เอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ (South - East Asia)
11. แปซิฟิกใต้ (South Pacific)
12. แอฟริกาตะวันตก (West Africa)

นอกจากกรณี ปัญหาที่เกี่ยวกับเกณฑ์ในการแบ่งอนุภูมิภาคและภูมิภาคแล้ว ยังมีปัญหาในการตีความคำว่า “อนุภูมิภาคหรือภูมิภาค” (subregion or region) โดยมีการตีความคำดังกล่าวออกเป็น 2 แนวทาง ดังนี้ แนวที่หนึ่ง ในกรณีที่ไม่อาจกำหนดอนุภูมิภาคได้ ก็ให้ใช้บังคับได้แต่ภูมิภาค แต่ในกรณีที่สามารถกำหนดอนุภูมิภาคได้ ก็บังคับใช้ได้แต่อนุภูมิภาค²⁴ กล่าวคือ ในกรณีที่ภูมิภาคใดสามารถกำหนดหรือแบ่งออกเป็นอนุภูมิภาคได้ รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์สามารถใช้สิทธิเข้าร่วม

²⁴M. Dahmani, “Access of landlocked and geographically – disadvantaged states to the fisheries resources of the economic exclusive zone (EEZ) under the New Convention on the law the Sea,” *Maritime Policy and Management*: 270.

ในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคเดียวกันกับรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ได้เท่านั้น ไม่อาจใช้สิทธิดังกล่าวกับรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคอื่นได้ แม้ว่าจะเป็นรัฐชายฝั่งที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกันกับรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ก็ตาม แต่ ถ้าหากว่าภูมิภาคใดไม่อาจกำหนดหรือแบ่งอนุภูมิภาคได้ รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ก็สามารถใช้สิทธิเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกันได้ ซึ่งการตีความเช่นนี้เป็นการตีความกฎหมายตามหลักภาษาและไวยากรณ์ (Textual or grammatical interpretation) ส่วนแนวที่สอง คือ รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์สามารถใช้สิทธิเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งทั้งที่อยู่ในอนุภูมิภาคและภูมิภาค (subregion and region) เดียวกันกับรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ได้ ซึ่งส่วนใหญ่จะตีความตามแนวนี้²⁵ กล่าวคือ รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ใช้สิทธิในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งทั้งที่อยู่ในอนุภูมิภาคและภูมิภาคเดียวกันกับรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ได้ แม้ว่าภูมิภาคนั้นจะกำหนดหรือแบ่งอนุภูมิภาคได้ก็ตาม โดยในกรณีนี้หากภูมิภาคนั้นๆ แบ่งหรือกำหนดอนุภูมิภาคได้ รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ก็สามารถใช้สิทธิกับรัฐชายฝั่งทั้งที่อยู่ในอนุภูมิภาคเดียวกันและที่อยู่ในอนุภูมิภาคอื่นแต่อยู่ในภูมิภาคเดียวกันกับรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ได้ แต่ถ้าภูมิภาคนั้นๆ ไม่อาจแบ่งหรือกำหนดอนุภูมิภาคได้ รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ก็ยังสามารถใช้สิทธิในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกันกับรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ได้อยู่ดี ผู้เขียนก็เห็นด้วยกับแนวที่สอง เพราะไม่ควรไปจำกัดการใช้สิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ แม้ว่าภูมิภาคนั้นจะแบ่งหรือกำหนดอนุภูมิภาคได้ก็ตาม และการตีความว่ารัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์สามารถใช้สิทธิดังกล่าวกับรัฐชายฝั่งทั้งที่อยู่ในอนุภูมิภาคและภูมิภาคเดียวกันกับรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ได้ ก็น่าจะเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย (the spirit of the law)

อย่างไรก็ดี แม้ว่า ความหมายและเกณฑ์ในการแบ่งอนุภูมิภาคและภูมิภาค ยังไม่มีความชัดเจนว่าจะต้องเป็นไปในแนวทางใด²⁶ แต่ในทางปฏิบัติอาจจะใช้ความร่วมมือกันในระดับภูมิภาค

²⁵ Ibid., p. 271.

²⁶ เป็นเรื่องยากที่จะให้รัฐใดๆ ยอมรับว่าตนอยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคใด เพราะเป็นเรื่องที่ขึ้นอยู่กับทัศนคติทางการเมืองของรัฐนั้นๆ (S.C. Vasciannie, *Land – Locked and Geographically Disadvantaged States in the International Law of the Sea*, p. 65.)

หรืออนุภูมิภาคอื่นๆ ก็ได้ เช่น ในยุโรปมีประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (the European Economic Community: EEC) ในแอฟริกา มีองค์การเอกภาพแอฟริกา²⁷ (the Organization of African Unity: OAU)²⁸ และในเอเชียมีสมาคมความร่วมมือแห่งอนุภูมิภาคคาบมหาสมุทรอินเดีย (Indian Ocean Rim Association for Regional Cooperation: IOR - ARC) ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nations: ASEAN) เป็นต้น ส่วนในกรณีของอเมริกาใต้น่าจะไม่มีปัญหามากนัก เพราะในอเมริกาใต้มีแค่ประเทศจาเมกาประเทศเดียวที่เป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์²⁹ นอกจากนี้ ยังมี “องค์กรประมงระดับภูมิภาคขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ” (FAO Regional Fisheries Body) เช่น ในมหาสมุทรอินเดียก็มี “คณะกรรมการการปลาทูน่าแห่งมหาสมุทรอินเดีย” (Indian Ocean Tuna Commission: IOTC) ในเอเชียแปซิฟิกมี “คณะกรรมการการประมงแห่งเอเชียแปซิฟิก” (Asia - Pacific Fishery Commission: APFIC) ในทะเลเมดิเตอร์เรเนียนมี “คณะกรรมการการประมงทั่วไปแห่งทะเลเมดิเตอร์เรเนียน” (General Fisheries Commission for the Mediterranean: GFCM) และในอ่าวกินีมี “คณะกรรมการการประมงภูมิภาคแห่งอ่าวกินี” (Regional Fisheries Committee for the Gulf of Guinea: COREP) เป็นต้น และผู้เขียนยังมีความคิดเห็นอีกว่า อาจจะใช้ความร่วมมือกันระหว่างรัฐที่ติดกับทะเลเปิดหรือทะเลกึ่งปิดได้อีกด้วย³⁰ เพราะรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ส่วนใหญ่ติดกับทะเลเปิดหรือทะเลกึ่งปิด

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

²⁷ OAU ได้ออกประกาศ (declaration) กล่าวถึงสิทธิของรัฐไร้ฝั่งและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐเพื่อนบ้าน บนพื้นฐานของความเท่าเทียม บนฐานความสัมพันธ์กันของรัฐในแอฟริกา ภายใต้ความตกลงภูมิภาคหรือทวีภาค (Thomas M. Franck, Mohamed EL Baradei and George Aron, “The new poor: Land – locked, shelf – locked and other geographically disadvantaged States,” *International Law and politics* Vol. 7, No. 33 (1974): 41.)

²⁸ M. Dahmani, “Access of landlocked and geographically – disadvantaged states to the fisheries resources of the economic exclusive zone (EEZ) under the New Convention on the law the Sea,” *Maritime Policy and Management*: 271.

²⁹ Ibid., p. 271.

³⁰ ตามข้อ 123 (เอ) ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ที่กำหนดให้ รัฐที่ติดกับทะเลเปิดหรือทะเลกึ่งปิดมีความร่วมมือกันในการใช้สิทธิที่เกี่ยวกับการประสานงานการจัดการ การอนุรักษ์ การสำรวจ และการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในทะเล

รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์มีสิทธิในการเข้าร่วมแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง ได้ทั้งในกรณีที่มีทรัพยากรมีชีวิต (surplus) และกรณีที่ไม่มีทรัพยากรมีชีวิต (no surplus) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง ดังจะกล่าวต่อไปในหัวข้อ 3.1.1 และ 3.1.2 ตามลำดับ

3.1.1 กรณีมีทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน

สิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ในการเข้าร่วมแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (surplus) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกันปรากฏในข้อ 70 วรรคหนึ่ง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ดังนี้

“1. รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์มีสิทธิเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากส่วนอันเหมาะสมของทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกินในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกันบนมูลฐานอันเที่ยงธรรม โดยคำนึงถึงสภาวะการณ์ทางเศรษฐกิจและทางภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวข้องของรัฐทั้งปวงที่เกี่ยวข้องและโดยสอดคล้องกับบทบัญญัติของข้อนี้ และข้อ 61 และ 62”³¹

การที่ รัฐชายฝั่งจะกำหนดปริมาณทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (surplus) ได้ รัฐชายฝั่งจะต้องกำหนดปริมาณทรัพยากรมีชีวิตที่จะพึงอนุญาตให้จับได้ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง (allowable catch) ก่อน ตามข้อ 61 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 และจากนั้นรัฐชายฝั่งก็ต้องกำหนดขีดความสามารถของตนในการจับทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะ (harvesting capacity) ตามข้อ 62 วรรคสอง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

หลักการคำนวณหรือหลักการกำหนดปริมาณทรัพยากรมีชีวิตที่จะพึงอนุญาตให้จับได้ (allowable catch) จะต้องคำนึงถึง “หลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่ดีที่สุด” (the best scientific evidence available) เพื่อหา “จุดหรือระดับที่ให้ผลผลิตยั่งยืนสูงสุด” (maximum sustainable

³¹ กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ, อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982, หน้า

yield: MSY)³² และคำนึงถึงปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมและปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ตลอดจนคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อชนิดพันธุ์ที่สัมพันธ์หรือพึ่งพาชนิดพันธุ์ที่ถูกจับด้วย

“หลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่ดีที่สุด” (the best scientific evidence available) ปรากฏในข้อ 61 วรรคสอง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 แม้ว่าอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 จะไม่ได้กำหนดนิยามของ “หลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่ดีที่สุด” เอาไว้ แต่เมื่อพิจารณาจากถ้อยคำในตัวของทจะทำให้ทราบว่า “หลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่ดีที่สุด” หมายถึง หลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่ดีที่สุดที่รัฐชายฝั่งมี ไม่ได้หมายความถึงหลักฐานที่สมบูรณ์แบบที่สุด (the fullest or most complete)³³

“จุดหรือระดับที่ให้ผลผลิตยั่งยืนสูงสุด” (maximum sustainable yield: MSY) ปรากฏในข้อ 61 วรรคสาม ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ความหมายซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป ของ “จุดหรือระดับที่ให้ผลผลิตยั่งยืนสูงสุด” (MSY) คือ จุดดุลยภาพที่กำหนดปริมาณการจับ โดยคำนึงถึงอัตราการเกิด อัตราการเจริญเติบโต และอัตราการตายของสัตว์น้ำให้สามารถคงอยู่ได้อย่างต่อเนื่องและคงที่ จุดดุลยภาพดังกล่าวจะเป็นตัวกำหนดปริมาณสัตว์น้ำที่พึงอนุญาตให้จับได้ (allowable catch) ส่วนปริมาณสัตว์น้ำที่พึงอนุญาตให้จับได้ จะเป็นตัวกำหนดการลงแรงประมง (fish effort) ซึ่งจะมีผลต่อการควบคุมเรือประมง เครื่องมือที่ใช้ในการทำประมง และแรงงานประมง อันเป็นส่วนในการกำหนดมาตรการอนุรักษ์ ดังนั้น จุดหรือระดับที่ให้ผลผลิตยั่งยืนสูงสุด (MSY) จะเป็นจุดที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการแสวงประโยชน์ (exploitation) กับการอนุรักษ์ (conservation)³⁴

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่า การคำนวณ “จุดหรือระดับที่ให้ผลผลิตยั่งยืนสูงสุด” (MSY) คือ การคำนวณว่าทรัพยากรมีชีวิตทั้งหมดในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งมีผลผลิตสูงสุดเท่าไร ซึ่งสามารถแสดงสมการการคำนวณ ได้ดังนี้

³² ชุมพร ปัจจุสานนท์ และคณะ, “รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่องกฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับการทำประมงในทะเลหลวง: ผลกระทบต่อประเทศไทย,” หน้า 204.

³³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 211.

³⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 206 - 207.

$$\begin{aligned} \text{จุดดุลยภาพของปริมาณสัตว์น้ำ} &= \text{อัตราการเจริญเติบโตสุทธิตามธรรมชาติ} \\ &\quad (\text{อัตราการเกิด} + \text{อัตราการเติบโตของ} \\ &\quad \text{สัตว์น้ำ}) - (\text{อัตราการตายตามธรรมชาติ} \\ &\quad \text{ของสัตว์น้ำ})^{35} \end{aligned}$$

“จุดหรือระดับที่ให้ผลผลิตยั่งยืนสูงสุด” (MSY) จะนำไปสู่การคำนวณหรือการกำหนดปริมาณทรัพยากรมีชีวิตที่จะพึงอนุญาตให้จับได้ (allowable catch) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง และจุดหรือระดับที่ให้ผลผลิตยั่งยืนสูงสุด (MSY) จะต้องมีข้อมูลทางวิทยาศาสตร์รองรับ³⁶ โดยการคำนวณจุดหรือระดับที่ให้ผลผลิตยั่งยืนสูงสุด (MSY) จะคำนึงถึง “วัตถุประสงค์ทางชีววิทยา” เท่านั้น³⁷ โดยไม่รวมวัตถุประสงค์ด้านเศรษฐกิจและสังคมแต่อย่างใด

แต่อย่างไรก็ดี การคำนวณปริมาณที่จะพึงอนุญาตให้จับได้ (allowable catch) จะต้องคำนึงถึง ปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมและปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้อง (relevant environmental and economic factors) รวมถึง ความจำเป็นทางด้านเศรษฐกิจของประชาคมประมงชายฝั่ง (the economic needs of coastal fishing communities) และความต้องการพิเศษของรัฐที่กำลังพัฒนา (the special requirements of developing states) และคำนึงถึงแบบแผนในการทำประมง (fishing patterns) ตลอดจน การพึ่งพาอาศัยกันของมวลสัตว์น้ำ (the interdependence of stocks) และมาตรฐานขั้นต่ำระหว่างประเทศที่มีการเสนอแนะกันโดยทั่วไป (any generally recommended international minimum standards) ทั้งในระดับอนุภูมิภาค (subregional) ระดับภูมิภาค (regional) หรือระดับโลก (global) ทั้งนี้ตาม ข้อ 61 วรรคสาม ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

³⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 20.

³⁶ นิซาดา เศรษฐศาสตร์, “หลักการป้องกันไว้ก่อนล่วงหน้าในกฎหมายทะเล ศึกษากรณีประมง,” หน้า 133.

³⁷ กอบชัย เจริญวิมลกุล, “เขตเศรษฐกิจจำเพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการประมง: กรณีศึกษาไทย – มาเลเซีย,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2531), หน้า 162.

นอกจากนี้ อาจจะมีปัญหาได้ว่า “ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม” (environmental factors) จะต้องรวมถึง ความเกี่ยวพันทางด้านการเมืองและสังคมด้วยหรือไม่³⁸ ทั้งนี้ มีทั้งฝ่ายที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย สำหรับปัจจัยทางด้านสังคม หรือที่เรียกว่า “หลักการที่ทำให้ทรัพยากรมีชีวิตยั่งยืนสูงสุด โดยให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม” (maximum social yield: MSCY) ซึ่งหมายถึง การกำหนดปริมาณที่พึงอนุญาตให้จับได้ จะต้องถือเกณฑ์ผลประโยชน์สูงสุดของสังคมด้วย อันได้แก่ โอกาสในการจ้างแรงงานประมง ปัญหาในการว่างงาน และการวางแผนอาชีพใหม่ให้แก่ชาวประมงในกรณีที่มีการอนุรักษ์ทรัพยากรมีชีวิตอาจจะส่งผลให้ชาวประมงบางส่วนจะต้องลาออกจากอาชีพประมง³⁹

จากที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น ข้อ 61 วรรคสาม ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ยังได้กำหนดให้ รัฐชายฝั่งต้องคำนึงถึง “ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ” (economic factors) ด้วย ซึ่งก็คือ หลักการที่ทำให้ทรัพยากรมีชีวิตยั่งยืนสูงสุดที่ประเมินได้ทางเศรษฐกิจ (maximum economic yield: MEY) เป็นจุดหรือระดับที่จะกำหนดปริมาณสัตว์น้ำที่พึงอนุญาตให้จับได้ โดยจะก่อให้เกิดผลกำไรสูงสุด (maximum profit) อันหมายถึง จุดที่ผลผลิตทรัพยากรสัตว์น้ำที่จับได้อยู่ในระดับสูงสุดของการลงแรงประมง (a higher level of effort) และจะก่อให้เกิดผลกำไรสูงสุดจากการทำประมง ซึ่งได้หักต้นทุนการผลิตที่เกิดจากการลงแรงประมง งาน ดอกเบี้ย และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ออกไปแล้ว⁴⁰ จึงกล่าวได้ว่า หลักการที่ทำให้ทรัพยากรมีชีวิตยั่งยืนสูงสุดที่ประเมินได้ทางเศรษฐกิจ (MEY) คือ หลักการในการคำนึงถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจที่จะส่งผลต่อประเทศชาติ เพื่อให้ทรัพยากรมีชีวิตมีความยั่งยืนได้สูงสุด

การคำนวณหรือกำหนดปริมาณทรัพยากรมีชีวิตที่จะพึงอนุญาตให้จับได้ (allowable catch) ยังต้องคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อชนิดพันธุ์ที่สัมพันธ์หรือพึ่งพาชนิดพันธุ์ที่ถูกจับ (the effects on species associated with or dependent upon harvested species) ด้วย ทั้งนี้ ตามข้อ 61 วรรคสี่ ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

ดังนั้น อาจสรุปได้ว่า การที่ รัฐชายฝั่งจะคำนวณหรือกำหนดปริมาณทรัพยากรมีชีวิตที่จะพึงอนุญาตให้จับได้ (allowable catch) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน รัฐชายฝั่งจะต้องคำนึงถึงปัจจัย

³⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 99.

³⁹ ชุมพร ปัจจุสานนท์, “กฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับการทำประมงในทะเลหลวง: ผลกระทบต่อประเทศไทย,” หน้า 211.

⁴⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 209.

ทางชีววิทยา ตามหลักการในเรื่องระดับที่ให้ผลผลิตยั่งยืนสูงสุด (maximum sustainable yield: MSY) ซึ่งจะต้องมีหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่ดีที่สุดรองรับ ตลอดจนถึงปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม (environmental factors) ปัจจัยทางสังคมตามหลักการที่ทำให้ทรัพยากรมีชีวิตยั่งยืนสูงสุดโดยให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม (maximum social yield: MSCY) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ (economic factors) ตามหลักการที่ทำให้ทรัพยากรมีชีวิตยั่งยืนสูงสุดที่ประเมินได้ทางเศรษฐกิจ (maximum economic yield: MEY) และคำนึงถึงผลกระทบต่อชนิดพันธุ์ของสัตว์น้ำที่มีความสัมพันธ์หรือพึ่งพาชนิดพันธุ์ที่ถูกจับ ทั้งนี้ ตามข้อ 61 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ซึ่งเป็นเรื่องการอนุรักษ์ (conservation) ทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง ที่มีวัตถุประสงค์ให้ทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะมีความยั่งยืน (sustainable) และเพื่อไม่ให้เกิดการทำประมงที่เกินขนาด (overexploitation) อันอาจจะก่อให้เกิดผลเสียต่อความยั่งยืนของทรัพยากรมีชีวิตในเขตดังกล่าวได้

ส่วน หลักในการคำนวณหรือกำหนดขีดความสามารถของรัฐชายฝั่งในการจับทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะ (harvesting capacity) รัฐชายฝั่งนั่นเองจะเป็นผู้คำนวณหรือกำหนดขีดความสามารถของตน แต่ อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 จะไม่ได้กำหนดความหมายหรือวิธีการคำนวณเอาไว้ จึงอาจเกิดปัญหาว่าความหมายและวิธีการคำนวณเป็นเช่นไร เมื่ออนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 บัญญัติไว้เพียงกว้างๆ ดังนั้น จึงน่าจะเป็นอิสระของรัฐชายฝั่งในการคำนวณหรือกำหนดขีดความสามารถดังกล่าว โดยรัฐชายฝั่งอาจจะคำนวณหรือกำหนดขีดความสามารถของตนในการจับทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะ (harvesting capacity) โดยพิจารณาจาก แรงงานฝีมือ (skilled labour) หรือความเพียงพอทางด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (adequate facilities) ทางด้านการประมงที่รัฐนั้นมีอยู่⁴¹ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังเกิดปัญหาอีกว่า การกำหนดขีดความสามารถของรัฐชายฝั่ง ต้องพิจารณารวมถึง เรือประมงต่างชาติที่จอดทะเบียนเรือเป็นสัญชาติของรัฐชายฝั่งด้วยหรือไม่⁴²

⁴¹S.C. Vasciannie, *Land – Locked and Geographically Disadvantaged States in the International Law of the Sea*, p. 58.

⁴² กอบชัย เจริญวิมลกุล, “เขตเศรษฐกิจจำเพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการประมง: กรณีศึกษาไทย – มาเลเซีย,” หน้า 172.

การที่ รัฐอื่นจะเข้าถึงทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกินในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งได้นั้น รัฐชายฝั่งจะต้องกำหนดปริมาณทรัพยากรมีชีวิตที่พึงอนุญาตให้จับได้ (allowable catch) และกำหนดขีดความสามารถของตนในการจับทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะ (harvesting capacity) เพื่อคำนวณทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (surplus) ของปริมาณที่พึงอนุญาตให้จับได้ หากรัฐชายฝั่งไม่มีความสามารถที่จะจับทรัพยากรมีชีวิตได้ทั้งหมด ก็จะมีทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (surplus) ที่รัฐชายฝั่งอาจอนุญาตให้รัฐอื่นเข้ามาแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (surplus) นั้นได้ ทั้งนี้ ตามข้อ 62 วรรคสอง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ซึ่งเป็นเรื่อง “การใช้ประโยชน์สูงสุด” (optimum utilization) ตามข้อ 62 วรรคหนึ่ง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 กล่าวคือ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง จะต้องเป็นการใช้ประโยชน์ทรัพยากรมีชีวิตให้คุ้มค่ามากที่สุด ไม่ใช่ปล่อยให้ทรัพยากรมีชีวิตในบริเวณดังกล่าวสูญสิ้นไปโดยไม่ได้ใช้ประโยชน์อะไรเลย แต่จะต้องไม่เสื่อมเสียต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรมีชีวิตตามข้อ 61 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ด้วย

แต่อย่างไรก็ดี การคำนวณหรือการกำหนดปริมาณทรัพยากรมีชีวิตที่จะพึงอนุญาตให้จับได้ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะ (allowable catch) ตามข้อ 61 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 เป็นเรื่องที่ยากปฏิบัติได้ยาก เพราะ ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์อาจจะไม่แน่นอน เนื่องจากอาจมีความผันแปรทางเศรษฐกิจและสังคม และอาจจะต้องใช้เวลานานเพื่อที่จะให้ได้ผลที่ถูกต้องและแม่นยำ อีกทั้ง จะต้องใช้เทคโนโลยีในระดับที่สูงมาก ปัญหาที่ตามมาคือ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการก็ย่อมจะต้องสูงตามไปด้วย ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดปัญหาเป็นอย่างมากกับประเทศที่ด้อยพัฒนาหรือประเทศที่กำลังพัฒนา⁴³ นอกจากนี้ การคำนวณหรือกำหนดขีดความสามารถของรัฐชายฝั่งในการจับทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะ (harvesting capacity) ตามข้อ 62 วรรคสอง อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ก็เป็นเรื่องที่กำหนดได้ยากเช่นกัน เพราะมีปัญหาในเรื่องที่จะใช้เกณฑ์อะไรในการคำนวณ เมื่อการคำนวณปริมาณทรัพยากรมีชีวิตที่จะพึงอนุญาตให้จับได้ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะ (allowable catch) และการคำนวณขีดความสามารถของรัฐชายฝั่งในการจับทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะ (harvesting capacity) เป็นเรื่องที่ยาก

⁴³ นิซาดา เศรษฐะทัตต์, “หลักการป้องกันไว้ก่อนล่วงหน้าในกฎหมายทะเล ศึกษากรณีประมง,” หน้า 108.

ปฏิบัติได้ยาก จึงส่งผลกระทบต่อการค้าขายทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (surplus) ของปริมาณที่พึงอนุญาตให้จับได้ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งตามไปด้วย ซึ่งถ้าหากเกิดข้อพิพาทขึ้นระหว่างรัฐชายฝั่งที่เป็นเจ้าของเขตเศรษฐกิจจำเพาะกับรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ก็ต้องระงับข้อพิพาทโดยอาศัยภาค 15 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 (จะกล่าวต่อไปในหัวข้อ 3.4.2 เรื่องการระงับข้อพิพาทที่เกิดจากการขัดสีสิทธิ)

การกำหนดทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (surplus) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งเป็นเรื่องที่กฎหมายกำหนดไว้แล้วว่าจะต้องคำนวณอย่างไร แต่ในทางปฏิบัติมีปัญหาในการปรับใช้บทบัญญัติดังกล่าว โดยจะเห็นได้ว่า ไม่มีรัฐชายฝั่งใดที่จะกำหนดปริมาณทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (surplus) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน (แต่ รัฐชายฝั่งโดยเฉพาะรัฐชายฝั่งที่พัฒนาแล้วจะกำหนดปริมาณที่พึงอนุญาตให้จับได้ (allowable catch) ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะ และรัฐชายฝั่งย่อมทราบถึงปริมาณทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (surplus) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนว่ามีจำนวนเท่าไร เพียงแต่ไม่ได้ประกาศปริมาณดังกล่าวออกไปสู่สาธารณะ) สาเหตุที่รัฐชายฝั่งไม่กำหนดหรือประกาศปริมาณของทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (surplus) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน เพราะเป็นเรื่องที่คำนวณได้ไม่ถนัด เนื่องจากมีความยุ่งยากซับซ้อน และต้องอาศัยความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น และถ้าหากรัฐชายฝั่งกำหนดปริมาณทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (surplus) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน ก็จะเป็นการเปิดโอกาสให้กับรัฐอื่นเข้ามาแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (surplus) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งได้ นอกจากนี้ รัฐอื่นที่มีความประสงค์จะเข้ามาทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง (อาทิ รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์) หรือองค์กรระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง (อาทิ องค์กรประมงระดับภูมิภาคขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO Regional Fisheries Body)) ไม่ได้ร้องขอหรือกระตุ้นให้รัฐชายฝั่งกำหนดทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (surplus) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง อย่างไรก็ตาม หากมองในแง่ของทรัพยากรมีชีวิตของโลก การที่รัฐชายฝั่งไม่อนุญาตให้รัฐอื่นเข้ามาแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (surplus) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน ก็จะก่อให้เกิดปัญหาตามมาตราธรรมชาติดี กล่าวคือ อาจจะทำให้ทรัพยากรมีชีวิตตายไปโดยไม่ได้ใช้ประโยชน์ และอาจเกิดปัญหาปลาใหญ่กินปลาเล็กได้ ซึ่งจะทำให้ปลาเล็กไม่มีโอกาสได้เติบโตหรือขยายพันธุ์ต่อไป

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่า ในกรณีที่มีทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (surplus) รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนา (developing geographically disadvantaged States) หรือรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่พัฒนาแล้ว (developed geographically disadvantaged States) ก็มีสิทธิเข้าร่วมเข้าในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกันได้ ทั้งนี้ ตามข้อ 70 วรรคหนึ่ง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

นอกจากนี้ การเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตดังกล่าวของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์จะต้องตั้งอยู่ “บนมูลฐานอันเที่ยงธรรม” (on equitable basis) ด้วย แต่อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ไม่ได้กำหนดความหมายของคำว่า “บนมูลฐานอันเที่ยงธรรม” เอาไว้ จึงเป็นการยากที่จะตอบได้ว่าอย่างไรจึงจะเป็นการเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกันโดยตั้งอยู่บนมูลฐานอันเที่ยงธรรม

เมื่อพิจารณาจากคดีในศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (International Court of Justice: ICJ) ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศได้นำหลักในเรื่อง “ผลอันเที่ยงธรรม” (an equitable solution) มาใช้กับคู่กรณีในศาลยุติธรรมระหว่างประเทศด้วย เช่น คดี the Fisheries Jurisdiction Cases (United Kingdom v. Iceland) (Federal Republic of Germany v. Iceland) 1974 ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศตัดสินให้นำ “การจัดสรรทรัพยากรประมงโดยเที่ยงธรรม” (an equitable apportionment of the fishing resource) มาใช้กับคู่กรณี แต่ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศก็ได้กล่าวไว้อีกว่า การที่จะหา “ผลอันเที่ยงธรรม” (an equitable solution) ก็เป็นเรื่องที่ยาก นอกจากนี้ ยังมีคดี the North Sea Continental Shelf Case (Denmark v. Netherland v. Federal Republic of Germany) 1969, Case Concerning the Continental Shelf (Tunisia v. Libya) 1982, Case Concerning Delimitation of the Maritime Boundary in Gulf of Maine Area (Canada v. USA) 1984 และ Cases Concerning the Continental Shelf (Libyan Arab Jamahiriya v. Malta) 1985 ซึ่งเป็นคดีที่เกี่ยวกับการกำหนดไหล่ทวีป ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศตัดสินคดีดังกล่าวโดยให้นำหลักในเรื่อง “ผลอันเที่ยงธรรม” (an equitable solution) มาใช้กับคู่กรณีด้วย จากการพิจารณาคดีในศาลยุติธรรมระหว่างประเทศดังกล่าวข้างต้น ก็จะทราบได้ว่าหลัก

ในเรื่อง “ผลอันเที่ยงธรรม” (an equitable solution) เป็น “บรรทัดฐาน” (norm) ที่ต้องนำมาใช้ระหว่างคู่กรณี⁴⁴

อย่างไรก็ดีคำว่า “บนมูลฐานอันเที่ยงธรรม” (on equitable basis) เป็นเรื่องของนามธรรม (abstract) ที่จะต้องพิจารณาเป็นกรณีๆ ไป ส่วนในทางปฏิบัติ ผู้ที่จะวินิจฉัยว่ากรณีนั้นๆ ตั้งอยู่บนมูลฐานอันเที่ยงธรรมหรือไม่ คือ รัฐชายฝั่งนั่นเอง เพราะรัฐชายฝั่งมี “สิทธิจำเพาะหรือสิทธิเด็ดขาด” (exclusive right) เหนือเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน⁴⁵

นอกจากนี้ คำว่า “บนมูลฐานอันเที่ยงธรรม” (on equitable basis) ไม่ได้เป็นคำที่แสดงถึงความเท่าเทียมในการแบ่งส่วนของทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง⁴⁶ อย่างที่ได้เคยกล่าวไว้แล้วในตอนการประชุมกฎหมายทะเลครั้งที่สามว่า กลุ่มของรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์จึงมีข้อเสนอให้เพิ่มคำว่า “ส่วนอันเหมาะสม” (an appropriate part) ของทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกินเข้าไปด้วย⁴⁷ คำว่า “ส่วนอันเหมาะสม” ของทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน จึงปรากฏในข้อ 70 วรรคหนึ่ง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 แต่อย่างไรก็ดี คำว่า “ส่วนเหมาะสมของทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน” (an appropriate part of surplus of the living resources) ก็เป็นคำที่ไม่ได้มีความหมายชัดเจนว่าอย่างไรจึงจะเป็นส่วนที่เหมาะสม ดังนั้นแนวทางในการกำหนดปริมาณส่วนเหมาะสมของทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกินของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ น่าจะต้องพิจารณาจากปัจจัยในข้อ 70 วรรคสาม (เอ) – (ดี) ประกอบด้วย⁴⁸ (จะกล่าวต่อไปในหัวข้อ 3.2.2 เรื่องการคำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้อง)

⁴⁴S.C. Vasciannie, *Land – Locked and Geographically Disadvantaged States in the International Law of the Sea*, p. 51 - 52.

⁴⁵ กอบชัย เจริญวิมลกุล, “เขตเศรษฐกิจจำเพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการประมง: กรณีศึกษาไทย – มาเลเซีย,” หน้า 190.

⁴⁶ นอกจากนี้ คำว่า “บนมูลฐานอันเที่ยงธรรม” ยังแสดงให้เห็นว่า รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์มีสิทธิเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกินได้เท่าเทียมหรือพิเศษกว่ารัฐอื่นที่เข้ามาทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง แต่ไม่รวมถึงกรณีมีสิทธิเท่าเทียมหรือพิเศษกว่ารัฐชายฝั่ง (Babara Kwiatkowska, *The 200 Mile Exclusive Economic Zone in the New Law of the Sea*), p. 70.)

⁴⁷ David Joseph Attrad, *The Exclusive Economic Zone in International Law*, p. 196.

⁴⁸ M. Dahmani, “Access of landlocked and geographically – disadvantaged states to the fisheries resources of the economic exclusive zone (EEZ) under the New Convention on the law the Sea,” *Maritime Policy and Management*: 268.

3.1.2 กรณีไม่มีทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน

สิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนา (developing geographically disadvantaged States) ในการเข้าร่วมแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกัน ในกรณีไม่มีทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน ปรากฏในข้อ 70 วรรคสี่ ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ดังนี้

“4. เมื่อขีดความสามารถในการจับของรัฐชายฝั่งใกล้ถึงจุดที่ทำให้ตนสามารถจับทรัพยากรมีชีวิตในปริมาณที่จะพึงอนุญาตให้จับได้ทั้งหมดในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน รัฐชายฝั่งนั้นและรัฐอื่นที่เกี่ยวข้องจะร่วมมือกันจัดทำข้อตกลงอันเที่ยงธรรมในรูปทวิภาคี อนุภูมิภาค หรือภูมิภาค เพื่อให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนาในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกันได้เข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคนั้น ตามที่เหมาะสมแก่สภาวะการณ์ และตามข้อกำหนดอันเป็นที่พอใจแก่ทุกฝ่าย ในการอนุวัติการตามบทบัญญัตินี้ จะต้องคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ที่ระบุไว้ในวรรคสามด้วย”⁴⁹

แม้ว่า ข้อ 70 วรรคสี่ ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 จะไม่ได้บัญญัติเอาไว้อย่างชัดเจนว่าเป็นกรณีไม่มีทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (no surplus) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง แต่เมื่อพิจารณาจากประโยคที่ว่า “เมื่อขีดความสามารถในการจับทรัพยากรมีชีวิตของรัฐชายฝั่งใกล้ถึงจุดที่ทำให้รัฐชายฝั่งนั้นสามารถจับทรัพยากรมีชีวิตในปริมาณที่พึงอนุญาตให้จับได้ทั้งหมด” (When the harvesting capacity of a coastal State approaches a point which would enable it to harvest the entire allowable catch of the living resources) และคำว่า “ใกล้ถึง” (approach) ในประโยคดังกล่าว ประกอบกับพิจารณาจากการประชุมกฎหมายทะเลครั้งที่สาม⁵⁰ จึงแสดงให้เห็นว่า กรณีดังกล่าวเป็นกรณีที่รัฐชายฝั่งคาดหวัง

⁴⁹ กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ, อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982, หน้า 31.

⁵⁰ เนื้อหาในข้อ 70 วรรคสี่ ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 มีที่มาจากข้อเสนอของกลุ่มรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่ได้เสนอไว้ระหว่างประชุมกฎหมายทะเลครั้งที่สาม กลุ่มรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์เสนอให้ รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนามีสิทธิเข้าไปแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งได้ แม้ว่าไม่มีทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (no surplus) เพราะกลุ่มรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์เกรงว่ารัฐชายฝั่งอาจจะทำให้ความสามารถในการจับทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนไปถึงจุดที่จะพึงอนุญาตให้จับได้ทั้งหมด โดย

(anticipate)⁵¹ ว่าตนจะมีสามารถในการจับทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้จนถึงจุดที่จะพึงอนุญาตให้จับได้ทั้งหมด จึงตีความได้ว่า กรณีนี้เป็นกรณีที่ไม่มีทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (no surplus) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง

ในกรณีที่ไม่มีทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (no surplus) ตามข้อ 70 วรรคสี่ ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 จะต้องเป็น กรณีที่รัฐชายฝั่งได้กำหนดปริมาณที่จะพึงอนุญาตให้จับได้ทั้งหมด (entire allowable catch) และกำหนดปริมาณที่ตนจะมีความสามารถในการจับทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน (harvesting capacity) เอาไว้แล้ว แต่ปรากฏว่ารัฐชายฝั่งมีขีดความสามารถในการจับทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน (harvesting capacity) ได้จนถึงจุดที่จะพึงอนุญาตให้จับได้ทั้งหมด (entire allowable catch) ซึ่งส่งผลให้รัฐชายฝั่งไม่มีทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (no surplus) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งนั้น

อย่างไรก็ดี ในส่วนที่เกี่ยวกับขีดความสามารถในการจับทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง (harvesting capacity) ที่จะทำให้รัฐชายฝั่งมีความสามารถในการจับทรัพยากรมีชีวิตได้จนถึงจุดที่จะพึงอนุญาตให้จับได้ทั้งหมด ตีความได้ 2 แนวทาง ดังนี้

- แนวทางแรก เป็นการตีความอย่างแคบ โดยตีความตามการประชุมกฎหมายทะเล ครั้งที่สาม ที่ประธานของกลุ่มเจรจาที่ 4 ได้แสดงความเห็นว่าเป็นกรณีที่ไม่มีทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน ตามข้อ 70 วรรคสี่ จะต้องเป็นกรณีที่รัฐชายฝั่งเข้าทำการร่วมทุน (joint venture) หรือทำข้อตกลงอื่นเช่นว่านั้น (other similar arrangements) กับรัฐชายฝั่งอื่น เท่านั้น จนทำให้รัฐชายฝั่งมีความสามารถในการจับทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้จนถึงจุดที่จะพึงอนุญาตให้จับได้ทั้งหมด และในกรณีนี้ ให้รัฐชายฝั่งและรัฐอื่นที่เข้าร่วมทุนกับรัฐชายฝั่ง ร่วมมือกันจัดทำข้อตกลงอันเที่ยงธรรม เพื่อให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนาที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกันกับรัฐชายฝั่ง ได้เข้าร่วมแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะ

การเข้าร่วมทุนกับรัฐอื่น แต่กลุ่มรัฐชายฝั่งได้คัดค้าน โดยให้ตัดคำว่า “no surplus” ออกไป และในท้ายที่สุดแม้ว่า จะไม่ปรากฏคำว่า “no surplus” ในข้อ 70 วรรคสี่ ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 แต่ก็มีเนื้อหาที่แสดงว่าเป็นกรณีที่ไม่มีทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (no surplus)

⁵¹S.C. Vasciannie, *Land – Locked and Geographically Disadvantaged States in the International Law of the Sea*, p. 55.

ของรัฐชายฝั่งได้ แต่ ในกรณีที่รัฐชายฝั่งมีความสามารถในการจับทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้จนถึงจุดที่จะพึงอนุญาตให้จับได้ทั้งหมดด้วยตัวของรัฐชายฝั่งเอง รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนาที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกันกับรัฐชายฝั่ง ไม่อาจเข้าร่วมแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งได้⁵²

- แนวทางที่สอง เป็นการตีความอย่างกว้าง โดยตีความตามถ้อยคำที่ปรากฏในข้อ 70 วรรคสี่ ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 เมื่อไม่ปรากฏคำว่า “การร่วมทุนหรือการทำข้อตกลงอื่นเช่นว่านั้น” (joint venture or other similar arrangements) ในข้อ 70 วรรคสี่ ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ด้วยเหตุนี้ ไม่ว่ารัฐชายฝั่งจะมีขีดความสามารถในการจับทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้จนถึงจุดที่จะพึงอนุญาตให้จับได้ทั้งหมดด้วยวิธีใดก็ตาม⁵³ ทั้งในกรณีรัฐชายฝั่งมีความสามารถในการจับทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้จนถึงจุดที่จะพึงอนุญาตให้จับได้ทั้งหมดเพราะตัวของรัฐชายฝั่งเอง (เช่น พัฒนาเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมประมง) หรือเพราะเข้าร่วมทุนกับรัฐอื่นหรือเข้าทำความตกลงที่คล้ายกันกับรัฐอื่น รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนาที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกันกับรัฐชายฝั่ง ก็มีสิทธิเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งนั้นได้

ผู้เขียนเห็นด้วยกับแนวทางแรก เพราะ ในข้อ 70 วรรคสี่ ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 กำหนดไว้ว่าในกรณีที่ไม่มีทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกินให้รัฐชายฝั่งและรัฐที่เกี่ยวข้องร่วมกันจัดทำข้อตกลงอันเที่ยงธรรม (arrangements) เพื่ออนุญาตให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนาเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งได้ แสดงว่าการที่ ขีดความสามารถในการจับทรัพยากรมีชีวิตของรัฐชายฝั่ง (harvesting capacity) จะใกล้ถึงจุดปริมาณที่จะพึงอนุญาตให้จับได้ทั้งหมด (entire allowable catch) จะต้องเป็นผลมาจากที่รัฐชายฝั่งได้เข้าร่วมทุนหรือทำข้อตกลงในลักษณะเช่นว่านั้นกับรัฐอื่น

⁵²Ibid., p. 55.

⁵³Ibid., p. 63.

ในกรณีไม่มีทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน ถ้าพิจารณาจากบทบัญญัติในข้อ 70 วรรคหนึ่ง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนา ก็จะไม่สิทธิเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง แต่ ข้อ 70 วรรคสี่ ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 กำหนดให้ รัฐชายฝั่งและรัฐอื่นที่เกี่ยวข้องจะต้องร่วมมือกัน (เมื่ออนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 กำหนดว่าเป็นเรื่องของ “ความร่วมมือ” แสดงว่าไม่ใช่ “หน้าที่” ของรัฐชายฝั่งและรัฐที่เกี่ยวข้อง) จัดทำข้อตกลงอันเที่ยงธรรม (equitable arrangements) เพื่ออนุญาตให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนาที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกัน ได้เข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งได้ จะเห็นได้ว่า บทบัญญัติในข้อ 70 วรรคสี่ ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ปรากฏหลักการในเรื่อง “การปฏิบัติอย่างเป็นพิเศษและแตกต่าง” (S & D treatment) ต่อรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนา

ในกรณีเช่นนี้ รัฐชายฝั่งและรัฐอื่นที่เกี่ยวข้องจะต้องร่วมมือกันจัดทำข้อตกลงอันเที่ยงธรรม (equitable arrangements) ไม่ว่าจะอยู่ในรูปของทวิภาคี (bilateral) อนุภูมิภาค (subregional) หรืออนุภูมิภาค (regional) ก็ได้ เพื่ออนุญาตให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนาที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกัน ได้เข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตตามที่เหมาะสมแก่สภาวะการณ์ และตามข้อกำหนดอันเป็นที่พอใจแก่ทุกฝ่าย (as may be appropriate in the circumstance and on term satisfactory to all parties) แม้ว่า จะต้องมีความร่วมมือกันจัดทำข้อตกลงอันเที่ยงธรรม (equitable arrangements) แต่ไม่ได้หมายความว่า จะต้องจัดสรรทรัพยากรมีชีวิตให้แก่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนาอย่างเท่าเทียมกับรัฐชายฝั่งและรัฐอื่นที่เกี่ยวข้อง และข้อตกลงดังกล่าวจะต้องเหมาะสมแก่สภาวะการณ์ด้วย (appropriate in the circumstance) ในส่วนนี้ก็ต้องพิจารณาเป็นกรณีๆ ไปว่าเหมาะสมแก่สภาวะการณ์หรือไม่ แต่ก็ต้องเป็นข้อตกลงอันเป็นที่พอใจแก่ทุกฝ่ายในข้อตกลงดังกล่าวด้วย (on term satisfactory to all parties) ซึ่งทุกฝ่ายในข้อตกลงไม่ได้หมายรวมถึง “รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนา” เพราะอย่างที่กล่าวไปแล้วข้างต้น ในกรณีนี้ เป็นกรณีที่รัฐชายฝั่งร่วมมือกับรัฐอื่นที่เกี่ยวข้องจัดทำข้อตกลงขึ้น ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปของทวิภาคี อนุภูมิภาค หรือภูมิภาค ก็ได้ ด้วยเหตุนี้ ถ้าหากข้อกำหนดไม่เป็นที่พอใจแก่คู่ภาคีทุกฝ่ายในข้อตกลงดังกล่าว ก็อาจจะทำให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ไม่อาจเข้ามาใช้สิทธิเช่นว่านั้นในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งได้

ถ้ารัฐชายฝั่งและรัฐอื่นที่เกี่ยวข้องได้จัดทำข้อตกลงเพื่ออนุญาตให้รัฐชายฝั่งเข้ามาแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกินในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งแล้ว รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนา ก็จะมีสิทธิในการเข้าร่วมเช่นว่านั้นในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง แต่ ถ้ารัฐชายฝั่งและรัฐอื่นที่เกี่ยวข้องไม่ได้จัดทำข้อตกลงดังกล่าวขึ้น แล้วมีกรณีว่า รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนาที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกัน ได้ร้องขอให้ทำข้อตกลงขึ้น เมื่อรัฐชายฝั่งและรัฐอื่นที่เกี่ยวข้องไม่ได้จัดทำข้อตกลง ก็จะเกิดเป็นข้อพิพาทขึ้น ซึ่งข้อพิพาทดังกล่าวอยู่นอกเขตอำนาจของศาล (ตามข้อ 287 วรรคหนึ่ง (เอ) – (ดี)) เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอำนาจอธิปไตยของรัฐชายฝั่ง ตามข้อ 297 วรรคสาม (เอ) ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 (ซึ่งจะกล่าวต่อไปในหัวข้อ 3.4.2 การระงับข้อพิพาทที่เกิดจากการขัดสิทธิ)

นอกจากนี้ ในบทบัญญัติข้อ 70 วรรคหก ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ได้กำหนดให้ รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ยังมีสิทธิแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งได้ ถ้ามีข้อตกลง (arrangements) ในระดับอนุภูมิภาคหรือภูมิภาค (subregional or regional) ที่กำหนดให้รัฐชายฝั่งอาจให้สิทธิที่เท่าเทียมกับรัฐชายฝั่ง (equal) หรือสิทธิพิเศษ (preferential) แก่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง แสดงว่า รัฐชายฝั่งอาจให้สิทธิแก่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนา (developing geographically disadvantaged States) หรือรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่พัฒนาแล้ว (developing geographically disadvantaged States) ที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาค ก็ได้ ให้เข้ามาแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งได้ ตามข้อตกลง (arrangements) ในระดับอนุภูมิภาคหรือภูมิภาค ที่มีอยู่แล้ว ซึ่งหลักการในบทบัญญัติในข้อนี้ปรากฏหลักในเรื่อง “การปฏิบัติอย่างเป็นพิเศษและแตกต่าง” (S & D treatment) แก่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ทั้งที่กำลังพัฒนาและที่พัฒนาแล้ว

จากข้างต้น ข้อตกลงในรูปแบบอนุภูมิภาคหรือภูมิภาค ซึ่งรัฐชายฝั่งอาจให้สิทธิที่เท่าเทียม (equal) กับตน หมายความว่า จะต้องเป็นการจัดสรรทรัพยากรอย่างเท่าเทียมกันระหว่างรัฐชายฝั่งและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ส่วนในกรณีที่รัฐชายฝั่งอาจให้สิทธิพิเศษ (preferential) อาจ

หมายความว่า รัฐชายฝั่งอาจจะให้สิทธิพิเศษใดๆ แก่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ เช่น ยกเว้นค่าธรรมเนียมให้บางส่วน หรือจัดสรรทรัพยากรมีชีวิตให้มากกว่ารัฐอื่น เป็นต้น อย่างไรก็ตาม สิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ตามข้อ 70 วรรคหนึ่ง ถึง วรรคห้า ย่อมไม่กระทบต่อข้อตกลง (arrangements) ดังกล่าว ทั้งนี้ตามข้อ 70 วรรคหก ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

ตัวอย่าง ข้อตกลง (arrangements) ในระดับภูมิภาค (region) ที่รัฐชายฝั่งอาจให้สิทธิเท่าเทียมกับตน หรือสิทธิพิเศษแก่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง ตามบทบัญญัติข้อ 70 วรรคหก ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ได้แก่⁵⁴ “the 1983 Common Fisheries Policy of the EEC” ที่กำหนดให้ รัฐสมาชิกในประชาคมยุโรป⁵⁵ ประกันการเข้าถึงและการใช้บริเวณประมงอย่างเท่าเทียม ของเรือประมงที่ซีกธงของรัฐสมาชิกและเรือประมงที่จดทะเบียนในประชาคม (Member States ensure “equal conditions of access to and use of the fishing ground” situated in such waters for all fishing vessels flying the flag of a member States and registered in community territory.) หลักการในเรื่องนี้ให้สิทธิพิเศษแก่ประชากรในภูมิภาค ซึ่งต้องพึ่งพาการทำประมงชายฝั่งเป็นสำคัญ (This rule is qualified in favour of the local populations of the coastal regions which depended primarily on in shore fishing.) และเป็นวิธีแก้ปัญหาให้กับรัฐที่เสียเปรียบ (disadvantaged States) ด้วย⁵⁶ และ “the 1984 Convention for the Gulf of Guinea”⁵⁷ ที่กำหนดให้มีความสำคัญเป็นอันดับแรกต่อความจำเป็น

⁵⁴Babara Kwiatkowska, *The 200 Mile Exclusive Economic Zone in the New Law of the Sea*, p. 73.

⁵⁵รัฐสมาชิกประชาคมยุโรป ได้แก่ ออสเตรีย (Austria), เบลเยียม (Belgium), บัลแกเรีย (Bulgaria), โครเอเชีย (Croatia), ไชปรัส (Cyprus), สาธารณรัฐเช็ก (Czech Republic), เดนมาร์ก (Denmark), เอสโตเนีย (Estonia), ฟินแลนด์ (Finland), ฝรั่งเศส (France), เยอรมนี (Germany), กรีซ (Greece), ฮังการี (Hungary), ไอร์แลนด์ (Ireland), อิตาลี (Italy), ลัตเวีย (Latvia), ลิทัวเนีย (Lithuania), ลักเซมเบิร์ก (Luxembourg), มอลตา (Malta), เนเธอร์แลนด์ (Netherlands), โปแลนด์ (Poland), โปรตุเกส (Portugal), โรมาเนีย (Romania), สโลวาเกีย (Slovakia), สโลวีเนีย (Slovenia), สเปน (Spain), สวีเดน (Sweden) และสหราชอาณาจักร (United Kingdom)

⁵⁶David Joseph Attrad, *The Exclusive Economic Zone in International Law*, pp. 203 – 204, 206.

⁵⁷รัฐภาคีในอนุสัญญา ได้แก่ ประเทศแคเมอรูน, สาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก, กาบอง และเซาตูเมและปรินซิปี

ของเรือประมงของประเทศสมาชิก (give priority to the needs of fishing vessels originating from member countries)⁵⁸

3.2 วิธีใช้สิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ในการเข้าร่วมแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง

วิธีใช้สิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ในการเข้าร่วมแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 จะต้องมีการทำความตกลงหรือข้อตกลงระหว่างรัฐที่เกี่ยวข้องก่อน และรัฐชายฝั่งจะต้องการคำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องด้วย นอกจากนี้ รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่เข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับของรัฐชายฝั่งอีกด้วย อย่างไรก็ตาม วิธีการใช้สิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนาและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่พัฒนาแล้วย่อมมีความแตกต่างกัน โดยทั้งหมดนี้จะกล่าวถึงในหัวข้อ 3.2.1 – 3.2.4 ตามลำดับ

3.2.1 การทำความตกลงหรือข้อตกลงระหว่างรัฐที่เกี่ยวข้อง

การทำความตกลงหรือข้อตกลงระหว่างรัฐที่เกี่ยวข้องจะแบ่งพิจารณาออกเป็นสองกรณี คือ (1) ในกรณีที่มีทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (surplus) และ (2) ในกรณีที่ไม่มีทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (no surplus) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง ดังนี้

(1) ในกรณีที่มีทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (surplus)

ในกรณีที่มีทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน เมื่อรัฐชายฝั่งยินยอมให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน ตามข้อ 70 วรรคหนึ่ง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 รัฐที่เกี่ยวข้อง (หมายถึง รัฐชายฝั่ง รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ และรัฐอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

⁵⁸Fisheries and Aquaculture Department, FAO, **Regional Fisheries Bodies in the Atlantic Ocean and adjacent seas**[ออนไลน์], 2 April 2014. Source <http://www.fao.org/docrep/005/y4455e/y4455e04.htm>

ที่มีสิทธิหรือกำลังเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง) จะต้องจัดทำความตกลง (agreements) ซึ่งจะอยู่ในรูปของความตกลงทวิภาคี (bilateral) อนุภูมิภาค (subregional) หรือภูมิภาค (regional) ก็ได้ ทั้งนี้ ตามข้อ 70 วรรคสาม ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 และในการเจรจาเพื่อจัดทำความตกลงดังกล่าว ให้รัฐภาคี รวมข้อบ่งชี้ว่าด้วยมาตรการซึ่งรัฐเหล่านั้นจะใช้เพื่อลดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นได้เกี่ยวกับการตีความหรือการใช้ความตกลงนั้น⁵⁹ (อาทิ มาตรการให้มีคนกลางเข้ามาช่วยตีความข้อกำหนดที่ไม่ชัดเจนที่ปรากฏในความตกลง หรือมาตรการในกรณีข้อกำหนดในความตกลงเป็นที่สงสัยหรือไม่ชัดเจน ให้ตีความเป็นคุณแก่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์) และข้อบ่งชี้ว่าด้วยวิธีที่รัฐเหล่านั้นควรจะดำเนินการอย่างไรต่อไปหากความขัดแย้งยังเกิดขึ้นอยู่⁶⁰ (อาทิ ในกรณีที่ความขัดแย้งจากการตีความหรือการใช้ความตกลงยังมีอยู่ ให้รัฐชายฝั่งกันส่วนทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกินทั้งหมดหรือบางส่วนในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนไว้ก่อน โดยไม่ให้รัฐอื่นเข้ามาทำประมงในเขตนั้นจนกว่าความขัดแย้งดังกล่าวจะสิ้นสุดลง) เข้ามาด้วย ตามข้อ 297 วรรคสาม (อี) ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

ในความตกลงระหว่างรัฐที่เกี่ยวข้อง จะต้องมียุทธศาสตร์ (terms) เกี่ยวกับการเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง เช่น ข้อกำหนดเรื่องค่าธรรมเนียมในการทำประมง ข้อกำหนดเรื่องการจัดสรรทรัพยากรมีชีวิต ข้อกำหนดเรื่องปริมาณและชนิดพันธุ์ที่อนุญาตให้จับได้ ข้อกำหนดเรื่องบริเวณในการทำประมง ข้อกำหนดเรื่องเครื่องมือและเทคโนโลยีในการทำประมง ข้อกำหนดเรื่องลักษณะของเรือประมง และข้อกำหนดเรื่องสัญชาติของลูกเรือประมง เป็นต้น

นอกจากนี้ ในความตกลงระหว่างรัฐที่เกี่ยวข้อง จะต้องมีการกำหนดถึงรูปแบบ (modalities) ที่เกี่ยวกับการเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง ตัวอย่างรูปแบบการทำประมง ได้แก่ รูปแบบที่รัฐชายฝั่งให้สิทธิทำการประมง⁶¹

⁵⁹ Babara Kwiatkowska, *The 200 Mile Exclusive Economic Zone in the New Law of the Sea*, p. 71.

⁶⁰ *Ibid.*, p. 71.

⁶¹ กลุ่มบริหารการทำประมงและเศรษฐกิจน่านน้ำ กองประมงต่างประเทศ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, *การวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์การประมงไทยในน่านน้ำต่างประเทศ*(ม.ป.ท., 2554), หน้า 6.

(Fishing Right หรือ Commercial Licensing) แก่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ในกรณีนี้ ผู้ประกอบการประมงของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่เข้ามาทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง จะต้องมีการชำระค่าธรรมเนียม (fee) ใบอนุญาตทำการประมง และอาจรวมถึงค่าตอบแทนรูปอื่นๆ⁶² (other contributions) แก่รัฐชายฝั่งด้วย หรือรูปแบบการร่วมทุน (Joint Venture) ไม่ว่าจะเป็นการร่วมทุนระหว่างหุ้นส่วนสองฝ่ายหรือมากกว่านั้น ซึ่งอาจจะร่วมลงทุนเป็นเงิน เรือประมง หรือแรงงาน ก็ได้ แต่จะต้องเป็นไปตามกฎหมายภายในของรัฐชายฝั่งในเรื่องการลงทุนสำหรับคนต่างชาติ ข้อดีของรูปแบบการร่วมทุน คือ ฝ่ายต่างๆ ที่เข้ามาร่วมทุนจะได้รับผลประโยชน์ร่วมกันและจะร่วมกันบริหารความเสี่ยงในการทำประมง⁶³ หรือรูปแบบการเช่าเรือ (Vessel Chartering) ที่ผู้ประกอบการประมงของรัฐชายฝั่งเช่าเรือประมงของรัฐอื่นมาทำการประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน⁶⁴ หรือรูปแบบการขายเรือ (Vessel Exportation) ที่ผู้ประกอบการประมงของรัฐอื่นขายเรือประมงให้กับผู้ประกอบการของรัฐชายฝั่ง เพื่อให้ผู้ประกอบการประมงของรัฐชายฝั่งนำเรือประมงดังกล่าวไปจดทะเบียนเป็นเรือประมงของรัฐชายฝั่ง และดำเนินการขอใบอนุญาตทำการประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งต่อไป ซึ่งการขายเรืออาจจะเป็นเพียงการขายเรือชั่วคราวก็ได้⁶⁵ และรูปแบบการต่างตอบแทน (Reciprocal Fishing Arrangement) ที่รัฐตั้งแต่สองรัฐขึ้นไปเข้าทำสัญญากัน เพื่อจะให้สิทธิทำการประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนแก่ชาวประมงของรัฐคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งต่างฝ่ายก็ต่างให้สิทธิเช่นว่านั้นแก่อีกฝ่าย โดยสิทธิในการทำประมงดังกล่าวนี้ ไม่ต้องชำระค่าธรรมเนียมใบอนุญาตทำการประมง เพราะถือว่าเป็นการตอบแทนที่อีกฝ่ายให้สิทธิ

⁶²Smith Thummachua, "Fishing Arrangements with Neighboring Countries: Theoretical and Practical Alternatives for the Distant – Water Fisheries of Thailand," (Master of Marine Affairs University of Washington, 1989), p. 24.

⁶³กลุ่มบริหารการทำประมงและเศรษฐกิจน่านน้ำ กองประมงต่างประเทศ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, การวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์การประมงไทยในน่านน้ำต่างประเทศ, หน้า 6.

⁶⁴เรื่องเดียวกัน, หน้า 7.

⁶⁵เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

⁶⁶วิชาญ ศิริชัยเอกรวัฒน์, "ยุทธศาสตร์การประมงทะเลของไทย," (หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักรภาครัฐร่วมเอกชน รุ่นที่ 8 วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2538 - 2539), หน้า 83 - 84.

ทำการประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐนั้น⁶⁷ ซึ่งในกรณีรูปแบบการต่างตอบแทนคงจะเป็นไปได้ยากในกรณีของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์

(2) ในกรณีที่ไม่มีทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (no surplus)

ในกรณีที่ไม่มีทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกินในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง ตามข้อ 70 วรรคสี่ ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ให้รัฐชายฝั่งและรัฐอื่นที่เกี่ยวข้อง (รัฐที่ร่วมทุนกับรัฐชายฝั่ง) ร่วมมือกันจัดทำข้อตกลงอันเที่ยงธรรม (equitable arrangement) ไม่ว่าจะอยู่ในรูปของทวิภาคี (bilateral) อนุภูมิภาค (subregional) หรือภูมิภาค (regional) ก็ได้ เพื่ออนุญาตให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนาที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกันนั้น เข้าร่วมแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งได้

รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนาที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกันกับรัฐชายฝั่ง สามารถใช้สิทธิตามข้อตกลง (arrangements) ดังกล่าว เพื่อจะเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งได้

ส่วนข้อกำหนดและรูปแบบของการเข้าร่วมดังกล่าวของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ก็จะขึ้นอยู่กับความพอใจของคู่ภาคีทุกฝ่ายในข้อตกลงที่ได้ทำขึ้นระหว่างรัฐชายฝั่งและรัฐอื่นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งข้อกำหนดและรูปแบบในการทำการประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งก็อาจจะ ได้แก่ ข้อกำหนดเรื่องค่าธรรมเนียมในการทำการประมง ข้อกำหนดเรื่องการจัดสรรทรัพยากร ข้อกำหนดเรื่องปริมาณและชนิดพันธุ์ที่อนุญาตให้จับได้ ข้อกำหนดเรื่องบริเวณในการทำการประมง ข้อกำหนดเรื่องเครื่องมือและเทคโนโลยีในการทำการประมง ข้อกำหนดเรื่องลักษณะของเรือประมง และข้อกำหนดเรื่องสัญชาติของลูกเรือประมง รวมถึง รูปแบบการทำการประมงที่รัฐชายฝั่งให้สิทธิทำการประมง (Fishing Right หรือ Commercial Licensing) แก่รัฐอื่น รูปแบบการร่วมทุน (Joint Venture) รูปแบบการเช่าเรือ (Vessel Chartering) รูปแบบการขายเรือ (Vessel Exportation) และรูปแบบการต่างตอบแทน (Reciprocal Fishing Arrangement) เป็นต้น อย่างที่ได้กล่าวมาแล้ว

⁶⁷Smith Thummachua, "Fishing Arrangements with Neighboring Countries: Theoretical and Practical Alternatives for the Distant – Water Fisheries of Thailand," p. 26.

แต่อย่างไรก็ดี ในปัจจุบันผู้เขียนยังไม่พบว่ามีความตกลงหรือข้อตกลงระหว่างรัฐชายฝั่งกับรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์และรัฐที่เกี่ยวข้อง⁶⁸ ที่ให้สิทธิแก่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งตามข้อ 70 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 (ทั้ง (1) ในกรณีที่มีทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (surplus) และ (2) ในกรณีที่ไม่มีทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (no surplus)) สาเหตุที่ไม่มี ความตกลงหรือข้อตกลงดังกล่าวเกิดขึ้นในปัจจุบัน ผู้เขียนเข้าใจว่าเพราะประเทศส่วนใหญ่ที่เป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์เป็นรัฐที่กำลังพัฒนาจนถึงขั้นเป็นรัฐที่ด้อยพัฒนา⁶⁹ ซึ่งรัฐเหล่านี้ไม่มีงบประมาณที่พัฒนาแล้ว ไม่มีเทคโนโลยีทางการประมงที่ทันสมัย และไม่มีเงินทุนในการทำประมง ด้วยเหตุนี้ รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ดังกล่าว จึงไม่ได้ขอใช้สิทธิในการเข้าร่วมแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในภูมิภาคหรืออนุภูมิภาค ตามข้อ 70 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

3.2.2 การคำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

รัฐชายฝั่งที่จะให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์เข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน จะต้องคำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตามที่ปรากฏในข้อ 70 วรรคสาม (เอ) – (ดี) ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ดังนี้ แต่อย่างไรก็ดี อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาปัจจัยในบทบัญญัติข้อนี้ไว้ จึงเป็นเรื่องของดุลพินิจรัฐชายฝั่ง⁷⁰ และการพิจารณาถึงปัจจัยเหล่านี้ย่อมส่งผลต่อการจัดสรรทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งให้แก่รัฐที่

⁶⁸ แต่ปรากฏเพียงเอกสาร นโยบาย หรือความตกลงระหว่างประเทศในระดับอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคที่กล่าวอ้างถึงสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์เท่านั้น เช่น อนุสัญญาว่าด้วยความร่วมมือระหว่างรัฐในแอฟริกาที่ติดกับมหาสมุทรแอตแลนติกในปี ค.ศ. 1991 (the 1991 Convention on Fisheries Co-operation among African bordering the Atlantic Ocean), และเอกสารฉบับสุดท้ายในปี ค.ศ. 1987 (the 1987 Final Document) ขององค์การมหาสมุทรอินเดีย (the new Indian Ocean Organization)

⁶⁹ ส่วนรัฐที่พัฒนาแล้วก็ยากที่จะมีลักษณะเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ได้ เพราะยากที่จะอ้างได้ว่าต้องพึ่งพาทางโภชนาการ (nutritional dependence) ต่อรัฐอื่น

⁷⁰ Janusz Symonides, “Geographically Disadvantaged States Under the 1982 convention on the Law of the Sea,” in *Recueil Des Cours: Hague Academy of International Law*, pp. 331 - 332

เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ด้วย และอาจจะส่งผลต่อเรื่องอื่นๆ ด้วย เช่น การกำหนดบริเวณในการทำประมง และรูปแบบในการทำประมง เป็นต้น

- “ความจำเป็นที่จะหลีกเลี่ยงผลเสียหายต่อประชาคมประมงหรืออุตสาหกรรมประมงของรัฐชายฝั่ง”⁷¹ (ตามข้อ 70 วรรคสาม (เอ)) การเข้าร่วมของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง อาจจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อประชาคมประมงและอุตสาหกรรมประมงของรัฐชายฝั่งได้ โดยเฉพาะจะทำให้ปริมาณทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งมีจำนวนที่ลดลง ในกรณีของรัฐชายฝั่งที่มีประชาคมประมงหรืออุตสาหกรรมประมงขนาดใหญ่หรือมีจำนวนมาก จะต้องคำนึงถึงปัจจัยในเรื่องนี้มากขึ้นตามไปด้วย การจัดสรรปริมาณทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งให้แก่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ก็อาจจะต้องน้อยลงตามไปด้วยเช่นกัน

- “ขอบเขตซึ่งรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์กำลังเข้าร่วมหรือมีสิทธิที่จะเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งอื่นภายใต้ความตกลงทวิภาคี อนุภูมิภาคหรือภูมิภาคที่มีอยู่อันเป็นการสอดคล้องกับบทบัญญัติของข้อนี้”⁷² (ตามข้อ 70 วรรคสาม (บี)) ปัจจัยในข้อนี้เป็นเรื่องของการพิจารณา ถึงสิทธิในการเข้าร่วม (the participatory right)⁷³ ของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งอื่นตามบทบัญญัติในข้อ 70 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ถ้าหากรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์กำลังเข้าร่วมหรือมีสิทธิที่จะเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งอื่น โดยใช้สิทธิตามข้อ 70 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 และกำลังจะขอที่จะใช้สิทธิตามข้อ 70 ก็กับรัฐชายฝั่งรัฐชายฝั่งก็ต้องคำนึงถึงปัจจัยในข้อนี้ด้วย เพื่อที่จะนำมาพิจารณาจัดสรรทรัพยากรมีชีวิตให้แก่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ว่าอาจจะไม่ควรได้รับการจัดสรรทรัพยากรในปริมาณที่มากเกินไป

⁷¹ กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ, อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982, หน้า 30.

⁷² เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

⁷³ David Joseph Attrad, The Exclusive Economic Zone in International Law, p. 199.

ในข้อ 70 วรรคสาม (บี) ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 แสดงให้เห็นว่า รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์รัฐหนึ่ง อาจจะทำกำลังเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งตามข้อ 70 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ต่อรัฐชายฝั่งได้หลายรัฐในเวลาเดียวกัน

- “ขอบเขตซึ่งรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์และรัฐไร้ฝั่งทะเลอื่นกำลังเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง และความจำเป็นต่อมาที่จะหลีกเลี่ยงภาวะพิเศษสำหรับรัฐชายฝั่งรัฐใดเพียงรัฐเดียว หรือส่วนหนึ่งของรัฐนั้น”⁷⁴ (ตามข้อ 70 วรรคสาม (ซี)) ปัจจัยในข้อนี้เป็นเรื่องของการพิจารณาถึงปัญหาที่เกิดจากการเข้าร่วมการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งใดชายฝั่งหนึ่งมากเกินไป (over participation) โดยเฉพาะรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคที่เต็มไปด้วยรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์และรัฐไร้ฝั่งทะเล⁷⁵ ด้วยเหตุนี้ ถ้าหากรัฐชายฝั่งใด มีรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์และรัฐไร้ฝั่งทะเลอื่นตั้งแต่หนึ่งรัฐขึ้นไป กำลังเข้าร่วมแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งนั้น และถ้ารัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์จะขอใช้สิทธิตามข้อ 70 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 รัฐชายฝั่งก็ต้องคำนึงถึงปัจจัยดังกล่าวด้วย โดยอาจจะจัดสรรปริมาณทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งให้แก่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังจะเข้ามาทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งในจำนวนที่ไม่มากเกินไป และอาจจะกำหนดเขตในการทำประมงให้แตกต่างกันออกไปด้วย เพื่อที่จะไม่เป็นภาระมากเกินไปแก่รัฐชายฝั่งนั้นเพียงรัฐเดียว หรือบางส่วนของเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งนั้น

ในข้อ 70 วรรคสาม (ซี) ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 แสดงให้เห็นว่า รัฐชายฝั่งหนึ่งรัฐ อาจจะมีรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์มากกว่าหนึ่งรัฐ กำลังเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งนั้นได้ในเวลาเดียวกัน

⁷⁴ กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ, อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982, หน้า 31.

⁷⁵ David Joseph Attrad, *The Exclusive Economic Zone in International Law*, p. 199.

- “ความต้องการด้านโภชนาการของประชากรแต่ละรัฐนั้น”⁷⁶ (ตามข้อ 70 วรรคสาม (ดี)) รัฐชายฝั่งจะต้องคำนึงถึงความต้องการทางด้านโภชนาการของประชากรในแต่รัฐที่เกี่ยวข้องอันได้แก่ รัฐชายฝั่ง รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ และรัฐอื่นที่มีสิทธิหรือกำลังเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งนั้น ทั้งนี้ รัฐชายฝั่งอาจจะพิจารณาว่า หากประชากรของรัฐใดจากจำนวนทั้งหมดของรัฐดังกล่าวข้างต้น มีความต้องการทางโภชนาการมากกว่ารัฐอื่น รัฐชายฝั่งอาจจะจัดสรรทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งให้มากกว่าอื่นก็ได้ ซึ่งประชากรของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ส่วนใหญ่ก็มีความต้องการทางโภชนาการมากอยู่แล้ว

นอกจากนี้ รัฐชายฝั่งเองก็มีดุลพินิจในการพิจารณาถึงปัจจัยในข้อ 62 วรรคสาม ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ด้วย ดังนี้

- “ความสำคัญของทรัพยากรมีชีวิตในพื้นที่นั้นต่อเศรษฐกิจและผลประโยชน์อื่นแห่งชาติของรัฐชายฝั่งนั้น”⁷⁷ รัฐชายฝั่งต้องคำนึงถึงสำคัญของทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง ที่มีต่อเศรษฐกิจและผลประโยชน์อื่นๆ ของรัฐชายฝั่งนั้นด้วย เพราะ รัฐชายฝั่งอาจจะต้องพึ่งพาทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน ในทางเศรษฐกิจ เช่น การส่งออกผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ การให้สัมปทานการทำประมง เพื่อจะนำรายได้จากกิจกรรมเหล่านั้นมาพัฒนาประเทศ และการที่รัฐชายฝั่งได้ตกลงกับรัฐชายฝั่งอื่นในเรื่องการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะในลักษณะต่างตอบแทน เป็นต้น ส่วนผลประโยชน์อื่นของรัฐชายฝั่ง เช่น กรณีการอนุรักษ์ชนิดพันธุ์ที่หายาก และกรณีการขยายพันธุ์สัตว์น้ำ เป็นต้น

- “ความต้องการของรัฐกำลังพัฒนาในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคในการจับส่วนที่เหลือบางส่วน”⁷⁸ รัฐกำลังพัฒนา เป็นรัฐที่ค่อนข้างยากจน และไม่ค่อยมีกำลังในการทำประมง ด้วยเหตุนี้ถ้ารัฐที่กำลังพัฒนามีทรัพยากรมีชีวิตทางทะเลที่ไม่เพียงพอในการเลี้ยงชีพประชากรของตน และรัฐที่

⁷⁶ กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ, อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982, หน้า 31.

⁷⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 26.

⁷⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

กำลังพัฒนานั้นต้องการทรัพยากรมีชีวิตทางทะเลไปเลี้ยงชีพประชากรของตน การจะใช้สิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์โดยเฉพาะในกรณีของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่พัฒนาแล้ว ในการเข้าร่วมแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งตามข้อ 70 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 รัฐชายฝั่งอาจจะใช้ดุลพินิจในการคำนึงถึงรัฐที่กำลังพัฒนาเช่นว่านั้นก่อน เพื่อให้รัฐที่กำลังพัฒนาเข้ามาแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกินที่เหลืออยู่ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งได้ ในปริมาณที่ควรจะมีมากกว่ารัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่พัฒนาแล้ว

- “ความจำเป็นในการบรรเทาความยุ่งเหยิงทางเศรษฐกิจในรัฐซึ่งคนชาติได้ทำการประมงในเขตนั้นมาเป็นปกติวิสัย หรือซึ่งได้ใช้ความพยายามอย่างมากในการวิจัยและการจำแนกมวลสัตว์น้ำ”⁷⁹ กรณีที่รัฐซึ่งคนชาติของรัฐนั้นได้ทำประมงอยู่ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งนั้นมาเป็นปกติวิสัย คือ กรณีที่ก่อนรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์จะประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน บริเวณเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งนั้น อาจจะมีชาวประมงของรัฐอื่นทำประมงมาก่อนและทำอยู่อย่างเป็นนิจ ส่วนกรณีที่รัฐซึ่งคนชาติของรัฐนั้นได้ทำการวิจัยและการจำแนกมวลสัตว์น้ำโดยใช้ความพยายามเป็นอย่างมาก คือ กรณีที่มีคนชาติของรัฐอื่นได้ทำการวิจัยและจำแนกสัตว์น้ำในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งโดยใช้วิธีระยะอุตสาหกรรมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการทำประมงเป็นปกติวิสัยและการวิจัยและจำแนกสัตว์น้ำเช่นว่านั้น อาจจะมีผลต่อเศรษฐกิจของรัฐซึ่งคนชาติของรัฐนั้นได้ทำกิจกรรมดังกล่าวในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง ด้วยเหตุนี้ ในการที่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์จะเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งตามข้อ 70 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 รัฐชายฝั่งนั้นอาจจะใช้ดุลพินิจในการคำนึงถึงผลกระทบที่อาจจะมีต่อเศรษฐกิจของรัฐซึ่งคนชาติของรัฐนั้นได้ทำประมงอยู่ในบริเวณนั้นมาเป็นปกติวิสัย และรัฐซึ่งคนชาติของรัฐนั้นได้ใช้ความพยายามอย่างมากในการวิจัยและการจำแนกมวลสัตว์น้ำในบริเวณนั้น ซึ่งอาจจะส่งผลให้การจัดสรรปริมาณทรัพยากรมีชีวิตให้แก่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์โดยเฉพาะรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่พัฒนาแล้วมีจำนวนไม่มากนัก (แต่ในกรณีของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์และรัฐไร้ฝั่งทะเลที่กำลังพัฒนา รัฐชายฝั่งก็ต้องคำนึงถึงเป็นพิเศษอยู่แล้ว ตามข้อ 62 วรรคสอง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982)

⁷⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

อย่างไรก็ดี ปัจจัยที่ปรากฏในข้อ 70 วรรคสาม (a) – (d) และข้อ 62 วรรคสาม ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 เป็นเพียงตัวอย่างของปัจจัยที่ต้องคำนึงถึงเท่านั้น เพราะในข้อ 70 วรรคสาม บัญญัติว่า “โดยคำนึงถึง อาทิเช่น” (inter alia) ส่วนในข้อ 62 วรรคสาม บัญญัติว่า “ให้คำนึงถึง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมด” (all relevant factors) ด้วยเหตุนี้ ถ้าหากมีปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ก็ต้องคำนึงถึงปัจจัยเหล่านั้นด้วย ตัวอย่างเช่น การคำนึงถึงฤดูกาลในการวางไข่ของสัตว์น้ำ และการคำนึงถึงชนิดพันธุ์ที่หายาก เป็นต้น

ในกรณีที่มีทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกินในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง ตามข้อ 70 วรรคหนึ่ง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 รัฐชายฝั่งก็ต้องคำนึงถึงสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและทางภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวข้องของรัฐทั้งปวงที่เกี่ยวข้อง (the relevant economic and geographical circumstance) ด้วย กล่าวคือ รัฐชายฝั่งที่จะให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์เข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งนั้น จะต้องคำนึงสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและทางภูมิศาสตร์ของรัฐที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ รัฐชายฝั่ง รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ และรัฐอื่นที่มีสิทธิหรือกำลังแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง สำหรับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ เช่น ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติเบื้องต้น (Gross National Product: GNP) เป็นต้น ส่วนสถานการณ์ทางภูมิศาสตร์ เช่น มีลักษณะที่ห่างไกลจากรัฐอื่น (อย่างเช่นรัฐที่เป็นเกาะ) เป็นต้น

นอกจากนี้ ถ้าหากรัฐชายฝั่งจะให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่พัฒนาแล้วเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกินในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งนั้น รัฐชายฝั่งจะต้องคำนึงถึงขอบเขตที่รัฐชายฝั่งได้ให้รัฐอื่นเข้ามาทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน ตลอดจนคำนึงถึงความจำเป็นเพื่อจะลดผลเสียหายต่อประชาคมประมงและความยุ่งเหยิงทางเศรษฐกิจของรัฐที่คนชาติของรัฐนั้นทำประมงเป็นประจำในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งด้วย ทั้งนี้ ตามข้อ 70 วรรคห้า ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 แสดงว่าในกรณีการใช้สิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่พัฒนาแล้ว รัฐชายฝั่งจะต้องคำนึงถึงการที่รัฐชายฝั่งได้ให้รัฐอื่นเข้ามาทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน เพราะไม่ต้องการให้เกิดการเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งมากเกินไป (over

participation) การจัดสรรปริมาณทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งให้แก่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่พัฒนาแล้วอาจจะมีปริมาณที่ไม่มากนัก และรัฐชายฝั่งจะต้องคำนึงประชาคมประมงและเศรษฐกิจของรัฐซึ่งคนชาติของรัฐได้ทำประมงเป็นประจำในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนด้วย ด้วยเหตุนี้ รัฐชายฝั่งก็ต้องจัดสรรทรัพยากรให้แก่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่พัฒนาแล้ว โดยไม่ให้กระทบหรือกระทบน้อยที่สุดต่อรัฐซึ่งคนชาติของรัฐได้ทำประมงเป็นประจำในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน

3.2.3 การปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับของรัฐชายฝั่ง

คนชาติ (ชาวประมงหรือผู้ประกอบการประมง) ของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่มีสิทธิเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง ตามความตกลง (agreements) หรือข้อตกลง (arrangements) ในระดับทวิภาคี อนุภูมิภาค หรือภูมิภาคที่จะเข้ามาทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง ก็ต้องปฏิบัติตามมาตรการอนุรักษ์ข้อกำหนด และเงื่อนไขอื่นๆ ที่บัญญัติไว้ในบทบัญญัติและข้อบังคับของรัฐชายฝั่ง ตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าว ปรากฏในข้อ 62 วรรคสี่ ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ดังนี้

“4. คนชาติของรัฐอื่นที่ทำการประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะจะต้องปฏิบัติตามมาตรการอนุรักษ์และตามข้อกำหนด และเงื่อนไขอื่นๆ ที่ได้บัญญัติไว้ในกฎหมายและข้อบังคับของรัฐชายฝั่ง กฎหมายและข้อบังคับเหล่านี้จะต้องสอดคล้องกับอนุสัญญานี้และอาจเกี่ยวข้องกับเรื่องต่างๆ อาทิ เช่น

(เอ) การออกใบอนุญาตให้แก่ชาวประมง เรือประมง และอุปกรณ์ รวมทั้งการชำระค่าธรรมเนียมและค่าตอบแทนในรูปอื่น ซึ่งในกรณีที่เกี่ยวข้องกับรัฐชายฝั่งที่กำลังพัฒนาอาจประกอบด้วยค่าชดเชยที่เพียงพอในด้านการเงิน อุปกรณ์ และเทคโนโลยีเกี่ยวกับอุตสาหกรรมประมง

(บี) การพิจารณากำหนดชนิดพันธุ์ที่อาจจับได้และกำหนดโควตาปริมาณการจับไม่ว่าจะเป็นมวลสัตว์น้ำเฉพาะประเภทหรือกลุ่มมวลสัตว์น้ำหรือปริมาณการจับต่อเรือลำหนึ่งสำหรับระยะเวลาหนึ่ง หรือเกี่ยวกับปริมาณการจับโดยคนชาติของรัฐใดรัฐหนึ่งในระยะเวลาที่ระบุไว้

(ซี) การกำหนดฤดูและพื้นที่ประมง ประเภท ขนาด และจำนวนของเครื่องมือประมง และประเภท ขนาด และจำนวนของเรือประมงที่อาจใช้ได้

(ดี) การกำหนดอายุและขนาดของปลาและชนิดพันธุ์อื่นที่อาจจับได้

(อี) การระบุข้อสนเทศที่ต้องการจากเรือประมง รวมทั้งสถิติการจับและกิจกรรมและรายงานเกี่ยวกับตำแหน่งที่อยู่ของเรือประมง

(เอฟ) การกำหนดให้ดำเนินการภายใต้การอนุญาตและการควบคุมของรัฐชายฝั่งเกี่ยวกับโครงการวิจัยเฉพาะเรื่องด้านการประมง และการวางกฎเกณฑ์ในการดำเนินการวิจัยดังกล่าว รวมทั้งการหาสิ่งตัวอย่างจากการจับ การใช้สิ่งตัวอย่าง และการรายงานข้อมูลที่เกี่ยวข้องเนื่องกันทางวิทยาศาสตร์

(จี) การจัดให้มีผู้สังเกตการณ์หรือผู้รับการฝึกอบรมบนเรือเช่นว่านั้นโดยรัฐชายฝั่ง

(เอช) การนำสิ่งที่เรือประมงดังกล่าวจับได้ทั้งหมดหรือบางส่วนขึ้นท่าของรัฐชายฝั่ง

(ไอ) ข้อกำหนดและเงื่อนไขเกี่ยวกับการร่วมลงทุนหรือความตกลงด้านความร่วมมืออื่น

(เจ) ข้อกำหนดสำหรับการฝึกอบรมและการถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการประมง รวมทั้งการเพิ่มสมรรถภาพของรัฐชายฝั่งในการวิจัยการประมง

(เค) วิธีดำเนินการในการบังคับใช้”⁸⁰

นอกจากนี้ ยังมีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายและข้อบังคับของรัฐชายฝั่ง ในข้อ 73 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ดังนี้

“1. ในการใช้สิทธิอธิปไตยของตนเพื่อสำรวจ แสวงประโยชน์ อนุรักษ์และจัดการทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะ รัฐชายฝั่งอาจใช้มาตรการต่างๆ รวมทั้งการขึ้นเรือ ตรวจสอบ จับกุม และดำเนินคดีเท่าที่จำเป็น เพื่อประกันการปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับที่ตนได้วางไว้โดยสอดคล้องกับอนุสัญญานี้

2. เรือที่ถูกจับและลูกเรือ จะได้รับการปล่อยโดยพลันเมื่อมีการวางเงินประกันหรือหลักประกันอื่นๆ ที่สมเหตุผล

3. บทกำหนดโทษของรัฐชายฝั่งสำหรับการละเมิดกฎหมายและข้อบังคับเกี่ยวกับการประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะต้องไม่รวมถึงโทษจำคุก ถ้ามิได้มีการตกลงระหว่างรัฐที่เกี่ยวข้องไว้เป็นอย่างอื่นหรือการลงโทษร่างกายในรูปแบบอื่น

⁸⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 26 - 27.

4. ในกรณีที่มีการจับกุมหรือกักเรือต่างชาติ รัฐชายฝั่งจะแจ้งผ่านช่องทางที่เหมาะสมให้รัฐเจ้าของธงทราบโดยพลัน เกี่ยวกับมาตรการที่ได้ดำเนินไปและการลงโทษที่ได้ลงไปหลังจากนั้น”⁸¹

จากบทบัญญัติข้างต้น สรุปได้ว่าเรือประมงของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่จะเข้ามาทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับของรัฐชายฝั่ง ในเรื่องต่างๆ ดังนี้

(1) เรื่องการออกใบอนุญาตทำการประมง (fishing licenses) กล่าวคือ การที่เอกชนของรัฐอื่นจะเข้ามาทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งใด ก็ต้องได้รับใบอนุญาตทำการประมงจากรัฐชายฝั่งนั้นก่อน โดยเอกชนต้องทำการติดต่อไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐชายฝั่ง เพื่อขอใบอนุญาตทำการประมง ซึ่งรัฐชายฝั่งจะออกใบอนุญาตให้หรือไม่ก็ได้ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและดุลพินิจของรัฐชายฝั่ง

(2) เรื่องข้อกำหนดเงื่อนไขในการร่วมทุน และข้อตกลงด้านความร่วมมืออื่นๆ

(3) เรื่องการชำระค่าธรรมเนียม ค่าตอบแทนในรูปอื่น (payment of fees and other forms of remuneration) และในกรณีของรัฐชายฝั่งที่กำลังพัฒนา อาจมีค่าชดเชยที่เพียงพอ (adequate compensation) ทางด้านการเงิน อุปกรณ์ และเทคโนโลยีเกี่ยวกับอุตสาหกรรมประมงด้วย

- ค่าธรรมเนียม (payment of fees) อาจแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตทำการประมง หรือค่าสัมปทาน โดยรัฐชายฝั่งจะเป็นผู้กำหนดอัตราที่ต้องชำระ⁸² และค่าธรรมเนียมอื่นๆ เช่น ค่าธรรมเนียมการใช้ท่าเรือ ค่าธรรมเนียมการใช้ไฟฟ้า และภาษีจากมูลค่าของสัตว์น้ำที่จับได้ เป็นต้น

⁸¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า หน้า 32.

⁸² เช่น สาธารณรัฐแห่งสหภาพเม็กซิโกกำหนดค่าธรรมเนียมใบอนุญาตของเรืออวนลาก เรืออวนล้อม และเรือเบ็ดราว อัตราเดือนละ 10 เหรียญสหรัฐอเมริกา และให้เรือตัวดอลลาร์ชกของไทย เสียค่าสัมปทานรายเดือนประมาณ 7,000 - 11,000 เหรียญสหรัฐอเมริกา ส่วนเรือตัวดอลลาร์ชกของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเม็กซิโก ต้องเสียค่าสัมปทานเป็นรายเดือนๆ ละ 2,000 เหรียญสหรัฐอเมริกา เป็นต้น (กลุ่มบริหารการทำประมงและเศรษฐกิจน่านน้ำ กองประมงต่างประเทศ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, การวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์การประมงไทยในน่านน้ำต่างประเทศ, หน้า 15, 16, 18.)

- ส่วนค่าตอบแทนในรูปแบบอื่น (other forms of remuneration) คือ การให้ค่าตอบแทนแก่รัฐชายฝั่งในรูปแบบอื่นๆ นอกเหนือจากค่าธรรมเนียม

- สำหรับค่าชดเชยที่เพียงพอทางการเงิน อุปกรณ์ และเทคโนโลยีเกี่ยวกับอุตสาหกรรมประมง อาจจะทำให้ผู้ประกอบการประมงให้ค่าชดเชยดังกล่าวแก่รัฐชายฝั่งที่กำลังพัฒนาด้วย เพราะรัฐชายฝั่งที่กำลังพัฒนา อาจจะต้องการเงิน อุปกรณ์ และเทคโนโลยี ในส่วนนี้ไปใช้ในการพัฒนาอุตสาหกรรมประมงของรัฐชายฝั่งให้ดียิ่งขึ้น

(4) เรื่องข้อกำหนดการฝึกอบรมบุคลากรและการถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการประมง ตลอดจนจัดให้มีผู้สังเกตการณ์หรือผู้รับฝึกอบรมบนเรือ เรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องที่รัฐชายฝั่งที่กำลังพัฒนาต้องการเป็นอย่างมาก แต่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ส่วนใหญ่เป็นรัฐที่กำลังพัฒนา รัฐชายฝั่งอาจจะไม่ได้รับผลประโยชน์จากข้อกำหนดนี้มากนัก

(5) เรื่องการนำสัตว์น้ำทั้งหมดหรือบางส่วนที่เรือประมงหาได้มาขึ้นท่าของรัฐชายฝั่ง ในข้อนี้ รัฐชายฝั่งก็อาจจะไม่ได้รับผลประโยชน์เช่นกัน เพราะผู้ประกอบการประมงของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ส่วนใหญ่ที่เข้ามาทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งก็มักจะต้องการสัตว์น้ำกลับไปยังประเทศของตน แต่ก็อาจจะเป็นไปได้ที่อาจจะนำสัตว์น้ำขึ้นท่าของรัฐชายฝั่งเพื่อที่จะขายและนำเงินกลับไป แต่อย่างไรก็ดี หากรัฐชายฝั่งกำหนดให้มีการนำสัตว์น้ำที่เรือประมงของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์หาได้ขึ้นท่าของรัฐชายฝั่ง รัฐชายฝั่งก็ต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดนั้น⁸³

(6) เรื่องข้อกำหนดชนิดพันธุ์และอายุที่จับได้ ข้อกำหนดโควตาปริมาณการจับ ข้อกำหนดฤดูและพื้นที่ประมง ตลอดจนข้อกำหนดเกี่ยวกับประเภท ขนาด และจำนวนของเครื่องมือและเรือประมง

(7) เรื่องข้อกำหนดเกี่ยวกับข้อมูลต่างๆ ที่ต้องการจากเรือประมง เช่น สถิติในการจับสัตว์น้ำ และการรายงานตำแหน่งที่อยู่ของเรือ

(8) เรื่องที่เกี่ยวกับวิธีดำเนินการบังคับใช้กฎหมายและข้อบังคับ ตลอดจนเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบทลงโทษ สำหรับวิธีการดำเนินการบังคับใช้กฎหมายและข้อบังคับ รัฐชายฝั่งอาจจะกำหนด

⁸³ แม้ว่า ข้อกำหนดของรัฐชายฝั่งที่ให้นำปลาที่จับได้ขึ้นท่า จะขัดกับหลักการของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่มีความมุ่งหมายให้ประชากรของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ได้บริโภคปลาอย่างเพียงพอ แต่ ในเมื่อเป็นข้อกำหนดของรัฐชายฝั่ง ผู้ประกอบการประมงของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ก็ต้องปฏิบัติตาม อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี ในส่วนนี้รัฐชายฝั่งและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์อาจจะตกลงยกเว้นให้ ผู้ประกอบการประมงของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์นำปลาที่จับได้กลับไปประเทศของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ก็ได้

ไว้ในกฎหมายและข้อบังคับไว้อย่างชัดเจนเลยว่า รัฐชายฝั่งมีอำนาจขึ้นเรือ ตรวจสอบ จับกุม และดำเนินคดีต่อเรือประมงและลูกเรือประมงได้ ส่วนบทลงโทษจะต้องไม่รวมถึงโทษจำคุก หรือการลงโทษต่อร่างกายในรูปแบบอื่น ยกเว้นจะมีการตกลงไว้เป็นอย่างอื่น อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่รัฐชายฝั่งจับกุมเรือและลูกเรือเอาไว้ หากมีการวางประกันด้วยเงินหรือหลักประกันอื่นที่สมเหตุผล รัฐชายฝั่งจะต้องปล่อยเรือและลูกเรือนั้นโดยพลัน และในกรณีที่รัฐชายฝั่งจับกุมหรือกักเรือไว้ รัฐชายฝั่งจะต้องแจ้งให้รัฐเจ้าของธงทราบโดยพลันอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม นอกจากข้อกำหนดและเงื่อนไขที่กล่าวมาข้างต้น ยังมีข้อกำหนดและเงื่อนไขประการอื่นได้อีก ขึ้นอยู่กับว่ารัฐชายฝั่งจะมีข้อกำหนดและเงื่อนไขเช่นใดบ้าง ตัวอย่างเช่น

- กำหนดสัดส่วนสัญชาติของลูกเรือ⁸⁴
- กำหนดให้ถอนสัญชาติเรือเดิม แล้วมาจดทะเบียนเป็นเรือสัญชาติของรัฐชายฝั่ง
- กำหนดในเรื่องการชักธงเรือ โดยรัฐชายฝั่งอาจกำหนดให้ชักธงของรัฐชายฝั่ง ก็ได้
- กำหนดการแจ้งเรื่องเมื่อผ่านเข้ามาในน่านน้ำของรัฐชายฝั่ง
- กำหนดให้ต้องมีอุปกรณ์ที่อำนวยความสะดวกและความสะดวกในเรือประมง

เช่น ในเรือประมงต้องมีสัญญาณเรดาร์และวิทยุสื่อสาร เป็นต้น

- กำหนดเขตเศรษฐกิจจำเพาะที่อนุญาตให้รัฐอื่นเข้าทำการประมงได้⁸⁵
- กำหนดให้พ่นหรือทาสีเรือประมงใหม่สำหรับเรือประมงที่จดทะเบียนเป็นเรือ

สัญชาติของรัฐชายฝั่งเพื่อเข้ามาทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง โดยจะต้องเป็นไปตามที่รัฐชายฝั่งกำหนด⁸⁶

⁸⁴ เช่น กฎหมายสาธารณรัฐอินโดนีเซีย ฉบับที่ 45/2009 ข้อ 35 A กำหนดให้เรือประมงที่ชักธงของประเทศอื่นต้องมีลูกเรือสัญชาติอินโดนีเซียอย่างน้อยร้อยละ 70 ของจำนวนลูกเรือทั้งหมด⁸⁴ เป็นต้น (กลุ่มบริหารการทำประมงและเศรษฐกิจน่านน้ำ กองประมงต่างประเทศ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, การวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์การประมงไทยในน่านน้ำต่างประเทศ, หน้า 63 - 64.)

⁸⁵ เช่น สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์กำหนดแผนที่แสดงเขตการประมงของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ที่อนุญาตให้เรือประมงไทยเข้าทำการประมง⁸⁵ เป็นต้น (กลุ่มบริหารการทำประมงและเศรษฐกิจน่านน้ำ กองประมงต่างประเทศ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, การวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์การประมงไทยในน่านน้ำต่างประเทศ, หน้า 19.)

⁸⁶ เช่น เรือประมงไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2539 - 2542 ที่ต้องการได้รับสัมปทานทำการประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ต้องจดทะเบียนเป็นเรือสัญชาติพม่า และต้องพ่นสีเรือประมงเป็นสีเทา เรียกเรือประมงลักษณะนี้ว่า

3.2.4 ความแตกต่างระหว่างการใช้สิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนากับรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่พัฒนาแล้ว

รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ มีสิทธิเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (surplus) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกันได้ เป็นสิทธิที่ปรากฏอย่างชัดเจนในบทบัญญัติข้อ 70 วรรคหนึ่ง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 แต่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์จะใช้สิทธิดังกล่าวได้ จะต้องมีการจัดทำความตกลง (agreements) ระหว่างรัฐที่เกี่ยวข้อง (รัฐชายฝั่ง รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ และรัฐอื่นที่มีสิทธิหรือกำลังเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง) ในรูปของทวิภาคี อนุภูมิภาค หรือภูมิภาค ตามข้อ 70 วรรคสาม ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

ส่วน ในกรณีที่ไม่มีทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (no surplus) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง เพราะรัฐชายฝั่งได้ร่วมทุนหรือทำข้อตกลงในลักษณะดังกล่าวกับรัฐอื่น รัฐชายฝั่งและรัฐที่เกี่ยวข้อง จะร่วมมือกันจัดทำข้อตกลงอันเที่ยงธรรม (equitable arrangements) ในรูปของทวิภาคี อนุภูมิภาค หรือภูมิภาค เพื่ออนุญาตให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนามีสิทธิเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งได้ ตามข้อ 70 วรรคสี่ ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

จากบทบัญญัติในข้อ 70 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ปรากฏความแตกต่างในการใช้สิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนา (developing geographically disadvantaged States) กับรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่พัฒนาแล้ว (developed geographically disadvantaged States) อยู่ 3 ประการใหญ่ๆ ดังนี้

1. รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนา (developing geographically disadvantaged States) มีสิทธิเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกัน ทั้งในกรณีที่ทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (surplus) โดยใช้สิทธิตามความตกลง (agreements) ในระดับทวิภาคี อนุภูมิภาค หรือภูมิภาค ตาม

เรือดำขบวนบ้าน⁸⁶ เป็นต้น (กลุ่มบริหารการทำประมงและเศรษฐกิจน่านน้ำ กองประมงต่างประเทศ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, การวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์การประมงไทยในน่านน้ำต่างประเทศ, หน้า 16.)

บทบัญญัติข้อ 70 วรรคหนึ่ง ประกอบวรรคสาม ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 และในกรณีที่ไม่มีทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (no surplus) รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนาก็อาจใช้สิทธิตามข้อตกลง (arrangements) ในระดับทวิภาคี อนุภูมิภาค หรือภูมิภาค ที่รัฐชายฝั่งและรัฐอื่นที่เกี่ยวข้องได้จัดทำขึ้นเพื่ออนุญาตให้รัฐที่เสียเปรียบที่กำลังพัฒนาได้เข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งได้ ตามบทบัญญัติข้อ 70 วรรคสี่ ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

ส่วน ในกรณีของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่พัฒนาแล้ว (developed geographically disadvantaged States) มีสิทธิเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (surplus) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกันได้ โดยใช้สิทธิตามความตกลง (agreements) ในระดับทวิภาคี อนุภูมิภาค หรือภูมิภาค ตามบทบัญญัติข้อ 70 วรรคหนึ่ง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 เท่านั้น ไม่มีสิทธิเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในกรณีที่ไม่มีทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (no surplus) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง

2. รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนา (developing geographically disadvantaged States) มีสิทธิเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิต (ทั้งในกรณีมีหรือไม่มีทรัพยากรมีชีวิต) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกันได้ทั้งรัฐชายฝั่งที่กำลังพัฒนา (developing coastal States) และรัฐชายฝั่งที่พัฒนาแล้ว (developed coastal States) เพราะไม่มีบทบัญญัติใดในข้อ 70 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ที่บัญญัติให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนาใช้สิทธิดังกล่าวกับรัฐชายฝั่งที่พัฒนาแล้วได้เท่านั้น

ส่วน ในกรณีของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่พัฒนาแล้ว (developed geographically disadvantaged States) มีสิทธิเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกินในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกันได้ โดยใช้สิทธิกับรัฐชายฝั่งที่พัฒนาแล้ว (developed coastal States) ได้เท่านั้น ตามข้อ 70 วรรคห้า ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

3. รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนา (developing geographically disadvantaged States) จะได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษจากรัฐชายฝั่ง ทั้งนี้ ตามข้อ 62 วรรคสอง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 แต่อย่างไรก็ดี รัฐชายฝั่งก็ต้องคำนึงถึง ปัจจัยที่ปรากฏในข้อ 70 วรรคสาม (เอ) – (ดี) ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ด้วย

ส่วน ในกรณีของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่พัฒนาแล้ว (developed geographically disadvantaged States) บทบัญญัติในข้อ 70 วรรคห้า ได้บัญญัติเพิ่มเติมว่า รัฐชายฝั่งจะต้องคำนึงถึงขอบเขตที่รัฐชายฝั่งได้ให้รัฐอื่นเข้ามาทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน ตลอดจนคำนึงถึงประชาคมประมงและเศรษฐกิจของรัฐที่คนชาติของรัฐนั้นทำประมงเป็นประจำในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งด้วย แสดงให้เห็นว่า ถ้าเป็นกรณีของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่พัฒนาแล้ว รัฐชายฝั่งจะต้องคำนึงถึงการที่รัฐชายฝั่งให้รัฐอื่นเข้ามาทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน เพราะไม่ต้องการให้เกิดการเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งมากเกินไป (over participatory) ตลอดจน คำนึงคนชาติของรัฐที่ทำประมงเป็นประจำในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนด้วย อย่างที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น นอกจากนี้ รัฐชายฝั่งก็ต้องคำนึงถึงปัจจัยที่ปรากฏในข้อ 70 วรรคสาม (เอ) – (ดี) และข้อ 62 วรรคสาม ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ด้วย ซึ่งเป็นเรื่องของดุลพินิจของรัฐชายฝั่ง

จากความแตกต่างของการใช้สิทธิเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกันของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนา กับรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่พัฒนาแล้ว จะเห็นได้ว่า บทบัญญัติในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 สะท้อนให้เห็นถึงหลักในเรื่อง “การปฏิบัติอย่างเป็นพิเศษและแตกต่าง” (S & D treatment) ที่ให้แก่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนา โดยให้รัฐที่เสียเปรียบที่กำลังพัฒนามีวิธีการใช้สิทธิที่เหนือกว่ารัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่พัฒนาแล้ว กล่าวคือ รัฐที่เสียเปรียบที่กำลังพัฒนามีสิทธิเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง ได้ทั้งในกรณีที่มีทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน และไม่มีทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน โดยใช้สิทธิดังกล่าวได้ทั้งรัฐชายฝั่งที่กำลังพัฒนาและรัฐชายฝั่งที่พัฒนาแล้ว และรัฐชายฝั่งจะต้องคำนึงถึงรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนาเป็นพิเศษด้วย ส่วนรัฐที่

เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่พัฒนาแล้ว มีสิทธิเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกินในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่พัฒนาแล้วได้เท่านั้น และรัฐชายฝั่งยังจะต้องคำนึงถึงรัฐอื่นที่ทำการประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนร่วมด้วย แต่อย่างไรก็ดี รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่พัฒนาแล้วก็อาจจะไม่ขอเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งในฐานะที่เป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่พัฒนาแล้วก็ได้ เพราะในทางปฏิบัติ ถ้าหากรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่พัฒนาแล้วที่เป็นรัฐสมาชิกของประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (รัฐที่เป็นสมาชิกของประชาคมเศรษฐกิจยุโรปที่อ้างว่าเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่พัฒนาแล้ว เช่น ประเทศเบลเยียม เยอรมนี และเนเธอร์แลนด์ เป็นต้น) ก็สามารถเข้าถึงเขตประมงจำเพาะ (exclusive fishing zone) ในประชาคมได้ ตาม “the Common Fisheries Policy of the European Community” ส่วนรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่พัฒนาแล้ว หากไม่ได้เป็นรัฐสมาชิกของประชาคมเศรษฐกิจยุโรปก็อาจจะเป็นรัฐที่ทำการประมงเป็นประจำ (habitually fished) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งอยู่แล้ว⁸⁷

3.3 ข้อจำกัดสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ในการเข้าร่วมแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง

ข้อจำกัดสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ มี 2 ประการ ดังนี้ ประการแรก คือ ข้อจำกัดไม่ให้ใช้สิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ และประการที่สอง คือ ข้อจำกัดในการห้ามโอนสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ซึ่งจะกล่าวต่อไปในหัวข้อ 3.3.1 และ 3.3.2

3.3.1 ข้อจำกัดไม่ให้ใช้สิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์

ข้อจำกัดไม่ให้ใช้สิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ปรากฏในบทบัญญัติข้อ 71 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมาย ค.ศ. 1982 ดังนี้⁸⁸

⁸⁷S.C. Vasciannie, *Land – Locked and Geographically Disadvantaged States in the International Law of the Sea*, p. 64 – 65.

⁸⁸“The provisions of articles 69 and 70 do not apply in the case of a coastal State whose economy is overwhelmingly dependent on the exploitation of the living resources of its exclusive economic zone.”

“บทบัญญัติของข้อ 69 และ 70 ไม่ใช่บังคับในกรณีของรัฐชายฝั่งซึ่งเศรษฐกิจของตนพึ่งพาการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนเป็นอย่างยิ่ง”⁸⁹

หลักการที่ปรากฏใน ข้อ 71 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมาย ค.ศ. 1982 เป็นหลักการเดียวกับที่ปรากฏในข้อ 62 วรรคสาม⁹⁰ และ ข้อ 70 วรรคสาม (เอ)⁹¹ แต่ในข้อ 71 ได้กำหนดเพิ่มเติมถึงสถานการณ์พิเศษ (the special circumstances) ของรัฐชายฝั่งที่เศรษฐกิจของตนต้องพึ่งพาทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนเป็นอย่างยิ่งเอาไว้ โดยในกรณีเช่นนี้ไม่ให้บังคับใช้ข้อ 70 อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมาย ค.ศ. 1982 ว่าด้วยสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์⁹²

จุดประสงค์ในการบัญญัติข้อนี้ขึ้น เพื่อให้รัฐชายฝั่งซึ่งเศรษฐกิจของตนต้องพึ่งพาการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนเป็นอย่างยิ่ง ได้รับความคุ้มครองจากการใช้สิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งนั้น⁹³

ในการพิจารณาว่ารัฐชายฝั่งใดที่เศรษฐกิจของตนต้องพึ่งพาการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนเป็นอย่างยิ่ง ต้องพิจารณาจาก ทั้งหมดหรือทุกส่วนของรัฐชายฝั่ง (entire coastal States) ไม่ใช่เพียงส่วนใดส่วนหนึ่ง (a part of) ของรัฐชายฝั่งนั้น ซึ่ง

⁸⁹ กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ, อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982, หน้า 31.

⁹⁰ “ในกรณีที่รัฐอื่นเข้ามาแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง รัฐชายฝั่งดังกล่าวจะต้องคำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมด รวมถึง ความสำคัญของทรัพยากรมีชีวิตในพื้นที่นั้นต่อเศรษฐกิจของรัฐชายฝั่งนั้น” (the significance of the living resources of the area to the economy of the coastal States concerned) (กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ, อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982, หน้า 26.)

⁹¹ “ความจำเป็นในการหลีกเลี่ยงผลเสียหายต่อประชาคมประมงของรัฐชายฝั่งหรืออุตสาหกรรมประมงของรัฐชายฝั่งนั้น” (the need to avoid effects detrimental to fishing communities or fishing industries of the coastal State) (กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ, อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982, หน้า 30.)

⁹² Satya N. Nandan and Shabtai Rosenne, United Nations Convention on the Law of the Sea 1982: A Commentary Vol. II, p. 771.

⁹³ *Ibid.*, p. 769.

การพิจารณาเช่นนี้จะสอดคล้องกับการประชุมกฎหมายทะเลครั้งที่สาม ที่ได้ตัดคำว่า “บางส่วนของรัฐชายฝั่ง”⁹⁴ ออกไป ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

นอกจากนี้ ในการพิจารณาว่ารัฐชายฝั่งใดที่เศรษฐกิจของตนต้องพึ่งพาการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนเป็นอย่างยิ่งนั้น ต้องพิจารณาถึงประเทศไอซ์แลนด์ที่ได้รับการยอมรับว่ามีลักษณะดังกล่าว⁹⁵ แต่เกณฑ์ในการพิจารณาก็ยังไม่มีควมชัดเจนมากนัก ซึ่งอาจจะทำให้รัฐอื่นที่เป็นเกาะ (island) อาจจะอ้างตามอำเภอใจได้ว่าเป็นรัฐชายฝั่งซึ่งเศรษฐกิจของตนต้องพึ่งพาการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนเป็นอย่างยิ่งได้เช่นเดียวกับประเทศไอซ์แลนด์⁹⁶ นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาจากจำนวนกองเรือประมงของประเทศไอซ์แลนด์แล้ว จะพบว่ามีกองเรือประมงจำนวนมาก ซึ่งการที่ประเทศไอซ์แลนด์มีกองเรือประมงจำนวนมากอาจจะแสดงให้เห็นว่าเศรษฐกิจของประเทศไอซ์แลนด์จะต้องพึ่งพาการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้ ตัวอย่างรัฐที่มีกองเรือประมงจำนวนมาก เช่น ประเทศเดนมาร์ก และไทย เป็นต้น ซึ่งอาจจะทำให้ประเทศเดนมาร์ก⁹⁷ และประเทศไทยเป็นรัฐชายฝั่งที่อาจจะอ้างได้ว่าเศรษฐกิจของตนต้องพึ่งพาการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนเป็นอย่างยิ่ง

อย่างไรก็ดี ข้อ 71 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมาย ค.ศ. 1982 เป็นข้อจำกัดสิทธิของรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์เท่านั้น ไม่ได้จำกัดสิทธิของรัฐอื่นที่เข้ามาทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งด้วย จึงอาจจะกล่าวได้ว่าเมื่อพิจารณาจาก

⁹⁴ Ibid., p. 772.

⁹⁵ ประเทศไอซ์แลนด์ได้เสนอว่า “เมื่อประชากรต้องพึ่งพาการทำประมงชายฝั่งของตนเป็นอย่างยิ่ง เพื่อความเป็นอยู่ของประชากร หรือเพื่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ จนกลายเป็นความสำคัญในการจำกัดปริมาณปลาที่จับได้ทั้งหมดในบริเวณที่ประชิดกับเขตประมง รัฐชายฝั่งจึงมีสิทธิพิเศษภายใต้การจำกัดของปริมาณปลาดังกล่าว”⁹⁵ (Where a people is overwhelming dependent upon its coastal fisheries for its livelihood or economic development and it becomes necessary to limit the total catch of a stock or stocks of fish in area adjacent to the coastal fisheries zone, the coastal State shall have preferential rights under such limitations to the extent rendered necessary by its dependence on the fishery.) (Satya N. Nandan and Shabtai Rosenne, *United Nations Convention on the Law of the Sea 1982: A Commentary Vol. II*, p. 772.)

⁹⁶ Janusz Symonides, “Geographically Disadvantaged States Under the 1982 convention on the Law of the Sea,” in *Recueil Des Cours: Hague Academy of International Law*, p. 332.

⁹⁷ ประเทศเบลเยียมยอมรับว่าประเทศไอซ์แลนด์และเดนมาร์ก ว่าเป็นรัฐที่เศรษฐกิจจำเพาะของตนต้องพึ่งพาการทำประมงในเป็นหลัก (A/CONF.62/SR.39, p. 166)

บทบัญญัติข้อนี้แล้ว การใช้สิทธิของรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์อาจจะด้อยกว่ารัฐอื่น⁹⁸ เพราะรัฐชายฝั่งอาจจะอ้างต่อรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่จะเข้ามาใช้สิทธิ (ตามข้อ 69 หรือข้อ 70) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน ได้ว่าเศรษฐกิจของตนต้องพึ่งพาการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้ตามข้อ 71 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมาย ค.ศ. 1982

นอกจากนี้ เมื่อเกณฑ์ที่จะนำมาพิจารณาว่ารัฐชายฝั่งใดที่เศรษฐกิจของตนต้องพึ่งพาการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนเป็นอย่างยิ่ง เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดปริมาณทรัพยากรมีชีวิตที่พึงอนุญาตให้จับได้ทั้งหมด (total allowable catch: TAC) ของรัฐชายฝั่ง โดยรัฐชายฝั่งนั้นเองได้ตระหนักถึงความเป็นอยู่ของประชากรของตนหรือการพัฒนาเศรษฐกิจของตนในการกำหนดปริมาณที่พึงอนุญาตให้จับได้ทั้งหมด (TAC) ด้วยเหตุนี้ ถ้าหากเกิดประเด็นข้อพิพาทระหว่างรัฐชายฝั่งและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ในประเด็นที่รัฐชายฝั่งอ้างว่าเศรษฐกิจของตนต้องพึ่งพาการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งเป็นเรื่องดุลพินิจในการกำหนดปริมาณที่พึงอนุญาตให้จับได้ทั้งหมด (TAC) ของรัฐชายฝั่ง จึงเป็นประเด็นข้อพิพาทที่ไม่ได้อยู่ในเขตอำนาจของศาล (ตามข้อ 287 (เอ) – (ดี)) ทั้งนี้ ตามข้อ 297 วรรคสาม (เอ) อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมาย ค.ศ. 1982 (ซึ่งจะกล่าวต่อไปในหัวข้อ 3.4.2 เรื่องการระงับข้อพิพาทที่เกิดจากการขัดสิทธิ)

3.3.2 ข้อจำกัดในการห้ามโอนสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์

ข้อจำกัดในการโอนสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ปรากฏในข้อ 72 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ดังนี้⁹⁹

⁹⁸S.C. Vasciannie, *Land – Locked and Geographically Disadvantaged States in the International Law of the Sea*, p. 57

⁹⁹“1. Rights provided under articles 69 and 70 to exploit living resources shall not be directly or indirectly transferred to third States or their nationals by lease or licence, by establishing joint ventures or in any other manner which has the effect of such transfer unless otherwise agreed by the States concerned.

2. The foregoing provision does not preclude the States concerned from obtaining technical or financial assistance from third States or international organizations in order to facilitate the exercise of the rights pursuant to articles 69 and 70, provided that it does not have the effect referred to in paragraph 1.” (UNCLOS 1982, Article 72)

“1. สิทธิที่กำหนดไว้ภายใต้ข้อ 69 และ 70 ในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตจะต้องไม่โอนไปไม่ว่าโดยทางตรงหรือโดยทางอ้อมให้แก่รัฐที่สามหรือคนชาติของรัฐเหล่านั้น โดยการให้เช่าหรือออกใบอนุญาต การร่วมลงทุนหรือในลักษณะอื่นใดซึ่งมีผลให้เกิดการโอนเช่นว่า เว้นแต่รัฐที่เกี่ยวข้องจะตกลงกันเป็นอย่างอื่น

2. บทบัญญัติข้างต้นไม่ห้ามรัฐที่เกี่ยวข้องรับความช่วยเหลือด้านเทคนิคหรือด้านการเงินจากรัฐที่สามหรือองค์การระหว่างประเทศเพื่ออำนวยความสะดวกในการใช้สิทธิตามข้อ 69 และ 70 โดยมีเงื่อนไขว่า การกระทำดังกล่าวต้องไม่มีผลตามที่กล่าวไว้ในวรรคหนึ่ง”¹⁰⁰

จุดประสงค์ของบทบัญญัติดังกล่าว บัญญัติขึ้นเพื่อประกันว่าสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ตามข้อ 70 จะใช้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์เท่านั้น¹⁰¹ เนื่องจากสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์มีลักษณะเป็นสิทธิเฉพาะตัว ด้วยเหตุนี้ จึงมีข้อห้ามโอนสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ให้แก่รัฐที่สามหรือคนชาติของรัฐนั้น แต่อย่างไรก็ดี บทบัญญัติในข้อ 72 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ก็ได้บัญญัติบทผ่อนคลายหรือข้อยกเว้นเอาไว้ด้วย

3.3.2.1 หลักในการห้ามโอนสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์

ข้อ 72 วรรคหนึ่ง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ได้บัญญัติห้ามรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์โอนสิทธิในการเข้าร่วมแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งตามข้อ 70 ให้แก่รัฐที่สามหรือคนชาติของรัฐที่สาม ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม กล่าวคือ เมื่อรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ได้รับอนุญาตจากรัฐชายฝั่งให้เข้าร่วมแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งได้ รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์จะต้องไม่โอนสิทธิในการแสวงประโยชน์ดังกล่าวให้แก่รัฐที่สามซึ่งก็คือรัฐอื่นใดที่ไม่ได้รับอนุญาตจากรัฐชายฝั่งให้เข้าแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในบริเวณดังกล่าว และ

¹⁰⁰ กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ, อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982, หน้า 31.

¹⁰¹ Satya N. Nandan and Shabtai Rosenne, United Nations Convention on the Law of the Sea 1982: A Commentary Vol. II, p. 775.

ห้ามโอนสิทธิดังกล่าวให้แก่คนชาติของรัฐที่สามซึ่งก็คือชาวประมงหรือผู้ประกอบการประมงซึ่งมีสัญชาติของรัฐอื่นใดที่ไม่ได้รับอนุญาตจากรัฐชายฝั่งให้เข้าแสวงประโยชน์ดังกล่าว

การห้ามโอนสิทธิดังกล่าวของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ จะโอนไปไม่ได้ ไม่ว่าจะโดยทางตรงที่มีการตกลงกันอย่างชัดแจ้งระหว่างรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์กับรัฐที่สามหรือคนชาติของรัฐที่สาม หรือโดยทางอ้อมที่มีผลก่อให้เกิดการโอนสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ให้แก่รัฐที่สามหรือคนชาติของรัฐที่สามนอกจากนี้ ข้อ 72 วรรคหนึ่ง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ยังได้บัญญัติวิธีการโอนเอาไว้ด้วย ได้แก่ การให้เช่า (lease) การออกใบอนุญาต (license) การร่วมลงทุน (joint ventures) และวิธีการใดๆ ที่มีผลให้เกิดการโอน (any other manner which has the effect of such transfer) จะเห็นได้ว่าอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ได้บัญญัติเอาไว้อย่างรัดกุมที่จะไม่ให้มีการโอนสิทธิดังกล่าวไม่ว่าจะด้วยวิธีการใดๆ อันก่อให้เกิดการโอนสิทธิเช่นนั้น

3.3.2.2 ข้อยกเว้นการห้ามโอนสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์

ข้อจำกัดในการห้ามโอนสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ มีบทอ่อนคลายหรือข้อยกเว้นอยู่สองประการ ดังนี้ คือ (1) รัฐที่เกี่ยวข้องตกลงเป็นอย่างอื่น (ข้อ 72 วรรคหนึ่ง) หรือ (2) การได้รับความช่วยเหลือทางด้านเทคนิค หรือทางการเงินในการทำประมง จากรัฐที่สาม หรือองค์การระหว่างประเทศ เพื่ออำนวยความสะดวกในการใช้สิทธิตามบทบัญญัติข้อ 70 (ข้อ 72 วรรคสอง)

จะเห็นได้ว่า บทอ่อนคลายหรือข้อยกเว้นในการห้ามโอนที่ปรากฏในข้อ 72 วรรคหนึ่ง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 เป็นข้อยกเว้นโดยทั่วไป ส่วน บทอ่อนคลายหรือข้อยกเว้นที่ปรากฏในข้อ 72 วรรคสอง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 เป็นข้อยกเว้นโดยเฉพาะ (the special exception) ดังนี้

(1) รัฐที่เกี่ยวข้องตกลงเป็นอย่างอื่น

“รัฐที่เกี่ยวข้องตกลงเป็นอย่างอื่น” (otherwise agreed by the States concerned) เป็นบทอ่อนคลายหรือข้อยกเว้น ที่ปรากฏในข้อ 72 วรรคหนึ่ง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 รัฐที่เกี่ยวข้อง หมายถึง รัฐที่เป็นภาคีในความตกลง

หรือข้อตกลงตาม ข้อ 70 วรรคสามและวรรคสี่ ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ไม่ว่าจะเป็ความตกลงหรือข้อตกลงแบบทวิภาคี อนุภูมิภาคหรือภูมิภาค ก็ตาม ถ้าหากรัฐที่เกี่ยวข้องได้ตกลงให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์สามารถโอนสิทธิในการเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งตามข้อ 70 ให้แก่รัฐที่สามหรือคนชาติของรัฐที่สามซึ่งไม่ได้เป็นภาคีในความตกลงหรือข้อตกลงดังกล่าว รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ก็สามารถโอนสิทธิดังกล่าวให้แก่รัฐที่สามหรือคนชาติของรัฐที่สามได้

(2) การได้รับความช่วยเหลือทางด้านเทคนิค หรือทางการเงินในการทำประมง จากรัฐที่สามหรือองค์การระหว่างประเทศ เพื่ออำนวยความสะดวกในการใช้สิทธิตามบทบัญญัติข้อ 70

การได้รับความช่วยเหลือทางด้านเทคนิค หรือทางการเงินในการทำประมง จากรัฐที่สามหรือองค์การระหว่างประเทศ เพื่ออำนวยความสะดวกในการใช้สิทธิตามบทบัญญัติข้อ 70 เป็นข้อยกเว้นที่ปรากฏในข้อ 72 วรรคสอง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

เหตุผลที่มีบทผ่อนคลายหรือข้อยกเว้นในประการที่สองนี้ น่าจะด้วยเหตุผลที่ว่ารัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ส่วนใหญ่เป็นรัฐที่กำลังพัฒนา ซึ่งอาจจะมีกองเรือประมงจำนวนน้อย หรือไม่มีความรู้ทางด้านการทำประมง และไม่มีเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการทำประมง ตลอดจนไม่มีเงินทุนในการทำประมง ด้วยเหตุนี้ ข้อ 72 วรรคสอง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 จึงบัญญัติบทผ่อนคลายหรือข้อยกเว้นให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์มีโอกาสได้รับความช่วยเหลือทางด้านเทคนิคหรือด้านการเงิน จากรัฐที่สามและองค์การระหว่างประเทศได้

หากรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ได้รับความช่วยเหลือทางด้านเทคนิค หรือด้านการเงิน (technical or financial assistance) จากรัฐที่สาม (จะสังเกตเห็นได้ว่า บทผ่อนคลายหรือข้อยกเว้นไม่ได้บัญญัติรวมถึงการได้รับความช่วยเหลือจากคนชาติของรัฐที่สามด้วย แต่ผู้เขียนมีความเห็นว่า ก็ต้องรวมถึงการได้รับความช่วยเหลือจากคนชาติของรัฐที่สามด้วย แต่ ในทางปฏิบัติคงจะไม่มีคนชาติของรัฐที่สามให้ความช่วยเหลือแก่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์) หรือองค์การระหว่างประเทศ เพื่ออำนวยความสะดวกในการใช้สิทธิเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมี

ชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งตามข้อ 70 ก็ไม่ถือว่าเป็นการโอนสิทธิให้แก่รัฐที่สามแต่อย่างใด จะเห็นได้ว่าข้อ 72 วรรคสอง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ไม่ได้ตัดโอกาสรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ โดยเฉพาะรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนา ที่ต้องการเครื่องอำนวยความสะดวกที่สำคัญในการทำประมง (necessary facilities)¹⁰² ในการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐที่สามหรือจากองค์การระหว่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนทางด้านเทคนิคหรือทางการเงิน ซึ่งน่าจะได้แก่ การสนับสนุนในเรื่องเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการทำประมง ผู้เชี่ยวชาญที่จะมาให้ความรู้ในการทำประมง และเงินทุนในการทำประมงในบริเวณเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง

อย่างไรก็ดี มีข้อสังเกตเกี่ยวกับบทบัญญัติในข้อ 72 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 สองประการดังนี้ ข้อสังเกตประการแรก ข้อ 72 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ไม่ได้บัญญัติถึงผลของการไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติข้อ 72 เอาไว้ว่า ถ้าหากรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์โอนสิทธิดังกล่าวให้แก่รัฐที่สามหรือคนชาติของรัฐที่สาม ผลของความตกลงหรือข้อตกลงจะเป็นเช่นไร และจะมีบทลงโทษรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์เช่นไร ดังนั้น จึงน่าจะต้องเป็นไปตามที่รัฐภาคีในความตกลงหรือข้อตกลงดังกล่าวจะได้กำหนดหรือตกลงกันเอาไว้ หรืออาจจะให้เป็นไปตามกฎหมายภายในของรัฐชายฝั่งก็ได้ ตัวอย่างเช่น อาจจะมีข้อกำหนดว่า ถ้าหากรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์โอนสิทธิดังกล่าวให้แก่รัฐที่สามหรือคนชาติของรัฐที่สาม ให้ความตกลงหรือข้อตกลงดังกล่าวระหว่างรัฐชายฝั่งกับรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์และรัฐอื่นที่เกี่ยวข้องในการให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์เข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งสิ้นสุดลง และให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์จ่ายเงินค่าเสียหายให้แก่รัฐชายฝั่งด้วย เป็นต้น ทั้งนี้ ก็ขึ้นอยู่กับว่ารัฐชายฝั่งกับรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์และรัฐอื่นที่เกี่ยวข้องจะตกลงกันไว้เช่นใด และข้อสังเกตประการที่สอง ข้อจำกัดในการโอนสิทธิในการเข้าร่วมแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะให้แก่รัฐที่สามหรือคนชาติของรัฐที่สาม ตามข้อ 72 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 เป็นข้อจำกัดสิทธิของรัฐฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์เท่านั้น ไม่ได้เป็นข้อจำกัดสิทธิของรัฐอื่นที่ได้รับอนุญาตจากรัฐชายฝั่งให้เข้าแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิต

¹⁰²David Joseph Attrad, *The Exclusive Economic Zone in International Law*, p. 202.

ส่วนเกินในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งนั้น ตามข้อ 62 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ด้วย จึงอาจจะเกิดข้อสงสัยได้ว่าทำไมจึงไม่จำกัดสิทธิของรัฐอื่นด้วย¹⁰³ เหตุผลที่น่าจะตอบประเด็นข้อสงสัยนี้ได้ คือ สิทธิของรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์เป็นสิทธิเฉพาะตัวที่อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ได้บัญญัติรับรองเอาไว้ กล่าวคือ รัฐที่จะมีสิทธิตามข้อ 69 หรือข้อ 70 ได้ จะต้องเข้าลักษณะของรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ก่อน ดังนั้น จึงห้ามโอนสิทธิดังกล่าวให้แก่รัฐที่สามหรือคนชาติของรัฐที่สาม แต่ข้อ 72 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ก็ได้บัญญัติว่าจะต้องห้ามโอนอย่างเด็ดขาด โดยในบทบัญญัติดังกล่าวได้บัญญัติผ่อนคลายเป็นข้อยกเว้นเอาไว้ด้วย

จากข้างต้น จะเห็นได้ว่า สิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ในการเข้าร่วมแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง เป็นสิทธิเฉพาะตัวของรัฐที่มีสถานะเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ จึงไม่ควรที่จะโอนสิทธิดังกล่าวให้แก่รัฐที่สามหรือคนชาติของรัฐที่สามซึ่งอาจจะเข้ามาหาผลประโยชน์อันเกินควรจากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง แต่อย่างไรก็ดี บทบัญญัติในข้อ 72 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ก็ได้บัญญัติข้อผ่อนคลายเป็นข้อยกเว้นไว้ด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ในการใช้สิทธิเข้าร่วมแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง

3.4 การขีดสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ในการเข้าร่วมแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง

ในส่วนนี้จะกล่าวถึง เหตุแห่งการขีดสิทธิ และการระงับข้อพิพาทที่เกิดจากการขีดสิทธิ โดยจะกล่าวในหัวข้อ 3.4.1 และ 3.4.2 ตามลำดับ ดังนี้

¹⁰³ Ibid., p. 201.

3.4.1 เหตุแห่งการขัดสิทธิ

เหตุแห่งการขัดสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ในการเข้าร่วมแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 อาจเกิดจากประเด็นข้อพิพาทระหว่างรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ รัฐชายฝั่ง และรัฐอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กรณี ดังต่อไปนี้

(1) กรณีที่มีทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (surplus) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง มีตัวอย่างประเด็นข้อพิพาท ดังนี้

- รัฐชายฝั่งไม่ยินยอมให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์เข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกินในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน โดยอ้างเหตุผลที่เหมาะสม อาทิ เหตุผลในเรื่องของการอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง หรือรัฐชายฝั่งปฏิเสธตามอำเภอใจ โดยไม่มีเหตุผลอันเหมาะสม ที่จะจัดสรรทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกินให้แก่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ซึ่งสองกรณีดังกล่าว เป็นกรณีที่ ไม่มีการจัดทำความตกลง (agreements) ระหว่างรัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ได้เข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกินในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง

- รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์กล่าวหาว่า รัฐชายฝั่งกำหนดปริมาณที่พึงอนุญาตให้จับได้ (allowable catch) และกำหนดขีดความสามารถในการจับทรัพยากรมีชีวิต (harvesting capacity) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งไม่ถูกต้อง หรือเมื่อรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ร้องขอ รัฐชายฝั่งปฏิเสธตามอำเภอใจ โดยไม่มีเหตุผลอันเหมาะสม ในการกำหนดปริมาณที่พึงอนุญาตให้จับได้ (allowable catch) และการกำหนดขีดความสามารถในการจับทรัพยากรมีชีวิต (harvesting capacity) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง ซึ่งจะส่งผลต่อปริมาณทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (surplus)

- รัฐชายฝั่งจัดสรรทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกินในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน ให้แก่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ไม่เหมาะสม อาทิ จัดสรรปริมาณทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกินให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์น้อยเกินไป และรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ไม่พอใจในการจัดสรรดังกล่าว

- รัฐชายฝั่งกำหนดให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ต้องชำระค่าธรรมเนียม ค่าตอบแทนอื่นๆ และค่าชดเชย (สำหรับรัฐชายฝั่งที่กำลังพัฒนา) มากเกินไป หรือมีข้อกำหนดให้รัฐที่

เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์นำทรัพยากรมีชีวิตที่จับได้ทั้งหมดหรือบางส่วนในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของ รัฐชายฝั่งขึ้นท่าของรัฐชายฝั่ง หรือข้อกำหนดอื่นใดที่รัฐชายฝั่งได้กำหนดขึ้นในกฎหมายและข้อบังคับ ว่าด้วยการอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง โดยรัฐที่ เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ไม่พอใจกับข้อกำหนดนั้น

(2) กรณีที่ไม่มีทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (no surplus) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของ รัฐชายฝั่ง มีตัวอย่างประเด็นข้อพิพาท ดังนี้

- รัฐชายฝั่งและรัฐอื่นที่เกี่ยวข้อง ไม่ยินยอมให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลัง พัฒนาเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง กล่าวคือ ไม่มีการจัดทำข้อตกลง (arrangements) ระหว่างรัฐชายฝั่งและรัฐอื่นที่เกี่ยวข้อง

- รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์กล่าวหาว่า รัฐชายฝั่งกำหนดปริมาณที่พึงอนุญาตให้ จับได้ (allowable catch) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งไม่ถูกต้อง หรือเมื่อรัฐที่เสียเปรียบ ทางภูมิศาสตร์ร้องขอ รัฐชายฝั่งปฏิเสธตามอำเภอใจ โดยไม่มีเหตุผลอันเหมาะสม ในการกำหนด ปริมาณที่พึงอนุญาตให้จับได้ (allowable catch) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง ซึ่งจะส่งผล ต่อปริมาณทรัพยากรมีชีวิตที่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนาอาจจะมีสิทธิแสวงประโยชน์ จากปริมาณทรัพยากรมีชีวิตดังกล่าวได้

- รัฐชายฝั่งกำหนดให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนาต้องชำระ ค่าธรรมเนียม ค่าตอบแทนอื่นๆ และค่าชดเชย (สำหรับรัฐชายฝั่งที่กำลังพัฒนา) มากเกินไป หรือ กำหนดให้โควตาในการจับทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งน้อยเกินไป หรือมีข้อ กำหนดให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนานำทรัพยากรมีชีวิตที่จับได้ทั้งหมดหรือบางส่วน ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งขึ้นท่าของรัฐชายฝั่ง หรือข้อกำหนดอื่นใดที่รัฐชายฝั่งได้กำหนด ขึ้นในกฎหมายและข้อบังคับว่าด้วยการอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจ จำเพาะของรัฐชายฝั่ง โดยรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนาไม่พอใจกับข้อกำหนดนั้น

(3) กรณีรัฐชายฝั่งอ้างต่อรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ว่า เศรษฐกิจของรัฐชายฝั่ง ต้องพึ่งพาการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนเป็นอย่างยิ่ง (ตาม ข้อ 71 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982) ซึ่งส่งผลให้รัฐที่เสียเปรียบทาง ภูมิศาสตร์ไม่อาจเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐ

ชายฝั่งได้ จึงอาจจะเกิดประเด็นข้อพิพาทระหว่างรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์และรัฐชายฝั่งได้ว่า เศรษฐกิจของรัฐชายฝั่งดังกล่าวต้องพึ่งพาการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งเป็นอย่างยิ่งหรือไม่

3.4.2 การระงับข้อพิพาทที่เกิดจากการขัดสิทธิ

ข้อพิพาทที่เกิดจากการตีความหรือการใช้อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ให้รัฐภาคีระงับข้อพิพาทโดยสันติวิธี ตามภาค 15 ตอนที่ 1 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 แต่ ถ้าการระงับข้อพิพาทไม่อาจยุติลงได้ ให้รัฐภาคีระงับข้อพิพาทโดยวิธีดำเนินการภาคบังคับซึ่งมีการวินิจฉัยที่มีผลบังคับ ตามภาค 15 ตอนที่ 2 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

อย่างไรก็ดี ข้อพิพาทที่เกี่ยวกับสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบในการเข้าร่วมแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง เป็นข้อพิพาทที่เกี่ยวกับการตีความหรือการใช้บทบัญญัติของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ในเรื่องการประมงตามข้อ 297 วรรคสาม ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 (ตามภาค 15 ตอนที่ 3) ซึ่งเป็นข้อจำกัดในการบังคับใช้ ภาค 15 ตอนที่ 2 ทั้งนี้ ตามบทบัญญัติข้อ 297 วรรคสาม ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ดังนี้¹⁰⁴

¹⁰⁴(a) Disputes concerning the interpretation or application of the provisions of this Convention with regard to fisheries shall be settled in accordance with section 2, except that the coastal State shall not be obliged to accept the submission to such settlement of any dispute relating to its sovereign rights with respect to the living resources in the exclusive economic zone or their exercise, including its discretionary powers for determining the allowable catch, its harvesting capacity, the allocation of surpluses to other States and the terms and conditions established in its conservation and management laws and regulations.

(b) Where no settlement has been reached by recourse to section 1 of this Part, a dispute shall be submitted to conciliation under Annex V, section 2, at the request of any party to the dispute, when it is alleged that:

(i) a coastal State has manifestly failed to comply with its obligations to ensure through proper conservation and management measures that the maintenance of the living resources in the exclusive economic zone is not seriously endangered;

“(เอ) ข้อพิพาทเกี่ยวกับการตีความหรือการใช้บทบัญญัติของอนุสัญญานี้ในเรื่องการประมง ให้ระงับตามตอนที่ 2 เว้นแต่ว่ารัฐชายฝั่งไม่จำเป็นต้องยอมรับการเสนอให้ระงับข้อพิพาทเกี่ยวกับสิทธิอธิปไตยในส่วนที่เกี่ยวกับทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะหรือการใช้สิทธิอธิปไตยเหล่านั้น รวมถึงอำนาจในการใช้ดุลพินิจที่จะพิจารณากำหนดปริมาณที่พึงอนุญาตให้จับได้ ชัดความสามารถในการประมง การจัดสรรส่วนที่เหลือให้แก่รัฐอื่น กับข้อกำหนดและเงื่อนไขที่กำหนดขึ้นในกฎหมายและข้อบังคับว่าด้วยการอนุรักษ์และการจัดการของรัฐชายฝั่ง

(บี) ในกรณีที่การใช้ตอนที่ 1 ของภาคนี้ไม่อาจบรรลุข้อยุติได้ ให้เสนอข้อพิพาทเข้าสู่การระงับตามภาคผนวก 5 ตอนที่ 2 ตามการร้องขอจากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดในข้อพิพาท เมื่อมีการกล่าวหาว่า

(1) รัฐชายฝั่งไม่ปฏิบัติตามพันธกรณีของตนอย่างชัดเจนที่จำเป็น โดยอาศัยมาตรการการอนุรักษ์และการจัดการที่เหมาะสม ว่าการอ้างไว้ซึ่งทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะจะไม่ตกอยู่ในอันตรายอย่างร้ายแรง

(2) รัฐชายฝั่งได้ปฏิเสธตามอำเภอใจที่จะพิจารณากำหนดปริมาณที่พึงอนุญาตให้จับได้ และชัดเจนความสามารถในการจับทรัพยากรมีชีวิต เมื่อมีการร้องขอจากอีกรัฐหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับมวลสัตว์น้ำซึ่งรัฐอื่นนั้นมีความสนใจในการทำประมง

(ii) a coastal State has arbitrarily refused to determine, at the request of another State, the allowable catch and its capacity to harvest living resources with respect to stocks which that other State is interested in fishing; or

(iii) a coastal State has arbitrarily refused to allocate to any State, under articles 62, 69 and 70 and under the terms and conditions established by the coastal State consistent with this Convention, the whole or part of the surplus it has declared to exist.

(c) In no case shall the conciliation commission substitute its discretion for that of the coastal State.

(d) The report of the conciliation commission shall be communicated to the appropriate international organizations.

(e) In negotiating agreements pursuant to articles 69 and 70, States Parties, unless they otherwise agree, shall include a clause on measures which they shall take in order to minimize the possibility of a disagreement concerning the interpretation or application of the agreement, and on how they should proceed if a disagreement nevertheless arises.

(3) รัฐชายฝั่งได้ปฏิเสธตามอำเภอใจที่จะจัดสรรส่วนที่เหลือทั้งหมดหรือบางส่วนซึ่งตนได้สำแดงว่ามีอยู่ให้แก่รัฐใด ตามข้อ 62, 69 และ 70 และตามข้อกำหนดและเงื่อนไขซึ่งรัฐชายฝั่งได้กำหนดขึ้นโดยสอดคล้องกับอนุสัญญานี้

(ซี) ไม่ว่าในกรณีใด คณะกรรมาธิการประνομต้องไม่ใช่ดุลพินิจของตนแทนดุลพินิจของรัฐชายฝั่ง

(ดี) ให้ส่งรายงานของคณะกรรมาธิการประνομไปยังองค์การระหว่างประเทศที่เหมาะสม

(อี) ในการเจรจาความตกลงตามข้อ 69 และ 70 ให้รัฐภาคีรวมข้อบทว่าด้วยมาตรการซึ่งรัฐเหล่านั้นจะใช้เพื่อลดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นได้เกี่ยวกับการตีความหรือการใช้ความตกลงนั้นให้เหลือน้อยที่สุด และข้อบทว่าด้วยวิธีที่รัฐเหล่านั้นควรดำเนินการต่อไปหากความขัดแย้งยังเกิดขึ้น เว้นแต่รัฐเหล่านั้นจะตกลงกันเป็นอย่างอื่น”¹⁰⁵

จาก บทบัญญัติข้อ 297 วรรคสาม ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 การระงับข้อพิพาทที่เกี่ยวกับการประมง ให้ระงับตามภาค 15 ตอนที่ 2 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ว่าด้วยวิธีดำเนินการภาคบังคับซึ่งมีการวินิจฉัยที่มีผลบังคับ กล่าวคือ รัฐภาคีมีอิสระในการเลือกวิธีการระงับข้อพิพาท ดังต่อไปนี้ ทั้งนี้ ตามข้อ 287 วรรคหนึ่ง (เอ) – (ดี) ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

1. ศาลกฎหมายทะเลระหว่างประเทศ ตามภาคผนวก 6 ของอนุสัญญาฯ
2. ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ
3. ศาลอนุญาโตตุลาการ ตามภาคผนวก 7 ของอนุสัญญาฯ
4. ศาลอนุญาโตตุลาการพิเศษ ตามภาคผนวก 8 ของอนุสัญญาฯ

แต่อย่างไรก็ดี บทบัญญัติข้อ 297 วรรคสาม ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ได้กำหนดข้อจำกัดในการใช้ ภาค 15 ตอนที่ 2 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ไว้สองกรณี ดังนี้

¹⁰⁵ กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ, อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982, หน้า 122.

(1) กรณีรัฐชายฝั่งไม่ยอมรับการเสนอข้อพิพาทดังต่อไปนี้ตามภาค 15 ตอนที่ 2 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ให้ข้อพิพาทดังกล่าวได้รับการยกเว้นไม่ต้องระงับข้อพิพาทด้วยวิธีดำเนินการภาคบังคับซึ่งมีการวินิจฉัยที่มีผลบังคับ ตามตอนที่ 2 ในภาค 15 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 (ผลคือ ข้อพิพาทดังกล่าวจะไม่อยู่ในเขตอำนาจของศาลตามข้อ 287 (เอ) – (ดี)) ทั้งนี้ตาม ข้อ 297 วรรคสาม (เอ) ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982)

(1.1) ประเด็นข้อพิพาทเกี่ยวกับสิทธิอธิปไตยหรือการใช้สิทธิอธิปไตย ที่เกี่ยวกับทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง

- สิทธิอธิปไตยเกี่ยวกับทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง ได้แก่ การสำรวจ การแสวงประโยชน์ การอนุรักษ์ และการจัดการทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง (ตามข้อ 56 วรรคหนึ่ง (เอ))

- การใช้สิทธิอธิปไตยเกี่ยวกับทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง ได้แก่ การขึ้นเรือ การตรวจค้น การจับกุม และการดำเนินคดีเรือประมงที่เข้ามาทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง (ตามข้อ 73)

(1.2) ประเด็นข้อพิพาทเกี่ยวกับอำนาจในการใช้ดุลพินิจของรัฐชายฝั่งในการพิจารณากำหนดประเด็นต่างๆ 4 ประเด็น ดังต่อไปนี้

- ปริมาณที่พึงอนุญาตให้จับได้ (allowable catch) (ตามข้อ 61)

- ชีตความสามารถในการทำประมงของรัฐชายฝั่ง (harvesting capacity) (ตามข้อ 62 วรรคสอง)

- การจัดสรรทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (surplus) ให้แก่รัฐอื่น (ตามข้อ 70 วรรคหนึ่ง ประกอบ ข้อ 62 วรรคสอง)

- ข้อกำหนดและเงื่อนไขที่กำหนดขึ้นในกฎหมายและข้อบังคับว่าด้วยการอนุรักษ์ และการจัดการของรัฐชายฝั่ง (ตามข้อ 62 วรรคสี่)

(2) กรณีเกี่ยวกับประเด็นข้อพิพาทในการทำประมง 3 กรณี ดังต่อไปนี้ โดยประเด็นข้อพิพาทใน 3 กรณีนี้ได้รับการยกเว้นไม่ต้องระงับข้อพิพาทด้วยวิธีดำเนินการภาคบังคับซึ่งมีการ

วินิจฉัยที่มีผลบังคับตามภาค 15 ตอนที่ 2 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 แต่ให้ระงับข้อพิพาทโดยสันติวิธี ตามภาค 15 ตอนที่ 1 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 (ข้อ 33 วรรคหนึ่ง ของกฎบัตรสหประชาชาติ ได้กำหนดวิธีการระงับข้อพิพาทโดยสันติวิธี ไว้ดังนี้ การเจรจา การไต่สวน การไกล่เกลี่ย การประนีประนอม อนุญาโตตุลาการ การระงับโดยทางศาล การอาศัยทบวงการตัวแทนส่วนภูมิภาคหรือข้อตกลงส่วนภูมิภาค หรือสันติวิธีอื่นใดที่คู่กรณีจะพึงเลือก) แต่ถ้าหากว่าการระงับข้อพิพาทโดยสันติวิธีดังกล่าวไม่อาจทำให้ข้อพิพาทยุติลงไปได้โดยภาค 15 ตอนที่ 1 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ให้คู่กรณีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเสนอข้อพิพาทดังกล่าวเข้าสู่การประนอมภาคบังคับตามภาคผนวก 5 ตอนที่ 2 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ได้ ทั้งนี้ตามข้อ 297 วรรคสาม (บี) ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982¹⁰⁶

(2.1) กรณีรัฐชายฝั่งไม่ปฏิบัติตามพันธกรณีของตนอย่างชัดเจนที่จะประกัน โดยอาศัยมาตรการอนุรักษ์และการจัดการที่เหมาะสม ว่าการอ้างไว้ซึ่งทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะจะไม่ตกอยู่ในอันตรายอย่างร้ายแรง¹⁰⁷ (ข้อ 297 วรรคสาม (บี) (1))

รัฐชายฝั่งมีหน้าที่ในการกำหนดมาตรการอนุรักษ์และการจัดการตามข้อ 61 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 แต่ ถ้ารัฐชายฝั่งไม่กำหนดหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรการอนุรักษ์และการจัดการดังกล่าวอย่างชัดเจน ซึ่งอาจจะทำให้ทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งตกอยู่ในภาวะอันตรายอย่างร้ายแรง เช่น รัฐชายฝั่งทำประมงหรือให้รัฐอื่นเข้ามาทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนเกินปริมาณที่พึงอนุญาตให้จับได้ หรือรัฐชายฝั่งไม่กำหนดชนิดพันธุ์ที่อาจจับได้ ไม่กำหนดฤดูหรือพื้นที่ประมง ไม่กำหนดเครื่องมือและจำนวนเรือประมง หรือปล่อยให้รัฐอื่นเข้ามาทำประมงโดยไม่ปฏิบัติตามมาตรการอนุรักษ์และการจัดการของรัฐชายฝั่ง เป็นต้น รัฐที่มีสิทธิในการทำประมงหรือกำลังทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง ที่ได้รับผลกระทบจากการที่รัฐชายฝั่งไม่กำหนดหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรการอนุรักษ์และการ

¹⁰⁶ สิทธานต์ สิทธิสุข, “ประสิทธิภาพของวิธีการระงับข้อพิพาทที่มีลักษณะบังคับในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536), หน้า 92.

¹⁰⁷ กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ, อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982, หน้า 122.

จัดการดังกล่าวอย่างชัดเจน (อาทิ รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์) อาจเสนอข้อพิพาทเข้าสู่การประนอมภาคบังคับตามภาคผนวก 5 ตอนที่ 2 ของอนุสัญญาฯ ได้

(2.2) กรณีรัฐชายฝั่งได้ปฏิเสธตามอำเภอใจที่จะพิจารณากำหนดปริมาณที่พึงอนุญาตให้จับได้ และขีดความสามารถในการจับทรัพยากรมีชีวิต เมื่อได้มีการร้องขอจากอีกรัฐหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับมวลสัตว์น้ำซึ่งรัฐอื่นนั้นมีความสนใจในการทำประมง¹⁰⁸ (ข้อ 297 วรรคสาม (บี) (2))

รัฐชายฝั่งมีหน้าที่ในการกำหนดปริมาณที่พึงอนุญาตให้จับได้ (allowable catch) และกำหนดขีดความสามารถในการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน (harvesting capacity) ตามข้อ 61 และข้อ 62 วรรคสอง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ตามลำดับ แต่ ถ้าวรัฐชายฝั่งได้ปฏิเสธตามอำเภอใจ กล่าวคือ รัฐชายฝั่งปฏิเสธโดยไม่มีเหตุผลอันเหมาะสม ในการกำหนดปริมาณที่พึงอนุญาตให้จับได้ และการกำหนดขีดความสามารถในการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน รัฐที่มีสิทธิในการทำประมงหรือกำลังทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง ที่ได้รับผลกระทบจากการที่รัฐชายฝั่งไม่กำหนดปริมาณที่พึงอนุญาตให้จับได้ และขีดความสามารถในการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน (อาทิ รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์) อาจเสนอข้อพิพาทเข้าสู่การประนอมภาคบังคับตามภาคผนวก 5 ตอนที่ 2 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ได้

(2.3) กรณีรัฐชายฝั่งได้ปฏิเสธตามอำเภอใจที่จะจัดสรรส่วนที่เหลือทั้งหมดหรือบางส่วนซึ่งตนได้สำแดงว่ามีอยู่ให้แก่รัฐใด ตามข้อ 62, 69 และ 70 และตามข้อกำหนดและเงื่อนไขซึ่งรัฐชายฝั่งได้กำหนดขึ้นโดยสอดคล้องกับอนุสัญญานี้¹⁰⁹ (ข้อ 297 วรรคสาม (บี) (3))

เมื่อมีทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (surplus) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง รัฐชายฝั่งต้องให้รัฐอื่น (อาทิ รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ตามข้อ 70) ได้เข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกินในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง และรัฐชายฝั่งอาจจะมีข้อกำหนดและเงื่อนไข (ในรูปของกฎหมายและข้อบังคับของรัฐชายฝั่ง) เกี่ยวกับการให้รัฐอื่น (อาทิ รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ตามข้อ 70) ได้เข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน

¹⁰⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

¹⁰⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง แต่ ถ้ารัฐชายฝั่งได้ปฏิเสธตามอำเภอใจ กล่าวคือ รัฐชายฝั่งปฏิเสธโดยไม่มีเหตุผลอันเหมาะสม ในการที่จะจัดสรรทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน ให้แก่รัฐอื่น (อาทิ รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ตามข้อ 70) รัฐที่มีสิทธิในการทำประมงหรือกำลังทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง ที่ได้รับผลกระทบจากการที่รัฐชายฝั่งไม่จัดสรรทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกินให้ตามอำเภอใจ (อาทิ รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์) อาจจะเสนอข้อพิพาทเข้าสู่การประนอมภาคบังคับตามภาคผนวก 5 ตอนที่ 2 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ได้

การระงับข้อพิพาทโดยการประนอมภาคบังคับ (compulsory conciliation) ตามภาคผนวก 5 ตอนที่ 2 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 มีกระบวนการดังต่อไปนี้ โดยการประนอมภาคบังคับได้อนุโลมให้บังคับใช้บทบัญญัติข้อ 2 - 10 ว่าด้วยการประนอมตามภาคผนวก 5 ตอนที่ 1 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ด้วย¹¹⁰

(1) การเข้าสู่หรือการเริ่มกระบวนการประนอม

ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในข้อพิพาทที่เกี่ยวกับสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ (ได้แก่ รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ รัฐชายฝั่ง หรือรัฐอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง) เริ่มกระบวนการประนอมโดยการแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรแก่ฝ่ายอื่นในข้อพิพาทได้ และฝ่ายที่ได้รับแจ้งดังกล่าว ต้องผูกพันยอมรับการประนอมดังกล่าวด้วย (ข้อ 11)

แม้ว่า ฝ่ายที่ได้รับแจ้งถึงการเริ่มการประนอมดังกล่าว จะไม่ตอบรับการเริ่มการประนอมหรือไม่ยอมรับกระบวนการประนอม ก็จะไม่เป็นอุปสรรคต่อกระบวนการประนอม กล่าวคือ การนั้น ไม่กระทบต่อกระบวนการประนอมที่จะดำเนินต่อไป (ข้อ 12)

และให้คณะกรรมการการประนอม เป็นผู้วินิจฉัยว่าคณะกรรมการประนอมตามภาคผนวก 5 ตอนที่ 2 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 มีอำนาจหน้าที่ในการระงับข้อพิพาทโดยการประนอมหรือไม่ (ข้อ 13)

(2) การจัดตั้งคณะกรรมการการประนอม

¹¹⁰ ข้อ 14 ตามภาคผนวก 5 ตอนที่ 2 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

การจัดตั้งคณะกรรมการการประนอม (conciliation commission) ให้จัดตั้ง ดังนี้ โดยมีจำนวน 5 คน (ข้อ 3 (เอ))

ให้ฝ่ายที่เริ่มกระบวนการประนอม แต่งตั้งผู้ประนอม 2 คน (โดยเลือกจากบัญชีรายชื่อผู้ประนอม ตามข้อ 2) ฝ่ายที่เริ่มกระบวนการประนอมอาจจะเลือกผู้ประนอมคนหนึ่งคนใดในสองคนดังกล่าวเป็นคนชาติของฝ่ายที่เริ่มกระบวนการประนอม ก็ได้ ยกเว้นว่าฝ่ายต่างๆ ในข้อพิพาทจะตกลงกันเป็นอย่างอื่น และฝ่ายที่เริ่มกระบวนการประนอมจะต้องระบุถึงการแต่งตั้งผู้ประนอมดังกล่าวไว้ในหนังสือที่แจ้งการเริ่มกระบวนการประนอมที่ส่งให้ฝ่ายอื่นในข้อพิพาทด้วย (ข้อ 3 (บี))

ให้ฝ่ายที่ได้รับแจ้งการเริ่มกระบวนการประนอม แต่งตั้งผู้ประนอม 2 คน ภายในเวลา 21 วัน นับตั้งแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งการเริ่มกระบวนการประนอม (ข้อ 3 (ซี)) ในกรณีที่ฝ่ายที่ได้รับแจ้งการประนอมมีมากกว่าหนึ่งฝ่ายและมีผลประโยชน์ร่วมกัน (รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ รัฐไร้ฝั่งทะเล และรัฐอื่นที่เกี่ยวข้องอาจจะมีผลประโยชน์ร่วมกัน) ให้ร่วมกันแต่งตั้งผู้ประนอมดังกล่าว (ข้อ 3 (จี)) แต่ ถ้าไม่มีการแต่งตั้งผู้ประนอมภายในระยะเวลาดังกล่าว ภายในหนึ่งสัปดาห์หลังจากสิ้นสุดระยะเวลานั้น ให้ฝ่ายที่เริ่มกระบวนการประนอมแจ้งฝ่ายอื่นในข้อพิพาทว่าจะยุติกระบวนการประนอม หรือร้องขอต่อเลขาธิการสหประชาชาติ (the Secretary - General of the United Nations) ให้ทำการแต่งตั้งผู้ประนอม ก็ได้ (ข้อ 3 (ซี)) โดยเลขาธิการสหประชาชาติจะต้องแต่งตั้งคณะกรรมการการประนอมภายใน 30 วัน นับตั้งแต่วันที่ได้รับการร้องขอจากฝ่ายที่เริ่มกระบวนการประนอม ซึ่งผู้ประนอมต้องมาจากบัญชีรายชื่อตามข้อ 2 และเลขาธิการสหประชาชาติจะต้องปรึกษารื้อกับฝ่ายต่างๆ ในข้อพิพาทถึงการแต่งตั้งผู้ประนอมดังกล่าวด้วย (ข้อ 3 (อี))

ให้ผู้ประนอม 4 คน ที่ได้รับการแต่งตั้งแล้วตามกรณีข้างต้น แต่งตั้งผู้ประนอมคนที่ 5 ขึ้นมาเป็นประธานในคณะกรรมการการประนอม ภายในระยะเวลา 30 วันหลังจากที่ผู้ประนอมทั้ง 4 คนได้รับการแต่งตั้ง แต่ถ้าไม่มีการแต่งตั้งผู้ประนอมคนที่ 5 ภายในระยะเวลาดังกล่าว ให้ฝ่ายที่เริ่มกระบวนการประนอม ร้องขอต่อเลขาธิการสหประชาชาติภายในหนึ่งสัปดาห์หลังจากสิ้นสุดระยะเวลานั้น ให้ทำการแต่งตั้งผู้ประนอมคนที่ 5 ขึ้นมาเป็นประธานของคณะกรรมการการประนอม (ข้อ 3 (ดี)) โดยเลขาธิการสหประชาชาติจะต้องแต่งตั้งคณะกรรมการการประนอมภายใน 30 วัน นับตั้งแต่วันที่ได้รับการร้องขอจากฝ่ายที่เริ่มกระบวนการประนอม ซึ่งผู้ประนอมต้องมาจากบัญชีรายชื่อตามข้อ 2 และเลขาธิการสหประชาชาติจะต้องปรึกษารื้อกับฝ่ายต่างๆ ในข้อพิพาทถึงการแต่งตั้งผู้ประนอมดังกล่าวด้วย (ข้อ 3 (อี))

(3) วิธีการดำเนินการระงับข้อพิพาทโดยการประนอม

ให้คณะกรรมการการประนอม พิจารณากำหนดวิธีการดำเนินการของ คณะกรรมการการประนอมเอง โดยคณะกรรมการการประนอม ด้วยความเห็นชอบจากฝ่ายต่างๆ ในข้อ พิพาท อาจจะเชิญรัฐภาคีใดๆ ในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ให้เสนอ ความคิดเห็นเป็นวาจาหรือเป็นลายลักษณ์อักษรต่อคณะกรรมการการประนอม ก็ได้ (ข้อ 4) การที่ คณะกรรมการการประนอมขอให้รัฐภาคีใดๆ ในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ให้ความเห็นก็เพื่อที่จะหาข้อยุติให้กับฝ่ายต่างๆ ในข้อพิพาท และให้คำวินิจฉัยของ คณะกรรมการการประนอม ที่เกี่ยวกับวิธีการดำเนินกระบวนการประนอม (procedure) รายงาน (report) และ ข้อเสนอแนะ (recommendations) เป็นไปตามเสียงข้างมากของคณะกรรมการ การประนอม (ข้อ 4)

คณะกรรมการการประนอมอาจขอให้ฝ่ายต่างๆ ในข้อพิพาท ให้ความสนใจต่อ มาตรการใดๆ (measures) ที่อาจจะอำนวยให้มีการระงับข้อพิพาทฉันมิตร (amicable settlement) (ข้อ 5) ซึ่งการประนอมก็เป็นการระงับข้อพิพาทวิธีการหนึ่งที่น่าไปสู่การระงับข้อพิพาทฉันมิตร

คณะกรรมการการประนอม มีหน้าที่รับฟัง (hear) และพิจารณา (examine) ข้อ เรียกร้อง (claims) และข้อคัดค้าน (objections) ของฝ่ายต่างๆ ในข้อพิพาท รวมถึง มีหน้าที่ทำ ข้อเสนอ (proposals) แก่ฝ่ายต่างๆ ในข้อพิพาท เพื่อให้บรรลุการระงับข้อพิพาทฉันมิตรด้วย (ข้อ 6)

นอกจากนี้ คณะกรรมการการประนอมยังมีหน้าที่จัดทำรายงาน (report) ภายใน 12 เดือน นับตั้งแต่วันที่คณะกรรมการการประนอมได้รับการแต่งตั้ง ซึ่งในรายงานดังกล่าว ให้ คณะกรรมการการประนอมบันทึกถึงความตกลงใดๆ (agreements) ที่ฝ่ายต่างๆ ในข้อพิพาทตกลงกัน ได้ และ ถ้าตกลงกันไม่ได้ ให้คณะกรรมการการประนอมบันทึกข้อสรุป (conclusions) ที่เกี่ยวกับ ปัญหาข้อเท็จจริงหรือปัญหาข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งหมด และบันทึกข้อเสนอแนะ (recommendations) ที่คณะกรรมการการประนอมเห็นว่าเหมาะสมสำหรับการระงับข้อพิพาทฉัน มิตร และให้มอบรายงานดังกล่าวให้แก่เลขาธิการสหประชาชาติ ซึ่งเลขาธิการสหประชาชาติจะส่ง ต่อให้แก่ฝ่ายต่างๆ ในข้อพิพาทต่อไป โดยทันที (ข้อ 7) อย่างไรก็ตาม ให้ส่งรายงานดังกล่าวของ

คณะกรรมการการประมงไปยัง องค์การระหว่างประเทศที่เหมาะสมด้วย¹¹¹ (อาทิ FAO Regional Fishery Bodies) ทั้งนี้ ตามข้อ 297 วรรคสาม (ดี) ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 และให้ฝ่ายต่างๆ ในข้อพิพาท รับผิดชอบค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายของคณะกรรมการการประมงด้วย (ข้อ 9)

(4) ผลผูกพันของรายงานของคณะกรรมการการประมงที่มีต่อฝ่ายต่างๆ ในข้อพิพาท

ข้อสรุป (conclusions) และข้อเสนอแนะ (recommendations) ที่ปรากฏในรายงาน (report) ของคณะกรรมการการประมง จะไม่มีผลผูกพันฝ่ายต่างๆ ในข้อพิพาท (ข้อ 7)

นอกจากนี้ คณะกรรมการการประมง จะต้องไม่ใช่ดุลพินิจของคณะกรรมการประมงแทนดุลพินิจของรัฐชายฝั่งด้วย (ข้อ 297 วรรคสาม (ซี) ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982) กล่าวคือ การใช้ดุลพินิจของคณะกรรมการการประมง จะไม่กระทบหรือไม่มีผลผูกพันรัฐชายฝั่ง

(5) การสิ้นสุดกระบวนการประมง
การบวนการประมงอาจสิ้นสุดลงไปได้ ตามกรณีใดกรณีหนึ่งใน 4 กรณี ดังต่อไปนี้ (ข้อ 8)

- เมื่อการระงับข้อพิพาทบรรลุผลสำเร็จ หรือ
- เมื่อฝ่ายต่างๆ ในข้อพิพาท ยอมรับข้อเสนอสันติ (recommendations) ที่ปรากฏในรายงาน (report) ของคณะกรรมการการประมง โดยการแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรต่อเลขาธิการสหประชาชาติ
- เมื่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดในข้อพิพาท ปฏิเสธข้อเสนอสันติ (recommendations) ที่ปรากฏในรายงาน (report) ของคณะกรรมการการประมง โดยการแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรต่อเลขาธิการสหประชาชาติ

¹¹¹ แม้ว่า รายงานของคณะกรรมการการประมงจะไม่มีผลผูกพันฝ่ายต่างๆ ในข้อพิพาท แต่การที่ส่งรายงานดังกล่าวให้แก่ องค์การระหว่างประเทศที่เหมาะสม ก็จะเป็นการแปรเปลี่ยนจากเรื่องระหว่างรัฐที่เกี่ยวข้องไปสู่สาธารณะ ซึ่งอาจจะส่งผลให้รัฐชายฝั่งปรับท่าทีของตนในส่วนที่เกี่ยวกับประเด็นข้อพิพาทดังกล่าวให้เหมาะสมยิ่งขึ้น (สิทธินันต์ สิทธิสุข, “ประสิทธิภาพของวิธีการระงับข้อพิพาทที่มีลักษณะบังคับในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982,” หน้า 94 – 95.)

- เมื่อสิ้นสุดระยะเวลา 3 เดือน นับจากวันที่เลขาธิการสหประชาชาติได้ส่งรายงานของคณะกรรมการการประนอม ให้แก่ฝ่ายต่างๆ ในข้อพิพาท

อย่างไรก็ดี ฝ่ายต่างๆ ในข้อพิพาทอาจมีความตกลง (agreement) เพื่อเปลี่ยนแปลงแก้ไขบทบัญญัติในภาคผนวก 5 ของอนุสัญญาฯ ได้

การปรับวินิจฉัยตัวอย่างประเด็นข้อพิพาทที่เกิดจากการขัดสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ในการเข้าร่วมทำการประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง (ที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้แล้วในหัวข้อ 3.4.1 เรื่องเหตุแห่งการขัดสิทธิ)

(1) กรณีที่มีทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (surplus) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง มีตัวอย่างประเด็นข้อพิพาท ดังนี้

- ในกรณีที่ รัฐชายฝั่งไม่ยินยอมให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์เข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกินในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน โดยอ้างเหตุผลที่เหมาะสม กล่าวคือ ไม่มีการจัดทำความตกลง (agreements) ระหว่างรัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ได้เข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกินในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง ประเด็นข้อพิพาทดังกล่าวเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับสิทธิอธิปไตยของรัฐชายฝั่งในเรื่องการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง ถ้ารัฐชายฝั่งไม่ยอมรับการเสนอข้อพิพาทต่อศาลตามข้อ 287 วรรคหนึ่ง (เอ) – (ดี) ในภาค 15 ตอนที่ 2 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ข้อพิพาทดังกล่าวก็ไม่อาจเข้าสู่การระงับข้อพิพาทโดยศาลดังกล่าวในภาค 15 ตอนที่ 2 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ได้ ทั้งนี้ตาม ข้อ 297 วรรคสาม (เอ) ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

อย่างไรก็ดี ในกรณีเช่นเดียวกันกับกรณีข้างต้น ถ้าปรากฏว่ารัฐชายฝั่งปฏิเสธตามอำเภอใจ โดยไม่มีเหตุผลอันเหมาะสม ที่จะจัดสรรทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกินให้แก่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ประเด็นข้อพิพาทเช่นนี้ ให้ระงับข้อพิพาทโดยสันติวิธี ตามภาค 15 ตอนที่ 1 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 (ได้แก่ การเจรจา การไต่สวน การไกล่เกลี่ย การประนีประนอม อนุญาโตตุลาการ การระงับโดยทางศาล การอาศัยทบวงการตัวแทนส่วนภูมิภาค

หรือข้อตกลงส่วนภูมิภาค หรือสันติวิธีอื่นใดที่คู่กรณีจะพึงเลือก¹¹²) แต่ถ้าการระงับข้อพิพาทโดยสันติวิธี ตามภาค 15 ตอนที่ 1 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ไม่อาจบรรลุผลได้ ให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในข้อพิพาท (อาทิ รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์) เสนอข้อพิพาทเข้าสู่การประนอมภาคบังคับตามภาคผนวก 5 ตอนที่ 2 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ได้ ทั้งนี้ตาม ข้อ 297 วรรคสาม (บี) (3)

- ในกรณีที่ รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์กล่าวหาว่า รัฐชายฝั่งกำหนดปริมาณที่พึงอนุญาตให้จับได้ (allowable catch) และกำหนดขีดความสามารถในการจับทรัพยากรมีชีวิต (harvesting capacity) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งไม่ถูกต้อง ซึ่งจะส่งผลต่อปริมาณทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (surplus) เป็นประเด็นข้อพิพาทที่เกี่ยวกับอำนาจในการใช้ดุลพินิจของรัฐชายฝั่งในการพิจารณากำหนดปริมาณที่พึงอนุญาตให้จับได้ (allowable catch) และในการพิจารณากำหนดขีดความสามารถในการจับทรัพยากรมีชีวิต (harvesting capacity) ในเขตเศรษฐกิจของตน ถ้ารัฐชายฝั่งไม่ยอมรับการเสนอข้อพิพาทต่อศาลตามข้อ 287 วรรคหนึ่ง (เอ) – (ดี) ในภาค 15 ตอนที่ 2 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ข้อพิพาทดังกล่าวก็ไม่อาจเข้าสู่การระงับข้อพิพาทโดยศาลดังกล่าวในภาค 15 ตอนที่ 2 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ได้ ทั้งนี้ตาม ข้อ 297 วรรคสาม (เอ) ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

อย่างไรก็ดี เมื่อปรากฏว่ารัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ได้ร้องขอให้รัฐชายฝั่งกำหนดปริมาณที่พึงอนุญาตให้จับได้ (allowable catch) และกำหนดขีดความสามารถในการจับทรัพยากรมีชีวิต (harvesting capacity) แล้วรัฐชายฝั่งปฏิเสธตามอำเภอใจ โดยไม่มีเหตุผลอันเหมาะสม ที่จะกำหนดปริมาณที่พึงอนุญาตให้จับได้ และขีดความสามารถในการจับทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง ประเด็นข้อพิพาทเช่นนี้ ให้ระงับข้อพิพาทโดยสันติวิธี ตามภาค 15 ตอนที่ 1 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 แต่ถ้าการระงับข้อพิพาทโดยสันติวิธีตามภาค 15 ตอนที่ 1 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ไม่อาจบรรลุผลได้ ให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในข้อพิพาท (อาทิ รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์) เสนอข้อพิพาทเข้าสู่การ

¹¹²สิทธินันต์ สิทธิสุข, “ประสิทธิภาพของวิธีการระงับข้อพิพาทที่มีลักษณะบังคับในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982,” หน้า 92.

ประนอมภาคบังคับตามภาคผนวก 5 ตอนที่ 2 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ได้ ทั้งนี้ตาม ข้อ 297 วรรคสาม (บี) (2)

- ในกรณีที่ รัฐชายฝั่งจัดสรรทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกินในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน ให้แก่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ไม่เหมาะสม อาทิ จัดสรรปริมาณทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกินให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์น้อยเกินไป และรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ไม่พอใจในการจัดสรรดังกล่าว เป็นประเด็นข้อพิพาทที่เกี่ยวกับอำนาจในการใช้ดุลพินิจของรัฐชายฝั่งในการจัดสรรทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (surplus) ให้แก่รัฐอื่น ถ้ารัฐชายฝั่งไม่ยอมรับการเสนอข้อพิพาทต่อศาลตามข้อ 287 วรรคหนึ่ง (เอ) – (ดี) ในภาค 15 ตอนที่ 2 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ข้อพิพาทดังกล่าวก็ไม่อาจเข้าสู่การระงับข้อพิพาทโดยศาลดังกล่าวในภาค 15 ตอนที่ 2 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ได้ ทั้งนี้ตาม ข้อ 297 วรรคสาม (เอ) ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

- ในกรณีที่ รัฐชายฝั่งกำหนดให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ต้องชำระค่าธรรมเนียม ค่าตอบแทนอื่นๆ และค่าชดเชย (สำหรับรัฐชายฝั่งที่กำลังพัฒนา) มากเกินไป หรือมีข้อกำหนดให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์นำทรัพยากรมีชีวิตที่จับได้ทั้งหมดหรือบางส่วนในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งขึ้นท่าของรัฐชายฝั่ง หรือข้อกำหนดอื่นใดที่รัฐชายฝั่งได้กำหนดขึ้นในกฎหมายและข้อบังคับว่าด้วยการอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง โดยรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ไม่พอใจกับข้อกำหนดนั้น เป็นประเด็นข้อพิพาทที่เกี่ยวกับอำนาจในการใช้ดุลพินิจของรัฐชายฝั่งในการพิจารณากำหนดข้อกำหนดและเงื่อนไขต่างๆ ในกฎหมายและข้อบังคับว่าด้วยการอนุรักษ์และการจัดการของรัฐชายฝั่งนั่นเอง ถ้ารัฐชายฝั่งไม่ยอมรับการเสนอข้อพิพาทต่อศาลตามข้อ 287 วรรคหนึ่ง (เอ) – (ดี) ในภาค 15 ตอนที่ 2 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ข้อพิพาทดังกล่าวก็ไม่อาจเข้าสู่การระงับข้อพิพาทโดยศาลดังกล่าวในภาค 15 ตอนที่ 2 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ได้ ทั้งนี้ตาม ข้อ 297 วรรคสาม (เอ) ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

(2) กรณีที่ไม่มีทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (no surplus) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง มีตัวอย่างประเด็นข้อพิพาท ดังนี้

- ในกรณีที่ รัฐชายฝั่งและรัฐอื่นที่เกี่ยวข้อง ไม่ยินยอมให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนาเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง กล่าวคือ ไม่มีการจัดทำข้อตกลง (arrangements) ระหว่างรัฐชายฝั่งและรัฐอื่นที่เกี่ยวข้อง ประเด็นข้อพิพาทเช่นนี้ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิอธิปไตยของรัฐชายฝั่งในเรื่องการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง ถ้ารัฐชายฝั่งไม่ยอมรับการเสนอข้อพิพาทต่อศาลตามข้อ 287 วรรคหนึ่ง (เอ) – (ดี) ในภาค 15 ตอนที่ 2 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ข้อพิพาทดังกล่าวก็ไม่อาจเข้าสู่การระงับข้อพิพาทโดยศาลดังกล่าวในภาค 15 ตอนที่ 2 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ได้ ทั้งนี้ตาม ข้อ 297 วรรคสาม (เอ) ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

- ในกรณีที่ รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์กล่าวหาว่า รัฐชายฝั่งกำหนดปริมาณที่พึงอนุญาตให้จับได้ (allowable catch) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งไม่ถูกต้อง ซึ่งจะส่งผลต่อปริมาณทรัพยากรมีชีวิตที่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนาอาจจะมีสิทธิแสวงประโยชน์จากปริมาณทรัพยากรมีชีวิตดังกล่าวได้ เป็นประเด็นข้อพิพาทที่เกี่ยวกับอำนาจในการใช้ดุลพินิจของรัฐชายฝั่งในการพิจารณากำหนดปริมาณที่พึงอนุญาตให้จับได้ (allowable catch) ถ้ารัฐชายฝั่งไม่ยอมรับการเสนอข้อพิพาทต่อศาลตามข้อ 287 วรรคหนึ่ง (เอ) – (ดี) ในภาค 15 ตอนที่ 2 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ข้อพิพาทดังกล่าวก็ไม่อาจเข้าสู่การระงับข้อพิพาทโดยศาลดังกล่าวในภาค 15 ตอนที่ 2 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ได้ ทั้งนี้ตาม ข้อ 297 วรรคสาม (เอ) ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

อย่างไรก็ดี เมื่อปรากฏว่า รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ร้องขอให้รัฐชายฝั่งกำหนดปริมาณที่พึงอนุญาตให้จับได้ (allowable catch) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง รัฐชายฝั่งปฏิเสธตามอำเภอใจ โดยไม่มีเหตุผลอันเหมาะสม ในการกำหนดปริมาณที่พึงอนุญาตให้จับได้ (allowable catch) ให้ระงับข้อพิพาทโดยสันติวิธี ตามภาค 15 ตอนที่ 1 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 แต่ถ้าวการระงับข้อพิพาทโดยสันติวิธี ตามภาค 15 ตอนที่ 1 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ไม่อาจบรรลุผลได้ ให้ฝ่ายๆ ใดฝ่ายหนึ่งในข้อพิพาท (อาทิ รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์) เสนอข้อพิพาทเข้าสู่การประนอมภาค

บังคับตามภาคผนวก 5 ตอนที่ 2 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ได้
 ทั้งนี้ตาม ข้อ 297 วรรคสาม (บี) (2) ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

- รัฐชายฝั่งกำหนดให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนาต้องชำระ
 ค่าธรรมเนียม ค่าตอบแทนอื่นๆ และค่าชดเชย (สำหรับรัฐชายฝั่งที่กำลังพัฒนา) มากเกินไป หรือ
 กำหนดให้โควตาในการจับทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งน้อยเกินไป หรือมีข้อ
 กำหนดให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนานำทรัพยากรมีชีวิตที่จับได้ทั้งหมดหรือบางส่วน
 ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งขึ้นท่าของรัฐชายฝั่ง หรือข้อกำหนดอื่นใดที่รัฐชายฝั่งได้กำหนด
 ขึ้นในกฎหมายและข้อบังคับว่าด้วยการอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจ
 จำเพาะของรัฐชายฝั่ง โดยรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนาไม่พอใจกับข้อกำหนดนั้น เป็น
 ประเด็นข้อพิพาทที่เกี่ยวกับอำนาจในการใช้ดุลพินิจของรัฐชายฝั่งในการพิจารณากำหนดข้อกำหนด
 และเงื่อนไขต่างๆ ในกฎหมายและข้อบังคับว่าด้วยการอนุรักษ์และการจัดการของรัฐชายฝั่งนั่นเอง ถ้า
 รัฐชายฝั่งไม่ยอมรับการเสนอข้อพิพาทต่อศาลตามข้อ 287 วรรคหนึ่ง (เอ) – (ดี) ในภาค 15 ตอนที่ 2
 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ข้อพิพาทดังกล่าวก็ไม่อาจเข้าสู่การ
 ระบุข้อพิพาทโดยศาลดังกล่าวในภาค 15 ตอนที่ 2 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมาย
 ทะเล ค.ศ. 1982 ได้ ทั้งนี้ตาม ข้อ 297 วรรคสาม (เอ) ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมาย
 ทะเล ค.ศ. 1982

(3) กรณีรัฐชายฝั่งอ้างต่อรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ว่า เศรษฐกิจของรัฐชายฝั่ง
 ต้องพึ่งพาการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนเป็นอย่างยิ่ง (ตาม
 ข้อ 71 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982) ซึ่งส่งผลให้รัฐที่เสียเปรียบทาง
 ภูมิศาสตร์ไม่อาจเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐ
 ชายฝั่งได้ จึงอาจจะเกิดประเด็นข้อพิพาทระหว่างรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์และรัฐชายฝั่งว่า
 เศรษฐกิจของรัฐชายฝั่งดังกล่าวต้องพึ่งพาการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจ
 จำเพาะของรัฐชายฝั่งเป็นอย่างยิ่งหรือไม่ ประเด็นข้อพิพาทดังกล่าวเกี่ยวข้องกับอำนาจในการใช้
 ดุลพินิจของรัฐชายฝั่งที่จะพิจารณากำหนดปริมาณที่พึงอนุญาตให้จับได้ (allowable catch) ดังที่
 กล่าวมาแล้วข้างต้น ด้วยเหตุนี้ ถ้ารัฐชายฝั่งไม่ยอมรับการเสนอข้อพิพาทต่อศาลตามข้อ 287 วรรค
 หนึ่ง (เอ) – (ดี) ในภาค 15 ตอนที่ 2 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

ข้อพิพาทดังกล่าวก็ไม่อาจเข้าสู่การระงับข้อพิพาทโดยศาลดังกล่าวในภาค 15 ตอนที่ 2 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ได้ ทั้งนี้ตาม ข้อ 297 วรรคสาม (เอ) ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

อย่างไรก็ดี เมื่อวันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2558 ศาลกฎหมายทะเลระหว่างประเทศ (International Tribunal for the Law of the Sea: ITLOS) ในคดีหมายเลข 21 (case No. 21) มีความเห็น (advisory opinion) เกี่ยวกับประเด็นที่สี่ที่คณะกรรมการประมงภูมิภาค (the Sub – Regional Fisheries Commission: SRFC) ได้ขอความเห็นของศาลกฎหมายทะเลระหว่างประเทศ (ITLOS) ว่า “อะไรคือสิทธิและหน้าที่ของรัฐชายฝั่งในการประกันการจัดการอย่างยั่งยืน (the sustainable management) ต่อมวลสัตว์น้ำในทะเล โดยเฉพาะชนิดพันธุ์ขนาดเล็กที่อยู่ผิวน้ำ (the small pelagic species) และปลาทูน่า (tuna)” ดังนี้¹¹³

ตาม อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 รัฐชายฝั่งมีหน้าที่ (obligation) ในการประกันการจัดการอย่างยั่งยืน (the sustainable management) ต่อมวลสัตว์น้ำที่เกิดในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน โดยรัฐชายฝั่งจะต้องออกมาตรการอนุรักษ์และการจัดการที่เหมาะสม ในการบำรุงรักษาทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนไม่ให้เกิดอันตรายจากการแสวงประโยชน์อันเกินควร ซึ่งรัฐชายฝั่งดังกล่าวจะต้องร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศที่มีอำนาจในระดับอนุภูมิภาค ภูมิภาค และระดับโลก (ข้อ 61 วรรคสอง) และรัฐชายฝั่งที่มีสัตว์น้ำคร่อมเขต¹¹⁴ ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนกับเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งอื่น มีหน้าที่หาทางตกลงกันเพื่อออกมาตรการที่จำเป็นในการประสานงานและประกันให้มีการอนุรักษ์และการพัฒนามวลสัตว์น้ำเหล่านั้น ซึ่งการหาทางตกลงกันดังกล่าว อาจตกลงกันโดยตรงหรือผ่านองค์การระหว่างประเทศในระดับอนุภูมิภาคหรือภูมิภาค ก็ได้ (ข้อ 63 วรรคหนึ่ง) นอกจากนี้ รัฐชายฝั่งและรัฐอื่นซึ่งคนชาติของรัฐนั้นได้ทำประมงในภูมิภาคในการจับชนิดพันธุ์ที่ย้ายถิ่นอยู่เสมอ¹¹⁵ มีหน้าที่ต้องร่วมมือกันในการออกมาตรการประกันการอนุรักษ์และส่งเสริมการใช้ประโยชน์สูงสุด ซึ่งการร่วมมือกันดังกล่าวอาจจะ

¹¹³ Advisory Opinion of ITLOS (case No. 21), 2 April 2015

¹¹⁴ ชนิดพันธุ์ขนาดเล็กที่อยู่ผิวน้ำ (the small pelagic species) เป็น สัตว์น้ำคร่อมเขต (straddling fish stock) ชนิดหนึ่ง

¹¹⁵ ปลาทูน่า (tuna) เป็น ชนิดพันธุ์ที่ย้ายถิ่นอยู่เสมอ (highly migratory species) ชนิดหนึ่ง

กระทำกันโดยตรงหรือผ่านองค์การระหว่างประเทศในระดับอนุภูมิภาคหรือภูมิภาค ก็ได้ (ข้อ 64 วรรคหนึ่ง)

ศาลกฎหมายทะเลระหว่างประเทศ (ITLOS) ยังกล่าวอีกว่า “หน้าที่ในการหาทางตกลงกัน” (the obligation to seek to agree) ในข้อ 63 วรรคหนึ่ง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 และ “หน้าที่ในการร่วมมือกัน” (the obligation to cooperate) ในข้อ 64 วรรคหนึ่ง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 คือ “หน้าที่ที่พึงต้องกระทำ” (due diligence obligation) ที่เรียกร้องให้รัฐที่เกี่ยวข้องต้องปรึกษาหารือกัน (must consult) ด้วยความสุจริต (in good faith) ตามข้อ 300 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 โดยการปรึกษาหารือควรจะเป็นเรื่องที่เกิดจากความพยายามเป็นอย่างยิ่งของรัฐที่เกี่ยวข้องในการกำหนดหรือออกมาตรการที่จำเป็นในการประสานงานและประกันให้มีการอนุรักษ์และการพัฒนามวลสัตว์น้ำ

นอกจากนี้ ศาลกฎหมายทะเลระหว่างประเทศ (ITLOS) ได้กล่าวอีกว่า “ความร่วมมือกัน” (cooperation) ดังกล่าวของรัฐที่เกี่ยวข้อง ในประเด็นที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์และการจัดการ (the conservation and management) ทรัพยากรประมง รวมถึง การส่งเสริม “การใช้ประโยชน์สูงสุด” (the optimum utilization) จากทรัพยากรประมง เป็นหลักการที่ได้รับการยอมรับ (well - established) ในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 และ หลักการนี้ก็ยิ่งปรากฏในข้อบทต่างๆ ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ด้วย เช่น ข้อ 61, 63 และ 64 ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

จากความเห็นของศาลกฎหมายทะเลระหว่างประเทศ (ITLOS) ในคดีนี้ จะเห็นได้ว่า ศาลกฎหมายทะเลระหว่างประเทศ (ITLOS) ได้วางแนวบรรทัดฐานใหม่ขึ้นมาเป็นครั้งแรกในการยอมรับว่า การออกมาตรการเพื่อการอนุรักษ์และการจัดการ (the conservation and management) ทรัพยากรประมง และการกำหนดทรัพยากรมีชีวิตร่วมเกิน (surplus) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง เป็น “หน้าที่ที่พึงต้องกระทำ” (due diligence obligation) เพราะเป็นเรื่องของ “การใช้ประโยชน์สูงสุด” (the optimum utilization) จากทรัพยากรประมง ที่จะต้องอยู่ภายใต้การอนุรักษ์อย่างยั่งยืนด้วย แต่ ถ้ารัฐชายฝั่งไม่กระทำการดังกล่าวก็จะปรับเป็นความผิด ซึ่งรัฐชายฝั่งจะต้องรับผิดชอบในการไม่ปฏิบัติตามข้อบทดังกล่าวได้

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาเทียบเคียงหน้าที่ที่จะต้องมี “ความร่วมมือกันในการออกมาตรการในการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรประมง” ซึ่งกำหนดไว้ในข้อ 61, 63 และ 64 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 กับ หน้าที่ที่ “ให้รัฐที่เกี่ยวข้องจัดทำความตกลง” และ “ให้รัฐชายฝั่งและรัฐอื่นที่เกี่ยวข้องร่วมมือกันจัดทำข้อตกลง” ในข้อ 70 วรรคสาม และวรรคสี่ ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ตามลำดับ ก็จะได้เห็นว่า เป็นหน้าที่ในทำนองเดียวกัน กล่าวคือ เป็นเรื่องของการส่งเสริมวัตถุประสงค์ของ “การใช้ประโยชน์สูงสุด” (the optimum utilization) จากทรัพยากรประมง ที่จะต้องอยู่ภายใต้การอนุรักษ์อย่างยั่งยืนด้วย (เพราะในข้อ 70 วรรคหนึ่ง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ได้กำหนดว่า “..... ต้องสอดคล้องกับข้อ 61 และ 62”) ด้วยเหตุนี้ อาจจะกล่าวได้ว่า “หน้าที่ในการเจรจาต่อรองระหว่างรัฐที่เกี่ยวข้อง” ในข้อ 70 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 เป็น “หน้าที่ที่พึงต้องกระทำ” (due diligence obligation) เช่นกัน

จากข้างต้น จึงอาจจะสรุปได้ว่า ในกรณีที่รัฐชายฝั่งปฏิเสธตามอำเภอใจที่จะกำหนดปริมาณที่พึงอนุญาตให้จับได้ (TAC) ความสามารถในการจับทรัพยากรมีชีวิต (harvesting capacity) และการจัดสรรทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (surplus) ให้แก่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ แม้ว่าประเด็นข้อพิพาทดังกล่าวจะอยู่นอกเขตอำนาจของศาล (ตามข้อ 287 วรรคหนึ่ง (เอ) – (ดี)) ทั้งนี้ ตามข้อ 297 วรรคสาม (เอ) ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 แต่ เมื่อประเด็นข้อพิพาทดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการประนอมภาคบังคับตามภาคผนวก 5 ตอนที่ 2 ทั้งนี้ ตามข้อ 297 วรรคสาม (บี) (2) – (3) ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 กระบวนการประนอมอาจจะมีแนวทางตามความเห็นของศาลกฎหมายทะเลระหว่างประเทศ (ITLOS) ในคดีนี้ได้ว่า รัฐชายฝั่งมี “หน้าที่ที่พึงต้องกระทำ” (due diligence obligation) ในการเจรจาเพื่อหาแนวทางในการจัดสรรทรัพยากรมีชีวิตให้แก่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกัน โดยอาจจะเจรจากันโดยตรงหรือผ่านองค์การระหว่างประเทศในระดับอนุภูมิภาคหรือภูมิภาค ก็ได้

บทที่ 4

ประเทศไทยกับบทบัญญัติที่เกี่ยวกับสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ตาม อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

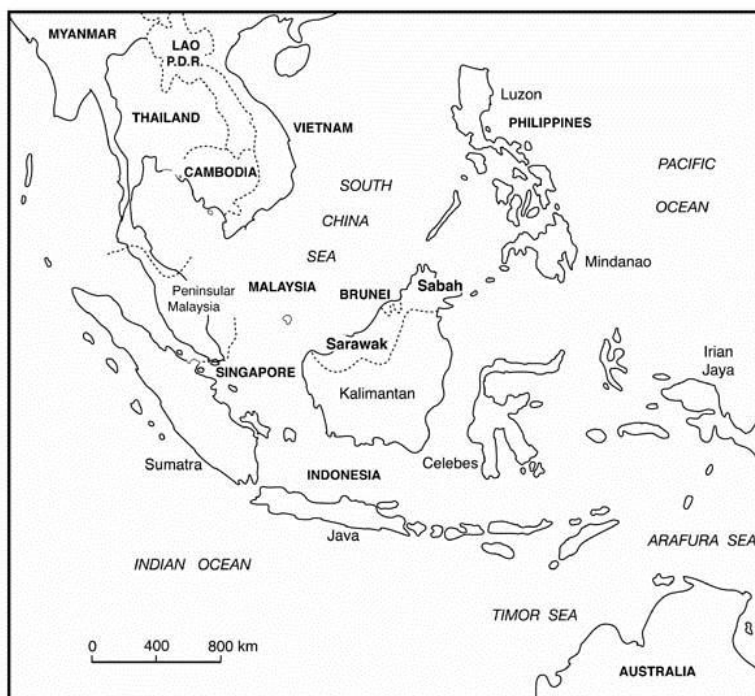
หลังจากที่ได้พิจารณาถึงเกณฑ์ในการพิจารณาความหมายของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ รวมถึง สิทธิ วิธีใช้สิทธิ ข้อจำกัดสิทธิ และการระงับข้อพิพาทที่เกิดจากการขัดสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 มาแล้วในบทที่ 2 และ 3 ส่วนในบทที่ 4 นี้จะพิจารณาถึงกรณีของประเทศไทยว่ามีลักษณะเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 หรือไม่ อย่างไร และจะพิจารณาถึงผลกระทบที่ประเทศไทยจะได้รับจากบัญญัติที่เกี่ยวกับสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 โดยจะกล่าวในหัวข้อ 4.1 และ 4.2 ตามลำดับ

4.1 ประเทศไทยกับความหมายของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

ประเทศไทยตั้งอยู่ในทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Southeast Asia) บนคาบสมุทรอินโดจีน (Indochinese Peninsula) ทางทิศเหนือของประเทศไทยติดกับประเทศลาว (Lao) และประเทศเมียนมาร์ (Myanmar) ทางทิศตะวันออกติดกับประเทศลาว (Lao) และกัมพูชา (Cambodia) ทางทิศใต้ติดกับประเทศมาเลเซีย (Malaysia) และอ่าวไทย (Gulf of Thailand) และทางทิศตะวันตกติดกับประเทศเมียนมาร์ (Myanmar) ทะเลอันดามัน (Andaman Sea)¹ และช่องแคบมะละกา (Strait

¹การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, ประเทศไทย[ออนไลน์], 12 มีนาคม 2557. แหล่งที่มา <http://thai.tourismthailand.org/ประเทศไทย>

of Malacca) ชายฝั่งของประเทศไทยทั้งทางด้านอ่าวไทยและอันดามันมีความยาวรวมแล้วประมาณ 2,815 กิโลเมตร² (ตามรูปภาพที่ 15 แผนที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้)

รูปภาพที่ 15 แผนที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้³

การทำประมงของประเทศไทยก่อนที่ประเทศเพื่อนบ้านและประเทศไทยจะประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2503 การทำประมงของไทยได้เริ่มพัฒนาขึ้นจากที่มีเครื่องมือประมงพื้นบ้าน ใช้เรือประมงขนาดเล็ก และพัฒนาเทคโนโลยีจนมีผลผลิตจากการทำประมง 150,000 – 230,000 ตันต่อปี ต่อมาในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2503 – 2523 การทำประมงของประเทศไทยขยายตัวมากขึ้น มีการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีในการประมง ทั้งทางด้านเครื่องมือประมงและเรือประมงที่มีเครื่องยนต์ ตลอดจนได้รับการ

² เติมศักดิ์ จารยะพันธุ์ และคณะ, “รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการสถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตของประเทศไทยกับการใช้ทะเลอย่างยั่งยืน,” (สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2550), หน้า 1 – 2.

³ Amarit Kaur, *Intersection: Gender, History and Culture in the Asian Context*[Online], 21 April 2015. Source <http://intersections.anu.edu.au/issue15/kaur.htm>

สนับสนุนทางด้านเทคโนโลยีและทางการเงินจากองค์การระหว่างประเทศ และประเทศที่พัฒนาแล้ว แต่ในช่วงนั้น การทำประมงของไทยประสบกับปัญหาการทำประมงเกินขนาด (over fishing) ดังจะเห็นได้ว่า ผลผลิตทรัพยากรมีชีวิตในบริเวณอ่าวไทยลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยปริมาณการจับด้วยการอวนลากลดลงจาก 293.92 กิโลกรัมต่อชั่วโมง เหลือ 25 กิโลกรัมต่อชั่วโมงเท่านั้น เรือประมงไทยจึงหันไปทำประมงระยะไกล (Distant Water Fisheries) มากขึ้น ซึ่งในขณะนั้น เรือประมงไทยมีแหล่งทำประมงในทะเลจีนใต้ (South China Sea) อ่าวเบงกอล (Bay of Bengal) และมหาสมุทรอินเดีย (Indian Ocean) เป็นผลให้การทำประมงของประเทศไทยในช่วงนั้นเป็นช่วงที่เฟื่องฟูมาก ผลผลิตในการจับทรัพยากรมีชีวิตในทะเลติดอันดับหนึ่งในสิบของโลก ในปี พ.ศ. 2520 โดยประเทศไทยมีผลผลิตจากการทำประมงประมาณ 2 ล้านตัน⁴

ต่อมา เมื่อประเทศเพื่อนบ้านของประเทศไทยได้ทำการประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน ในขณะที่มีการจัดทำอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 โดยเริ่มจาก ประเทศพม่าและเวียดนาม ในปี พ.ศ. 2520 ประเทศกัมพูชาและฟิลิปปินส์ ในปี พ.ศ. 2521 และประเทศอินโดนีเซียและมาเลเซีย ในปี พ.ศ. 2523 ส่วนประเทศไทยประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน ในปี พ.ศ. 2524⁵ จากการอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้การทำประมงของประเทศไทยได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก การประมงของไทยในช่วงหลัง ปี พ.ศ. 2523 เป็นต้นมา หลังจากที่ประเทศเพื่อนบ้านของประเทศไทยได้ประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะแล้ว เรือประมงของประเทศไทยต้องสูญเสียพื้นที่ในการทำประมงเป็นจำนวนมากถึง 300,000 ตารางไมล์⁶ และสูญเสียแหล่งในการทำประมงจากที่เคยทำประมงในอ่าวไทย (Gulf of Thailand) ทะเลอันดามัน (Andaman Sea) ทะเลจีนใต้ (South China Sea) อ่าวเบงกอล (Bay of Bengal) และมหาสมุทรอินเดีย (Indian Ocean) แต่ตอนนี้เหลือแหล่งในการทำประมงบางส่วนในอ่าวไทย (Gulf of Thailand) และบางส่วนในทะเลอันดามัน (Andaman Sea) เท่านั้น อีกทั้ง เรือประมงของประเทศ

⁴ เติมศักดิ์ จารยะพันธุ์ และคณะ, “รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการสถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตของประเทศไทยกับการใช้ทะเลอย่างยั่งยืน,” หน้า 28 – 29.

⁵ ชีระพงษ์ อภัยภักดี, สำนักงานประมงจังหวัดภูเก็ต, **บทบาทของพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 กับปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาประมงทะเลของประเทศไทย**[ออนไลน์], 13 เมษายน 2558. แหล่งที่มา <http://www.fisheries.go.th/fpo-phuket/images/article/2490.doc>

⁶ เติมศักดิ์ จารยะพันธุ์ และคณะ, “รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการสถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตของประเทศไทยกับการใช้ทะเลอย่างยั่งยืน,” หน้า 29.

ไทยยังต้องสูญเสียการจับทรัพยากรประมงไปถึง 6 – 8 แสนตันต่อปี⁷ โดยเรือประมงของไทยต้องกลับมาทำประมงในน่านน้ำของประเทศไทย เพราะไม่อาจเข้าไปทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศเพื่อนบ้านได้ ดังจะเห็นได้ว่าผลผลิตจากการทำประมงของประเทศไทยชะลอตัวมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523⁸ (ตามตารางที่ 1 ตารางปริมาณและมูลค่าสัตว์น้ำเค็มทั้งหมดที่จับได้ตามธรรมชาติ ปี พ.ศ. 2495 - 2547) แต่ประเทศไทยก็ได้ทำการเจรจากับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อให้เรือประมงของประเทศไทยได้เข้าไปทำการประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศเพื่อนบ้านได้ด้วย

การทำประมงของประเทศไทยในปัจจุบัน มีทั้งการทำประมงในน่านน้ำและนอกน่านน้ำ การทำประมงในน่านน้ำ มีทั้งที่เป็นการทำประมงพื้นบ้าน (Artisanal Fisheries) และการทำประมงเชิงพาณิชย์ (Commercial Fisheries) แต่ผลผลิตทรัพยากรมีชีวิตในน่านน้ำของประเทศไทยมีจำนวนลดลงเรื่อยๆ เพราะทรัพยากรมีชีวิตในน่านน้ำของประเทศไทยมีความเสื่อมโทรมลงเนื่องจากการทำประมงเกินขนาด การทำประมงในน่านน้ำของประเทศไทยมีการจับทรัพยากรมีชีวิตได้เฉลี่ยประมาณ 1.5 – 2 ล้านตันต่อปี ส่วนการทำประมงนอกน่านน้ำเป็นการทำประมงในเชิงพาณิชย์ (Commercial Fisheries) มีการจับทรัพยากรมีชีวิตได้เฉลี่ยประมาณ 8 แสน - 1 ล้านตันต่อปี⁹ จะเห็นได้ว่า การทำประมงในน่านน้ำไทยลดลงเมื่อเปรียบเทียบกับการทำประมงนอกน่านน้ำที่เพิ่มขึ้น (ตามตารางที่ 2 ตารางปริมาณการจับสัตว์น้ำทั้งหมดจากธรรมชาติจำแนกเป็นใน – นอกน่านน้ำประมาณการ ปี พ.ศ. 2548 - 2550) ทั้งนี้ เพราะทรัพยากรมีชีวิตในน่านน้ำของประเทศไทยเสื่อมโทรมลง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

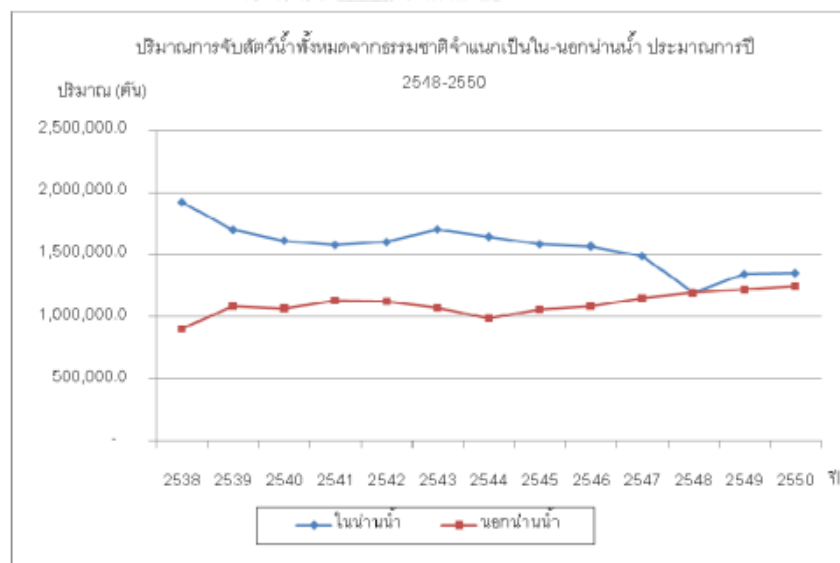
⁷ ธีระพงษ์ อภัยภักดี, สำนักงานประมงจังหวัดภูเก็ต, บทบาทของพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 กับปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาประมงทะเลของประเทศไทย [ออนไลน์], 13 เมษายน 2558. แหล่งที่มา <http://www.fisheries.go.th/fpopuket/images/article/2490.doc>

⁸ เติมศักดิ์ จารยะพันธุ์ และคณะ, “รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการสถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตของประเทศไทยกับการใช้ทะเลอย่างยั่งยืน,” หน้า 29 – 30.

⁹ กลุ่มบริหารการทำประมงและเศรษฐกิจน่านน้ำ กองประมงต่างประเทศ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, การวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์การประมงไทยในน่านน้ำต่างประเทศ, หน้า 2.

ตารางที่ 1 ตารางปริมาณและมูลค่าสัตว์น้ำเค็มทั้งหมดที่จับได้ตามธรรมชาติปี พ.ศ. 2495 - 2547¹⁰

ตารางที่ 2 ตารางปริมาณการจับสัตว์น้ำทั้งหมดจากธรรมชาติจำแนกเป็นใน - นอกน่านน้ำ ประมาณการ ปี พ.ศ. 2548 - 2550¹¹

¹⁰ เผติมศักดิ์ จารยะพันธุ์ และคณะ, “รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการสถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตของประเทศไทยกับการใช้ทะเลอย่างยั่งยืน,” หน้า 30.

¹¹ เผติมศักดิ์ จารยะพันธุ์ และคณะ, “รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการสถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตของประเทศไทยกับการใช้ทะเลอย่างยั่งยืน,” หน้า 37.

จากที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ประเทศไทยประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะออกไปทั้งทางด้านทะเลอันดามัน และอ่าวไทย 200 ไมล์ทะเลจากเส้นฐานซึ่งใช้วัดความกว้างของทะเลอาณาเขต ในช่วงปี พ.ศ. 2524 แต่เมื่ออ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนแล้วประเทศไทยมีเขตเศรษฐกิจจำเพาะทั้งทางด้านทะเลอันดามันและอ่าวไทย ประมาณ 120 – 150 ไมล์ทะเลจากเส้นฐานซึ่งใช้วัดความกว้างของทะเลอาณาเขต เท่านั้น¹² และมีพื้นที่ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทยรวมทั้งสิ้น 368,280 ตารางกิโลเมตร โดยทางด้านทะเลอันดามันมีพื้นที่ประมาณ 116,280 ตารางกิโลเมตร และทางด้านอ่าวไทยมีพื้นที่ประมาณ 252,000 ตารางกิโลเมตร (ตามรูปภาพที่ 16 อาณาเขตทางทะเลของประเทศไทย)

ประเทศไทยเป็นรัฐที่ถูกปิดกั้นทางทะเล (zone – locked State) เพราะเรือของประเทศไทยไม่อาจแล่นออกสู่มหาสมุทรหรือทะเลหลวงได้โดยไม่ต้องผ่านเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐอื่น ทั้งนี้ประเทศไทยถูกปิดล้อมด้วยเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศเวียดนามและประเทศมาเลเซียทางด้านอ่าวไทย และถูกปิดล้อมด้วยเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศพม่า อินเดีย อินโดนีเซีย และมาเลเซียทางด้านทะเลอันดามัน¹³ (ตามรูปภาพที่ 17 เขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทยซึ่งถูกปิดล้อมโดยเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศเพื่อนบ้าน) จะเห็นได้ว่า ถ้าเรือของประเทศไทยจะแล่นออกสู่มหาสมุทรแปซิฟิก อย่างน้อยก็ต้องผ่านเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศเวียดนาม และถ้าเรือของประเทศไทยจะแล่นออกสู่มหาสมุทรอินเดีย อย่างน้อยก็ต้องผ่านเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศมาเลเซีย

ประเทศไทยเคยอ้างว่าเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ เพราะประเทศไทยได้รับผลกระทบจากการอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐเพื่อนบ้าน และเป็นรัฐที่ถูกปิดกั้นทางทะเล (zone – locked State) อีกทั้ง สภาวะการณ์ทางการประมงของประเทศไทยก็อยู่ในภาวะที่ตกต่ำ เนื่องจากราคาน้ำมันที่เพิ่มสูงขึ้น มีการทำประมงมากเกินไป การจับสัตว์น้ำได้น้อยลง และประชากรที่ยากจนในภาคอีสานของประเทศไทยได้ย้ายไปเป็นลูกจ้างในเรือประมงทางภาคใต้ของประเทศไทย แต่ด้วยภาวะเศรษฐกิจ

¹² สถาบันวิจัยทรัพยากรทางน้ำ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, โครงการความร่วมมือ การสำรวจ วิจัยและฝึกรวมภาคทะเลสำหรับนักวิชาการ นักวิจัย และนักศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์ทางทะเล เรื่องทรัพยากรประมงและสิ่งแวดล้อมทางทะเลบริเวณอ่าวไทยตอนกลาง[ออนไลน์], 13 เมษายน 2558. แหล่งที่มา <http://www.arri.chula.ac.th/Academic/marine>

¹³ ชุมพร ปัจจุสานนท์ และคณะ, “รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการวิจัยเรื่อง การใช้สิทธิของเรือประมงไทยในการผ่านน่านน้ำต่างประเทศและการคุ้มครองของรัฐบาลไทย,” (ได้รับทุนอุดหนุนจากสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2554), หน้า 2.

ที่ตกต่ำทำให้การทำประมงและประชากรของประเทศไทยได้รับผลกระทบ¹⁴ อย่างไรก็ตามก็ดี กลุ่มรัฐไร้ฝั่งทะเลและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ได้ปฏิเสธประเทศไทยในการเข้าร่วมกลุ่ม และไม่มีประเทศในอนุภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยอมรับการอ้างดังกล่าวของประเทศไทยแต่อย่างใด¹⁵

การที่จะพิจารณาว่าประเทศไทยมีลักษณะเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์หรือไม่นั้น จะต้องพิจารณาจากความหมายของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ (geographically disadvantaged States) ตามข้อ 70 วรรคสอง¹⁶ ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ที่บัญญัติว่า

“เพื่อความมุ่งประสงค์แห่งภาคนี้ ‘รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์’ หมายถึง รัฐชายฝั่ง รวมทั้งรัฐที่อยู่ติดกับทะเลปิดหรือทะเลกึ่งปิด ซึ่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ทำให้รัฐเหล่านี้ต้องพึ่งพาการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐอื่นในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาค เพื่อให้มีปริมาณปลาเพียงพอ เพื่อจุดประสงค์ทางโภชนาการสำหรับประชากร หรือบางส่วนของประชากรของตน และรัฐชายฝั่งซึ่งไม่สามารถอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้”¹⁷

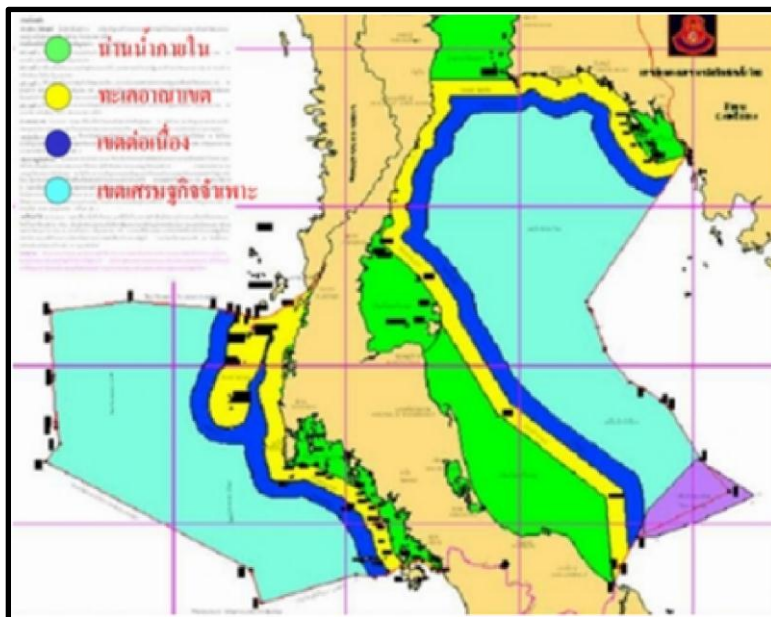
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

¹⁴Vitit Muntarbhorn, “Asylum – Seeker at Sea and Piracy in the gulf of Thailand,” *Revue belge de droit international* Vol. 9 (1981 - 82): 484.

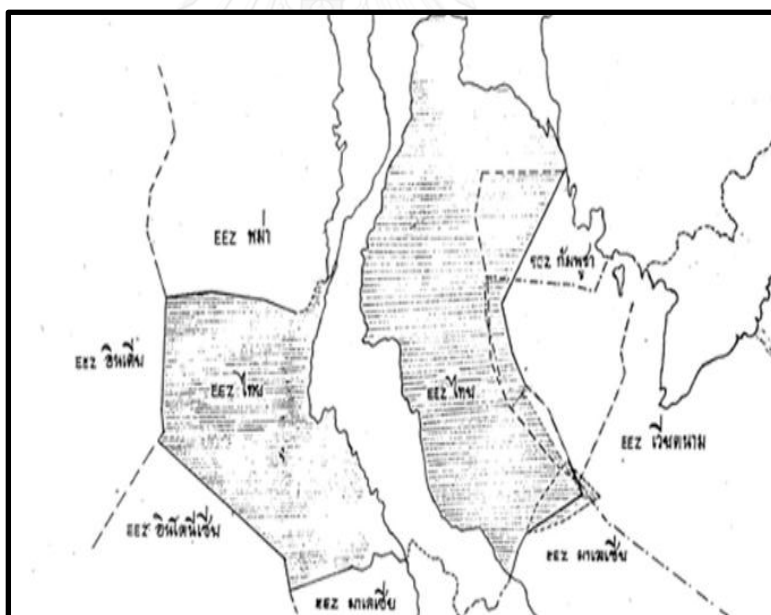
¹⁵Ted L. McDorman, “Thailand and the 1982 Law of the Sea Convention,” *Marine policy* Vol. 9, No. 4 (October 1985): 294.

¹⁶“For the purposes of this Part, ‘geographically disadvantaged States’ means coastal States, including States bordering enclosed or semi - enclosed seas, whose geographical situation makes them dependent upon the exploitation of the living resources of the exclusive economic zones of other States in the sub - region or region, for adequate supplies of fish for the nutritional purpose of their populations or parts thereof, and coastal States which can claim no exclusive economic zones of their own.”

¹⁷กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ, *อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982*, หน้า 30.

รูปภาพที่ 16 อาณาเขตทางทะเลของประเทศไทย¹⁸

รูปภาพที่ 17 เขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทยซึ่งถูกปิดล้อมโดยเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศเพื่อนบ้าน¹⁹

¹⁸ เฝ็ดิมศักดิ์ จารยะพันธุ์ และคณะ, “รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการสถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตของประเทศไทยกับการใช้ทะเลอย่างยั่งยืน,” หน้า 37.

จากความหมายของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ดังกล่าว สามารถแบ่งประเภทของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ได้ 2 ประเภท ดังนี้

รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ประเภทแรก คือ รัฐชายฝั่ง หรือรัฐที่อยู่ติดกับทะเลปิดหรือทะเลกึ่งปิด ซึ่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ทำให้รัฐเช่นว่านั้น ต้องพึ่งพาการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐอื่นในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาค เพื่อให้มีปริมาณปลาเพียงพอ เพื่อจุดประสงค์ทางโภชนาการสำหรับประชากรของตนทั้งหมดหรือบางส่วน

รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ประเภทที่สอง คือ รัฐชายฝั่งซึ่งไม่สามารถอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้

เมื่อ พิจารณาจากการอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทย ประเทศไทยอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนออกไป 200 ไมล์ทะเลจากเส้นฐานซึ่งใช้วัดความกว้างของทะเลอาณาเขต (แต่ที่อ้างได้จริงประมาณ 120 – 150 ไมล์ทะเลจากเส้นฐานซึ่งใช้วัดความกว้างของทะเลอาณาเขตทั้งทางด้านทะเลอันดามันและอ่าวไทย) ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ประเทศไทยจึงไม่มีลักษณะเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ประเภทที่สอง (รัฐชายฝั่งที่ไม่สามารถอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้เลย) ตามข้อ 70 วรรคสอง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 เพราะรัฐที่จะมีลักษณะเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ประเภทที่สองได้ จะต้องเป็นรัฐที่ได้รับผลกระทบจากการอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐเพื่อนบ้าน จนทำให้รัฐนั้นไม่สามารถอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้เลย (เช่น ประเทศสิงคโปร์, บาร์เรน, อิรัก, คูเวต และจอร์แดน) แต่ในกรณีของประเทศไทย ประเทศไทยสามารถอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้ แม้ว่าประเทศไทยจะได้รับผลกระทบจากการอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะจากรัฐเพื่อนบ้าน อาทิ ประเทศกัมพูชา เวียดนาม มาเลเซีย อินโดนีเซีย และเมียนมาร์ ก็ตาม

แต่เมื่อพิจารณาจากความหมายของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ประเภทแรก ตามข้อ 70 วรรคสอง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ที่จะต้องพิจารณาถึงเกณฑ์

¹⁹ ถนอม เจริญลาภ, โครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, การเดินเรือผ่านเขตเศรษฐกิจจำเพาะ[ออนไลน์], 14 เมษายน 2558. แหล่งที่มา <http://mrpolicy.trf.or.th/การเดินเรือผ่านเขตเศรษฐกิจจำเพาะ>

ทางภูมิศาสตร์ (geographical criteria) ประกอบกับเกณฑ์ทางเศรษฐกิจ (economic criteria) ซึ่งแบ่งอธิบายได้ดังนี้

สำหรับ เกณฑ์ทางภูมิศาสตร์ (geographical criteria) ประเทศไทยเป็นรัฐที่ติดกับทะเลกึ่งปิด (semi – enclosed sea) เพราะทางด้านตะวันออกประเทศไทยติดกับอ่าวไทยซึ่งเป็นทะเลกึ่งปิด เนื่องจาก อ่าวไทย เป็นอ่าวซึ่งโดยทั้งหมดหรือโดยส่วนใหญ่แล้วเป็นทะเลอาณาเขตและเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งมากกว่าสองรัฐ ได้แก่ ประเทศไทย กัมพูชา เวียดนาม และมาเลเซีย และทางด้านตะวันตกประเทศไทยยังติดกับทะเลอันดามันซึ่งเป็นทะเลกึ่งปิด เพราะเป็นทะเลซึ่งโดยทั้งหมดหรือโดยส่วนใหญ่แล้วเป็นทะเลอาณาเขตและเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งสองรัฐ ได้แก่ ประเทศไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย พม่า และอินเดีย อีกทั้ง ประเทศไทยยังเป็นประเทศที่ถูกปิดกั้นทางทะเล (zone – locked State) ด้วย โดยเรือของประเทศไทยไม่อาจแล่นออกสู่ทะเลหลวงหรือมหาสมุทรได้โดยไม่ต้องผ่านเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐอื่น นอกจากนี้ ประเทศไทยยังได้รับผลกระทบจากการอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศเพื่อนบ้านด้วย ทำให้ประเทศไทยมีเขตเศรษฐกิจจำเพาะทั้งทางด้านทะเลอันดามันและอ่าวไทยประมาณ 120 – 150 ไมล์ทะเลจากเส้นฐานซึ่งใช้วัดความกว้างของทะเลอาณาเขต ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ด้วยเหตุนี้ จะเห็นได้ว่า ประเทศไทยมีลักษณะที่เข้าเกณฑ์ทางภูมิศาสตร์

แต่อย่างไรก็ดี การพิจารณาถึงความหมายของรัฐที่เสียเปรียบประเภทนี้ จะต้องนำเกณฑ์ทางเศรษฐกิจ (economic criteria) มาพิจารณาประกอบด้วย ซึ่งจะต้องตัวพิจารณาถึง “การพึ่งพาการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐอื่นในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาค เพื่อให้มีปริมาณปลาเพียงพอ เพื่อจุดประสงค์ทางโภชนาการสำหรับประชากรของตนทั้งหมดหรือบางส่วน” (nutritional dependence)

แม้ว่า ก่อนที่ประเทศเพื่อนบ้านของประเทศไทยจะประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะ ประเทศไทยจะเคยเข้าไปทำประมงในบริเวณดังกล่าวได้ อาทิ ในทะเลจีนใต้ และอ่าวเบงกอล และประเทศไทยยังทำประมงได้ปริมาณมากจนติดอันดับหนึ่งในสิบของโลกอีกด้วย ซึ่งสร้างผลประโยชน์ให้กับประเทศไทยจำนวนมาก แต่ หลังจากที่ประเทศเพื่อนบ้านของประเทศไทยประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะแล้ว ในช่วงปี พ.ศ. 2523 เป็นต้นมา ทำให้ประเทศไทยจะต้องสูญเสียพื้นที่หรือแหล่งที่เคยทำประมงเป็นจำนวนมาก จำนวนทรัพยากรมีชีวิตที่เคยจับได้ก็น้อยลงตามไปด้วย และผลผลิตจากการ

ทำประมงของไทยก็ชะลอตัวลงแทนที่จะเพิ่มสูงขึ้นกว่าที่ควรจะเป็น ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จึงส่งผลให้ประเทศไทยจะต้องสูญเสียผลประโยชน์ของชาติ (national interest) ไปจำนวนไม่น้อย

อย่างไรก็ดี ผลผลิตจากการทำประมงของประเทศไทยหลังจากปี พ.ศ. 2523 อาจชะลอตัวลง แต่ ในปี พ.ศ. 2535 ผลผลิตจากการทำประมงของประเทศไทยก็ยังติดอันดับหนึ่งในสิบของโลก ปริมาณการส่งออกสัตว์น้ำของประเทศไทยก็ติดอันดับต้นๆ ของโลกอีกด้วย และผลผลิตรวมในสาขาประมงของประเทศไทยก็ยังมีมูลค่าถึง 98.9 พันล้านบาท²⁰ ต่อมา ในปี พ.ศ. 2550 ผลผลิตจากการทำประมงของไทยก็ยังติดอันดับสิบสามของโลก (ติดอันดับห้าของอาเซียน) (โปรดดู ภาคผนวกที่ 2 ตารางแสดงข้อมูลสถิติการประมงที่สำคัญเป็นรายปี) และประเทศไทยยังเป็นประเทศที่ส่งออกสัตว์น้ำที่ติดอันดับสามของโลกด้วย²¹ ดุลการค้าสินค้าสัตว์น้ำและผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำของประเทศไทยก็ได้ดุลการค้ามาตลอด ดังจะเห็นได้ว่าในปี พ.ศ. 2536 ได้ดุลการค้ามูลค่า 69,389 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2550 ได้ดุลการค้ามูลค่า 145,687 ล้านบาท และในปี พ.ศ. 2555 ได้ดุลการค้ามูลค่า 164,412 ล้านบาท²² (โปรดดู ภาคผนวกที่ 3 ตารางแสดงดุลการค้าสัตว์น้ำและผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ ปี พ.ศ. 2536 – 2555) อีกทั้ง ในช่วงเวลาดังกล่าว ประเทศไทยยังมีผลผลิตสัตว์น้ำรวมทั้งประเทศ (ไม่รวมนำเข้าจากต่างประเทศ) ประมาณ 3,500 – 4,000 พันตันต่อปี (โปรดดู ภาคผนวกที่ 2 ตารางแสดงข้อมูลสถิติการประมงที่สำคัญเป็นรายปี) ส่วนการบริโภคของประชากรไทยอยู่ที่ 25 – 30 กิโลกรัมต่อคนต่อปี²³ ซึ่งเมื่อกำนวณออกมาแล้วการบริโภคโดยรวมทั้งประเทศอยู่ที่ประมาณ 1,500 – 2,000 พันตันต่อปี ซึ่งเมื่อเทียบจากผลผลิตสัตว์น้ำรวมทั้งประเทศของไทย จะพบว่าประเทศไทยมีผลผลิตจากสัตว์น้ำเพียงพอในการเลี้ยงชีพประชากรของตน และยังสามารถส่งออกและสร้างรายได้ให้กับประเทศเป็นจำนวนไม่น้อย ด้วยเหตุนี้ ประเทศไทยจึงไม่อาจอ้างได้ว่าจะต้องพึ่งพาการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งเพื่อจุดประสงค์ทางโภชนาการของประชากรเป็นหลัก เพราะจากที่ได้กล่าว

²⁰ เผติศักดิ์ จารยะพันธุ์ และคณะ, “รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการสถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตของประเทศไทยกับการใช้ทะเลอย่างยั่งยืน,” หน้า 29.

²¹ สมาคมอาหารแช่เยือกแข็งไทย, **ปลาจะหมดทะเล – เรือใหญ่กว่าจับเรียบ** [ออนไลน์], 14 เมษายน 2558. แหล่งที่มา http://www.thai-frozen.or.th/news_118.php

²² ศูนย์สารสนเทศ กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, **สถิติการประมงแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2555** เอกสารฉบับที่ 9 / 2557, หน้า 85.

²³ เผติศักดิ์ จารยะพันธุ์ และคณะ, “รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการสถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตของประเทศไทยกับการใช้ทะเลอย่างยั่งยืน,” หน้า 28.

มาแล้วประเทศไทยมีผลผลิตสัตว์น้ำเพียงพอต่อความต้องการของประชากรของตน และยังมีการส่งออกผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำเป็นอันดับต้นๆ ของโลกอีกด้วย จึงเป็นเรื่องยากที่ประเทศไทยจะอ้างว่าต้องพึ่งพาการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือภูมิภาคเอเชีย เพื่อจุดประสงค์ทางโภชนาการของประชากรมากกว่าที่จะเป็นเรื่องของการค้าขาย

นอกจากนี้ ถ้าหากว่าประเทศไทยอ้างว่าตนเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ เพื่อที่จะใช้สิทธิในการเข้าร่วมแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกัน แต่รัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกันกับประเทศไทย (อนุภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และภูมิภาคเอเชีย) ไม่ยอมรับว่าประเทศไทยเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ก็จะเกิดข้อพิพาทขึ้นระหว่างประเทศไทยและประเทศเหล่านั้น แต่เรื่องดังกล่าว เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับดุลพินิจของประเทศไทยในการคำนวณหรือกำหนดปริมาณที่พึงอนุญาตให้จับได้ (allowable catch) และความสามารถในการทำประมง (harvesting capacity) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทย²⁴ ซึ่งเป็นเรื่องที่อยู่นอกเขตอำนาจของศาล (ตามข้อ 287 วรรคหนึ่ง (เอ) – (ดี)) ทั้งนี้ตามข้อ 297 วรรคสาม (เอ) ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 เมื่อข้อพิพาทไม่อาจที่จะระงับได้ ประกอบกับรัฐชายฝั่งเหล่านั้นก็ไม่ยอมรับในการเป็นรัฐที่เสียเปรียบของประเทศไทย อีกทั้ง ประเทศไทยก็ยากที่จะอ้างได้ว่าจะต้องพึ่งพาการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งเพื่อจุดประสงค์ทางโภชนาการเป็นหลัก ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ด้วยเหตุนี้ประเทศไทยจึงไม่อาจอ้างได้ว่าตนเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่จะใช้สิทธิในการเข้าร่วมแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกันกับประเทศไทยได้

4.2 ประเทศไทยกับผลกระทบที่ได้รับจากบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

จากที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ประเทศไทยไม่อาจอ้างได้ว่าเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ตามข้อ 70 วรรคสอง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 แต่อย่างไรก็ดี

²⁴ เพื่อนำมาพิจารณาประเด็นที่ว่าประเทศไทยจะต้องพึ่งพาการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง เพื่อให้มีปริมาณปลาเพียงพอเพื่อจุดประสงค์ทางโภชนาการของประชากรของประเทศไทยทั้งหมดหรือบางส่วน

แม้ว่าประเทศไทยจะเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ประเทศไทยก็ไม่ได้รับประโยชน์อะไรที่แตกต่างจากกรณีในประเทศไทย (ในฐานะที่เป็นรัฐอื่น) ได้เจรจาขอเข้าไปทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง ตามข้อ 62 วรรคสอง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 กล่าวคือ ในบทบัญญัติข้อ 70 วรรคหนึ่ง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ได้บัญญัติคำว่า “สิทธิ” (right) เอาไว้ แต่เมื่อพิจารณาประกอบกับวิธีใช้สิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ก็จะเห็นได้ว่าเป็นเรื่องที่จะต้องผ่านกระบวนการเจรจา (negotiation) มาก่อนทั้งสิ้น ดังต่อไปนี้

ในกรณีที่มีทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (surplus) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง (ตามข้อ 70 วรรคหนึ่ง ประกอบ วรรคสาม ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982) จะต้องมีการเจรจากันระหว่างรัฐชายฝั่ง และรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ รวมถึงรัฐอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ในรูปของความตกลง (agreements) ในระดับทวิภาคี ระดับอนุภูมิภาคหรือภูมิภาค ก็ได้ การที่บทบัญญัติดังกล่าวกำหนดให้ “รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์มีสิทธิเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากส่วนอันเหมาะสมของทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกินในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง โดยตั้งอยู่บนมูลฐานอันเที่ยงธรรม”²⁵ คำว่า “ส่วนอันเหมาะสม” และ “บนมูลฐานอันเที่ยงธรรม” ก็ไม่ได้แสดงให้เห็นว่ารัฐชายฝั่งจะต้องแบ่งส่วนของทรัพยากรมีชีวิตให้เท่าเทียมกับรัฐชายฝั่งหรือรัฐอื่นที่เข้ามาทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งนั้น และการจัดสรรทรัพยากรมีชีวิตดังกล่าวก็ต้องคำนึงถึงปัจจัยที่ปรากฏในข้อ 70 วรรคสาม (เอ) – (ดี) ด้วย อีกทั้ง รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ก็ไม่ได้มีสิทธิพิเศษเหนือรัฐอื่นที่ปรากฏในข้อ 62 วรรคสาม ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 แต่อย่างใด เพราะบทบัญญัติในข้อนี้ไม่ได้กำหนดลำดับความสำคัญก่อนหลัง (priority) เอาไว้ด้วย

ส่วน ในกรณีไม่มีทรัพยากรมีชีวิต (no surplus) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง (ตามข้อ 70 วรรคสี่ ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982) ต้องมีการเจรจากันระหว่างรัฐชายฝั่งและรัฐอื่นที่เกี่ยวข้องซึ่งเข้าร่วมทุนหรือทำข้อตกลงอื่นที่มีลักษณะเช่นว่านั้นกับรัฐชายฝั่ง ในการร่วมกันจัดทำข้อตกลงอันเที่ยงธรรม (equitable arrangements) ในระดับทวิภาคี

²⁵ กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ, อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982, หน้า

ระดับอนุภูมิภาคหรือภูมิภาค เพื่ออนุญาตให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนา²⁶ มีสิทธิเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งได้ แม้ว่าบทบัญญัติในข้อ 62 วรรคสอง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 จะกำหนดในทำนองที่รัฐชายฝั่งจะต้องคำนึงเป็นพิเศษถึงรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ โดยเฉพาะรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนา ก็ตาม แต่ถ้อยคำที่ปรากฏในข้อ 70 วรรคสี่ ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ที่กำหนดว่า “ข้อตกลงอันเที่ยงธรรม” และ “ตามที่เหมาะสมแก่สภาวะการณ์ และตามข้อกำหนดในความตกลงจะต้องเป็นที่พอใจแก่ทุกฝ่าย” อีกทั้ง การจัดสรรทรัพยากรมีชีวิตดังกล่าวก็ต้องคำนึงถึงปัจจัยที่ปรากฏในข้อ 70 วรรคสาม (เอ) – (ดี) ด้วยนั้น ไม่ได้แสดงให้เห็นว่ารัฐชายฝั่งจะต้องแบ่งส่วนของทรัพยากรมีชีวิตให้เท่าเทียมกับรัฐชายฝั่งหรือรัฐอื่นที่เข้ามาทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติรัฐชายฝั่งก็น่าจะให้ความสำคัญกับรัฐที่ทำประมงในเขตนั้นมาเป็นปกติวิสัยก่อน เพราะรัฐที่ทำประมงในเขตนั้นมาเป็นปกติวิสัยอาจจะมีเทคโนโลยีที่ทันสมัย ซึ่งรัฐชายฝั่งก็จะได้ผลประโยชน์จากการถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการประมงด้วย

แม้กระทั่งในกรณีที่รัฐชายฝั่งได้มีข้อตกลง (arrangements) ในระดับอนุภูมิภาคหรือภูมิภาค ที่อาจจะให้สิทธิที่เท่าเทียมหรือสิทธิพิเศษแก่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งได้ (ตามข้อ 70 วรรคหก) ก็ต้องผ่านการเจรจากันในระดับอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคมาก่อนทั้งสิ้น

นอกจากนี้ เรือประมงของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่เข้ามาทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับของรัฐชายฝั่งด้วย (อาทิ การชำระค่าธรรมเนียมและค่าตอบแทนในรูปแบบอื่น ส่วนในกรณีของรัฐชายฝั่งที่กำลังพัฒนา อาจรวมถึงค่าชดเชยที่เพียงพอทางการเงิน อุปกรณ์ และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมประมงด้วย) แต่การที่รัฐชายฝั่งจะยินยอมหรือไม่ยินยอมให้รัฐที่เสียเปรียบเข้ามาทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน เป็นเรื่องเกี่ยวกับสิทธิอธิปไตยของรัฐชายฝั่งชายฝั่ง และอำนาจในการใช้ดุลพินิจในการกำหนดปริมาณที่พึงอนุญาตให้จับได้ (allowable catch) ความสามารถในการทำประมง (harvesting capacity) การจัดสรรทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (surplus) และการกำหนดข้อกำหนด

²⁶ ประเทศไทยเป็นรัฐที่กำลังพัฒนา (developing State)

และเงื่อนไขในกฎหมายหรือข้อบังคับของรัฐชายฝั่ง เป็นเรื่องที่อยู่นอกเขตอำนาจของศาล (ตามข้อ 287 วรรคหนึ่ง (เอ) – (ดี)) ทั้งนี้ตามข้อ 297 วรรคสาม (เอ) ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่รัฐชายฝั่งปฏิเสธตามอำเภอใจในการกำหนดปริมาณที่พึงอนุญาตให้จับได้ (allowable catch) และความสามารถในการทำประมง (harvesting capacity) เมื่อมีการร้องขอจากรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ หรือในกรณีที่รัฐชายฝั่งปฏิเสธตามอำเภอใจที่จะจัดสรรทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกินให้แก่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์นั้นก็ สามารถนำข้อพิพาทดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการระงอมภาคบังคับตามภาคผนวก 5 ตอนที่ 2 ได้ ทั้งนี้ตามข้อ 297 วรรคสาม (บี) (2) และ (3) ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 แต่ข้อสรุปและข้อเสนอแนะที่ปรากฏในรายงานของคณะกรรมการระงอมก็ไม่มีผลผูกพันรัฐชายฝั่งอยู่ดี ด้วยเหตุนี้ จะเห็นได้ว่า อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ไม่อาจจะจำกัดอำนาจของรัฐชายฝั่งในการห้ามรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์เข้ามาทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งได้²⁷

แต่เมื่อปรากฏว่า **ประเทศไทยไม่ได้อยู่ในฐานะที่เป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์** ตามข้อ 70 วรรคสอง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 (ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นในหัวข้อ 4.1 เรื่องประเทศไทยกับความหมายของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982) ประเทศไทยจึงไม่อาจใช้สิทธิในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง ในฐานะของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ได้ แต่ประเทศไทยก็สามารถเข้าไปทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งได้ โดยการเจรจา และทำความตกลงหรือข้อตกลงกับรัฐชายฝั่ง ทั้งนี้ ตามข้อ 62 วรรคสอง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 เพื่อขอให้เรือประมงของประเทศไทยได้เข้าไปทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งนั้น ในปัจจุบัน เรือประมงของประเทศไทยได้เข้าไปทำประมงในน่านน้ำต่างประเทศ โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อาเซียน) ได้แก่ ประเทศเวียดนาม กัมพูชา มาเลเซีย อินโดนีเซีย และเมียนมาร์ กลุ่มเอเชียใต้ ได้แก่ ประเทศอินเดีย และบังกลาเทศ กลุ่มตะวันออกกลาง ได้แก่ ประเทศเยเมน และโอมาน และกลุ่มแปซิฟิก ได้แก่ ปะ

²⁷Glenn McGowan, “Geographically Disadvantaged States as a basis for Marine Resources Sharing between States,” *Monash University Law Review* Vol. 13 (December 1987): 223.

เทศปาปัวนิวกินี ส่วนรูปแบบในการทำประมง ได้แก่ การได้รับสิทธิในการทำประมง (fishing right หรือ commercial licensing) การร่วมทุน (joint venture) การเช่าเรือ (vessel chartering) และการขายเรือ (vessel Exportation) ทั้งนี้ มีเรือประมงของประเทศไทยประมาณ 1,000 ลำ ที่ไปทำประมงในน่านน้ำต่างประเทศ ซึ่งเรือประมงไทยดังกล่าวก็จับสัตว์น้ำได้จำนวนมากถึง 8 แสน ถึง 1 ล้านตันต่อปี²⁸ อย่างไรก็ตามแล้วข้างต้น นอกจากนี้ ชาวประมงของไทยซึ่งเคยทำประมงมาเป็นปกติวิสัย (habitually fished) ในน่านน้ำดังกล่าวมาก่อนที่ประเทศนั้นๆ จะประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะ อาจจะได้รับผลกระทบถึงก่อนคนชาติของรัฐอื่นที่เข้ามาทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง (แต่ รัฐชายฝั่งอาจจะคำนึงถึงความสำคัญของทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนที่มีต่อเศรษฐกิจและผลประโยชน์อื่นของรัฐชายฝั่งนั้นก่อน ก็ได้ ทั้งนี้ตาม ข้อ 62 วรรคสาม ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982) และเรือประมงไทยที่เข้าไปทำประมงในน่านน้ำต่างประเทศก็ต้องปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับของรัฐชายฝั่งนั้นด้วย เช่น การจ่ายค่าธรรมเนียมหรือค่าทดแทนในรูปแบบอื่น การจับสัตว์น้ำตามโควตาที่รัฐชายฝั่งให้จับได้ และการนำสัตว์น้ำที่จับได้ขึ้นท่าของรัฐชายฝั่งทั้งหมดหรือบางส่วน เป็นต้น ทั้งนี้ตาม ข้อ 62 วรรคสี่ ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

นอกจากการทำประมงในน่านน้ำต่างประเทศแล้ว เรือประมงของประเทศไทยยังสามารถเข้าไปทำประมงในทะเลหลวงได้ด้วย อาทิ การทำประมงทูน่าในมหาสมุทรอินเดีย ภายใต้ความรับผิดชอบของคณะกรรมการการปลาทูน่าแห่งมหาสมุทรอินเดีย (IOTC) ซึ่งเรือประมงของประเทศไทยได้เข้าไปทำประมงปลาทูน่าในบริเวณดังกล่าว ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 ต่อมา ในช่วงปี พ.ศ. 2545 เรือประมงของประเทศไทยได้หยุดการทำประมงในบริเวณดังกล่าวลง เพราะไม่ประสบผลสำเร็จจากการทำประมง แต่ในปี พ.ศ. 2549 มีเรือประมงของประเทศไทยจำนวน 12 ลำ เข้าไปทำประมงทูน่าในบริเวณนั้น ซึ่งในการทำประมงในบริเวณดังกล่าว เรือประมงของไทยจับปลาทูน่าได้ถึง 30,000 ตันต่อปี²⁹ และในปี พ.ศ. 2553 มีเรือเข้าไปทำประมงทูน่าเพียง 6 ลำ³⁰ ส่วน ในปัจจุบันไม่มีเรือประมงของไทยเข้าไปจับปลาทูน่าในบริเวณดังกล่าวแล้ว

²⁸ กลุ่มบริหารการทำประมงและเศรษฐกิจน่านน้ำ กองประมงต่างประเทศ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, การวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์การประมงไทยในน่านน้ำต่างประเทศ, หน้า 2, 5 - 7.

²⁹ เผติศักดิ์ จารยะพันธุ์ และคณะ, “รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการสถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตของประเทศไทยกับการใช้ทะเลอย่างยั่งยืน,” หน้า 36.

อย่างไรก็ดี เมื่อปรากฏว่าประเทศไทยไม่ได้อยู่ในฐานะที่เป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ตามข้อ 70 วรรคสอง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 แต่ประเทศไทย ก็อาจจะได้รับผลกระทบจากบทบัญญัติในเรื่องสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ได้เช่นกัน ใน ฐานะที่ประเทศไทยเป็นรัฐชายฝั่งซึ่งในอนุภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (มี ประเทศสิงคโปร์ เป็นรัฐ ที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์) และในภูมิภาคเอเชีย (มี ประเทศบาหลีเรน, อิรัก, คูเวต, การ์ตา, จอร์แดน และซีเรีย เป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์) มีรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ตั้งอยู่ และประเทศ ดังกล่าวก็เป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนา ซึ่งอาจจะขอเข้ามาทำประมงในเขต เศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทยในฐานะที่เป็นรัฐชายฝั่งที่กำลังพัฒนาได้ ดังกรณีต่อไปนี้

ในกรณีมีทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (surplus) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทย (ตาม ข้อ 70 วรรคหนึ่ง ประกอบ วรรคสาม ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982) รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนาดังกล่าวก็มีสิทธิเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จาก ทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกินในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทย โดยจะต้องมีการเจรจาเพื่อจัดทำ ความตกลง (agreements) กันระหว่างประเทศไทย ประเทศที่เป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ และ ประเทศอื่นที่เกี่ยวข้อง ในระดับทวิภาคี อนุภูมิภาคหรือภูมิภาค ก็ได้ แต่ ประเทศไทยก็ไม่จำเป็นต้อง จัดสรรทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกินให้แก่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์โดยเท่าเทียมกับประเทศไทยหรือ รัฐอื่นที่เข้ามาทำประมงในประเทศไทย เพราะถ้อยคำที่ปรากฏในข้อ 70 วรรคหนึ่ง ของอนุสัญญา สหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 (“ส่วนอันเหมาะสม” และ “บนมูลฐานอันเที่ยง ธรรม”) ก็ดี การคำนึงถึงปัจจัยที่ปรากฏในข้อ 70 วรรคสาม (เอ) – (ดี) ของอนุสัญญาสหประชาชาติ ว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ก็ดี และการคำนึงถึงรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ที่ปรากฏในข้อ 62 วรรคสาม ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ก็ดี ไม่ได้แสดงว่า ประเทศไทยจะต้องจัดสรรทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกินให้แก่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์โดยเท่าเทียม กับประเทศไทยหรือรัฐอื่นที่เข้ามาทำประมงในประเทศไทยแต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยก็ไม่ได้กำหนดหรือประกาศปริมาณทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (surplus)

³⁰ กลุ่มบริหารการทำประมงและเศรษฐกิจน่านน้ำ กองประมงต่างประเทศ กรมประมง, การประมงไทยกับ IOTC [ออนไลน์], 14 เมษายน 2558. แหล่งที่มา <http://www.fisheries.go.th/foreign/fisher2/images/oversea/montana11.pdf>

ส่วนในกรณีไม่มีทรัพยากรมีชีวิต (no surplus) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทย (ตามข้อ 70 วรรคสี่ ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982) ประเทศไทยจะต้องร่วมมือกับรัฐอื่นที่ร่วมทุนหรือทำข้อตกลงอื่นใดที่มีลักษณะเช่นว่านั้น เพื่อจัดทำข้อตกลงอันเที่ยงธรรม (equitable arrangements) ในระดับทวิภาคี หรือระดับอนุภูมิภาคหรือภูมิภาค เพื่ออนุญาตให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนาดังกล่าว เข้ามาทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทย แม้ว่า ในบทบัญญัติข้อ 62 วรรคสอง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 จะกำหนดให้รัฐชายฝั่งต้องคำนึงเป็นพิเศษถึงรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนา แต่ การจัดทำข้อตกลงดังกล่าวจะต้องเหมาะสมแก่สภาวะการณ์ และจะต้องเป็นที่พอใจแก่ทุกฝ่าย (ตามข้อ 70 วรรคสี่ ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982) อีกทั้งจะต้องพิจารณาถึงปัจจัยตามข้อ 70 วรรคสาม (เอ) – (ดี) ด้วย ด้วยเหตุนี้ ประเทศไทยจึงไม่ต้องจัดสรรทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนให้แก่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนาในปริมาณที่เท่าเทียมกับตนหรือเท่าเทียมกับรัฐอื่น แต่อย่างไรก็ดี ในปัจจุบัน ประเทศไทยก็ไม่ได้อนุญาตและไม่ได้จัดทำความตกลงหรือข้อตกลงใดที่จะอนุญาตให้เรือประมงของรัฐอื่นเข้ามาทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทย (ทั้งนี้ ตามมาตรา 5 ประกอบมาตรา 7 ของพระราชบัญญัติว่าด้วยสิทธิการประมงในเขตการประมงไทย พ.ศ. 2482) ดังนั้น กรณีตามข้อ 70 วรรคสี่ ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 จึงไม่อาจเกิดขึ้นกับประเทศไทยได้

แม้กระทั่ง ในกรณีที่มีข้อตกลง (arrangements) ในระดับอนุภูมิภาคหรือภูมิภาค (ตามข้อ 70 วรรคหก ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982) ที่ประเทศไทยอาจจะให้สิทธิเท่าเทียมกับประเทศไทยหรือสิทธิพิเศษในการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทย แก่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ก็ต้องมีการเจรจากันในระดับอนุภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือภูมิภาคเอเชียก่อน (ซึ่งในปัจจุบัน ประเทศไทยเป็นสมาชิกในสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nations) หรือ อาเซียน (ASEAN)) แต่ในปัจจุบัน ก็ไม่มีข้อตกลงเช่นว่านั้น ที่ประเทศไทยจะต้องให้สิทธิดังกล่าวแก่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่อยู่ในอนุภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือภูมิภาคเอเชีย

จากข้างต้น จะเห็นได้ว่า ประเทศไทย จะต้องเจรจากับรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกันกับประเทศไทย และรัฐอื่นที่เกี่ยวข้อง (ตามข้อ 70 วรรคหนึ่ง วรรค

สาม และ วรรคหก ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982) หรือประเทศไทย จะต้องร่วมมือกับรัฐอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์เข้ามาทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทย (ตามข้อ 70 วรรคสี่) ก็ตาม แต่ ถ้าประเทศไทยไม่อนุญาตหรือยินยอมให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ดังกล่าวเข้ามาทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทย ก็จะทำให้เกิดข้อพิพาทขึ้นระหว่างประเทศไทยและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์เหล่านั้นที่ขอเข้ามาทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทย ซึ่งเรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับสิทธิอธิปไตยของประเทศไทยในเรื่องการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทยเอง จึงเป็นเรื่องที่อยู่นอกเขตอำนาจของศาล (ตามข้อ 287 วรรคหนึ่ง (เอ) – (ดี)) นอกจากนี้ ในปัจจุบันประเทศไทยก็ไม่ได้กำหนดปริมาณที่พึงอนุญาตให้จับได้ (allowable catch) และความสามารถในการทำประมง (harvesting capacity) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทย ซึ่งจะส่งผลต่อการคำนวณทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (surplus) ที่จะจัดสรรให้แก่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกัน ซึ่งประเด็นดังกล่าวก็เป็นเรื่องที่อยู่นอกเขตอำนาจของศาล (ตามข้อ 287 วรรคหนึ่ง (เอ) – (ดี)) เช่นกัน ทั้งนี้ ตามข้อ 297 วรรคสาม (เอ) ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 แต่ ถ้ากรณีปรากฏว่า รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ดังกล่าวร้องขอให้ประเทศไทยกำหนดปริมาณที่พึงอนุญาตให้จับได้ (allowable catch) และความสามารถในการทำประมง (harvesting capacity) แต่ประเทศไทยปฏิเสธตามอำเภอใจโดยไม่มีเหตุผลอันเหมาะสม ที่จะไม่กำหนดปริมาณดังกล่าว รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ก็สามารถนำข้อพิพาทเข้าสู่กระบวนการระงอมภาคบังคับตามภาคผนวก 5 ตอนที่ 2 ได้ ทั้งนี้ตาม ข้อ 297 วรรคสาม (บี) (2) และ (3) ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ซึ่งรายงานของคณะกรรมการการระงอมที่ประกอบด้วยข้อสรุปและข้อเสนอแนะก็ไม่มีผลผูกพันประเทศไทยแต่อย่างใด

แต่อย่างไรก็ดี ในทางปฏิบัติรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ได้แก่ ประเทศสิงคโปร์ (ที่อยู่ในอนุภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้) ไม่ได้เป็นประเทศที่ทำประมงเป็นหลัก จึงไม่น่าที่จะเจรจากับประเทศไทยเพื่อจะขอเข้ามาทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทย ส่วนประเทศบาหลีเรน อีรัก คูเวต การ์ตา จอร์แดน และซีเรีย (ที่อยู่ในภูมิภาคเอเชีย) ก็คงจะไม่เจรจากับประเทศไทยเพื่อจะขอเข้ามาทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทยเช่นกัน เพราะประเทศดังกล่าวเป็นประเทศที่อยู่ห่างไกลจากประเทศไทย และยังเป็นประเทศที่กำลังพัฒนา กองเรือประมงของประเทศ

เหล่านี้จึงไม่น่าจะเข้ามาทำประมงได้ถึงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทย ด้วยเหตุนี้ จึงไม่ปรากฏว่าประเทศไทย และรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ มีความตกลงหรือข้อตกลงดังกล่าวต่อกันตามข้อ 70 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

นอกจากนี้ ถ้าหากว่าประเทศดังกล่าวจะขอเข้ามาทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทย ในฐานะที่รัฐเหล่านั้นเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ตามข้อ 70 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ประเทศไทยอาจจะอ้างได้ว่าเศรษฐกิจของประเทศไทยต้องพึ่งพาการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนเป็นอย่างยิ่ง ตามข้อ 71 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 เพราะประเทศไทยอาจจะอ้างได้ว่า “ประชากรของประเทศไทยต้องพึ่งพาการทำประมงในน่านน้ำของตนเป็นอย่างยิ่ง และเพื่อความเป็นอยู่ของประชากร หรือเพื่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ทำให้ประเทศไทยจะต้องพิจารณากำหนดปริมาณที่พึงอนุญาตให้จับได้ (allowable catch) อย่างจำกัด และประเทศไทยก็มีสิทธิในปริมาณดังกล่าวแต่เพียงผู้เดียว”³¹

ดังจะเห็นได้ว่า การทำประมงในน่านน้ำของประเทศไทยมีความสำคัญกับประชากรไทยเป็นอย่างมาก โดยการทำประมงในน่านน้ำของประเทศไทยมีทั้งที่เป็นการทำประมงชายฝั่ง (inshore fisheries) หรือการทำประมงพื้นบ้าน (artisanal fisheries) ซึ่งเป็นการทำประมงขนาดเล็กเพื่อยังชีพสร้างรายได้ และเป็นการสร้างงานให้กับประชากรของไทย และการทำประมงในลักษณะนี้จับสัตว์น้ำได้ในปริมาณร้อยละ 10 จากปริมาณสัตว์น้ำประมงทั้งหมด และการทำประมงในน่านน้ำไทยยังมีการทำประมงในเชิงพาณิชย์ (commercial fisheries) ด้วย ซึ่งเป็นการทำประมงน้ำลึก (deep sea fisheries) การทำประมงในลักษณะนี้จับสัตว์น้ำได้ในปริมาณร้อยละ 90 จากปริมาณสัตว์น้ำประมงทั้งหมด³² อีกทั้ง จำนวนครีวเรือประมงของประเทศไทยมีถึง 57,801 ครีวเรือ มีจำนวนเรือประมง 58,119 ลำ และมีจำนวนชาวประมงที่ออกทะเลในฤดูที่ใช้คนมากที่สุดรวมทั้งสิ้น 168,140 คน (ซึ่งมีสมาชิกในครีวเรือจำนวน 80,857 คน และมีลูกจ้างจำนวน 87,283 คน) (ข้อมูลในปี พ.ศ. 2543)³³

³¹ตามที่ประเทศไอซ์แลนด์ได้อ้างไว้

³²ผดิมศักดิ์ จารยะพันธุ์ และคณะ, “รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการสถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตของประเทศไทยกับการใช้ทะเลอย่างยั่งยืน,” หน้า 31, 34.

³³ศูนย์สารสนเทศ กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, สถิติการประมงแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2555 เอกสารฉบับที่ 9 / 2557, หน้า 79.

ตลาดแรงงานที่รองรับในภาคประมงทะเลมีจำนวนถึง 161,670 คน (ข้อมูลในปี พ.ศ. 2549) นอกจากนี้ มีเรือที่จดทะเบียนฯ การมีไว้ครอบครองซึ่งเครื่องมือการทำประมงเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในปี 2551 มีจำนวน 12,920 และ ในปี พ.ศ. 2555 มีจำนวนทั้งสิ้น 18,089 ลำ³⁴ และผลผลิตที่ได้จากการทำประมงในน่านน้ำของประเทศไทยก็นำไปเพื่อให้ประชากรของประเทศไทยได้บริโภค ซึ่งเป็นแหล่งอาหารโปรตีนที่สำคัญของประชากรไทย และยังนำไปสู่ภาคการผลิตที่สำคัญของประเทศ ตลอดจนการส่งออกสัตว์น้ำประมงก็สร้างรายได้ให้กับประเทศได้ด้วย³⁵ ซึ่งประเทศไทยก็ได้ดูแลการค้ามาโดยตลอด อย่างที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ด้วยเหตุผลทั้งหมดนี้ ประกอบกับในปัจจุบันทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะหรือน่านน้ำของประเทศไทยเสื่อมโทรมลง ทำให้ประเทศไทยอาจจะอ้างได้ว่าประชากรของประเทศไทยต้องพึ่งพาการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนเป็นอย่างยิ่ง เพื่อนำสัตว์น้ำประมงที่จับได้มาให้ประชากรบริโภคซึ่งเป็นแหล่งโปรตีนหลักของประชากรไทย และเพื่อนำรายได้หรือกำไรที่ได้มาจากการส่งออกสัตว์น้ำประมงไปพัฒนาประเทศต่อไปในฐานะที่ประเทศไทยเป็นประเทศที่จัดว่าเป็นประเทศกำลังพัฒนา เงินที่ได้มาจากการส่งออกสัตว์น้ำประมงจึงมีความสำคัญในการพัฒนาประเทศไทยเป็นอย่างยิ่งด้วย

จากกรณีข้างต้น ถ้าหากว่ามีรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่จะขอเข้ามาทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทย ตามข้อ 70 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ได้แย้งว่าเศรษฐกิจของประเทศไทยไม่ต้องพึ่งพาการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทยเป็นอย่างยิ่ง ก็จะเกิดข้อพิพาทขึ้นระหว่างประเทศไทยและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ดังกล่าวได้ แต่อย่างไรก็ดี ข้อพิพาทดังกล่าวก็เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณากำหนดปริมาณที่พึงอนุญาตให้จับได้ทั้งหมด (allowable catch) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทย ซึ่งอยู่นอกเขตอำนาจของศาล (ตามข้อ 287 วรรคหนึ่ง (เอ) – (ดี)) ทั้งนี้ตามข้อ 297 วรรคสาม (เอ) ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ด้วยเหตุนี้ รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ดังกล่าวก็ไม่อาจที่จะขอใช้สิทธิในการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทยตาม ข้อ 70 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ได้

³⁴ ศูนย์สารสนเทศ กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, สถิติเรือประมงไทย ปี 2555 เอกสารฉบับที่ 2 / 2557, หน้า 25.

³⁵ เผลิมศักดิ์ จารยะพันธุ์ และคณะ, “รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการสถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตของประเทศไทยกับการใช้ทะเลอย่างยั่งยืน,” หน้า 28.

นอกจากนี้ ถ้าหากมีความตกลงหรือข้อตกลง ในระดับทวิภาคี อนุภูมิภาคหรือภูมิภาค ที่ให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ อาทิ ประเทศสิงคโปร์ (ที่อยู่ในอนุภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้) ได้เข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งใดๆ ก็ตาม (รัฐชายฝั่งในอนุภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ประเทศมาเลเซีย และอินโดนีเซีย เป็นต้น) ประเทศไทยหรือเรือประมงของประเทศไทยไม่อาจเข้าไปสวมสิทธิของประเทศสิงคโปร์ในฐานะที่เป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์เพื่อจะเข้าไปทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งได้ กล่าวคือ ประเทศไทยหรือชาวประมงของประเทศไทยจะเช่าเรือประมงของประเทศสิงคโปร์เข้าไปทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งไม่ได้ หรือได้รับใบอนุญาตจากประเทศสิงคโปร์ให้เข้าไปทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งก็ไม่ได้ หรือร่วมทุนกับประเทศสิงคโปร์เพื่อเข้าไปทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งก็ไม่ได้เช่นกัน เพราะ บทบัญญัติในข้อ 72 วรรคหนึ่ง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ได้กำหนดห้ามไว้ว่า ไม่ให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์โอนสิทธิในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งตามข้อ 70 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ให้แก่รัฐที่สามหรือคนชาติของรัฐนั้น ไม่ว่าจะด้วยการให้เช่า ออกใบอนุญาต การร่วมทุน หรือในลักษณะอื่นใดที่ทำให้เกิดการโอนสิทธิดังกล่าว

แต่อย่างไรก็ดี ประเทศไทยอาจจะเข้าไปทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งโดยการสวมสิทธิของประเทศสิงคโปร์ในฐานะที่เป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ได้ ถ้ารัฐที่เกี่ยวข้องในข้อตกลงหรือความตกลงในระดับทวิภาคี อนุภูมิภาค หรือภูมิภาค ได้ตกลงให้ประเทศสิงคโปร์โอนสิทธิดังกล่าวให้แก่ประเทศอื่นๆ หรือโอนให้แก่ประเทศไทยได้ ซึ่งเป็นบทผ่อนคลายหรือข้อยกเว้นที่ปรากฏในข้อ 72 วรรคหนึ่ง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 นอกจากนี้ ประเทศไทยอาจจะให้ความช่วยเหลือทางด้านเทคนิคหรือด้านการเงินแก่ประเทศสิงคโปร์ในการเข้าทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง ในฐานะที่ประเทศสิงคโปร์เป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ได้ โดยไม่ถือว่าการดังกล่าวเป็นการโอนสิทธิแต่อย่างใด ทั้งนี้ ตามบทผ่อนคลายหรือข้อยกเว้นที่ปรากฏในข้อ 72 วรรคสอง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

แต่ ในทางปฏิบัติ ก็เป็นเรื่องยากที่ประเทศไทยซึ่งเป็นรัฐที่กำลังพัฒนา จะให้ความช่วยเหลือทางการเงินกับประเทศสิงคโปร์ที่ถือว่าเป็นประเทศที่ร่ำรวย³⁶

จากข้างต้น จึงสรุปได้ว่า ประเทศไทยในฐานะที่เป็นรัฐชายฝั่งที่กำลังพัฒนาที่อยู่ในอนุภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และในภูมิภาคเอเชีย อาจจะได้รับผลกระทบจากบทบัญญัติที่เกี่ยวกับสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ (ตามข้อ 70 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982) เพราะในอนุภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และในภูมิภาคเอเชียก็มีรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนาที่อาจจะขอเข้ามาใช้สิทธิในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทยได้ ผู้เขียนมีความเห็นว่าประเทศไทยอาจจะได้รับผลกระทบในทางลบเพียงสองประการเท่านั้น ประการแรก คือ ประเทศไทยอาจจะต้องเจรจากับรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์เหล่านั้น และรัฐอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ได้เข้ามาทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทย ตามข้อ 70 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 และประการที่สอง คือ ประเทศไทยไม่อาจจะเข้าไปสวมสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์เพื่อที่จะเข้าไปทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งได้ ทั้งนี้ ตาม ข้อ 72 วรรคหนึ่ง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 แต่ประเทศไทยกลับได้รับผลกระทบในทางบวกถึงห้าประการ ดังนี้ ประการแรก ประเทศไทยอาจจะไม่อนุญาตหรือไม่ยินยอมให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ดังกล่าวเข้ามาทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทยก็ได้ เพราะถ้าหากเกิดข้อพิพาทขึ้น ก็เป็นข้อพิพาทที่เกี่ยวกับสิทธิอธิปไตยของประเทศไทยในการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรมีชีวิตในเขตดังกล่าวซึ่งเป็นข้อพิพาทที่อยู่นอกเขตศาล (ตามข้อ 287 วรรคหนึ่ง (เอ) – (ดี)) ทั้งนี้ตามข้อ 297 วรรคสาม (เอ) ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 และถ้าหากประเทศไทยปฏิเสธตามอำเภอใจที่จะกำหนดปริมาณที่พึงอนุญาตให้จับได้ (allowable catch) และปฏิเสธตามอำเภอใจที่จะกำหนดความสามารถในการทำประมง (harvesting capacity) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทย หรือปฏิเสธตามอำเภอใจที่จะจัดสรรทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (surplus) ให้แก่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ แม้ว่า รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์จะนำข้อพิพาทเข้าสู่การประณอมภาคบังคับตามภาคผนวก 5 ตอนที่ 2 รายงานของ

³⁶อย่างไรก็ดี อาจจะมีความเป็นไปได้ที่ประเทศไทยจะให้ความช่วยเหลือประเทศสิงคโปร์ทางด้านเทคนิคในการทำประมง เพราะในปัจจุบันกองเรือประมงของประเทศไทยก็มีการพัฒนาขึ้นเป็นอย่างมาก

คณะกรรมการการประνομก็ไม่มีผลผูกพันประเทศไทยแต่อย่างใด ทั้งนี้ตามข้อ 297 วรรคสาม (บี) (2) และ (3) ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ประการที่สอง ถ้ารัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ขอเข้าทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทย แต่ประเทศไทยไม่มีความประสงค์จะให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ดังกล่าวเข้ามาทำประมง ประเทศไทยอาจจะอ้างได้ว่าเศรษฐกิจของประเทศไทยต้องพึ่งพาการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้ ตามข้อ 71 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ดังเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ประการที่สาม ประเทศไทยในฐานะที่เป็นรัฐชายฝั่งที่กำลังพัฒนา จะต้องให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนาที่อยู่ในอนุภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือภูมิภาคเอเชียเข้ามาทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทยเท่านั้น โดยรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่พัฒนาแล้วไม่อาจเข้ามาทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทยได้ ทั้งนี้ ตามข้อ 70 วรรคห้า ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 (แต่ในอนุภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือภูมิภาคเอเชีย ไม่ปรากฏว่ามีรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่พัฒนาแล้ว) ประการที่สี่ ถ้าหากประเทศไทยยินยอมให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์เข้ามาทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทย ประเทศไทยก็ไม่จำเป็นต้องจัดสรรทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนแก่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ให้เท่าเทียมกับประเทศไทยหรือเท่าเทียมประเทศอื่นที่เข้ามาทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทย แม้ว่าจะเกิดข้อพิพาทขึ้นระหว่างประเทศไทยและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ดังกล่าวถึงจำนวนโควตาหรือปริมาณทรัพยากรที่จับได้ แต่ข้อพิพาทดังกล่าวก็เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิอธิปไตยของประเทศไทยในเรื่องการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทย และยังเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอำนาจการใช้ดุลพินิจของประเทศไทยในการกำหนดกฎหมายและข้อบังคับว่าด้วยการอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทยด้วย ซึ่งเป็นเรื่องที่อยู่นอกเขตศาล (ตามข้อ 287 วรรคหนึ่ง (เอ) - (ดี)) ทั้งนี้ ตามข้อ 297 วรรคสาม (เอ) ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 และ ประการที่ห้า คือ ถ้าหากว่ารัฐที่เกี่ยวข้องในความตกลงหรือข้อตกลงอนุญาตให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์โอนสิทธิในการทำประมงให้แก่รัฐอื่นๆ ได้ ประเทศไทยก็อาจจะเข้าไปสวมสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์นั้นได้ ทั้งนี้ ตามบทผ่อนคลายหรือข้อยกเว้นที่ปรากฏในข้อ 72 วรรคหนึ่งของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

บทบัญญัติที่เกี่ยวกับสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกัน ปรากฏในบทบัญญัติข้อ 70 – 72 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

นิยามหรือความหมายของ “รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์” (geographically disadvantaged States) ตามข้อ 70 วรรคสอง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 สามารถแบ่งรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ออกเป็นสองประเภท ดังนี้

รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ประเภทแรก คือ รัฐชายฝั่ง หรือรัฐที่ติดกับทะเลปิดหรือกึ่งปิด ซึ่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ทำให้รัฐดังกล่าวต้องพึ่งพาการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกัน เพื่อให้มีปริมาณปลาเพียงพอเพื่อจุดประสงค์ทางโภชนาการของประชากรของตนไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน การพิจารณารัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ประเภทแรก จะต้องพิจารณาเกณฑ์ทางภูมิศาสตร์ (geographical criteria) ประกอบกับ เกณฑ์ทางเศรษฐกิจ (economic criteria) สำหรับเกณฑ์ทางภูมิศาสตร์ (geographical criteria) นั้น รัฐที่จะเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ได้จะต้องเป็นรัฐที่ได้รับผลกระทบจากการอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐเพื่อนบ้าน จนทำให้รัฐดังกล่าวเป็นรัฐที่ถูกปิดกั้นทางทะเล (zone – locked States) กล่าวคือ เป็นรัฐที่ไม่สามารถแล่นเรือออกสู่มหาสมุทรหรือทะเลเปิดได้โดยไม่ต้องผ่านเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งอื่น และยังส่งผลให้รัฐดังกล่าวอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้น้อยกว่า 200 ไมล์ทะเล จากเส้นฐานซึ่งใช้วัดความกว้างของทะเลอาณาเขต (น้อยกว่าที่บทบัญญัติข้อ 57 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ได้กำหนดไว้) ตัวอย่างประเทศที่มีลักษณะเช่นนี้ ได้แก่ ประเทศแอลจีเรีย, เบลเยียม, บัลแกเรีย, เยอรมนี, ฟินแลนด์, แคมเบีย, กรีซ, จาเมกา, จิบูตี, มอนเตเนโกร, เนเธอร์แลนด์, โปแลนด์, กาตาร์, โรมานี, ชูดาน, สวีเดน สาธารณรัฐอาหรับซีเรีย, ตุรกี, สหรัฐอาหรับเอมิเรต, สหรัฐสาธารณรัฐแคเมอรูน และ สาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก อย่างไรก็ตาม การพิจารณารัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ประเภทนี้ จะต้องพิจารณาประกอบกับเกณฑ์ทางเศรษฐกิจ (economic criteria) ด้วย กล่าวคือ ทรัพยากรมีชีวิตหรือสัตว์น้ำที่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์จะได้มาจากการเข้าไปทำประมงในเขตเศรษฐกิจ

จำเพาะของรัฐชายฝั่ง ก็จะต้องนำมาเพื่อจำหน่ายและบริโภค และการพึ่งพาสัตว์น้ำหรือทรัพยากรมีชีวิตดังกล่าวจะต้องเป็นไปเพื่อให้มีปริมาณปลาเพียงพอ เพื่อความต้องการทางโภชนาการของประชากรทั้งหมดหรือบางส่วนของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์นั้น หรืออาจจะเรียกได้ว่าเป็น “การพึ่งพาทางโภชนาการ” (nutritional dependence) แม้ว่า อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 จะไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาการพึ่งพาทางโภชนาการเอาไว้ แต่อาจจะกล่าวได้ว่า จะต้องพิจารณาจาก “กิจกรรมการทำประมงที่ผ่านมา” (past activity) ของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ก่อนที่จะมีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ว่าเคยทำประมงในบริเวณซึ่งปัจจุบันเป็นเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกันมาก่อน เพราะทรัพยากรมีชีวิตในน่านน้ำของรัฐที่มีลักษณะเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์อาจจะมีอย่างจำกัด และรัฐที่มีลักษณะเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์อาจจะอยู่ในภาวะขาดแคลนอาหารหรืออดอยากเรื้อรังก็ได้ (famine or chronic malnutrition threaten a States) (ตัวอย่างของรัฐที่อยู่ในภาวะขาดแคลนอาหาร (ข้อมูลจาก FAO) ได้แก่ ประเทศแอลจีเรีย, จิบูตี, แกมเบีย, จาเมกา, ซูดาน, ซีเรีย และซาอุดีอาระเบีย) ซึ่งรัฐที่มีลักษณะเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์จะต้องมีปริมาณสัตว์น้ำไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชากรของตนด้วย นอกจากนี้ อาจพิจารณาได้จากปริมาณการบริโภคสัตว์น้ำของประชากรที่มีมากกว่าปริมาณสัตว์น้ำที่หาได้ภายในประเทศ ซึ่งการวิเคราะห์ว่ารัฐที่มีลักษณะเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์มีสัตว์น้ำเพียงพอต่อความต้องการของประชากรหรือไม่ จะต้องให้ผู้เชี่ยวชาญทางโภชนาการเป็นผู้วิเคราะห์ แต่รัฐที่มีลักษณะเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ส่วนใหญ่ ก็มีปริมาณการบริโภคสัตว์น้ำของประชากรมากกว่าปริมาณสัตว์น้ำที่หาได้ภายในประเทศ (ข้อมูลจาก FAO) และต้องพึ่งพาปริมาณสัตว์น้ำบางส่วนที่นำเข้ามาจากต่างประเทศเพื่อการบริโภค รัฐที่มีลักษณะเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์จะต้องพึ่งพาสัตว์น้ำในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐอื่นเพื่อจุดประสงค์ในการบริโภคของประชากร (nutritional purpose) มากกว่าเพื่อจุดประสงค์ในการค้าขาย ซึ่งรัฐที่มีลักษณะเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ส่วนใหญ่จะมีดุลการค้าสัตว์น้ำค่อนข้างเสียดุล หรือได้ดุลเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ทั้งนี้ รัฐที่พัฒนาแล้ว (รัฐที่พัฒนาแล้วที่มีลักษณะเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ได้แก่ ประเทศเบลเยียม, บัลแกเรีย, เยอรมนี, ฟินแลนด์, กรีซ, เนเธอร์แลนด์, โปแลนด์, โรมานี และสวีเดน) น่าจะมีความสามารถในการทำให้ประชากรของตนบริโภคได้อย่างเพียงพอ ซึ่งอาจจะสันนิษฐานว่าสัตว์น้ำหรือผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำอาจจะไม่ใช่สิ่งแรกที่จะนำมาเพื่อตอบสนองความต้องการทางโภชนาการของประชากร ด้วยเหตุนี้ รัฐที่พัฒนาแล้วที่มีลักษณะเสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ จึงไม่อาจจะอ้างได้ว่าจะต้องพึ่งพาการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกัน เพื่อให้มีปริมาณปลาที่เพียงพอ เพื่อจุดประสงค์ทางโภชนาการของประชากรของตน (รัฐที่พัฒนาแล้วที่มีลักษณะที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์เป็นรัฐสมาชิกของสหภาพยุโรป ซึ่งมี “EEC approach” อยู่แล้ว จึงไม่มี

ความจำเป็นที่จะต้องเข้าไปทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกันโดยอ้างว่าเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ตามข้อ 70 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982) ถ้าหากเกิดประเด็นข้อพิพาทว่ารัฐชายฝั่งไม่ยอมรับการอ้างของรัฐที่มีลักษณะเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ว่าเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ (อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ไม่ได้กำหนดให้คณะกรรมการหรือองค์กรใดเข้ามาวินิจฉัยประเด็นดังกล่าวไว้เป็นพิเศษ) ซึ่งการคำนวณปริมาณสัตว์น้ำที่หาได้ภายในประเทศของรัฐที่อ้างว่าเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ส่วนหนึ่งจะต้องคำนวณจากปริมาณที่พึงอนุญาตให้จับได้ (allowable catch) และคำนวณจากความสามารถในการทำประมง (harvesting capacity) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐนั้น อันเป็นประเด็นข้อพิพาทที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องระงับข้อพิพาทด้วยวิธีการทางศาล (ตามข้อ 297 วรรคสาม (เอ)) เมื่อรัฐชายฝั่งไม่ยอมรับรัฐที่อ้างตนว่าเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ และข้อพิพาทดังกล่าวก็ยังไม่เป็นที่ยุติ รัฐที่อ้างว่าเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์จึงไม่อาจใช้สิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ในการเข้าร่วมแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกันได้

ส่วน รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ประเภทที่สอง คือ รัฐชายฝั่งซึ่งไม่สามารถอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้เลย (no EEZ) การพิจารณารัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ประเภทที่สองจะต้องพิจารณาจากเกณฑ์ทางภูมิศาสตร์ (geographical criteria) เท่านั้น กล่าวคือ จะต้องเป็นรัฐชายฝั่งที่ได้รับผลกระทบจากการอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐเพื่อนบ้าน ทำให้รัฐดังกล่าวเป็นรัฐที่ถูกปิดกั้นทางทะเล (zone - locked States) และไม่อาจอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้เลย ตัวอย่างรัฐที่ไม่สามารถอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้เลย ได้แก่ ประเทศบาร์เรน, อิรัก, คูเวต, จอร์แดน และสิงคโปร์

ตัวอย่างประเทศที่เป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนา (ข้อมูลจากองค์กรพื้นดินท้องทะเลระหว่างประเทศ (ISA)) มีจำนวน 15 ประเทศ ได้แก่ ประเทศแอลจีเรีย, แกมเบีย, จาเมกา, จิบูตี, มอนเตเนโกร, กาตาร์, ซูดาน, สาธารณรัฐอาหรับซีเรีย, สหรัฐสาธารณรัฐแคเมอรูน, สาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก, บาร์เรน, อิรัก, คูเวต, จอร์แดน และสิงคโปร์ (จากการศึกษาทำให้ทราบว่า 10 ประเทศแรกเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ประเภทแรก ส่วน 5 ประเทศหลัง เป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ประเภทที่สอง)

สำหรับ สิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ในการเข้าร่วมแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกัน มีสองกรณี กรณีแรก คือ กรณีมีทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (surplus) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง และกรณีที่สอง คือ กรณีไม่มีทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (no surplus) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง จาก

การศึกษาในกรณีที่สองจะต้องเป็นกรณีไม่มีทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกินเพราะรัฐชายฝั่งได้ทำการร่วมทุน (joint venture) หรือทำข้อตกลงอื่นใดที่มีลักษณะเช่นว่านั้นกับรัฐอื่น จนทำให้ไม่มีทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่จะให้รัฐอื่นเข้ามาแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกินได้ และทั้งสองกรณีดังกล่าวจะต้องสอดคล้องกับบทบัญญัติในข้อ 61 (ว่าด้วยการอนุรักษ์ทรัพยากรมีชีวิต) และข้อ 62 (ว่าด้วยการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิต) ด้วย อย่างไรก็ตาม สิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่ปรากฏในข้อ 70 วรรคหนึ่ง ถึง วรรคห้า ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 จะไม่กระทบต่อข้อตกลง (arrangements) ในรูปแบบอนุภูมิภาคหรือภูมิภาค ซึ่งรัฐชายฝั่งอาจจะให้สิทธิอันเท่าเทียมกับรัฐชายฝั่งหรือสิทธิพิเศษในการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งแก่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกัน ทั้งนี้ตาม ข้อ 70 วรรคหก ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ตัวอย่างตามกรณีในบทบัญญัติข้อ 70 วรรคหก ได้แก่ “the 1983 Common Fisheries Policy of the EEC” และ “the 1984 Convention for the Gulf of Guinea”

ส่วน วิธีใช้สิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกัน จะต้องผ่านกระบวนการเจรจา (negotiation) มาก่อน กล่าวคือ ในกรณีมีทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (surplus) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ รัฐชายฝั่ง และรัฐอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง (รัฐอื่นที่เข้ามาทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง) ต้องจัดทำความตกลง (agreements) ในรูปแบบทวีภาคี ภูมิภาคหรืออนุภูมิภาค ก็ได้ ทั้งนี้ตามข้อ 70 วรรคหนึ่ง ประกอบวรรคสาม ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ส่วนกรณีไม่มีทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (no surplus) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง ให้รัฐชายฝั่งและรัฐอื่นที่เกี่ยวข้อง (รัฐอื่นที่เข้ามาทำการร่วมทุนหรือข้อตกลงอื่นใดกับรัฐชายฝั่ง แต่ไม่รวมรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์) ร่วมมือกันจัดทำข้อตกลงอันเที่ยงธรรม (equitable arrangements) ในรูปแบบทวีภาคี อนุภูมิภาคหรือภูมิภาค เพื่ออนุญาตให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนาเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง จะเห็นได้ว่า ในกรณีที่ไม่มีทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกินในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์จะไม่มีสิทธิเข้ามาแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งได้ แต่ข้อ 70 วรรคสี่ ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ให้สิทธิแก่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนาได้เข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกันได้ ซึ่งเป็นไปตาม “หลักการปฏิบัติอย่างเป็นพิเศษและแตกต่าง” (S & D) ทั้งนี้ ในทาง

ปฏิบัติ ผู้เขียนยังไม่พบว่ามีความตกลงหรือข้อตกลงดังกล่าว ตามข้อ 70 วรรคหนึ่งถึงวรรคห้า ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 เกิดขึ้นแต่อย่างไร

นอกจากนี้ ในกรณีมีทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (surplus) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนาสามารถใช้สิทธิดังกล่าวได้ทั้งในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่กำลังพัฒนาและรัฐชายฝั่งที่พัฒนาแล้ว แต่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่พัฒนาแล้วจะใช้สิทธิได้เฉพาะในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่พัฒนาแล้ว เท่านั้น ทั้งนี้ตามข้อ 70 วรรคห้า ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ส่วนในกรณีไม่มีทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (no surplus) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง รัฐที่จะใช้สิทธิดังกล่าวได้จะต้องเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนาเท่านั้น ทั้งนี้ตามข้อ 70 วรรคสี่ ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

อย่างไรก็ดี การจัดสรรทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งในสองกรณีดังกล่าวข้างต้น รัฐชายฝั่งไม่ต้องจัดสรรทรัพยากรมีชีวิตให้แก่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ให้เท่าเทียมกับตนหรือเท่าเทียมกับรัฐอื่นที่เข้ามาทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งก็ได้ เพราะอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ไม่ได้กำหนดให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์เข้าถึงทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งอย่างเท่าเทียม (equal access) อีกทั้ง ในกรณีมีทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (surplus) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง บทบัญญัติข้อ 70 วรรคหนึ่ง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 กำหนดให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์มีสิทธิเข้าร่วมแสวงประโยชน์จาก “ส่วนอันเหมาะสม” (appropriate) ของทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน” และ “อยู่บนมูลฐานอันเที่ยงธรรม” (on equitable basis) ส่วนในกรณีไม่มีทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (no surplus) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง บทบัญญัติข้อ 70 วรรคสี่ ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 กำหนดให้ รัฐชายฝั่งและรัฐอื่นที่เกี่ยวข้องร่วมมือกันจัดทำ “ข้อตกลงอันเที่ยงธรรม” (equitable arrangements) “ตามความเหมาะสมแก่สภาวะการณ์ และตามข้อกำหนดซึ่งเป็นที่พอใจแก่ทุกฝ่าย” (as may be appropriate in the circumstances and on terms satisfactory to all parties) และทั้งสองกรณีดังกล่าว รัฐชายฝั่งจะต้องคำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องด้วย ซึ่งตัวอย่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องปรากฏในข้อ 70 วรรคสาม (เอ) – (ดี) ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

การใช้สิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ทั้งสองกรณีดังกล่าวข้างต้น จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายหรือข้อบังคับของรัฐชายฝั่งในส่วนที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งด้วย ทั้งนี้ ตามข้อ 62 วรรคสี่ ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 เช่น การออกใบอนุญาตในการทำประมง, การชำระค่าธรรมเนียมและ

ค่าตอบแทนในรูปแบบอื่นให้แก่รัฐชายฝั่ง รวมถึง ค่าชดเชยให้กับรัฐชายฝั่งที่กำลังพัฒนา, การกำหนดโควตาและชนิดพันธุ์ที่จับได้ และการนำสัตว์น้ำที่จับได้ขึ้นท่าของรัฐชายฝั่ง เป็นต้น

นอกจากนี้ หากเกิดประเด็นข้อพิพาทเกี่ยวกับการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งขึ้น ซึ่งประเด็นข้อพิพาทระหว่างรัฐชายฝั่งและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ตามข้อ 70 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิอธิปไตยและการใช้สิทธิอธิปไตยในส่วนที่เกี่ยวกับทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกินในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง (การอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรมีชีวิต) หรืออำนาจในการใช้ดุลพินิจของรัฐชายฝั่งในการกำหนดปริมาณที่พึงอนุญาตให้จับได้ (allowable catch) ความสามารถในการทำประมง (harvesting capacity) การจัดสรรทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน และการกำหนดข้อกำหนดและเงื่อนไขที่ปรากฏในกฎหมายหรือข้อบังคับที่ว่าด้วยการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง เป็นประเด็นที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องระงับข้อพิพาทด้วยวิธีการทางศาล (ตามข้อ 287 วรรคหนึ่ง (เอ) – (ดี)) ทั้งนี้ ตามข้อ 297 วรรคสาม (เอ) ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 แต่ถ้าหากปรากฏกรณีว่ารัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ได้ร้องขอให้รัฐชายฝั่งกำหนดปริมาณที่พึงอนุญาตให้จับได้ (allowable catch) และความสามารถในการทำประมง (harvesting capacity) แต่รัฐชายฝั่งปฏิเสธตามอำเภอใจในการกำหนดปริมาณดังกล่าว หรือปรากฏกรณีว่ารัฐชายฝั่งปฏิเสธตามอำเภอใจที่จะจัดสรรทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกินให้แก่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์สามารถนำประเด็นข้อพิพาทดังกล่าวเข้าสู่การระงับข้อพิพาทตามภาคผนวก 5 ตอนที่ 2 ได้ ทั้งนี้ ตาม ข้อ 297 วรรคสาม (บี) (2) และ (3) ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ตามลำดับ ซึ่งข้อสรุปและข้อเสนอแนะที่ปรากฏในรายงานของคณะกรรมการการประมงไม่มีผลผูกพันคู่กรณีพิพาท

จากข้างต้น จึงอาจจะสรุปได้ว่า แม้ว่า ในบทบัญญัติข้อ 70 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 จะกำหนดถึง “สิทธิ” (right) ของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ไว้ ทำให้รัฐชายฝั่งมี “หน้าที่” (obligation) ที่จะให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์เข้ามาทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งก็ตาม แต่ การที่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์จะใช้สิทธิดังกล่าวได้จะต้องผ่านกระบวนการการเจรจามาก่อน และถ้าหากเจรจาไม่สำเร็จ หรือรัฐชายฝั่งไม่ยินยอมให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์เข้ามาทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ก็ไม่อาจที่จะบังคับให้รัฐชายฝั่งยินยอมได้ ประกอบกับการระงับข้อพิพาทก็ไม่อาจจะยุติได้ด้วยกระบวนการทางศาล และถ้าหากข้อพิพาทเข้าสู่การระงับข้อพิพาท รัฐชายฝั่งก็ไม่ต้องผูกพันตามรายงานของคณะกรรมการการประมงแต่อย่างใด นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาจาก ถ้อยคำที่ปรากฏ

ในข้อ 62 วรรคสาม ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ที่ว่า “ให้คำนึงถึง บทบัญญัติในข้อ 70” ซึ่งบทบัญญัติในข้อนี้ไม่ได้กำหนดให้รัฐชายฝั่งต้องคำนึงถึงรัฐใดก่อนหรือหลัง (priority) และข้อ 62 วรรคสอง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ที่ว่า “ให้คำนึงเป็นพิเศษถึงบทบัญญัติในข้อ 70 โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐที่กำลังพัฒนา” ซึ่งเมื่อพิจารณา ประกอบกับถ้อยคำที่ปรากฏในข้อ 70 วรรคสี่ ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ที่ว่า “ข้อตกลงอันเที่ยงธรรม” และ “ตามความเหมาะสมแก่สถานการณ์ และตามข้อกำหนด ซึ่งเป็นที่พอใจแก่ทุกฝ่าย” ก็จะเห็นได้ว่า รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ไม่ได้มีสิทธิพิเศษ (preferential right) อย่างแท้จริง

สำหรับ ข้อจำกัดสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ปรากฏในข้อ 71 (ห้ามบังคับใช้ บทบัญญัติข้อ 70) และ ข้อ 72 (ห้ามโอนสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์) ของอนุสัญญา สหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ในกรณีของข้อ 71 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่า ด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 นั้น เป็นกรณีที่ห้ามบังคับใช้สิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ตาม ข้อ 70 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ในกรณีที่เศรษฐกิจจำเพาะของ รัฐชายฝั่งต้องพึ่งพาการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนเป็นอย่าง ยิ่ง แต่อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการ พิจารณากรณีดังกล่าวเอาไว้ จากการศึกษาพบว่า ตัวอย่างของรัฐชายฝั่งที่มีลักษณะเช่นนี้ คือ ประเทศไอซ์แลนด์ (เป็นรัฐชายฝั่งซึ่งประชากรต้องพึ่งพาการทำประมงชายฝั่งเป็นอย่างยิ่ง เพื่อความ เป็นอยู่ของประชากรหรือเพื่อพัฒนาทางเศรษฐกิจทำให้ประเทศไอซ์แลนด์กำหนดปริมาณที่พึง อนุญาตให้จับได้ทั้งหมด (TAC) อย่างจำกัด และให้ชาวประมงของประเทศไอซ์แลนด์เท่านั้นที่มีสิทธิ เหนือทรัพยากรมีชีวิตในบริเวณนั้น) ด้วยเหตุนี้ หากรัฐชายฝั่งใดที่เข้าตามกรณีดังกล่าวก็อาจจะอ้าง บทบัญญัติในข้อ 71 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 เพื่อไม่ให้รัฐที่ เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์เข้ามาทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งนั้นได้ ถ้าหากเกิด ประเด็นข้อพิพาทที่เกี่ยวกับบทบัญญัติในข้อ 71 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ขึ้น ประเด็นข้อพิพาทดังกล่าวก็เป็นข้อพิพาทที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องระงับข้อพิพาทด้วย วิธีการทางศาล (ตามข้อ 287 วรรคหนึ่ง (เอ) – (ดี)) ทั้งนี้ ตามข้อ 297 วรรคสาม (เอ) ของอนุสัญญา สหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ส่วนข้อจำกัดสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่ ปรากฏในข้อ 72 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 เป็นข้อจำกัดในการ ห้ามโอนสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ตามข้อ 70 ให้แก่รัฐอื่นหรือคนชาติของรัฐอื่น แต่ในข้อ 72 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ก็ได้กำหนดข้อยกเว้นไว้สอง ประการ ดังนี้ ประการแรก คือ รัฐที่เกี่ยวข้องให้ความยินยอม (ข้อ 72 วรรคหนึ่ง) และประการที่สอง

คือ การได้รับความช่วยเหลือทางด้านเทคนิคหรือทางการเงินจากรัฐที่สามหรือองค์การระหว่างประเทศ ในการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งตามข้อ 70 (ข้อ 72 วรรคสอง)

ส่วน ประเทศไทย แม้ว่า จะเป็นรัฐที่ติดกับทะเลอันดามันทางด้านตะวันตก และติดกับอ่าวไทยทางด้านตะวันออก ซึ่งเป็นทะเลกึ่งปิด และประเทศไทยยังได้รับผลกระทบจากการอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐเพื่อนบ้านจนทำให้ประเทศไทยเป็นรัฐที่ถูกปิดกั้นทางทะเล (zone – locked State) และอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะทั้งทางด้านทะเลอันดามันและอ่าวไทยได้ประมาณ 120 – 150 ไมล์ทะเล จากเส้นฐานซึ่งใช้วัดความกว้างของทะเลอาณาเขต (น้อยกว่า 200 ไมล์ทะเลจากเส้นฐานซึ่งใช้วัดความกว้างของทะเลอาณาเขต ตามที่ปรากฏในข้อ 57 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982) และก่อนที่จะมีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ประเทศไทยเคยทำประมงในบริเวณซึ่งปัจจุบันเป็นเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาก่อน และนับตั้งแต่รัฐเพื่อนบ้านประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะปริมาณสัตว์น้ำที่ประเทศไทยสามารถจับได้จะชะลดตัวลง แต่ผลผลิตจากการทำประมงของประเทศไทยก็ยังติดอันดับหนึ่งในสิบของโลก อีกทั้งปริมาณการส่งออกสัตว์น้ำของประเทศไทยก็ติดอันดับต้นๆ ของโลกด้วย ประกอบกับปริมาณสัตว์น้ำที่ประเทศไทยหาได้ภายในประเทศรวมทั้งสิ้นประมาณ 3,500 – 4,000 พันตันต่อปี ซึ่งเพียงพอต่อความต้องการการบริโภคสัตว์น้ำของประชากรไทย (ปริมาณการบริโภคสัตว์น้ำของประชากรไทยอยู่ที่ประมาณ 1,500 – 2,000 พันตันต่อปี) อีกทั้งประเทศไทยก็ได้ดูแลทางการค้าสัตว์น้ำเป็นอย่างมากมาโดยตลอด (ในปี พ.ศ. 2555 ได้ดูแลการค้าสัตว์น้ำมูลค่า 164,412 ล้านบาท) จึงเป็นเรื่องยากที่ประเทศไทยจะอ้างว่าต้องพึ่งพาการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือภูมิภาคเอเชีย เพื่อจุดประสงค์ทางโภชนาการของประชากรมากกว่าเพื่อจุดประสงค์ทางการค้า นอกจากนี้ ไม่ปรากฏว่ารัฐชายฝั่งในอนุภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือภูมิภาคเอเชียให้การยอมรับว่าประเทศไทยมีลักษณะเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ตามข้อ 70 วรรคสองของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

แม้ว่า ประเทศไทยจะไม่ได้มีสถานะเป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ตามข้อ 70 วรรคสองของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 แต่ประเทศไทยก็ได้รับผลกระทบจากบทบัญญัติที่เกี่ยวกับสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ ในฐานะที่ประเทศไทยเป็นรัฐชายฝั่งที่กำลังพัฒนา และในอนุภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (มีรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนา คือ ประเทศสิงคโปร์) และในภูมิภาคเอเชีย (รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนา ได้แก่ ประเทศบาร์เรน, อิรัก, คูเวต, กาตาร์, จอร์แดน และซีเรีย) ก็มีรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนาที่อาจจะเข้ามาใช้สิทธิในการเข้าร่วมแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจ

จำเพาะของประเทศไทยได้ จากการศึกษา ผู้เขียนได้วิเคราะห์แล้วว่าประเทศไทยจะได้รับผลกระทบทางด้านลบ เพียงสองประการ คือ ประการแรก ประเทศไทยอาจจะต้องเจรจากับรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนาเหล่านั้น และรัฐอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนาได้เข้ามาทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทย ตามข้อ 70 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 และประการที่สอง ประเทศไทยไม่อาจเข้าไปสวมสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์เหล่านั้น เพื่อที่จะเข้าไปทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งได้ ทั้งนี้ ตาม ข้อ 72 วรรคหนึ่ง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 แต่ประเทศไทยจะได้รับผลกระทบในทางบวก ห้าประการ ดังนี้ ประการแรก ประเทศไทยอาจจะไม่อนุญาตให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ดังกล่าวเข้ามาทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทยก็ได้ เพราะถ้าหากเกิดข้อพิพาทขึ้นก็เป็นข้อพิพาทที่เกี่ยวกับสิทธิอธิปไตยของประเทศไทย (ในการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะ) ซึ่งเป็นข้อพิพาทที่อยู่นอกเขตศาล (ตามข้อ 287 วรรคหนึ่ง (เอ) – (ดี)) ทั้งนี้ตามข้อ 297 วรรคสาม (เอ) ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 และถ้าหากประเทศไทยปฏิเสธตามอำเภอใจที่จะกำหนดปริมาณที่พึงอนุญาตให้จับได้ (allowable catch) และความสามารถในการทำประมง (harvesting capacity) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทย หรือปฏิเสธตามอำเภอใจที่จะจัดสรรทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกิน (surplus) ให้แก่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ และรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ได้นำข้อพิพาทเข้าสู่การระงอมภาคบังคับตามภาคผนวก 5 ตอนที่ 2 ข้อสรุปและข้อเสนอแนะที่ปรากฏในรายงานของคณะกรรมการการระงอมก็ไม่มีผลผูกพันประเทศไทยแต่อย่างใด ทั้งนี้ตามข้อ ข้อ 297 วรรคสาม (บี) (2) และ (3) ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ประการที่สอง ถ้ารัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ขอเข้าร่วมในการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทย ประเทศไทยอาจจะอ้างได้ว่าเศรษฐกิจของประเทศไทยต้องพึ่งพาการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้ ตามข้อ 71 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ดังเหตุผลที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 4 ประการที่สาม ประเทศไทยในฐานะที่เป็นรัฐชายฝั่งที่กำลังพัฒนา อาจจะให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนาที่อยู่ในอนุภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือภูมิภาคเอเชียเข้ามาทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทยได้เท่านั้น ทั้งนี้ ตามข้อ 70 วรรคห้า ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ประการที่สี่ ถ้าหากประเทศไทยอนุญาตให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์เข้ามาทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทย ประเทศไทยก็ไม่จำเป็นต้องจัดสรรทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนแก่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ให้เท่าเทียมกับประเทศไทยหรือประเทศอื่นที่เข้ามาทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทย และข้อพิพาทดังกล่าวก็เป็นเรื่องเกี่ยวกับสิทธิอธิปไตยของประเทศไทย และเป็นเรื่องเกี่ยวกับอำนาจการใช้

ดุลพินิจของประเทศไทยในการกำหนดกฎหมายและข้อบังคับว่าด้วยการอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทยด้วย จึงเป็นเรื่องที่อยู่นอกเขตศาล (ตามข้อ 287 วรรคหนึ่ง (เอ) – (ดี)) ทั้งนี้ตามข้อ 297 วรรคสาม (เอ) ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 และประการที่ห้า หากรัฐที่เกี่ยวข้องในความตกลงหรือข้อตกลงมีข้อกำหนดอนุญาตให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์สามารถโอนสิทธิในการทำประมงให้แก่รัฐอื่นๆ ได้ ประเทศไทยก็อาจจะขอเข้าไปสวมสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์นั้นได้ ทั้งนี้ ตามข้อยกเว้นที่ปรากฏในข้อ 72 วรรคหนึ่ง ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

5.2 ข้อเสนอแนะ

1. เมื่อรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ได้เข้าเจรจากับรัฐชายฝั่งเพื่อขอเข้าร่วมทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งนั้น (ท่าความตกลงในรูปแบบทวิภาคี) รัฐชายฝั่งอาจจะไม่ยินยอมให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์เข้ามาทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนก็ได้ แต่ ถ้าได้มีการเจรจากันในระดับอนุภูมิภาคหรือภูมิภาค (อาทิ มีการเจรจากันในระดับองค์กรประมงระดับภูมิภาคขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO Regional Fisheries Body) โดยท่าความตกลงในรูปแบบอนุภูมิภาคหรือภูมิภาค) ท่าทีของรัฐชายฝั่งอาจจะเปลี่ยนแปลงไป และเป็นโอกาสให้แก่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ได้เข้าทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งได้

2. หาก รัฐชายฝั่งไม่ยินยอมให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์เข้ามาทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง ซึ่งประเด็นข้อพิพาทดังกล่าวได้รับการยกเว้นไม่ต้องระงับข้อพิพาทด้วยวิธีการทางศาล แต่ ถ้าเข้ากรณีที่จะต้องระงับข้อพิพาทด้วยการประนอมภาคบังคับ จะต้องมีการส่งรายงานของคณะกรรมการประนอมให้แก่องค์การระหว่างประเทศที่เหมาะสมด้วย และอาจจะทำให้รัฐชายฝั่งปรับท่าทีให้เหมาะสมยิ่งขึ้น รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ก็อาจจะมีโอกาสได้เข้ามาทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งได้มากขึ้นตามไปด้วย

3. แม้ว่า การกำหนดปริมาณที่พึงอนุญาตให้จับได้ และการกำหนดความสามารถในการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง จะเป็นประเด็นข้อพิพาทที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องระงับข้อพิพาทด้วยวิธีการทางศาล แต่ถ้าหากรัฐชายฝั่งปฏิเสธตามอำเภอใจในการที่จะกำหนดปริมาณที่พึงอนุญาตให้จับได้ หรือความสามารถในการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน จะต้องระงับข้อพิพาทด้วยการประนอมภาคบังคับ ซึ่งในกระบวนการประนอมดังกล่าว รัฐชายฝั่งและรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์อาจจะตกลงกันให้รัฐชายฝั่งกำหนดปริมาณสัตว์น้ำที่จะให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์

จับได้ เช่น กำหนดโควตาที่จับได้ กำหนดจำนวนวันในการทำประมง กำหนดเขตในการทำประมง กำหนดจำนวนเรือและเครื่องมือประมงในการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง เป็นต้น

4. ประเทศที่เป็นรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ อาจจะเข้าทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งได้ด้วยวิธีการอื่น ได้แก่ การเจรจាកันระหว่างรัฐเพื่อให้ผู้ประกอบการประมงของรัฐหนึ่งเข้าไปทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งอีกรัฐหนึ่ง และการที่เอกชนของรัฐหนึ่งขอเข้าไปทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งอีกรัฐหนึ่ง โดยไม่ต้องเข้าทำประมงในฐานะของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ก็ได้

5. แม้ว่า ประเทศไทยจะไม่อาจใช้สิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ได้ แต่ ประเทศไทยยังสามารถเข้าไปทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งอื่นได้ โดยประเทศไทยจะต้องมีการทำความตกลงกับรัฐชายฝั่งเพื่อให้ผู้ประกอบการประมงของประเทศไทยเข้าไปทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งนั้น หรือเอกชนของประเทศไทยอาจจะขอเข้าไปทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งนั่นเอง ก็ได้

รายการอ้างอิง

- Alexander, Lewis M. "The 'Disadvantaged' States and the Law of the Sea." *Marine Policy* 5, no. 3 (1981): 185 - 93.
- Alexander, Lewis M., and Robert D. Hodgson. "The Role of the Geographically Disadvantaged States in the Law of the Sea." *The San Diego Law Review* 13, no. 3 (1976): 558 - 82.
- Attrad, David Joseph. *The Exclusive Economic Zone in International Law*. Oxford: Clarendon Press, 1987
- Bailey, James E. "The Unanticipated Effects of Boundaries: The Exclusive Economic Zone and Geographically Disadvantaged States under Unclos Iii." *Boundary and Security Bulletin* 5, no. 1 (1997): 87 - 95.
- Blomqvist, E.M., and E. Bonsdorff. *Biological, Physical and Geochemical Features of Enclosed and Semi-Enclosed Marine Systems*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers, 1999.
- Bowen, Robert E. "The Land – Locked and Geographically Disadvantaged States and the Law of the Sea ". *Political Geography Quarterly* 5, no. 1 (1986): 63 - 69.
- Churchill, R. R., and A. v. Lowe. *The Law of the Sea*. Manchester: Manchester University Press, 1999.
- Dahmani, M. " Access of Landlocked and Geographically – Disadvantaged States to the Fisheries Resources of the Economic Exclusive Zone (Eez) under the New Convention on the Law the Sea." *Maritime Policy and Management* 10, no. 265 (1983): 264 - 73.
- Extavour, Winston Conrad. *The Exclusive Economic Zone: A Study of the Evolution and Progressive Development of the International Law of the Sea*. Geneva: Institut Univeritaire de Hautes Etudes Internationales, 1979.
- Fisheries and Aquaculture Department, FAO "Regional Fisheries Bodies in the Atlantic Ocean and Adjacent Seas." <http://www.fao.org/docrep/005/y4455e/y4455e04.htm>.

- Franck, Thomas M., Mohamed EL Baradei, and George Aron. "The New Poor: Land – Locked, Shelf – Locked and Other Geographically Disadvantaged States." *International Law and politics* 7, no. 33 (1974): 33 - 57.
- Grbec, Mitja. *The Extension of Coastal State Jurisdiction in Enclosed or Semi - Enclosed Seas: A Mediterranean and Adriatic Perspective*. United Kingdom: Routledge, 2013.
- ISA. "Indicative List of States Members of the International Seabed Authority Which Would Fulfill the Criteria for Membership in the Various Groups of States in the Council in Accordance with Paragraph 15 of Section 3 of the Annex to the Agreement Relating to the Implementation of Part Xi of the United Nations Convention on the Law of the Sea 10 December 1982." <http://www.isa.org.jm/files/documents/EN/16Sess/Assembly/ISBA-16A-CRP2.pdf>.
- Jayakumar, S. "The Issue of the Rights of Landlocked and Geographically Disadvantaged States in the Living Resources of Economic Zone." *Virginia Journal of International Law* 18, no. 1 (1977): 69 - 119.
- Jia, Bing Bing. *The Regime of Straits in International Law*. United Kingdom: Oxford University Press, 1998.
- Kaur, Amarit. "Intersection: Gender, History and Culture in the Asian Context." <http://intersections.anu.edu.au/issue15/kaur.htm>.
- Keck, Alexander, and Patrick Low. "Special and Differential Treatment in the Wto: Why, When and How?": Economic Research and Statistics Division, World Trade Organization, 2004.
- Kwiatkowska, Babara. *The 200 Mile Exclusive Economic Zone in the New Law of the Sea*. Dordrecht: Martinus Nijhoff Publishers, 1989.
- McDorman, Ted L. "Thailand and the 1982 Law of the Sea Convention." *Marine policy* 9, no. 4 (1985): 292 - 309
- Mcgowan, Glenn. "Geographically Disadvantaged States as a Basis for Marine Resources Sharing between States." *Monash University Law Review* 13 (1987): 209 - 29.
- Muntarbhorn, Vitit. "Asylum – Seeker at Sea and Piracy in the Gulf of Thailand." *Revue belge de droit international* 9 (1981 - 82): 482 - 508.

- Nandan, Satya N., and Shabtai Rosenne. *United Nations Convention on the Law of the Sea 1982: A Commentary Vol. II*. Netherland: Brill Academic Publisher, 2003.
- Pirveli, Zaza. *Right of Geographically Disadvantaged States under the Unclos 1982*. Germany: Lap Lambert Academic Publishing, 2012.
- Spalding, Mark, Corinna Ravilious, and Edmund Peter Green. *World Atlas of Coral Reefs*. Oakland: University of California Press, 2001.
- Symonides, Janusz. "Geographically Disadvantaged States under the 1982 Convention on the Law of the Sea." In *Recueil Des Cours: Hague Academy of International Law Vol. 208*, 287 – 403. Dordrecht: Samsom – Sijthoff: Martinus Nijhoff Publishers, 1988.
- Tanaka, Yoshifumi. *The International Law of the Sea*. New York: Cambridge University Press, 2012.
- Thummachua, Smith. "Fishing Arrangements with Neighboring Countries: Theoretical and Practical Alternatives for the Distant – Water Fisheries of Thailand." Master of Marine Affairs University of Washington, 1989.
- UN. "Composition of Macro Geographical (Continental) Regions, Geographical Sub – Regions, and Selected Economic and Other Groupings." <http://millenniumindicators.un.org/unsd/methods/m49/m49regin.htm>.
- . "Maritime Space: Maritime Zone and Maritime Delimitation." http://www.un.org/Depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/mediterranean_sea.htm
- Vasciannie, S.C. "Land – Locked and Geographically Disadvantaged States." *Commonwealth Law Bulletin* 31, no. 1 (2005): 57 – 68.
- . *Land – Locked and Geographically Disadvantaged States in the International Law of the Sea*. Oxford: Clarendon Press, 1990
- กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ. อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอราวัณการพิมพ์, ม.ป.ป.
- กลุ่มบริหารการทำการประมงและเศรษฐกิจน่านน้ำ กองประมงต่างประเทศ กรมประมง. "การประมงไทยกับ lotc." <http://www.fisheries.go.th/foreign/fisher2/images/oversea/montana11.pdf>.

- กลุ่มบริหารการทำประมงและเศรษฐกิจน่านน้ำ กองประมงต่างประเทศ กรมประมง. การวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์การประมงไทยในน่านน้ำต่างประเทศ. ม.ป.ท., 2554.
- กอบชัย เจริญวิมลกุล. "เขตเศรษฐกิจจำเพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการประมง: กรณีศึกษาไทย — มาเลเซีย." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2531.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. "ประเทศไทย." <http://thai.tourismthailand.org/ประเทศไทย>.
- ชุมพร ปัจจุสานนท์ และคณะ. "รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการวิจัยเรื่อง การใช้สิทธิของเรือประมงไทยในการผ่านน่านน้ำต่างประเทศและการคุ้มครองของรัฐบาลไทย." ได้รับทุนอุดหนุนจากสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2554.
- . "รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่องกฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับการทำประมงในทะเลหลวง: ผลกระทบต่อประเทศไทย." ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยประเภทกำหนดเรื่องจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2543.
- ถนอม เจริญลาภ. "โครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, การเดินเรือผ่านเขตเศรษฐกิจจำเพาะ." <http://mrpolicy.tfr.or.th/การเดินเรือผ่านเขตเศรษฐกิจจำเพาะ>.
- ธีระพงษ์ อภัยภักดี, สำนักงานประมงจังหวัดภูเก็ต. "บทบาทของพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 กับปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาประมงทะเลของประเทศไทย." <http://www.fisheries.go.th/fpo-phuket/images/article/2490.doc>.
- นิชุดา เศรษฐะทัตต์. "หลักการป้องกันไว้ก่อนล่วงหน้าในกฎหมายทะเล ศึกษากรณีประมง." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.
- ประณีต ผ่องแผ้ว. โภชนศาสตร์ชุมชน: ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงภาวะเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว. กรุงเทพฯ: ลิพวิ้ง ทรานส์ มีเดีย, 2539.
- เมติมศักดิ์ จารยะพันธุ์ และคณะ. "รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการสถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตของประเทศไทยกับการใช้ทะเลอย่างยั่งยืน." สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2550.
- วิชาญ ศิริชัยเอกวัฒน์. "ยุทธศาสตร์การประมงทะเลของไทย." หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร ภาครัฐร่วมเอกชน รุ่นที่ 8 วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2538 - 2539.
- ศรัณย์ เพ็ชรพิรุณ. สมุทรภรณ์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2549
- ศูนย์สารสนเทศ กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. "สถิติการประมงแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2555." เอกสารฉบับที่ 9 / 2557.

———. "สถิติเรือประมงไทย ปี 2555." เอกสารฉบับที่ 2 / 2557.

สถาบันวิจัยทรัพยากรทางน้ำ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. "โครงการความร่วมมือ การสำรวจ วิจัยและ
ฝึกอบรมภาคทะเล สำหรับนักวิชาการ นักวิจัย และนักศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์ทางทะเล
เรื่องทรัพยากรประมงและสิ่งแวดล้อมทางทะเลบริเวณอ่าวไทยตอนกลาง."
<http://www.arri.chula.ac.th/Academic/marine>.

สมาคมอาหารแช่เยือกแข็งไทย. "ปลาจะหมดทะเล — เรือใหญ่กว่าดจับเรียบ." http://www.thai-frozen.or.th/news_118.php.

สิทธิานต์ สิทธิสุข. "ประสิทธิภาพของวิธีการระงับข้อพิพาทที่มีลักษณะบังคับในอนุสัญญา
สหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะ
นิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.

อัจฉรา ดลวิทยาคูณ. พื้นฐานโภชนาการ. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 2550.

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวกที่ 1

ตารางรายละเอียดเกี่ยวกับภูมิศาสตร์และการทำประมงของรัศมีลักษณะเสียเปรียบทางภูมิศาสตร์

States	Pop. (2011)	Geographic			Fisheries Data (2011)				
		Coast line	Territorial Sea	EEZ	Product (ปริมาณรวม ภายในประเทศ)	Import	Export	Total Supply (ปริมาณรวม เพื่อการ บริโภค ภายใน) (1,000 ตัน)	Per Caput Supply (การบริโภค ต่อหัว) (กก. / คน) (ปริมาณการ บริโภคทั้ง ประเทศKg * คน = 1,000 tons)
(1) Persian Gulf	(ล้าน คน)	(กม.)	(ไมล์ ทะเล)	(ไมล์ ทะเล)	(1,000 ตัน)	(1,000 ตัน)	(1,000 ตัน)	(1,000 ตัน)	

1. Qatar (W -Asia) (developing)	1.9	563	12	DLM	13.796	34.226	6.028	43.047	22.5 (42.75)
2. UAE (W -Asia) (developing)	8.9	1,318	12	200	79.610	247.402	37.640	214.539	24.0 (213.6)
3. Bahrain (W -Asia) (developing)	1.293	161	12	(-) No EEZ	13.493	10.200	7.206	17.044	13.2 (17.067)
4. Iraq (W -Asia) (developing)	31.837	58	12	(-) No EEZ	51.841	45.719	0.152	97.408	3.1 (98.694)

5. Kuwait (W -Asia) (developing)	3.125	499	12	(-) No EEZ	4.810	44.010	0.731	48.050	15.4 (48.125)
(2) Red Sea									
6. Djibouti (E -Africa) (least developed)	0.847	314	12	200	1.058	0.627	0.042	1.643	1.9 (1.609)

7. Sudan (N -Africa) (least developed) (under nutrition)	46.812	853	12	(-)	73.200	6.402	0.232	79.370	1.7 (79.580)
8. Jordan (W -Asia) (developing)	6.731	26	12	(-) No EEZ	1.075	40.828	3.411	38.439	5.7 (38.366)
(3) <u>Gulf of Guinea</u>									
9. Cameroon (M -Africa) (developing)	21.156	402	12	ICJ Cameroon v. Nigeria 2002	140.835	243.601	1.975	382.462	18.1 (382.923)

17. Greece (S - EU) (developed)	11.119	13,676	6	(-)	196.486	169.576	146.711	218.295	19.6 (217.932)
(8) Black Sea									
18. Bulgaria (E - EU) (developed)	7.333	378	12	200	18.690	41.808	12.608	47.880	6.5 (47.664)
19. Romania (E - EU) (developed)	21.809	225	12	200	11.669	130.646	5.155	135.155	6.2 (135.215)
20. Turkey (W - Asia) (developed)	73.056	7,200	12	200	703.653	77.430	107.258	438.967	6.0 (438.336)

ภาคผนวกที่ 2
ตารางแสดงข้อมูลสถิติการประมงที่สำคัญเป็นรายปี

1. ตารางปริมาณสัตว์น้ำเค็มและน้ำจืด จำแนกตามวิธีการทำประมง ปี พ.ศ. 2536 - 2555

ปี	รวม	จับตามธรรมชาติ		เพาะเลี้ยง	
		น้ำเค็ม	น้ำจืด	เพาะเลี้ยง ชายฝั่ง	น้ำจืด
2536	3,385.1	2,752.5	175.4	295.6	161.6
2537	3,523.2	2,804.4	202.6	345.8	170.4
2538	3,572.6	2,827.4	191.7	357.5	196.0
2539	3,549.2	2,786.1	208.4	326.0	228.7
2540	3,384.4	2,679.5	205.0	299.7	200.2
2541	3,505.8	2,709.0	202.3	367.6	226.9
2542	3,625.9	2,725.2	206.9	441.2	252.6
2543	3,713.2	2,773.7	201.5	467.0	271.0
2544	3,648.4	2,631.7	202.5	534.5	279.7
2545	3,797.0	2,643.7	198.7	660.1	294.5
2546	3,914.0	2,651.2	198.4	703.3	361.1
2547	4,099.6	2,635.9	203.7	736.3	523.7
2548	4,118.5	2,615.6	198.8	764.7	539.4
2549	4,053.1	2,484.8	214.0	826.9	527.4
2550	3,675.4	2,079.4	225.6	845.3	525.1
2551	3,204.2	1,644.8	228.6	808.3	522.5
2552	3,287.3	1,663.8	206.8	894.8	521.9
2553	3,062.6	1,601.3	209.3	755.4	496.6
2554	3,036.5	1,610.4	224.7	817.0	384.4
2555	2,991.6	1,500.2	219.4	817.7	454.3

ปริมาณ: 1,000 ตัน

2. ตารางมูลค่าสัตว์น้ำเค็มและน้ำจืด จำแนกตามวิธีการทำประมง ปี พ.ศ. 2536 – 2555

ปี	รวม	จับตามธรรมชาติ		เพาะเลี้ยง	
		น้ำเค็ม	น้ำจืด	เพาะเลี้ยง ชายฝั่ง	น้ำจืด
2536	78,406.6	36,224.1	4,489.5	33,603.4	4,089.6
2537	87,001.2	36,337.2	4,805.6	40,961.8	4,896.6
2538	96,111.6	45,183.2	4,601.1	41,038.8	5,288.5
2539	100,625.8	46,815.3	4,995.4	42,029.5	6,785.6
2540	108,642.2	47,134.2	5,154.2	50,399.0	5,954.8
2541	124,546.5	48,380.8	7,687.5	61,526.3	6,951.9
2542	134,121.5	48,444.6	7,221.3	70,502.5	7,953.1
2543	157,603.1	49,401.8	7,024.8	92,743.3	8,433.2
2544	138,619.6	53,718.5	7,049.4	68,571.9	9,279.8
2545	132,291.3	58,374.5	6,290.3	56,638.7	10,987.8
2546	131,942.2	64,169.5	7,069.9	47,517.4	13,185.4
2547	137,799.7	61,800.5	7,436.2	49,250.1	19,312.9
2548	141,025.9	63,222.7	7,852.8	49,787.9	20,162.5
2549	146,967.0	63,043.9	8,442.2	55,292.6	20,188.3
2550	138,331.1	55,327.2	9,232.4	52,649.5	21,122.0
2551	129,308.3	42,147.0	9,138.4	55,145.3	22,877.6
2552	141,735.6	42,758.1	9,107.2	66,566.9	23,303.4
2553	143,249.0	45,505.6	9,578.1	64,620.4	23,544.9
2554	162,738.1	49,630.6	10,636.7	81,422.7	21,048.1
2555	174,393.2	54,911.1	11,161.8	83,217.2	25,103.1

มูลค่า: ล้านบาท

ข้อมูลจาก กรมประมง

ภาคผนวกที่ 3

ตารางแสดงดุลการค้าสัตว์น้ำและผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ ปี พ.ศ. 2536 - 2555

ปี	สินค้าส่งออก		สินค้านำเข้า		ดุลการค้า
	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	
2536	1,115,078	91,018.3	760,919	21,629.4	+69,389
2537	1,214,946	110,285.2	893,588	21,328.9	+88,956
2538	1,192,560	116,577.8	872,828	21,924.7	+94,653
2539	1,146,949	110,781.3	797,389	22,425.0	+88,356
2540	1,181,255	138,624.0	710,115	27,438.9	+111,185
2541	1,312,250	176,311.0	728,960	36,497.2	+139,814
2542	1,394,104	165,718.1	930,885	33,289.3	+132,429
2543	1,356,734	185,750.4	842,676	33,995.4	+151,755
2544	1,398,997	190,900.6	991,425	47,038.4	+143,862
2545	1,449,959	169,186.4	1,010,658	46,396.7	+122,790
2546	1,647,866	175,101.1	1,095,059	47,675.2	+127,426
2547	1,657,140	176,516.3	1,254,194	51,245.5	+125,271
2548	1,762,484	194,422.3	1,458,296	59,271.6	+135,151
2549	1,948,423	213,986.0	1,491,553	60,465.1	+153,521
2550	1,965,183	205,866.7	1,409,523	60,180.0	+145,687
2551	1,907,056	228,217.6	1,537,385	81,129.0	+147,089
2552	1,874,851	224,512.5	1,584,591	68,507.9	+156,005
2553	2,058,354	236,902.1	1,586,319	69,224.8	+167,677
2554	1,974,962	259,863.2	1,670,068	84,975.9	+174,887
2555	1,908,099	264,449.2	1,665,698	100,037.4	+164,412

ปริมาณ: 1,000 ตัน

มูลค่า: ล้านบาท

ข้อมูลจาก กรมประมง

ภาคผนวกที่ 4

บทบัญญัติที่เกี่ยวกับสิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วย

กฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

ภาษาไทย

ข้อ 61

1. รัฐชายฝั่งจะพิจารณากำหนดปริมาณทรัพยากรมีชีวิตที่พึงอนุญาตจับได้ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน

2. โดยคำนึงถึงหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่ดีที่สุดที่ตนมีอยู่ รัฐชายฝั่งต้องประกันโดยมาตรการอนุรักษ์และการจัดการที่เหมาะสมว่า การบำรุงรักษาทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะจะไม่ได้รับอันตรายจากการแสวงประโยชน์เกินควร รัฐชายฝั่งและองค์การระหว่างประเทศที่มีอำนาจไม่ว่าระดับในอนุภูมิภาค ภูมิภาคหรือระดับโลก จะร่วมมือกันเพื่อการนี้ตามความเหมาะสม

3. จะต้องวางมาตรการเช่นว่าเพื่อธำรงไว้หรือฟื้นฟูประชากรชนิดพันธุ์ที่ถูกจับให้อยู่ในระดับซึ่งสามารถอำนวยผลผลิตได้อย่างสูงสุดตลอดไปด้วย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้อง รวมถึงความจำเป็นด้านเศรษฐกิจของประชาคมประมงชายฝั่งและความต้องการพิเศษของรัฐกำลังพัฒนา และโดยคำนึงถึงแบบแผนการประมง การพึ่งพาอาศัยกันของมวลสัตว์น้ำและมาตรฐานขั้นต่ำระหว่างประเทศที่เสนอแนะกันโดยทั่วไปใดๆ ไม่ว่าในระดับอนุภูมิภาค ภูมิภาคหรือระดับโลก

4. ในการใช้มาตรการดังกล่าว รัฐชายฝั่งจะต้องคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อชนิดพันธุ์ที่สัมพันธ์หรือพึ่งพาสปีชีส์ที่ถูกจับ โดยมุ่งที่จะธำรงไว้หรือฟื้นฟูประชากรของชนิดพันธุ์ที่สัมพันธ์หรือพึ่งพาดังกล่าวให้อยู่เหนือระดับซึ่งการแพร่พันธุ์ของชนิดพันธุ์เหล่านี้อาจถูกคุกคามอย่างร้ายแรง

5. ให้มีการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนข้อเสนอแนะทางวิทยาศาสตร์ สถิติเกี่ยวกับการจับและกิจกรรมการประมงรวมทั้งข้อมูลอื่นๆ ที่มีอยู่เกี่ยวกับการอนุรักษ์มวลปลาอย่างสม่ำเสมอ โดยผ่านองค์การระหว่างประเทศที่มีอำนาจไม่ว่าจะเป็นระดับอนุภูมิภาค ภูมิภาคหรือระดับโลก ตามที่เหมาะสมและโดยให้รัฐที่เกี่ยวข้องทั้งปวง รวมทั้งรัฐซึ่งคนชาติได้รับอนุญาตให้เข้าไปทำการประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะมีส่วนร่วมด้วย

ข้อ 62

1. รัฐชายฝั่งจะต้องส่งเสริมวัตถุประสงค์ในการใช้ประโยชน์สูงสุดจากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะโดยไม่เป็นการเสื่อมเสียต่อข้อ 61

2. รัฐชายฝั่งจะพิจารณากำหนดขีดความสามารถของตนในการจับทรัพยากรมีชีวิตเขตเศรษฐกิจจำเพาะ ในกรณีที่รัฐชายฝั่งไม่มีขีดความสามารถที่จะจับตามปริมาณที่พึงอนุญาตให้จับได้ทั้งหมด รัฐชายฝั่งจะให้รัฐอื่นเข้าแสวงประโยชน์จากส่วนเกินของปริมาณที่พึงอนุญาตให้จับได้ โดยทำ ความตกลงหรือข้อตกลงอื่นๆ และเป็นไปตามข้อกำหนด เงื่อนไข กฎหมาย ตลอดจนข้อบังคับซึ่งอ้างถึงไว้ในวรรคสี่ โดยคำนึงเป็นพิเศษถึงบทบัญญัติของข้อ 69 และ 70 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในส่วนที่เกี่ยวกับรัฐกำลังพัฒนาที่กำลังก้าวไว้ในบทบัญญัติเช่นว่า

3. ในการให้รัฐอื่นเข้าแสวงประโยชน์เขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนภายใต้ข้อนี้ รัฐชายฝั่งจะต้องคำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมด รวมทั้ง นอกจากประการอื่นแล้ว ความสำคัญของทรัพยากรมีชีวิตในพื้นที่นั้นต่อเศรษฐกิจและผลประโยชน์อื่นแห่งชาติของรัฐชายฝั่งนั้น บทบัญญัติแห่งข้อ 69 และ 70 ความต้องการของรัฐกำลังพัฒนาในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคในการจับส่วนที่เหลือบางส่วน และความจำเป็นในการบรรเทาความยุ่งเหยิงทางเศรษฐกิจในรัฐซึ่งคนชาติได้ทำการประมงในเขตนั้นมาเป็นปกติวิสัย หรือซึ่งได้ใช้ความพยายามอย่างมากในการวิจัยและจำแนกมวลสัตว์น้ำ

4. คนชาติของรัฐอื่นที่ทำการประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะจะต้องปฏิบัติตามมาตรการอนุรักษ์และตามข้อกำหนด และเงื่อนไขอื่นๆ ที่ได้บัญญัติไว้ในกฎหมายและข้อบังคับของรัฐชายฝั่ง กฎหมายและข้อบังคับเหล่านี้จะต้องสอดคล้องกับอนุสัญญานี้และอาจเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ อาทิเช่น

(เอ) การออกใบอนุญาตให้แก่ชาวประมง เรือประมง และอุปกรณ์ รวมทั้งการชำระค่าธรรมเนียมและค่าตอบแทนในรูปแบบอื่น ซึ่งในกรณีที่เกี่ยวกับรัฐชายฝั่งที่กำลังพัฒนาอาจประกอบด้วยค่าชดเชยที่เพียงพอในด้านการเงิน อุปกรณ์ และเทคโนโลยีเกี่ยวกับอุตสาหกรรมประมง

(บี) การพิจารณากำหนดชนิดพันธุ์ที่อาจจับได้และกำหนดโควตาปริมาณการจับไม่ว่าจะเป็นมวลสัตว์น้ำเฉพาะประเภทหรือกลุ่มมวลสัตว์น้ำหรือปริมาณการจับต่อเรือลำหนึ่งสำหรับระยะเวลาหนึ่ง หรือเกี่ยวกับปริมาณการจับโดยคนชาติของรัฐใดรัฐหนึ่งในระยะเวลาที่ระบุไว้

(ซี) การกำหนดฤดูและพื้นที่ประมง ประเภท ขนาด และจำนวนของเครื่องมือประมงและประเภท ขนาด และจำนวนของเรือประมงที่อาจใช้ได้

(ดี) การกำหนดอายุและขนาดของปลาและชนิดพันธุ์อื่นที่อาจจับได้

(อี) การระบุข้อสนเทศที่ต้องการจากเรือประมง รวมทั้งสถิติการจับและกิจกรรมและรายงานเกี่ยวกับตำแหน่งที่อยู่ของเรือประมง

(เอฟ) การกำหนดให้ดำเนินการภายใต้การอนุญาตและการควบคุมของรัฐชายฝั่งเกี่ยวกับโครงการวิจัยเฉพาะเรื่องด้านการประมง และการวางกฎเกณฑ์ในการดำเนินการวิจัยดังกล่าว รวมทั้งการหาสิ่งตัวอย่างจากการจับ การใช้สิ่งตัวอย่าง และการรายงานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกันทางวิทยาศาสตร์

(จี) การจัดให้มีผู้สังเกตการณ์หรือผู้รับการฝึกอบรมบนเรือเช่นว่านั้นโดยรัฐชายฝั่ง

(เอช) การนำสิ่งที่เรือประมงดังกล่าวจับได้ทั้งหมดหรือบางส่วนขึ้นท่าของรัฐชายฝั่ง

(ไอ) ข้อกำหนดและเงื่อนไขเกี่ยวกับการร่วมลงทุนหรือความตกลงด้านความร่วมมืออื่น

(เจ) ข้อกำหนดสำหรับการฝึกอบรมและการถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการประมงรวมทั้งการเพิ่มสมรรถภาพของรัฐชายฝั่งในการวิจัยการประมง

(เค) วิธีดำเนินการในการบังคับใช้

5. รัฐชายฝั่งจะประกาศกฎหมายและข้อบังคับว่าด้วยการอนุรักษ์และการจัดการให้ทราบตามสมควร

ข้อ 70

1. รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์มีสิทธิเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากส่วนอันเหมาะสมของทรัพยากรมีชีวิตส่วนเกินในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกันบนมูลฐานอันเที่ยงธรรม โดยคำนึงถึงสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจและทางภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวข้องของรัฐทั้งปวงที่เกี่ยวข้องและโดยสอดคล้องกับบทบัญญัติของข้อนี้ และข้อ 61 และ 62

2. เพื่อความมุ่งประสงค์แห่งภาคนี้ 'รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์' หมายถึง รัฐชายฝั่ง รวมทั้งรัฐที่อยู่ติดกับทะเลเปิดหรือทะเลกึ่งปิด ซึ่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ทำให้รัฐเหล่านี้ต้องพึ่งพาการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐอื่นในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาค เพื่อให้มีปริมาณปลาเพียงพอ เพื่อจุดประสงค์ทางโภชนาการสำหรับประชากร หรือบางส่วนของประชากรของตน และรัฐชายฝั่งซึ่งไม่สามารถอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้

3. ข้อกำหนดและแบบวิธีในการเข้าร่วมเช่นว่าให้รัฐที่เกี่ยวข้องจัดทำขึ้นในรูปความตกลงทวิภาคี อนุภูมิภาคหรือภูมิภาค โดยคำนึงถึง อาทิเช่น

(เอ) ความจำเป็นที่จะหลีกเลี่ยงผลเสียต่อประชาคมประมงหรืออุตสาหกรรมประมงของรัฐชายฝั่ง

(บี) ขอบเขตซึ่งรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์กำลังเข้าร่วมหรือมีสิทธิที่จะเข้าร่วมแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งอื่นภายใต้ความตกลงทวิภาคี อนุภูมิภาคหรือภูมิภาคที่มีอยู่อันเป็นการสอดคล้องกับบทบัญญัติของข้อนี้

(ซี) ขอบเขตซึ่งรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์และรัฐไร้ฝั่งทะเลอื่นกำลังเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง และความจำเป็นต่อมาที่จะหลีกเลี่ยงภาระพิเศษสำหรับรัฐชายฝั่งรัฐใดเพียงรัฐเดียว หรือส่วนหนึ่งของรัฐนั้น

(ดี) ความต้องการด้านโภชนาการของประชากรของแต่ละรัฐเหล่านั้น

4. เมื่อขีดความสามารถในการจับของรัฐชายฝั่งใกล้ถึงจุดที่ทำให้ตนสามารถจับทรัพยากรมีชีวิตในปริมาณที่จะพึงอนุญาตให้จับได้ทั้งหมดในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน รัฐชายฝั่งนั้นและรัฐอื่นที่เกี่ยวข้องจะร่วมมือกันจัดทำข้อตกลงอันเที่ยงธรรมในรูปทวิภาคี อนุภูมิภาค หรือภูมิภาค เพื่อให้รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่กำลังพัฒนาในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกันได้เข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคนั้น ตามที่เหมาะสมแก่สภาวะการณ์ และตามข้อกำหนดอันเป็นที่พอใจแก่ทุกฝ่าย ในการอนุวัติการตามบทบัญญัตินี้ จะต้องคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ที่ระบุไว้ในวรรคสามด้วย

5. ภายใต้บทบัญญัติของข้อนี้ รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ที่พัฒนาแล้วมีสิทธิเข้าร่วมในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิต เฉพาะในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่พัฒนาแล้วในเขตอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกัน โดยพิจารณาถึงขอบเขตซึ่งรัฐชายฝั่ง ในการให้รัฐอื่นเข้ามาแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน ได้คำนึงถึงความจำเป็นเพื่อจะลดผลเสียหายต่อประชาคมประมงและความยุ่งเหยิงทางเศรษฐกิจของรัฐซึ่งคนชาติของตนได้ทำการประมงเป็นประจำในเขตนั้น

6. บทบัญญัติข้างต้นไม่เป็นการเสื่อมเสียต่อข้อตกลงที่ได้กระทำในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคซึ่งรัฐชายฝั่งอาจให้สิทธิเท่าเทียมกับตนหรือสิทธิพิเศษในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะนั้นแก่รัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกัน

ข้อ 71

บทบัญญัติของข้อ 69 และ 70 ไม่ใช่บังคับในกรณีของรัฐชายฝั่งซึ่งเศรษฐกิจของตนพึ่งพาการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนเป็นอย่างยิ่ง

ข้อ 72

1. สิทธิที่กำหนดไว้ภายใต้ข้อ 69 และ 70 ในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตจะต้องไม่โอนไปไม่ว่าโดยทางตรงหรือโดยทางอ้อมให้แก่รัฐที่สามหรือคนชาติของรัฐเหล่านั้น โดยการให้เช่าหรือออกใบอนุญาต การร่วมลงทุนหรือในลักษณะอื่นใดซึ่งมีผลให้เกิดการโอนเช่นว่า เว้นแต่รัฐที่เกี่ยวข้องจะตกลงกันเป็นอย่างอื่น

2. บทบัญญัติข้างต้นไม่ห้ามรัฐที่เกี่ยวข้องรับความช่วยเหลือด้านเทคนิคหรือด้านการเงินจากรัฐที่สามหรือองค์การระหว่างประเทศเพื่ออำนวยความสะดวกในการใช้สิทธิตามข้อ 69 และ 70 โดยมีเงื่อนไขว่า การกระทำดังกล่าวต้องไม่มีผลตามที่กล่าวไว้ในวรรคหนึ่ง

ข้อ 73

1. ในการใช้สิทธิอธิปไตยของตนเพื่อสำรวจ แสวงประโยชน์ อนุรักษ์และจัดการทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะ รัฐชายฝั่งอาจใช้มาตรการต่างๆ รวมทั้งการขึ้นเรือ ตรวจค้น จับกุม และดำเนินคดีเท่าที่จำเป็น เพื่อป้องกันการปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับที่ตนได้วางไว้โดยสอดคล้องกับอนุสัญญานี้

2. เรือที่ถูกจับและลูกเรือ จะได้รับการปล่อยโดยพลันเมื่อมีการวางเงินประกันหรือหลักประกันอื่นๆ ที่สมเหตุผล

3. บทกำหนดโทษของรัฐชายฝั่งสำหรับการละเมิดกฎหมายและข้อบังคับเกี่ยวกับการประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะต้องไม่รวมถึงโทษจำคุก ถ้ามิได้มีการตกลงระหว่างรัฐที่เกี่ยวข้องไว้เป็นอย่างอื่นหรือการลงโทษร่างกายในรูปแบบอื่น

4. ในกรณีที่มีการจับกุมหรือกักเรือต่างชาติ รัฐชายฝั่งจะแจ้งผ่านช่องทางที่เหมาะสมให้รัฐเจ้าของธงทราบโดยพลัน เกี่ยวกับมาตรการที่ได้ดำเนินไปและการลงโทษที่ได้ลงไปหลังจากนั้น

ข้อ 122

“เพื่อความมุ่งประสงค์แห่งอนุสัญญา ‘ทะเลเปิดหรือกึ่งปิด’ หมายถึง อ่าว แอ่ง หรือทะเลที่ล้อมรอบโดยรัฐสองรัฐหรือมากกว่า และเชื่อมกับอีกทะเลหนึ่งหรือมหาสมุทร โดยช่องทางออกแคบหรือประกอบขึ้นทั้งหมดหรือส่วนใหญ่ด้วยทะเลอาณาเขตและเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งสองรัฐหรือมากกว่า”

ข้อ 293 วรรคสาม

(เอ) ข้อพิพาทเกี่ยวกับการตีความหรือการใช้บทบัญญัติของอนุสัญญานี้ในเรื่องการประมง ให้ระงับตามตอนที่ 2 เว้นแต่ว่ารัฐชายฝั่งไม่จำเป็นต้องยอมรับการเสนอให้ระงับข้อพิพาทเกี่ยวกับสิทธิอธิปไตยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะหรือการใช้สิทธิอธิปไตยเหล่านั้น รวมถึงอำนาจในการใช้ดุลพินิจที่จะพิจารณากำหนดปริมาณที่พึงอนุญาตให้จับได้ ชัดความสามารถในการประมง การจัดสรรส่วนที่เหลือให้แก่รัฐอื่น กับข้อกำหนดและเงื่อนไขที่กำหนดขึ้นในกฎหมายและข้อบังคับว่าด้วยการอนุรักษ์และการจัดการของรัฐชายฝั่ง

(บี) ในกรณีที่ใช้ตอนที่ 1 ของภาคนี้ไม่อาจบรรลุข้อยุติได้ ให้เสนอข้อพิพาทเข้าสู่การประนอมตามภาคผนวก 5 ตอนที่ 2 ตามการร้องขอจากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดในข้อพิพาท เมื่อมีการกล่าวหาว่า

(1) รัฐชายฝั่งไม่ปฏิบัติตามพันธกรณีของตนอย่างชัดเจนที่ที่จะประกัน โดยอาศัยมาตรการการอนุรักษ์และการจัดการที่เหมาะสม ว่าการอ้างไว้ซึ่งทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะจะไม่ตกอยู่ในอันตรายอย่างร้ายแรง

(2) รัฐชายฝั่งได้ปฏิเสธตามอำเภอใจที่จะพิจารณากำหนดปริมาณที่พึงอนุญาตให้จับได้ และชัดเจนความสามารถในการจับทรัพยากรมีชีวิต เมื่อมีการร้องขอจากอีกรัฐหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับมวลสัตว์น้ำซึ่งรัฐอื่นนั้นมีความสนใจในการทำประมง

(3) รัฐชายฝั่งได้ปฏิเสธตามอำเภอใจที่จะจัดสรรส่วนที่เหลือทั้งหมดหรือบางส่วนซึ่งตนได้สำแดงว่ามีอยู่ให้แก่รัฐใด ตามข้อ 62, 69 และ 70 และตามข้อกำหนดและเงื่อนไขซึ่งรัฐชายฝั่งได้กำหนดขึ้นโดยสอดคล้องกับอนุสัญญานี้

(ซี) ไม่ว่าในกรณีใด คณะกรรมการประมงต้องไม่ใช่ดุลพินิจของตนแทนดุลพินิจของรัฐชายฝั่ง

(ดี) ให้ส่งรายงานของคณะกรรมการประมงไปยังองค์การระหว่างประเทศที่เหมาะสม

(อี) ในการเจรจาความตกลงตามข้อ 69 และ 70 ให้รัฐภาคีรวมข้อบทว่าด้วยมาตรการซึ่งรัฐเหล่านั้นจะใช้เพื่อลดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นได้เกี่ยวกับการตีความหรือการใช้ความตกลงนั้นให้เหลือน้อยที่สุด และข้อบทว่าด้วยวิธีที่รัฐเหล่านั้นควรดำเนินการออกไปหากความขัดแย้งยังเกิดขึ้น เว้นแต่รัฐเหล่านั้นจะตกลงกันเป็นอย่างอื่น

คำแปลจาก กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ

ภาษาอังกฤษ

Article 61

1. The coastal State shall determine the allowable catch of the living resources in its exclusive economic zone.

2. The coastal State, taking into account the best scientific evidence available to it, shall ensure through proper conservation and management measures that the maintenance of the living resources in the exclusive economic zone is not endangered by over-exploitation. As appropriate, the coastal State and competent international organizations, whether subregional, regional or global, shall cooperate to this end.

3. Such measures shall also be designed to maintain or restore populations of harvested species at levels which can produce the maximum sustainable yield, as qualified by relevant environmental and economic factors, including the economic needs of coastal fishing communities and the special requirements of developing

States, and taking into account fishing patterns, the interdependence of stocks and any generally recommended international minimum standards, whether subregional, regional or global.

4. In taking such measures the coastal State shall take into consideration the effects on species associated with or dependent upon harvested species with a view to maintaining or restoring populations of such associated or dependent species above levels at which their reproduction may become seriously threatened.

5. Available scientific information, catch and fishing effort statistics, and other data relevant to the conservation of fish stocks shall be contributed and exchanged on a regular basis through competent international organizations, whether subregional, regional or global, where appropriate and with participation by all States concerned, including States whose nationals are allowed to fish in the exclusive economic zone.

Article 62

1. The coastal State shall promote the objective of optimum utilization of the living resources in the exclusive economic zone without prejudice to article 61.

2. The coastal State shall determine its capacity to harvest the living resources of the exclusive economic zone. Where the coastal State does not have the capacity to harvest the entire allowable catch, it shall, through agreements or other arrangements and pursuant to the terms, conditions, laws and regulations referred to in paragraph 4, give other States access to the surplus of the allowable catch, having particular regard to the provisions of articles 69 and 70, especially in relation to the developing States mentioned therein.

3. In giving access to other States to its exclusive economic zone under this article, the coastal State shall take into account all relevant factors, including, inter alia, the significance of the living resources of the area to the economy of the coastal

State concerned and its other national interests, the provisions of articles 69 and 70, the requirements of developing States in the subregion or region in harvesting part of the surplus and the need to minimize economic dislocation in States whose nationals have habitually fished in the zone or which have made substantial efforts in research and identification of stocks.

4. Nationals of other States fishing in the exclusive economic zone shall comply with the conservation measures and with the other terms and conditions established in the laws and regulations of the coastal State. These laws and regulations shall be consistent with this Convention and may relate, inter alia, to the following:

(a) licensing of fishermen, fishing vessels and equipment, including payment of fees and other forms of remuneration,

which, in the case of developing coastal States, may consist of adequate compensation in the field of financing, equipment and technology relating to the fishing industry;

(b) determining the species which may be caught, and fixing quotas of catch, whether in relation to particular stocks or groups of stocks or catch per vessel over a period of time or to the catch by nationals of any State during a specified period;

(c) regulating seasons and areas of fishing, the types, sizes and amount of gear, and the types, sizes and number of fishing vessels that may be used;

(d) fixing the age and size of fish and other species that may be caught;

(e) specifying information required of fishing vessels, including catch and effort statistics and vessel position reports;

(f) requiring, under the authorization and control of the coastal State, the conduct of specified fisheries research programmes and regulating the conduct of such research, including the sampling of catches, disposition of samples and reporting of associated scientific data;

(g) the placing of observers or trainees on board such vessels by the coastal State;

(h) the landing of all or any part of the catch by such vessels in the ports of the coastal State;

(i) terms and conditions relating to joint ventures or other cooperative arrangements;

(j) requirements for the training of personnel and the transfer of fisheries technology, including enhancement of the coastal State's capability of undertaking fisheries research;

(k) enforcement procedures.

5. Coastal States shall give due notice of conservation and management laws and regulations.

Article 70

1. Geographically disadvantaged States shall have the right to participate, on an equitable basis, in the exploitation of an appropriate part of the surplus of the living resources of the exclusive economic zones of coastal States of the same subregion or region, taking into account the relevant economic and geographical circumstances of all the States concerned and in conformity with the provisions of this article and of articles 61 and 62.

2. For the purposes of this Part, 'geographically disadvantaged States' means coastal States, including States bordering enclosed or semi - enclosed seas, whose geographical situation makes them dependent upon the exploitation of the living resources of the exclusive economic zones of other States in the sub - region or region, for adequate supplies of fish for the nutritional purpose of their populations or parts thereof, and coastal States which can claim no exclusive economic zones of their own.

3. The terms and modalities of such participation shall be established by the States concerned through bilateral, subregional or regional agreements taking into account, inter alia:

(a) the need to avoid effects detrimental to fishing communities or fishing industries of the coastal State;

(b) the extent to which the geographically disadvantaged State, in accordance with the provisions of this article, is participating or is entitled to participate under existing bilateral, subregional or regional agreements in the exploitation of living resources of the exclusive economic zones of other coastal States;

(c) the extent to which other geographically disadvantaged States and land-locked States are participating in the exploitation of the living resources of the exclusive economic zone of the coastal State and the consequent need to avoid a particular burden for any single coastal State or a part of it;

(d) the nutritional needs of the populations of the respective States.

4. When the harvesting capacity of a coastal State approaches a point which would enable it to harvest the entire allowable catch of the living resources in its exclusive economic zone, the coastal State and other States concerned shall cooperate in the establishment of equitable arrangements on a bilateral, subregional or regional basis to allow for participation of developing geographically disadvantaged States of the same subregion or region in the exploitation of the living resources of the exclusive economic zones of coastal States of the subregion or region, as may be appropriate in the circumstances and on terms satisfactory to all parties. In the implementation of this provision the factors mentioned in paragraph 3 shall also be taken into account.

5. Developed geographically disadvantaged States shall, under the provisions of this article, be entitled to participate in the exploitation of living resources only in the exclusive economic zones of developed coastal States of the same subregion or region having regard to the extent to which the coastal State, in giving access to other States to the living resources of its exclusive economic zone, has taken into account the need to minimize detrimental effects on fishing communities and economic dislocation in States whose nationals have habitually fished in the zone.

6. The above provisions are without prejudice to arrangements agreed upon in subregions or regions where the coastal States may grant to geographically disadvantaged States of the same subregion or region equal or preferential rights for the exploitation of the living resources in the exclusive economic zones.

Article 71

The provisions of articles 69 and 70 do not apply in the case of a coastal State whose economy is overwhelmingly dependent on the exploitation of the living resources of its exclusive economic zone.

Article 72

1. Rights provided under articles 69 and 70 to exploit living resources shall not be directly or indirectly transferred to third States or their nationals by lease or licence, by establishing joint ventures or in any other manner which has the effect of such transfer unless otherwise agreed by the States concerned.

2. The foregoing provision does not preclude the States concerned from obtaining technical or financial assistance from third States or international organizations in order to facilitate the exercise of the rights pursuant to articles 69 and 70, provided that it does not have the effect referred to in paragraph 1.

Article 73

1. The coastal State may, in the exercise of its sovereign rights to explore, exploit, conserve and manage the living resources in the exclusive economic zone, take such measures, including boarding, inspection, arrest and judicial proceedings, as may be necessary to ensure compliance with the laws and regulations adopted by it in conformity with this Convention.

2. Arrested vessels and their crews shall be promptly released upon the posting of reasonable bond or other security.

3. Coastal State penalties for violations of fisheries laws and regulations in the exclusive economic zone may not include imprisonment, in the absence of agreements to the contrary by the States concerned, or any other form of corporal punishment.

4. In cases of arrest or detention of foreign vessels the coastal State shall promptly notify the flag State, through appropriate channels, of the action taken and of any penalties subsequently imposed.

Article 122

For the purposes of this convention, ‘enclosed or semi – enclosed sea means a gulf, basin or sea surrounded by two or more States and connected to another sea or the ocean by a narrow outlet or consisting entirely or primarily of the territorial sea and exclusive economic zone of two or more coastal States’

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

Article 297 paragraph 3

(a) Disputes concerning the interpretation or application of the provisions of this Convention with regard to fisheries shall be settled in accordance with section 2, except that the coastal State shall not be obliged to accept the submission to such settlement of any dispute relating to its sovereign rights with respect to the living resources in the exclusive economic zone or their exercise, including its discretionary powers for determining the allowable catch, its harvesting capacity, the allocation of surpluses to other States and the terms and conditions established in its conservation and management laws and regulations.

(b) Where no settlement has been reached by recourse to section 1 of this Part, a dispute shall be submitted to conciliation under Annex V, section 2, at the request of any party to the dispute, when it is alleged that:

(i) a coastal State has manifestly failed to comply with its obligations to ensure through proper conservation and management measures that the maintenance of the living resources in the exclusive economic zone is not seriously endangered;

(ii) a coastal State has arbitrarily refused to determine, at the request of another State, the allowable catch and its capacity to harvest living resources with respect to stocks which that other State is interested in fishing; or

(iii) a coastal State has arbitrarily refused to allocate to any State, under articles 62, 69 and 70 and under the terms and conditions established by the coastal State consistent with this Convention, the whole or part of the surplus it has declared to exist.

(c) In no case shall the conciliation commission substitute its discretion for that of the coastal State.

(d) The report of the conciliation commission shall be communicated to the appropriate international organizations.

(e) In negotiating agreements pursuant to articles 69 and 70, States Parties, unless they otherwise agree, shall include a clause on measures which they shall take in order to minimize the possibility of a disagreement concerning the interpretation or application of the agreement, and on how they should proceed if a disagreement nevertheless arises.

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาววิษฐา จันทร์ทิพย์ เกิดเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2530 ที่ อำเภอเบตง จังหวัดยะลา สำเร็จการศึกษานิติศาสตรบัณฑิต เกียรตินิยมอันดับสอง จากคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในปีการศึกษา 2552 สำเร็จการศึกษาหลักสูตรวิชาว่าความ จากสำนักฝึกอบรมวิชาว่าความ สภานายความ ในปี พ.ศ. 2553 (รุ่นที่ 33) และสอบไล่ได้ความรู้ชั้นเนติบัณฑิตตามหลักสูตรของสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา เมื่อสมัยที่ 65 ปีการศึกษา 2555 เคยเป็นอาจารย์ผู้ช่วยสอน ณ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตั้งแต่วันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2555 – 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2557

